

॥ सत्यनाम ॥

॥ सद्गुरु कबीरो विजयतेतमाम् ॥

कबीर ज्ञान यंत्रिका

: संशोधक અને સંપાદક :

શ્રીમાન મહંતશ્રી દેવીદાસજી કાલીદાસજી સાહેબ,

કે. કબીર સાહેબનું મંદિર, ફતેહ દરવાજા

વિસનગર (ઉ. ગુજરાત)

-: પ્રસિદ્ધ કર્તા :-

શ્રીમતિ મહંતાણી

ચંચળબાઈ પાવનદાસજી સાહેબ

કે. કબીર સાહેબનું મંદિર, ફતેહદરવાજા

વિસનગર (ઉ. ગુજરાત)

સુતકબીર સંપત્ત ૫૭૩

કીંમત ૩-૦૦

(પોષ્ટ ખર્ચ અલગ)

સંપાદક:-

મહંતશ્રી દેવીદાસજી સાહેબ,
વિસનગર

પ્રકાશક:-

શ્રીમતિ મહંતાણી ચંચળબાઈ પાવનદાસજી
ડો. ઠપ્પાર સાહેબનું મંદિર, કોત્તેહદરવાજા
વિસનગર (ઉ. ગુજરાત)

દ્વિતીય સંસ્કરણ
૧૦૦૦

સર્વાધિકાર સ્વાધીન

સંવત ૨
સન ૧૯

મુદ્રક -

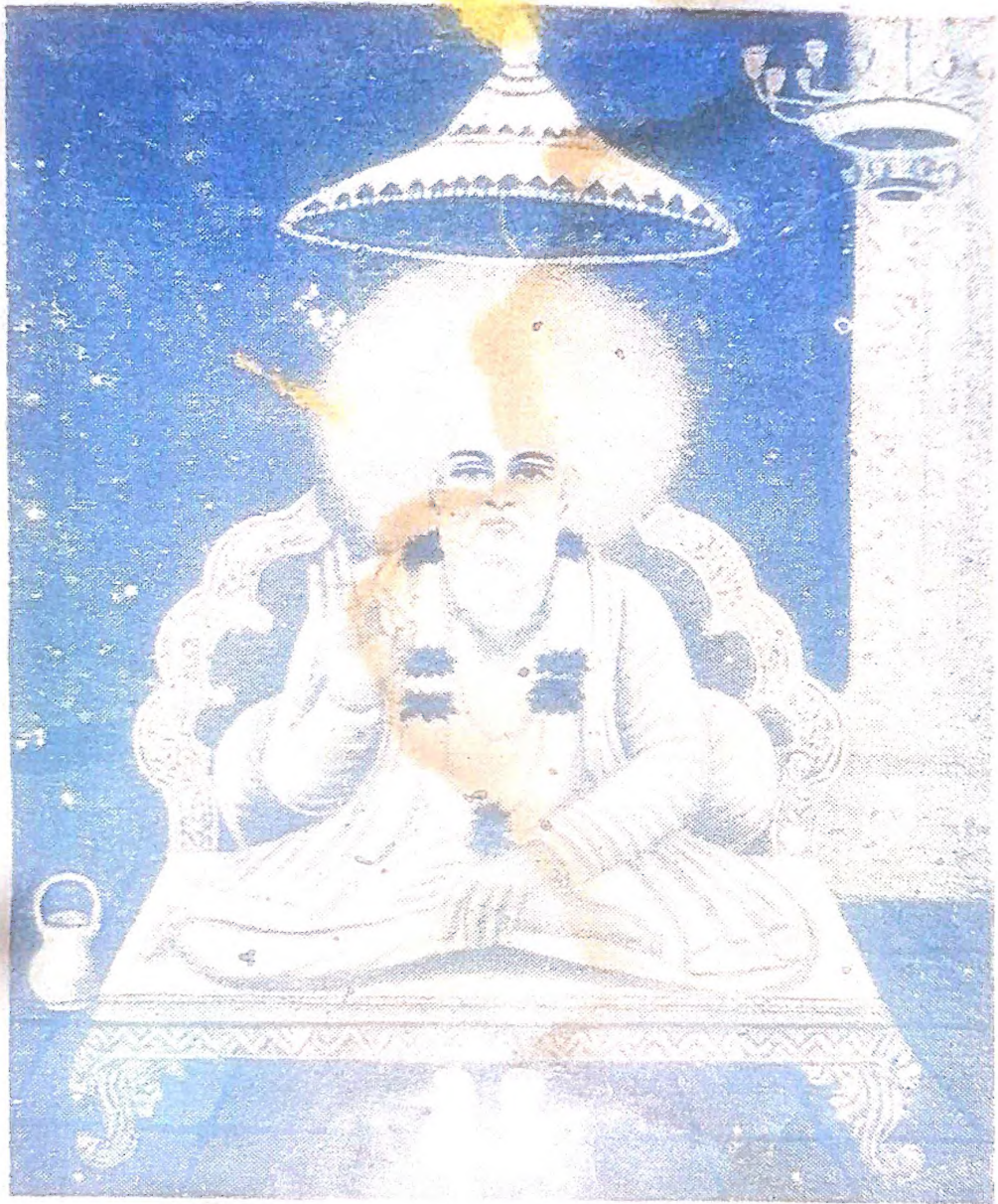
નરવરલાલ આર. પંડ્યા

હાયમંડ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ, ઠપ્પાર મંદિર

સીયાબાગ, વડોદરા.

ਗੁਰਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ

॥ ਸਤ੍ਯਨਾਮ ॥

ਸਦਗੁਰੂ ਤੇਗ਼ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ

॥ સત્યનામ ॥

—: અર્પણ પત્રિકા. :—

બંદીછોડ સદ્ગુરો !

આપની મહિમા અપાર છે. આપનું પ્રાકટ્ય જીવોના ઉદ્ધારાર્થે સંસારમાં થાય છે. આજે જ્યારે આપના કાશી લહર તારામાં કમળ દળ પરના શબ્દ સ્વરૂપી પ્રાકટ્યને ૫૭૩ વર્ષ પુરાં થઈ આવતી જેઠ પુનમે ૫૭૪ માં વર્ષનો પ્રારંભ થાય છે તે શુભ પ્રસંગના અરસામાં અમે આપની પવિત્ર વાણીને પુસ્તકાકારમાં છપાવી જનતા સમક્ષ મુકવા શક્તિમાન થયા છીએ. એ સર્વ આપની અસીમ દયાનુંજ સુફલ છે. આ શુભ કાર્ય દ્વારા અમને આપની સેવાનો જે અપૂર્વ અવસર મળ્યો છે તે અમે હે સદ્ગુરો ! આપની અમારા ઉપરની અસીમ કૃપાનું ફળ સમજીએ છીએ. આપનાં પરમપાવન ચરણારવિદોમાં અમારી સાષ્ટાંગ કોટિશઃ સાહેબ બંદગી સાહેબ સાથે વિનમ્ર પ્રાર્થના છે કે જનતાને અમારો આ પ્રયાસ કલ્યાણપ્રદ થાયો ! આપના દાસ,

કાર્તિક પૂર્ણિમા

૨૦૨૬

}

મહંત દેવીદાસજી

સાહેબ

प्रस्तावना.

कङ्कणामय सहगुरुनी असीम दया प्रेरणाथी अमारा धरुण लांग्या वज्रतना उत्साह अने अंतर्गत आ नानकडा पुरतक रूपमां परिष्कृत करी कभीर साहित्याभिलाषी लाया लापी अंधुओना कर कमल समक्ष रज्जु करतां अमने आनंदनी वर्षा थाय छे.

अमारा वाचनकाण अने ब्रमणकाण पर्यन्तना समय अने संज्ञेगोथी ओक वस्तु अमने दृष्टिगोचर थती छती. अने ते ओज के कङ्कणसिंधु सहगुरु कभीर साहेबनुं ज्वन यरित्र-आविर्भाव अने तिरोभाव. उपदेश, सन्ध्यापासना, धार्मिक क्रियाओनी अनुष्ठान विधि तथा सहगुरुओ मानवसमाजमांती अधिकारी व्यक्तिओना करेला आत्मतारणनी कथाओ वगेरे जाओतोना सरण अने दुंके अहेवाल स्वधर्म ग्रंथोना आधारै संपादन करी सर्व सामान्य जनता समक्ष उपस्थित करतां ते आदर्शरूप अने ओम अमारी अने जीज केटलाक धर्मप्रेमी अंधुओनी सहस्रिष्ठाने अनुलक्षी जेम अने तेम सुपाठ्य शैलीमां गद्यपद्यात्मक ग्रंथ संग्रहित करवा स्वयं आत्माना प्रेरणाओ थया करती छती.

પરંતુ યોગ્ય સમય અને સંજોગોની
 કૃપા સિવાય તે કાર્ય આગે કદમ કરી શકતું નથી
 યોગે મહારે રજપુતાના પ્રાંતમાં વાં પ્રવાડા તરફથી ધર્મ
 કરતાં કરતાં ક્ષીણેન્ડગંજ-દોહદ જવાનું થયેલું અને
 સ્વધર્મ પરાયણ, સજ્જન હંસ શિરોમણિ
 ધનજીભાઈ ઝીણાભાઈને ત્યાં ઉતારે કર્યો.

તેઓએ મહને સ્વધર્મના ઉપદેશક જાણી
 સન્માન દ્વારા કેટલાક દિવસો પર્યન્ત સત્સંગ સમાગમ
 કાર્યક્રમ યોગ્ય દિવ્ય આત્માની પ્રીતિ સાથે પરસ્પર
 સંબંધ સંબદ્ધ કર્યો. પશ્ચાત્ તેઓની તીવ્ર અને લાગણી
 ભરી સદ્વિચારોએ એક ગ્રંથ પ્રકટ કરવાની શુભ વિચાર
 પ્રદર્શિત કરી.

સદ્ગુરુની અસીમ કૃપાએ તેમની દિવ્ય જાગૃતિ
 મારા આત્માને સુયોગ્ય સમય અને સંજોગોની સુંદર સાત
 કૃપા પ્રાપ્ત થવાથી હિન્દી ભાષાના કેટલાક ગ્રંથોના આધાર
 આ પુસ્તક સંપાદન કરી ધર્મ બંધુઓ સમક્ષ રજુ કર
 અમો સદ્ગુરુ થયા છીએ. આશા છે કે માનનીય બંધુઓ
 અમને આ પવિત્ર કાર્યમાં પ્રોત્સાહન આપી અમારો
 વેગને આગળ ધપાવશે તથા ગ્રંથ રચના સંબંધી અમારો
 પહેલ પહેલાં અખતરો હોવાથી વાંચક બંધુઓને ભૂલ
 ચુકે લાગે તે દર્શાવતાં તૃતીય સંસ્કારણમાં શુદ્ધ થશે.
 નિખિલ વિશ્વ જન સમાજને વિશ્વ શાન્તિ અને
 વિશ્વ બંધુત્વથી જાગૃત કરનાર સર્વ પ્રથમ સદ્ગુરુ કબીર

સાહેબની વાણીથી આજે સંસાર અનભિજ છે. જે સમાજ તેને વિશ્વપ્રેમ અને પરમપદનું સકારણ સમજે તે અનુપમ વાણીને અપનાવી લે તો સંસારમાં સુખ, સામર્થ્ય, અને સમૃદ્ધિ નિકટતા ધરાવે એ નિઃસંશય છે. પરમ કૃપાળુ સદ્ગુરુ કબીર સાહેબ સમગ્ર માનવ જનતાના આત્મકલ્યાણ સારૂ સર્વદેશીય ભાષા વાણીમાં આધ્યાત્મિક તત્ત્વનો પ્રચાર કરી જનસેવા ભરેલા પવિત્ર કાર્યની ઉન્નતિમાં સર્વ પ્રથમ સદ્ગુરુ લખાયા છે.

દરેક માનવ દેહમાં અને અન્ય આકૃતિઓમાં સમાયેલા જીવાત્માની ઐક્યતા સમજાવી પરમ પદના અદ્વિતીય માર્ગદર્શક કહેવાય છે.

હિન્દુ કે સત્ગુરુ સહી, મુસલમાન કે પીર;
સાત દ્વીપ નવ ખંડમેં, એકહી સત્ત કબીર.

આવા સર્વશ્રેષ્ઠ પદનું તેઓને સન્માન પ્રાપ્ત થયું છે. પરંતુ સામ્પ્રદાયિક જાળમાં ફસાયેલી સાધારણ જનતામાં તેઓ સદ્ગુરુ પ્રત્યે અર્થાનર્થનો ભ્રાંતિમૂલક વિચાર અને હલકટ ભાવન ઓએ ધર કર્યું છે. જેમકે:—

“ કબીર જાતે જુલાહા અને મુસલમાન હતા. રામાનંદના શિષ્ય હતા. રામની ભક્તિ કરતા હતા ” આવી રીતની લૌકિક વાતાવરણની કલ્પિત રૂઢિ અને મિથ્યા ભ્રમણામય વાતોથી સાધારણ જનતા સંડોવાઈ તેઓ સદ્ગુરુના તથ્ય તત્ત્વથી વિમુખ જતી રહી છે. ઉપરોક્ત

લોકવાયકામાં અર્થનો અનર્થ હુપાતો છે જેનું
કરણ કરવું આવશ્યક છે.

સદ્ગુરુ કબીર સાહેબ જુનાહા ન હતા પણ જુના
ત્યાં પોતાનો વાસ કરી મુસલમાનોને માનવતાનો
એકેશ્વરતાનો પાઠ ભણાવનાર સાચા દીનબંધુ હતા. ઇતિહાસ
પ્રેમી વાંચકો જાણે છે કે પૂર્વે સદીઓ પહેલાં હિન્દુ મુસલ
માનોમાં ભયંકર ધાર્મિક વિગ્રહ પૈદા થઈ બન્ને પ્રજા
ખુનનો વરસાદ થયો. જેમાં સેંકડો ધર્મ ઝનુની થઈ
બાદશાહો અને મુસલમાનોએ હિન્દુઓનાં મંદિર, ચોર
જનોઈ, વગેરે સેંકડો રીતોથી અત્યાચાર કરી હિન્દુજનતા
ત્રાહિત્રાહિ બનાવેલી. તે માટે પરમ કારણિક સદ્ગુરુ કબીર
સાહેબે બન્ને પ્રજાના ઉદ્ધારને અર્થે મુસલમાનોમાં પોતાનો
વાસ રાખી હિન્દુ મુસ્લીમ બન્ને પ્રજાની ઐક્યતા સા
આધ્યાત્મિક દિવ્ય સંદેશ સંભળાવી સંપ, શાન્તિ
પ્રચાર કર્યો. જેમકે:—

“ ભારે દૂઈ જગદીશ કહાંતે આયા,
કહું કવને ભરમાયા ”

“ હિન્દુ ધ્યાવે દેહરા,
મુસલમાન મરજુદ; ”

દાસ કબીર તહાં દ્યવહી,
જહાં દાનોં કી પરતી ૧. ”

કબીરે ખરે બખ્તરમે,
 સખતી ચાહે ઝેર:
 ના કાહુસેં દોસ્તી.
 ના કાહુ સેં વૈર
 હિન્દુ તુરકતી એક સાહુ હૈ,
 સત ગુરુ હૈ બતાવ:
 કહું કબીર સુનો હો સંતો.
 રામ ન કહહું ખોદાઇ. ॥
 ઇત્યાદિ.

પ્રિયમંધુઓ !

સદ્ગુરુ કબીર સાહેબના આવા પવિત્ર કાર્યનો ઉપકાર
 ભૂલી આજે હિન્દુ જનતા અનુપકારી બને ! તે ક્યાં સુધી
 પોતાના મહાન્ પથદર્શક દેવના ઝગણને ચક્રવર્તિ વ્યાજ
 સાથે માથે ચઢાવશે ? અને ભવિષ્યમાં પ્રજાને શું દુઃખ સહન
 કરવું પડશે તેનો ખ્યાલ વાંચકોના હાથમાં સોંપું છું.

સત્યમૂર્તિ કબીર સાહેબ હિન્દુ જનતાના ઉદ્ધાર સાર
 મુસલમાન જુલાહાને ત્યાં વાસ કરી એક પ્રજાને પોતાના સત્ય
 શાંતિમય સત્યોપદેશથી સંગઠિત કરવા આદર્શ કાર્યદક્ષતા
 બતાવી ત્યારે તેમનાજ ઉચ્ચ આદર્શને ભૂલી મુસલમાન
 જુલાહા ગણી તેમના વારસવિક શાન અને ચારિત્ર્યથી
 વર્તમાન પણ પછાત બની રહી છે.

વૈષ્ણવાચાર્ય શ્રી રામાનન્દજીને જ્વયં આત્મપન્નિચય
 બતાવી ગુરુ ચર્ચ નહિ પણ શિષ્યત્વભાવે શાનની આપણે ચર્ચ

શકે છે આવા આદર્શ દ્વારા તેઓને આધ્યાત્મિક પરાવિધાનો
 દિવ્ય સૂક્ષ્મ ભેદ દર્શાવી ગુરૂ તરીકે માન્ય કર્યા અને એકેશ્વર
 તત્વનો સર્વ સામાન્ય તથ્ય પાઠ નમ્રપણે બતાવ્યો. પરિણામે
 આજની પ્રજા કબીર સાહેબના ગુરૂ રામાનંદ હતા કહી
 સંતોષ માની તેમના તથ્ય માર્ગથી તેમજ કયા કારણથી
 ગુરૂ માન્ય વગેરે તથ્ય ભેદથી વિમુખ બની રહી છે. આવા
 અર્થાનર્થના રોગને નિર્મૂળ કરવા માટે આ નાનકડા પરંતુ
 સુંદર ગ્રંથમાં તેઓ સદ્ગુરૂ કબીર સાહેબના વાસ્તવિક
 માર્ગોનું વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે. સાથે સાથે તેઓના
 ધાર્મિક ઉપદેશ વગેરે વિષયોનો સંગ્રહ કરી સામાન્ય જન-
 તાને સદ્ગુરૂના પવિત્ર માર્ગનો પાઠ ભણાવવા અમને ખાસ
 દ્રશ્ય પડી છે. આમાં અમારું કંઈ નથી પરંતુ આ તો
 શાસ્ત્રોનો સાર છે.

શ્રી દેવીદાસજી કે. મહંત,

કબીરભવન : વિસનગર

॥ सत्यनाम ॥ पहेली आचरिना

:- जे मोल -

आदि सहगुरु श्री ११०८ परम पूज्य सहगुरु
कपीर साहेबजी कोणु आनखु छे । समस्त मानव पर्यंत
शु । परंतु अप्रियत भूमिगतमा जेयी कोणु व्यक्ति नदि
होय के जेणे आनंददहन् सत्य कपीर गुरुनु परम पावन
नाम न सांजिण्यु होय. सहगुरु कपीर साहेबजी वाणी
अपूर छे. अने जे सान भदात्मा पास पुनाण्यु अथवा
छे तेजो प्रकाशमा लायता नथी. पणिण्यम जे आवे छे
के सत्य धर्मनो प्रचार जेहमे तेवो थनो नथी. प्रिय
अंधुजो ! जरु आगेो डिवाडी जुजो के अन्य धर्मनो
प्रचार डेटवा प्रमाणमा लाज थछ रह्यो छे. आणु
आणु जुजो. अने डाने सांजिण्यो, लोडो तमारा धर्म
विषे शुं छहे छे ? कपीर जनते जुडावा अने नामानंदनो
शिष्य हतो रामजी लडित करतो हतो. माटे अछ
साधु थछ गयेो छे. " सांजिण्युं ? आ वातोथी तमारो
धर्म शुं छे तेनी समज तो कोणु जल्लतुं नथी त्वारे आ
उत्तम मोक्षपथ माटे लोडोना मनमां जोटे विचार मेसे,
तेनी नवाध शी ? माटे सत भद तो तेमज भदात्माजोने
मारी नम्र विनंति के हे जेजो पास सहगुरु कपीर साहेबजी
वाणीनो लोडर होय तेजोजो विना विल जे आणस तछ
धर्म प्रचार करवा अथवा लोडर पाटवा करणु के आधुनिक
युग प्रचारनो छे.

हु जेहवा धर्म प्रगीजोना सदवासमां आयेो छुं
तेजोना नरुथी मारा जल्लतमां अ ज्यु के अछ गुणरती

માયામાં જવાયેત્ર અંથની અતિવાય જરૂર છે અને અને
સુધી લગભગ અવાજ વિપયોનો સમાવેશ હોવો જોઈએ.
તેથી સાવારણ ગિથિતા માણસો પણ ખરીદી શકે. એ
વિષયે મને ઘણાજ વિદ્યવાળા અનાવી મુક્યો. હું પણ એ
ચિંતારમાં હતો કે એક અંથ ગુર્જર લીપીમાં કાઢવો. પણ
સહગુરુની કૃપા વિના એ અનવું મુશ્કેલ હતું.

દેવયોગે વિસનગરના વર્તમાન સત્ય કબીર ધર્મના
ઉપદેશક શ્રીમાન ૧૦ : મહંત શ્રી દેવીદાસજી સાહેબ વાંસ
બાડાના જંગલમય પ્રદેશમાંથી પોતાના શિષ્યોમ ધર્મ પ્રચર
કરતાં કરતાં અચાનક આ દાસને ત્યાં ઉતારો કર્યો તેઓશ્રીની
સ સર્ગથી મારા જાણવામાં આવ્યું કે તેઓશ્રીની પણ તી
હજી એક અંથ પ્રકાશનની હતી.

સહગુરુની અસીમ કૃપાથી આ અંથનું સંપાદન કરવામાં
આવ્યું છે. આમાં લગભગ દરેકે દરેક વિષયો સહ “સાગરને
ગાગર” સમાવવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો છે. જે અંથ
વાંચવાથી આપને જાણ થી આવશે.

અંતમાં સહગુર સાહેબ કબીર સર્વનું ભવું કરો એ
પ્રાર્થના સાથે નિવેદન પૂર્ણ કરું છું.

લી. આપનો નમ્ર સેવક
ધનજીભાઈ જીજીભાઈ.

બીજા સંસ્કરણની પ્રસ્તાવના

(પ્રકાશકનું નિવેદન)

પરમ દયાળુ કરુણાવરુણાલય સદ્ગુરુ કબીર સાહેબની અસીમ દયા અને પ્રેરણાથી 'કબીર જ્ઞાન ચન્દ્રિકા' ની બીજી આવૃત્તિ આપ સૌના શુભ કર કમળોમાં મુકતા મને અતિ આનંદનો અનુભવ થાય છે. પહેલા સંસ્કરણની પ્રસ્તાવના લાંબા ગાળે પણ મને આજે તે અતિ ઉપયોગી દેખાઈ તેથી બીજા સંસ્કરણમાં પણ યથાવત રાખી છે.

આ સદ્ગ્રન્થની પહેલી આવૃત્તિ પ્રકાશિત થયે લગભગ ૩૬ વર્ષ વહી ગયા છે વચમાં પણ ધર્મ જગત્સુ હંસજનો આ સદ્ગ્રન્થની માંગણી કરતા હતા. પરંતુ સમય સંજોગોને લઈને આ સદ્ગ્રન્થનું પ્રકાશન શક્ય બન્યું ન હતું. પરંતુ ધર્મ પ્રાણ હંસોએ આર્થિક રીતે મદદ અને સહકાર આપતા મારે ન છુટકે આ સદ્ગ્રન્થનું પ્રકાશન આવી ત્રીજ મોઘવારીમાં પણ કરવું પડ્યું છે. ધર્મ પ્રાણ હંસજનોનો હિસાબ શ્રદ્ધાલકિત અને સદ્ગ્રન્થ 'કબીર જ્ઞાન ચન્દ્રિકા' પ્રત્યેનો આદરભાવ હોવાના કારણે આ વિકટ કાર્ય પાર પડ્યું છે.

જગમાં મહાન પુરોષના જીવન ચરિત્રોનો
 જોડો થાય છે એટલો જાણો છે. પ્રત્યુત્પન્ન
 પહેલી આગતિ પરમપૂજ્ય સંતશ્રી યુગદેવ શ્રી
 દેરા દાસજી સાહેબ તન્ત્રી પ્રકાશિત કરવામાં આવે
 છે પરમપૂજ્ય શ્રી દેરા દાસજી સાહેબ મારા સુખ
 તેમના સુપુત્ર પૂજ્ય શ્રી ૧૦૮ મહંતશ્રી પાવનદાસ
 સાહેબ તેઓશ્રી તા. ૭-૭-૬૦ ના રોજ ધર્મ
 હંમેશા ધર્મોપદેશ આપવા માટે વિદેશ યાત્રાએ પધાર્યા
 આપશ્રીની ગેરહાજરીમાં વિસનગરમાં આવેલા શ્રીકૃષ્ણ
 સાહેબના મંદિરનો ધર્મ સેવા ભાર એકાએક મારા ઉપર
 આવ્યો અને આ ધર્મસેવાનો ભાર મારે કર્તવ્ય
 એમ સમજીને મેં ઉપાડી લીધું છે. અને આજે પણ
 આ શુભ પવિત્ર સેવાકાર્ય ચાલુ જ છે. આ ધર્મ પ્રાણ
 મંદિરના કેટલાક સેવકો શિષ્યો રાજસ્થાનમાં આવેલા
 બાંસવાડા, પંચમહાલ જિલ્લામાં આવેલા દાહોદ, રતલા
 મુંબઈ તેમજ સાબરકાંઠા જિલ્લો તથા આણંદ જિલ્લા
 પહાડી પ્રદેશોમાં આદિવાસી ધર્મપ્રેમી સેવકોને ત
 હંમેશા જવા આવવાનું થાય છે. વારંવાર આ જિલ્લા
 સેવકો શિષ્યો 'કબીર જ્ઞાન ચન્દ્રિકા' ની બીજી આવૃત્તિ
 છપાવવા માટે મને પ્રાર્થના કરતા હતા. અને ખરેખર
 આ સહઅન્યની બહુ જ માંગ પાળુ હતી. તેથી કરીને
 ધર્મપ્રાણ સેવકોએ અને શિષ્યોએ મને આર્થિક મદદ
 કરતા આ પવિત્ર દરજ્જા બળવની શક્તિ છું.

આ સદ્ગુણ પ્રદાશન કરવામાં ઘણા ધર્મપ્રાણી
હાજરનો એ આર્થિક મદદ કરી છે. અને ઘણા ધર્મ-
પ્રાણી હાજરને મને આ પુસ્તિકા ઉપાવવા માટેના
ઉત્સાહ તેમજ સહકાર આપ્યા છે તે બદલ સૌનો હું
અંતઃકરણ પૂર્વક આભાર માનું છું અને હૃદયપૂર્વક
સદ્ગુરુ કબીર સાહેબને પ્રાર્થના કરું છું કે, આવા
ઉત્સાહી ધર્મપ્રાણી હાજરને દીર્ઘાયુ સાથે અખૂટ શક્તિ
અર્પે જેથી આવા ધર્મ કાર્યો કરતા રહે.

સદ્ગુરુ કબીર સાહેબે કહ્યું છે કે,

‘માનવ જન્મ અનૂપ છે, આવે ન દુઃખ બાર;
પકડા ફલ જે ગિર પડા, બહુરિ ન લાગે ડાર.’

અત્યંત ભવસાગરમાં ભટકતા ભટકતા આ જીવનો
જ્યારે મહાન પુણ્યોદય થાય છે ત્યારે તેને દેવ દુર્ગા
માનવ શરીરની પ્રાપ્તિ થાય છે. માનવ શરીરને પ્રાપ્ત
કરીને ધર્મ કાર્યો કરવા જેઠાએ જેથી ચાલુ જીવન તો
સુધરેજ છે. અને બાળકોમાં સુંદર સંસ્કારોનું સીંચન
થાય છે. અને ભવસાગરમાંથી તરવાનો સહેલો ઉપાય
મળી રહે છે. માનવ શરીરને પ્રાપ્ત કરીને જે માનવ તેની
હિંમતને અનુપમતાને વિરક્તતાને નથી ઓળખી શકતા
તેઓ વ્યર્થ જ માનવ શરીરને વિષય ભોગોમાં ખોઈ
નાખે છે. અને જ્યારે જાગૃતિ ચેતના આવે છે ત્યારે
ઘણું મોટું થકા ગયું હોય છે. માટે આવી અજ્ઞાનતા

આપણા જીવનમાં ન પ્રવેશે અને સહયુક્તતા ચરણ
કમળોથી દૂર ન થતા જવાય તેની ખાસ કાગળ રાખવી
જોઈએ નહિ તે-

માનવ જન્મ નર પાછકો, ચૂકે અપાત્રી ધાત;
જાય પડે ભવ ચક્રમેં, સહે ધનેરી લાત.

આજનો આ માનવ પૈસા કમાવા પાછળ દોડવામાં
ક્યો જ જાય છે. પરંતુ મળે છે પ્રારબ્ધાનુસાર. જતા
આગળ પાછળનો વિચાર કર્યા વગર પૈસા મેળવવા મારે
પાપ ક્યો જ જાય છે. પરંતુ આખરમાં આ પાપનું
ફળ ભોગવવું જ પડે છે સહગુરુ કર્પીર સાહેબના શબ્દો
લાલ બત્તીની ગરજ સારે છે. સાવધાન કરે છે, જાગ્રત
કરે છે, ત્રિગુણ રૂપી માયા જાગમાં ન ફસાતા સહગુરુના
શબ્દો તરફ લક્ષ્ય આપી જીવન મરણનો ફંદો કાપવાનો
છે, તેથી મહાપુરુષોએ પોતાના સ્વાનુભવની વાણીનો
શબ્દોનો ઉપયોગ કર્યો છે. અને તે વાણીને તે શબ્દોને
અન્યાકારમાં લઈ મનન અભ્યાસ કરવાની જરૂરત ઉભી
થાય છે. સારા સારા સહઅથોનું વાંચન કરવું કરારવું;
સતો પાસે જઈ સત્સંગ કરવો કરાવવો. વગેરે ઉચ્ચ
જીવનની આદર્શ પ્રણાલિકા છે. મારે આ સહઅથને
ઉપયોગ પણ વિવેક અને વિચારથી કરવાનો મારો આગ્રહ
છે. કારણ કે આ સહઅન્યમાં મહાપુરુષોની વાણી સમાયેલી
છે. જે અતિસૂચક છે. અરતુ.

КНИЖКА СЪБЛЕЖЪ НА Д. АН. ЗОБ. К.

આ સહગ્રન્થ 'કબીર જ્ઞાનચન્દ્રિકા' નું પ્રકાશન તથા અન્યને લગતી સલાહ વગેરે આપી મને એવું માર્ગદર્શન આપ્યું છે. તેઓ સાધુ શ્રી ચન્દ્રકાન્ત ભુખાળદાસજી સાહેબનો હું જોડનો આભાર માનું તેટલો જોછો છે. આપ સૌ એમનાથી પરિચિત જાણ. તેઓ 'સ્વસ્તવેદ' ના સહનર્તી છે. અને કબીર-ધર્મદાસ સાહેબના સાહિત્ય પ્રકાશનમાં સક્રિય રીતે સંકળાયેલા છે.

વધુમાં 'કબીર જ્ઞાનચન્દ્રિકા' ને સુંદર રીતે છાપી, તૈયાર કરી સમયપ્રર મને કાન કરી આપ્યું છે એવા કામમાં પ્રેસના માલિક શ્રી નટરામદાસ રણજીદાસ પંડ્યાનો પણ હું આભાર માનું છું. અને સાથે સાથે પ્રેસમાં કામ કરતા તમામ કર્મચારી ભાઈઓનો પણ આભાર માનું છું.

તેમ છતાં અબળણતા આ સહગ્રન્થને મદદ કરનારને મારાથી બૂલી જવાયું હોય તો તેઓ સર્વનો હું આભાર માનું છું. આ સહગ્રન્થને સુંદર રીતે બૂલ ન ન રહે એ રીતે તૈયાર કરવામાં પરિશ્રમ કર્યો છે છતાં 'મનુષ્ય બૂલને પાત્ર' એક કહેવત અનુસાર કહાય કયાંય બૂલ થઈ ગઈ હોય તો આપ સૌ ઉઠાર હૃદયે ક્ષમા કરશો અને સુધારીને વાંચશો એજ અવ્યર્થના સાથે વિરમું છું.

જોતો સહગુરુ કબીર સાહેબની જય ! ! !

વિષયાનુક્રમણિકા

વિષય.

પા.ક્ર.

૧ પ્રથમ ખંડ:—

મંગલાચરણ-પ્રાર્થના	... ૧-૪
કબીર સાહેબનું જીવન ચરિત	... ૫-૨૨
કબીર સાહેબની શિક્ષાનું વૃત્તાન્ત	... ૨૨-૨૬
કબીર મહિમા	... ૨૬-૪૦
મહાદેવ પાર્વતીનો સંવાદ	... ૩૦-૩૨
હનુમાનજીની કથા	... ૩૨-૩૬
ત્રીસાજંત્ર	... ૪૦-૪૬
સતસંગ	... ૪૬-૪૭
બંદગી સાહેબનો અર્થ	... ૪૭-૫૦
અંતિમ સંસ્કાર	... ૫૦-૫૨

૨ દ્વિતીય ખંડ:—

પૂર્ણિમા વ્રત ઉપદેશ	... ૫૩-૬૧
પૂર્ણિમા વ્રત મહાત્મ્ય	... ૬૧-૮૭
પૂનમ સાધન સુમરિત	... ૮૭-૮૯
બાર પુનમકી વિધિ	... ૮૯-૯૨
સ્મરણ લેખ ગાયત્રી	... ૯૩-૯૫
નિત્યકર્મ મંત્ર નામાવલી	... ૯૫-૧૧૨

૩ તૃતીય ખંડ:—

સન્ધ્યા ગૌડી.

૧૧૨-૧૧૭

લગન કઠિન મેરે ભાષ

... ૧૧૨

આતંદેહો ઘર પાંચા

... ૧૧૩

નામ સાહજ કો લેરે ખંદા
કર્મ ન મેટો જાઇ
ભાગ્ય લડે જા ધર સંત પધારે
સન્ધ્યા સાખી.

નિર્વિકાર નિર્ભય તૂંહિ

આરતી.

કૈસે મૈં આરતી કરૌ તુમહારી
અખંડ આરતી ખંડ ન હોઇ
આરતી સત્ય કખીર તુમહારી
આરતી પરમ પુરૂષ નિજદેવા
સંજા આરતી સુમિરો સોઇ
આરતી ખંદીછોડ સમ્રથકી
જ્ઞાન આરતી અમૃત જ્ઞાની

જ્ઞાન સ્તોત્ર.

સત સતકે નામસેં સત સાગર ભરા

ત્રિજ્ઞાન સ્તોત્ર.

અતિ લૌલીન ચિન્હંત જ્ઞાની

ગુરુ કયા સાગર

ચેતાવણી

જ્ઞાન ગુદડી

વન્દના સાખી

અષ્ટક.

હું સેવક અજ્ઞાન મોઝે

સુખ સહિય સુખકપ

...૧૧૪

...૧૧૫

...૧૧૬

૧૧૭-૧૧૮

...૧૧૭

૧૨૦-૧૨૧

...૧૨૦

...૧૨૧

...

...૧૨૩

...૧૨૪

...

...૧૨૫

૧૨૬-૧૨૭

...૧૨૬

૧૨૭-૧૨૮

...૧૨૭

...૧૨૮

...૧૨૯

...૧૩૦

...૧૩૧

...૧૩૨

૧૩૩-૧૩૪

...૧૩૪

...૧૩૫

ગુરુ ધ્યાન સાર બજ વાર વાર ...	૧૪૬
સાહેબ ગુરુ જાની	૧૪૮
મંગલ રૂપ અનુપમ પૂજ્ય	૧૪૯
તમે શબ્દ ગ્વરૂપી સોહ જગતકે-૧	૧૫૨
તમે આદ્યક્ષ્મ અરૂપ અનામ	૧૫૫
તમામિ સર્વ સત જિનકો મનાઈ	૧૫૯
તમરકાર બાર બાર સુત હમાર સતગુરુ...	૧૬૩
સિદ્ધંત બાદશાહકી ચિતાવની	૧૬૫
ધર્મદાસ સાહેબકા અરજનામા	૧૬૬
ગુરુ દુખિત તુમ જિન રટત કારે	૧૬૯

૪ ચતુર્થ ખંડ—

આનંદ આરતી—ચૌકા રમૈની	૧૭૦
----------------------	-----

મંગલ શબ્દ.

૧૭૦-૧૭૭

ચલો સતગુરુ કે હાટ	૧૭૦
અખંદ સાહેબકો નામ	૧૭૧
સતગુરુ શરણે આય તો	૧૭૧
હું તો લડિ લડિ લાગું	૧૭૨
પિયાદું મનાય લે	૧૭૩
સુનો સખી સુનો સખી	૧૭૪
જમુનિયાકે ડાર સાહેબ	૧૭૪
આજ મેરે સતગુરુ	૧૭૫
લલે આયે સતગુરુ	૧૭૬
જિનકો અરણામૃત	૧૭૭

ચોક ઝંભેની.

૧૭૭ ૧૮૬

પ્રથમ મન્દિર ચોક	...૧૭૭
અથ ચંદન ઘસી	...૧૭૮
કદલી પત્ર સાગે	...૧૮૦
સત વાડી સેં	...૧૮૧
આદ નામ ચિત	...૧૮૨
ધર્મદાસ તુમ પંથ	...૧૮૪
ધર્મદાસ માનો ઉપદેશ	...૧૮૫
પહેલી સુરતસેં ભઇ	...૧૮૬
બનગરિન મિનતિ કરે	...૧૮૭
સત્ય પુરૂષકો ભોગ	...૧૮૮
જા ઘર આરતી દાસ કરે	...૧૮૯
મેં બલિ બલિ જાઉં અપને પુરૂષકો	...૧૯૦

૫ પંચમ ખંડ—

આગમ વાણી	...૧૯૪
દશ મુકામી રેખતા	...૧૯૬
હોરી	...૧૯૯
પ્રભાતી	...૨૦૪
વિલાવલ	...૨૧૬
ધૂન શબ્દ	...૨૧૯

૬ ષષ્ઠ ખંડ—

ચલાવા આંતી શબ્દ વિભાગ	...૨૨૦
-----------------------	--------

૭ સપ્તમ ખંડ—

પ્રશ્નોત્તર વિલાસ સાખી સંગ્રહ	...૨૫૬
-------------------------------	--------

કુબીર ધર્મના સામાન્ય નિયમો.

- ૧ અનાદિ અનુપ, અજર, અમર, અમય, અધિષ્ઠાતા, નહ અવરૂપ, નિર્મલ નિર્વિકાર, નિરાકાર, સર્વ સર્વ શક્તિમાન, આદિયજ્ઞ, સત્યપુરૂષ, પરમાત્મા ભક્ત કરવી. એ સિવાય અન્ય દેવ દેવી, દેવતાઓ ઉપાસના કરવી નહિ.
- ૨ આચાર્ય, ગુરુ અને મહાત્મા સંત, એ ગ્રંથ સાદા મુદિ એ માટે તેમનો તન, મન, ધન કાન નેરા સત્કાર કરવો યોગ્ય છે. ગુરુવચન એ સ્વધર્મ ગ્રંથોમાં અદ્વલ શ્રદ્ધા રાખી તેમની શિષ્ય અનુસાર ચાલવું જોઈએ.
- ૩ સમગ્ર સંસારના પ્રાણીમાત્રને પોતાના આત્મા સમાન જાણી દલાભાવથી હૃદયમાં સર્વના હિતનું ચિન્તા કરવું જોઈએ.
- ૪ નિર્મયતાપૂર્વક અંતઃકરણમાં સર્વેના શુભ સંકલ્પ તથા સહાચારનું સેવન કરવું જોઈએ. જેનાથી શરીર, મન અને આત્મા પવિત્ર બની મુક્તિ પથમાં બળવાન થાય.
- ૫ માંસ, મદિરા વ્યભિચાર, ચોરી, હિંસા, બુવા, મિથ્યાભાષણ અને યુગતી એ આદિ મહાદોષોને સર્વથા ત્યાગવા જોઈએ.

૬ પરીક્ષાપૂર્વક સત્યને ધારણ કરી અસત્યનો પરિત્યાગ કરવામાં કદી વિલગ્ન કરવો નહિ.

વિનય ભાવથી અત્યંત પ્રેમપૂર્વક મનુષ્યમાત્ર સત્યમાર્ગમાં પ્રવૃત્ત અને એવો ઉપદેશ આપવો યોગ્ય છે. એનું પુણ્ય મહાન છે.

૭ તિલક, કંઠી સહિત પોતાનો વેષ પવિત્ર રાખવો. કપડાં સફેદ પહેરવાં. સ્વધર્મ વિદ્યાની સ્વાધ્યાય દ્વારા વૃદ્ધિ કરવી.

૮ સદ્ગુરુ કબીર સાહેબની સ્વસંવેદ આજ્ઞાનુસાર આચરણ કરવામાં તથા અન્યને કરાવવામાં તત્પર રહેવું.

૯ સત્યનામ, સત્યગુરુ, અને સત્યપુરુષ સત્ય કબીરમાં સહજ માત્ર પણ ભેદ ન સમજવો.

૧૦ સત્ય કબીર અને તેમના સાચા હંસો તથા કહિહારો (મહંતો) ના અતિરિક્ત બીજનએતે મુક્તિપંથના દર્શક સમજવા નહિ. સારશબ્દને છોડી બીજું મુક્તિનું બાઈ નથી.

૧૧ કબીર સાહેબ વિદેહ કે પછે તેમના દેહની કલ્પના કરવી નહિ.

સદ્ગુરુ સુમરન (ધૂન).

બંદીછોડ કબીર ગુરુવર ! પાહિ મામ;

દીનબંધુ કૃપાલ સદ્ગુરુ ! પાહિ મામ. ૧

सत्यनाम स्वरूप गुरुवर ! पाहि माम् ;
 दीनअंधु कृपाल सहगुरु ! पाहि माम् ;
 सत सुकृत आदि गुरुवर ! पाहि माम् ;
 दीनअंधु कृपाल सहगुरु ! पाहि माम् .
 मुनींद्रनाम मुनींद्र मुनिवर ! पाहि माम् ;
 दीनअंधु कृपाल सहगुरु ! पाहि माम् .
 इच्छाकर इच्छामय सहगुरु ! पाहि माम् ;
 दीनअंधु कृपाल सहगुरु ! पाहि माम् .
 ज्ञानरूप निरीह गुरुवर ! पाहि माम् ;
 दीनअंधु कृपाल सहगुरु ! पाहि माम् .
 वल्लभरूप कपीर धर्मनि ! पाहि माम् ;
 दीनअंधु कृपाल सहगुरु ! पाहि माम् . ७

मंत्रयोग नाम धून.

जय इच्छामय जय कपीर, सत सुकृत गदि लागे तीर
 लवसागर है गदिर गंभीर ताते सुमिरे सत्य कपीर
 जन्म जन्मके भेटे पीर, ताते सुमिरे सत्य कपीर
 धर्महास गुरु सेवे कपीर, तासे लागे लवसे तीर
 जे जे आये शरण कपीर, सो सय लागे लवसे तीर
 आधि व्याधि उपाधि शरीर, ये सय नारी जपत कपीर
 काम क्रोध मद लोभ है वीर, ये सय उरते सुनत कपीर
 सेवक सता सुमिरे कपीर, कम लमझी हटे जंजम
 जय जोसे लय जोसे कपीर, जसे पावे हस शरीर

જજ્ઞપ્ય નામ સ્વલુ યસ્ય જનાઃ પ્રયાન્તિ,
 યાસ્યન્તિ સંયયુરિતિ પ્રથિતં જગત્યામ્ ।
 પારં હિ સંસૃતિસુદુસ્તરસાગરાચ્ચ,
 તં શ્રીકબીર મનિશં મગવન્ત મીડે ॥૫॥
 જોગોના નામનું પારંવાર સ્મરણ કરી આવાગવન
 રૂપી સુદુસ્તર-મહાવિકટ સમુદ્રથી પ્રાણીવર્ગ પાર ઉતરી
 ગયો, પાર ઉતરી જાય છે અને પાર ઉતરી જાય એવા
 ભગવાન શ્રી સદ્ગુરુ કબીર સાહેબની હું નિરંતર સ્તુતિ
 કરું છું.

વેદાદિશાસ્ત્ર મતિદુઃસ્વવિબોધ્ય મસ્તિ,
 લોકૈઃ સમૈરિતિ વિચાર્ય્ય સ્વલુ સ્વચિત્તે ।
 યેનોદિતઃ શ્રુતિનિમઃ કિલ બીજકશ્ચ,
 તં શ્રીકબીર મનિશં મગવન્ત મીડે ॥૬॥

સર્વે મનુષ્યોથી વેદાદિ શાસ્ત્ર દુર્જેય છે એવો સ્વયં
 ચિત્તમાં વિચાર કરી વેદાદિ શાસ્ત્રોના સારભૂત બીજક
 નામનો ગ્રંથ જોમણે યત્નાવ્યો છે તેજ ભગવાન શ્રી સદ્ગુરુ
 કબીર સાહેબની હું સતત સ્તુતિ કરું છું.

દૂરં વિધાય જલધિ પરમં મુધીરં,
 શસ્યપ્રભાવજનમદ્રકરેણ યેન ।
 સંસ્થાપિતં હિ ભવનં કિલ વૈષ્ણવશ્ચ,
 તં શ્રીકબીર મનિશં મગવન્ત મીડે ॥૭॥

અને પ્રશંસનીય પ્રભાવયુક્ત તથા શુભોત્તુ કલ્યાણ
 કર્મોનાં તત્પર જોમણે આપ્યું ત ગંભીર સમુદ્રને દૂર હટાવી

જગન્નાથજીનું મંદિર સ્થાપિત કર્યું. તેજ ભગવાન શ્રી
સદ્ગુરુ કબીર સાહેબની હું સદા સ્તુતિ કરું છું.

વાયુઃ પ્રવાતિ નનુ શક્તિમવાપ્ય यस્ય,
યત્સત્તયા શશધરશ્ચ રવિ વિંભાતિ ।
વાચઃ સ્ફુરન્ત્યસુભૃતામધિગમ્ય શક્તિ,
તં શ્રીકબીર મનિશં ભગવન્ત મોહે ॥૮૮॥

જેઓની શક્તિના પ્રતાપે વાયુ સદા વાય છે તથા
જેમની સત્તાથી આકાશમાં સૂર્ય અને ચંદ્ર ચમકી રહ્યા છે
તથા જેમની શક્તિને પ્રાપ્ત કરી પ્રાણીમાત્રની વાણી
સ્ફુરિત થાય છે તેજ ભગવાન શ્રી સદ્ગુરુ કબીર સાહેબની
હું નિરંતર સ્તુતિ કરું છું.

કીર્તિ નિશમ્યત દયં સ્વલ્પ દિધુ यस્ય,
લોદોસિકન્દરમહાપ મસાધુવૃત્તિમ્ ।
પ્રાવોધયન્કિલ તમેકગુરુ કબીરં,
સ્વાત્મૌજસા હિ સતતં ભગવન્ત મોહે ॥૮૯॥

અને હુણ્ણ વૃત્તિવાળા બાદશાહ સિકંદર લોદીને જેમણે
ખેતાના આત્મબળથી ચેતાઓ હતો. એવી જેમની કીર્તિ
અશ્વાપિ પર્વત દશે દિશાઓમાં ગુંજારવા થઈ રહી છે. તેજ
ભગવાન શ્રી સદ્ગુરુ કબીર સાહેબની હું સદા સર્વદા
સ્તુતિ કરું છું.

॥ सत्यनाम ॥

सद्गुरुसत्कबीराय नमोनमः ।

जंहीछोड सद्गुरु कबीर साहेबजी दया

सत्सुकृत, आदि अदली, अजर, अचिन्त्य, पुरुष सु-
कृष्णामय कबीर, सुरतियोग संतायन, धनी धर्म-
युरामणिनाम, सुदर्शननाम, कुलपतिनाम, प्रणे

गुरु जालापीर, डेवलनाम, अमोलनाम,

सुरति स्नेहीनाम, हक्कनाम, पाकनाम,

प्रगटनाम, धीरजनाम, डिग्रनाम,

दयानाम कबीरधर्मनगर हामापेडा

पं. श्री अन्धमणिनाम साहेब

ग्यार गुरु जंश जयादीस

सर्व संत महंतडी दया.

॥ सत्यनाम ॥

पूज्य १०८ महंत श्री
पावनदासजी साहेब

સત્યનામ ।

કવીર જ્ઞાનચંદ્રિકા

૧૭૭૭

મંગલાચરણ-પ્રાર્થના.

સત્ય જ્ઞાનસ્વરૂપં વિમલમધિગતં બ્રહ્મ સાધાસૂરૂપમ્ ।
શીર્ષન્યસ્તાચ્છરત્નચુતિસિતમુકુટં શ્વેતવાસોઽભિરામમ્ ॥
માસ્વન્મુક્તાવલીભિઃ કૃતરુચિહૃદયં દિવ્યસિંહાસનસ્થમ્ ।
મક્તાનાં પારિજાતં વિકસતિવદનં સદ્ગુરું નૌમ્યહં તમ્ ॥૧॥

સત્ય અને જ્ઞાનસ્વરૂપ, વિમલ સાધાત્ પ્રત્યક્ષ પ્રાપ્ત
માનવ સ્વરૂપ, મસ્તક સ્વચ્છ રત્નોથી પ્રકાશિત, શ્વેત
મુકુટથી યુક્ત, શ્વેત વસ્ત્રોથી અલંકૃત, દેહીપ્યમાન મોતી-
ઓતી માલાઓથી મુશોભિત હૃદય, દિવ્ય સિંહાસનપર
વિરાજમાન, ભક્ત લોકોના માટે કલ્પવૃક્ષ તથા જ્યેષ્ઠાનું
પ્રદુક્ષ મુખારવિંદ છે તેવા મહાન્ શોભાઓથી સંપન્ન
થયેલા “ બંદીજોડ સદ્ગુરુ ”-કવીર સાહેબને હું વદન
કરું છું.

પ્રાદુર્ભૂવ નનુ લોકપચિત્રતાયૈ,
જાનાપગા કિલ યતો મહનીયમૂર્તેઃ ।

નાચાપિ સા કિમુ જનાર્વાલમાપુનાતિ,
 તં શ્રીકવીર મનિશં ભગવન્ત મીઢે
 આ સંસારમાં પ્રાણીભાવને પવિત્ર કરવાને ॥૨૧॥
 જ્ઞાનરૂપા ગંગા જે મહાન્ પુરૂષથી આવિર્ભૂત થઈ શું આવી
 મુક્તિ પણ જન સમૂહને શુદ્ધ નથી બનાવી રહી ? અર્થાત્
 અવશ્ય બનાવી રહી છે. તેજ ભગવાન શ્રી સદ્ગુરુ કૃષ્ણીર
 સાહેબની હું સદા સ્તુતિ કરું છું.

યત્પાદ-ચક્રજ-સુરેણ-મદૌષધઞ્ચ,
 મંત્રેવ્યમાનમપહન્તિ સમૂલમેવ ।
 સંસારરોગ મસ્તિલં તરસા મહાન્તં,
 તં શ્રીકવીર મનિશં ભગવન્ત મીઢે ॥૨૨॥
 જેઓના પાદારવિન્દની રજરૂપ મહોપધ સેવન કરવાથી
 સમ્પૂર્ણ સંસાર રૂપી રોગને જલ્દી મૂલ સહિત નાશ કરે
 છે તેજ મહાન્ ભગવાન શ્રી સદ્ગુરુ કૃષ્ણીર સાહેબની હું
 હંમેશાં સ્તુતિ કરું છું.

અજ્ઞાનગાઢતમસા પરિપીડ્યમાનાન્,
 જીજ્ઞાસવેક્ષ્ય કૃપયા ત્યવતીર્થ્ય લોકે ।
 જ્ઞાનપ્રદીપ મુપસંજ્વલયાઞ્ચકાર,
 તં શ્રીકવીર મનિશં ભગવન્ત મીઢે ॥૨૩॥
 અજ્ઞાનરૂપી અત્યંત અધકારથી પીડિત બનેલાં જોઈ
 રૂપા કરી જેઓ આ મૃત્યુ લોકમાં પ્રગટ થયા અને જ્ઞાનરૂપી
 દીપક પ્રગટાવ્યો એવા મહાન્ ભગવાન શ્રી સદ્ગુરુ કૃષ્ણીર
 સાહેબની હું પ્રતિદિન સ્તુતિ કરું છું.

સત્ય કબીરાય નમો નમઃ

પ્રથમ ખંડ

કરૂણામય સદ્ગુરુ કબીર સાહેબનું
જીવન ચરિત્ર.

પ્રગટ હંસ ઉખારને, મનમેં ક્રિયો વિચાર;
જ્યેષ્ઠ માસ જરસાધત મેં, પગ ધાર્યો ચંદવાર. ૧
ચહું દિશિ દમકે દામિની, શ્વેત ભંવર ગુંજર;
તહવાં આપ બિરાજિયા, જલપર સેજ સંવાર. ૨
બાલક કોટિન ઠાટ કે, નિકટ સરોવર તીર;
સુરતર મુનિજન હર્ષિયા, સાહબ ધર્યો શરીર. ૩
ચૌદહ સૌ પચપન સાલગિરા,

ચંદવાર ચહ ઠાઠ ઠર્યો;
જેઠ સુદી જરસાધત કે,
પૂરન માસી તિથિ પ્રગટ ભયો. ૪
સત્કબીર સત્તલોક સેં આયે,
નહિ બાપ નહિ માતા જાયે.
હેતે વિદેહ દેહ ધરી આયે,
દેહી કા નામ કબીર ધરાયે. ૫

આ પુણ્યવતી ભારત ભૂમિ ઉપર સત્યના પ્રખર નેતા
અંદાછોડ સત્યપુરુષ સદ્ગુરુ કબીર સાહેબને હંસોના
ઉદ્ધારાથે જ્યારે સંસારમાં પ્રગટ થવાનો સમય હતો
તે વખતે હિન્દુ મુસલિમ બંને પ્રજાનાં ભયંકર યુદ્ધનાં
રણશીંગાં ફુંકાઈ રહ્યાં હતાં. આ સમયમાં લોદી વંશનો
સમ્રાટ બાહશાહ સિકંદર લોદી તખ્તનશીન હતો. પોતાની
ધર્માન્ધતા, ક્રૂરતા અને ઝનુન ભરેલી સ્વધર્મોન્નિતિની
તાંડવનૃત્યવાદી હિન્દુ પ્રજાને થરથર કંપાવી રહ્યો હતો. ધર્મ
ઝનુની આ આત્યાચારોથી તે વખતે ભારત ભૂમિ ધ્રુષ્ટ રહી
હતી. હિન્દુઓ ત્રાહિ ત્રાહિ પોકારી રહ્યા હતા અને પ્રાર્થના
કરી રહ્યા હતા કે “ હે કબીર ! આત્યાચારી વરતોના વિદ-
રાજ જીલ્મોથી બચાવો ! બચાવો ! ! બચાવો ! ! !

આમ જનતાનો આવી આત્મ પુદ્ગરણા દરે દિશાઓને
ગુંગરવ કરી રહી હતી. એક થાય છે કે જે જનતા પોતાના
ભગવાન ઉપર અભિમાન કરી, આજે મહાન્ અંદાછોડ
સદ્ગુરુ કબીર સાહેબને ‘ એક ભક્ત અને મુસલમાન હતો ’
એમ કહી નિંદા કરે છે તે જનતાના ભગવાન વિષયુ તે
વખતે ક્ષીરસાગરમાં ગાઢ નિદ્રામાં પડ્યા હતા. ભગવાન
શંકરે જાણે કેલાસમાં સમાધિ ચઢાવી હતી અને કંડારી
દેવતાઓ વિમાનમાં બેસી સાતમા આસમાન ઉપર
વૈકુંઠની સૈર કરવા ગયા હતા. એટલે આમ જનતાનો આત્મ
નાદ સાંભળી કોણ બચાવે.

આ સમયે પ્રાણીવર્ગ ઉપર પરમ કૃપા કરી સ્વયં
દયાળુએ પુકારણા સાંભળી પોતાના પવિત્ર શબ્દ સ્વરૂપ
માનવ દેહને ધારણ કર્યો.

ગગન મંડલ સેં ઉતરે, સદ્ગુરુ પુરૂષ કબીર;
જલજ માંહી પોહન કિયો, સળ પીરન કે પીર. ૧
(અંથ સાહેબ.)

અમર લોક સેં હમ ચલી આયે,
આયે જગત મંઝારા હો;
જીવ દૂખિત દેખા સંસારા,
તા કારણ પગુ ધારા હો...
(આદિયાની)

કરુણાસિંહુ, સ્વયંસિદ્ધ ગુરુવર, સ્વયંભૂ પ્રવર ચૂડા-
મણિ, વિશ્વવ્યાપક સનાતન માનવ ધર્મના મહાન
પ્રચારક, અજરામર નિર્વિકાર બંદીછોડ સદ્ગુરુ કબીર
સાહેબ વિ. સમ્વત્ ૧૪૫૫ વ્રેદ સુદ ૧૫ સોમવારના
દિનમણિ દિવસે ઉપકાળના શાન્ત, આનંદ વિભાર
શ્રમ્ય સમયમાં પતિત પાવની, પવિત્ર સલિલા ભગવતી
ગંગાજીના તીરે આવેલી પ્રખ્યાત મોક્ષદા કાશીપુરીની પાસે
આવેલા નાના ચિત્રવિચિત્ર અનેક વિધ રંગોપરંગ રંજિત
કમલોથી સુશોભિત ' લહરતારા ' નામના સરોવરમાં
સુંદર કમલદલ ઉપર કોમલ આલ સૂર્ય શિરોમણિ સમ
ત્રિભુવન સુંદર આગક સ્વરૂપમાં પ્રગટ થયા.

જે વખતે એમનું તેજોમય શબ્દસ્વરૂપ આકાશમાંથી ઉતરી કમળાપુષ્પ ઉપર બાળ સ્વરૂપે વિરાજમાન થયું તે સમયે આકાશ ધનમેર ધનરવામ મેઘાડગ્ગરથી આગમન દિત થઈ ઝરમર ઝરમર ઝટિ કરતું હતું. ચંચલ અપસ હામિની હમક હમક હમકારા કરતી હતી. મંદ, સુગન્ધ શીતલ મલય સમીરના મનોમુગ્ધ વાયરા વાતા હતા. ચંપક, કદમ્બ, બકુલ, આમ્ર, અરોઝાદિ વૃક્ષો શાખાપાશ શાખાઓથી સ્વાગત સત્કાર કરતાં હતાં. મલ્લિકા વિગેરે પુષ્પલતાઓ પુષ્પઝટિથી સ્વાગત કરતી હતી. મેર, ચક્રેન્દ્ર, ચાતક, ચક્રા, સારસ, નિલકંઠ કોકીલાદિ, નાનાવિંધ પક્ષીઓ કર્ણપ્રિય સમધુર સ્વરમાં સ્વાગત ગાન ગાતાં હતાં, અને સુર-સિદ્ધ, ઋષિ-મહાર્ષિ તથા દેવગણ મંગલ-સ્તુતિ પૂર્વક આકાશમાંથી સુમન વર્ષા કરતા હતા. આ પ્રમાણે જડ ચેતન સ્મસ્ત પ્રાણીઓ પોતપોતાની રીતીએ દીનદયાળુ કરુણાસિંધુ ગુરુવર પ્રવરનો હૃદયોદલાસ પૂર્વક આગમન મહોત્સવ ઉજવતાં આનંદ નિમગ્ન થયાં હતાં.

જ્યારે બંદીછોડ સદ્ગુરનું આવી રીતે આકાશમાંથી તેજોમય રૂપમાં પ્રગટ થવું થયું તે વખતે ત્રણ ભુવન, એકથીસ બ્રહ્માંડ અને દશોદિશાઓ અલૌકિક તેજથી ઝળહળા ઉઠી. ત્રયદેવો દેવતાઓ, ઋષિઓ, મુનિઓ, ગંધર્વ-કિતરો, અસુર-દાનવો, મનુષ્યો અને પ્રાણીવર્ગ માત્ર અશ્ચર્ય ચકિત અને આનંદવિભોર થઈ પોતાને કૃત્યકૃત્ય માનવા લાગ્યા.

“સદ્ગુરના તેજ આગળ કોટિ કોટિ સૂર્યો કોટિ કોટિ ચંદ્રોને તો પોતાના ભાનની શુદ્ધિ પણ રહેતી નથી. વિમાનની જેમ સદ્ગુરનું આસન અદ્ભુત અધાર છે. એના બંદીછોડ પૂર્ણ સ્વરૂપ સદ્ગુર કબીર સાહેબના રસ પર સચતાં પિંડ-પ્રાણ શાંત બને છે.”

“સદ્ગુરના બાલસ્વરૂપની કાંતિ સુવર્ણ જેમ ઝળહળી રહી હતી. આકાશમાં જેમ સૂર્ય ચળકાટ માર્યા કરે છે તેમ સદ્ગુરની શબ્દ સ્વરૂપી કાયા જગત મગત થઈ રહી હતી. જાણે અનંત તેજસ્વી પદ્મો ઝલક્યા રહ્યા હોય ! કાશી નગરી ઉમટી પડી અને સર્વ કોઈ પોતપોતાની ભાવના પ્રમાણે કોઈ બ્રહ્મા-વિષ્ણુ તો કોઈ હિન્દુ-કૃષ્ણ, કોઈ વરુણ-ધર્મરાય અને કોઈ ઈશ છે એમ કહેવા લાગ્યા. કોઈ કોઈ તો કહેવા લાગ્યા કે આ તો સોળ કળા સમ્પૂર્ણ જગદીશ્વર છે.”

“સંસારમાં ભકિત અને મુક્તિ લઈ ત્રયતાપોને મટાડવા સદ્ગુર કિતર્યા અને જુલાહા મુસલમાનને ત્યાં વાસો કર્યો.”

બાળ સ્વરૂપ સાહેબ કબીરે હિન્દુ સમાજમાં શુદ્ધ જાતિમાં કોઈને ત્યાં વાસ ન કર્યો અને એક જુલાહા ને ત્યાં કેમ ?

પૂર્વ કથા

બંદીછોડ સદ્ગુર કબીર સાહેબ યુગે યુગે હંસોના ઉદ્ધારાર્થે શબ્દ સ્વરૂપે પ્રગટ થાય છે. જુઓ સદ્ગુર વચ્ચે :—“યુગન યુગન મેં આન એતાવું” વગેરે

હવે જ્યારે પૂર્વે ચંદ્રવારા નામના નગરમાં આત્મા
આત્મા નરહર-લક્ષ્મીના નામે સદ્ગુરના પૂર્વનાં હંસ
તેમને પુત્રકાળ ન હોવાથી કલ્પયુગમાં તેમને ત્યાં વાસે
તેમના નામને જગવિખ્યાત કરી તેમનું તારણ કરવા માટે
કળીરનું કરુણામય રૂપનું વચન હતું. જેઓ આત્મા-
ણીનું નરતન છોડી આ વખતે કાશી નગરમાં
જુલાહી નીર-નિમા નામે મુસલમાન જાતિમાં હતાં.

તે નીર નીમા નામે જુલાહી જુલાહી કાશી નગરમાં રહેતા
દૈવયોગથી તે બેઠે બહાર ગામથી આવી રહ્યાં છે. સહુ
તારા સરોવરમાં આવી રીતનું સદ્ગુરનું પ્રાગટ્ય જોઈને
દિવ્યમંત્ર બની ગયાં પૂર્વે પુણ્યના પ્રપાળ યોગે નિમાને
તપા લાગવાથી કહેર સરોવર કિનારે પ્રવાણ કર્યું. અતઃ
કળાથી પાઠાયેલા કમનીય કમળ ફુલોમાં સાહેબ કળીર
નિજમુખે પાણીનો ઉચ્ચાર કર્યો સદ્ગુર વચન:—

અબ હમ અવગતિસેં ચલી આયે,

કાહું લેહ લરમ નહિ પાયે. ૨૬

નહિ હમ જન્મે ગર્ભ ખસેરા,

ખાલક બહે દિખલાયે,

કાશી શહર જંગલ ખીચે રા.

તહાં જુલાહા પાયે. ૧

હતે વિદેહ દેહ ધરી આયે,

કાયા કળીર કહાયે;

અગલે જનમ હમ કૌલ કિયા થા,
તબ તેરે ગૃહ આયે. ૨
નહિ મેરે ગગન ધરન સુન નાંહિ.
દિસત અગમ અપારા;
શબ્દ સ્વરૂપી નામ સાહબકા
સો નિજનામ હમારા. ૩
નહિ મેરે હાડ ચામ નહિ લોહુ
હમ સત-નામ ઉપાસી;
તારન તરન અભય પદ દાતા,
અહો કબીર અવિનાશી. ૪

વિશ્વના તારણહાર પંદોછોડ પ્રભુની ખાળ સ્વરૂપમાં
વાણી સાંભળી જુલાહા દેવતી આશ્ચર્ય ચક્રિત બની સહયુર
તે પોતાના સ્થાનમાં લઈ જવા હપથેલાં બની ગયાં. કાશી-
નગરી તો આશ્ચર્યમાં પડી ગઈ. સહયુર પોતે ન દુધ પીતા
ન અન્ન ખાતા અને ન પારણામાં પોઢતા. કોઈ કહેતું
કે આ તો ઇશ્વરનું કપટ તો નથી ? ત્યારે કોઈ કહેતું કે
કોઈ કિન્નર તો નથી ? આ પ્રમાણે આખા જંગલની ઉધ
ઉડી ગઈ ! જાણે કોઈ અલૌકિક કન્યાને પ્રણવા અલૌકિક
વરણ ન કિતર્યા હોય ! દુનિયા ને દેશ જોવા ગયો. રાજા
અને પ્રજા પણ જોવા ગઈ. કેમકે જાણુદીપમાં રાખ્દાલીત
સહયુર કિતર્યા હતા.

દુનિયા કહેતી કે, આ તો કોઈ દેવ છે, ત્યાં દેવો કોણ
હે આ તો દેવ છે અને સ્વર્ગ કંઈક કહેતા કે આ
પરિપૂર્ણ પરિશ્રમ પરમાત્મા સત્પુરુષ છે.

આ પ્રમાણે દેહીધ્યમાન અલૌકિક રીતોથી સમજાવે
કળીર સાહેબે આર્વિભૂત થઈ એક ગરીબ જુવાણ મુસલ-
માનને ત્યાં પોતાનો નિવાસ કર્યો અને કહ્યું કે, ' હું નિહા
મારા કોઈ માતાપિતા નથી તેમજ નથી હું જન્મનો દે
મરતો. મારામાં માંસ, ચામડી, હાડકાં, રૂધિર વગેરે કંઈજ
નથી. હું તો સાક્ષાત્ પરમેશ્વર છું. '

" હું જગતના માનવ પ્રાણીઓ ! ત્રણ ભુવનના આ
વિશ્વ માંડળમાં મહા ભયંકર કાળે ત્રણે લોકમાં પોતાની
જાળ ફેલાવી માનવ જીવોને ભ્રમ બેડીમાં નાખ્યા બેહાલ
અનાબ્યા છે

રાખ્દ

ભાઈરે દુધ જગદીશ કહાંતે આયે,

કહિ કવને ભરમાયા;

અદલહ રામ કરીમા કેશવ,

હરિ હજરત નામ ધરાયા....વગેરે.

" હું મનુષ્યો એક રામ અને રહીમ આ બે જગદીશ્વરો
તમે હિન્દુ મુસલમાન કયાંથી લાવ્યા. ફક્ત એકજ
વ્યક્તિના બે નામ છે. "

આ પ્રમાણે વિનયપૂર્વક સાર્વજનિક કમીટીના આજ્ઞા અનુસાર
કુમેલવેશ સાબીની સ્વાર્થ લેવાય પડિત પડીએ. અને
સાથે જ આવી તેમજ કાંઈ સુધારાઓએ સમાવેશ કરવા
દરમિયાન મર્યાદા કે આ પાત જામ્ય નથી.

પરંતુ બંદીશાહ સહયુક્ત પોતાના અગ્ર સત્તાતન માન
વન — આત્મધર્મનો દિવ્ય સંદેશ અવગ્રહિત રાખીદાના —
જનતાને સરળ અને સર્વમાન્ય શબ્દોમાં સંભળાવવાને
આ જોમકે—

જા મુખ વેદ ગાયત્રી ઉચ્ચરે; અને
જાકે વચન સંસાર તરે; અને
જાકે પાંચ જગત ઉઠી લાગે,
તો બ્રાહ્મણ જીવ વધ કરે.

જે બ્રાહ્મણો પોતાના મુખથી વેદ-ગાયત્રીનો ઉચ્ચાર
કરી જગતને બોધ કરે છે અને જે બ્રાહ્મણોના વચનથી
સંસાર સાગર પાર ઉતરી જવાની આશા જનતા રાખે છે
તેમજ જેમતા પગોમાં સારી આલમ ઉઠીને નમસ્કાર કરે
છે તેજ બ્રાહ્મણો, કાલીકાદિ માતાઓના મંદિરો આગળ
જીવોનો વધ ગાયત્રી મંત્રો દ્વારા કરાવે છે.

“ જે તોહરાકો બ્રાહ્મણ કહીયે,
તો કાકો કહીયે કસાઈ. ”

“ જે આવાં કર્મ કરનારાઓને બ્રાહ્મણ કહીશું તો
પછી કસાઈ કોને કહીશું ? ”

દિનભર રોજ રહત હો,
રાત હનત હો ગાય;
યહૈ ખુન વહ બંદગી,
કયોં કર ખુશી ખુદાય.

હે કુરાનશરીફના ઉપાસક ભાઈઓ ! તમે કે
ક્રમીર ન ઉત્તરથી અસલ મુધી ભુજ્યા રહો છો. પરંતુ જો
માનવે તે ગાય અને બીજા પશુ-પક્ષીનો વધ કરી ઉલ્લેખ
મારા કે કહો તો ખરા એક બાળુ ખુદાની બંદગી માટે રોજ
મરતો. મૃત બાળુ બાળુ ખુદાના પેદા કરેલ જીવોનો જ
નથી. "તે કેમ અને ?

"હિન્દુ તુરક કિ એક રાહ હૈ
સતગુરુ ઇહૈ બતાઈ."

હે બાઈ હિન્દુ મુસ્લીમો, તમારો બધાનો એકજ રસ્તો
છે પરંતુ નાહક ભૂલ્યા પડ્યા છો.

જ્યારે સદગુરનો આવો સરલ સત્યનો ઉપદેશ કાશી
નગરના હિન્દુ મુસ્લિમ પંડિત-સાધુ અને કાઠ મુસ્લિમો
એ સાંભળ્યો ત્યારે સદગુર ઉપર અનેક પ્રહારોના ઉપાસ
યોજાયા. કારણ કે પ્રપંચ અને મિથ્યા આડંબર વાદોઓને
કદર શત્રુ એક માત્ર સત્ય છે.

સ્વામી રામાનંદજીનું વૃત્તાંત.

શ્રી રામાનંદજી નામના બ્રાહ્મણ સંન્યાસી મહાત્માશ
દ્રાવિડ દેશથી આવી કાશી નગરમાં રોજનાનો મહાસ્થાપત્ર

પોતાના વૈષ્ણવ માર્ગનો પ્રચાર કરતા હતા તેઓ જગ પ્રસિદ્ધ મહાત્મા હતા. તેઓ નિત્યપ્રતિ પોતાના કાર્યક્રમ અનુસાર બ્રાહ્મ મુદ્દર્તમાં ગંગાજીમાં સ્નાન કરવા જતા. તેમજ મૂર્તિ પૂજા વગેરે કરતા. જ્યારે બંદિછોડ સહગુરુએ એક પ્રસંગમાં રામાનંદજીને કહ્યું કે :-

સત્યકર્ણીર વચન.

“ રામાનંદ ગુરુ દિક્ષા દીજે.

ગુરુ દિક્ષિણુ કુછ હમસેં લીજે. ”

“ હે સ્વામી રામાનંદજી ! આપની વૈષ્ણવ માર્ગને ગુરુજ્ઞાન દિક્ષા-ઉપદેશ મને આપો અને મારા તરફથી પણ ગુરુદિક્ષિણુમાં કંઈ લો. ”

રામાનંદ વચન.

શુદ્ર કે કાન ન લાગૌં લાઈ,

તીન લોક મેં મોર ખડાઈ.

“ સ્વામી રામાનંદજીએ કહ્યું કે હું તીચ જાતિ જુના-માં હાને ત્યાં રહેતા શુદ્રને મારી દિક્ષા નહિં આપું. ” જ્યારે તેઆવી રીતે રામાનંદજીના એકાંગી સંકુચિત વિચારો સહગુરુની જાણમાં આવી ગયા ત્યારે રામાનંદજી નિત્ય નિયંત્રાનુસાર ગંગામાં સ્નાન કરવા જતા ત્યાં પોતાના મહાસ્વરૂપી દેહને બાળસ્વરૂપ બતાવી ગંગાકિનારે પોદ્યા પુરાત્રિ અંબકારમય હોવાથી રામાનંદજીનો પણ બાળક પર

પણો. આજરવરૂપે પોતાની જાણમાં રહવા લાગ્યા. રામ
નંદણ હિસા રહી 'હે આજકે રહીશો નહિ,' રામ રામ
કહે ! આજકે રામ રામ કહેવા માંડ્યું. જ્યારે આ વાતને
એ દિવસ વિત્યા ત્યારે આજરવરૂપ કબીર સાહેબે કાશ

રમાં વાત ફેલાવી કે રામાનંદણ મારા ગુરુ છે.
કબીરે રામાનંદણને મળતાં કબીર સાહેબને પોતાના મન
માનનીવ્યા રામાનંદણ પોતાની ગુજાનાં પદ્ધતિમાં રહી બોલ્યા
માન કે કમાન ! કહે તને ક્યારે જિજ્ઞાસનાવ્યા ? ત્યારે
મરતો. 'સાહેબે કહ્યું' જાણીશ ! આપ રામાનાં જ્ઞાન
નથી. ૧) પદારથો ત્યારે કિનારે હું લેતો લેતો અને આપને
જાની ખરાબ મને લાગી. આરે મને 'રામરામ' કહેવ
અવ્યા ! એમ કહ્યું. ત્યારથી હું 'રામરામ' કહું છું અને
તે આજકે હું લેતો. શું રામનામથી અધિક જાગેત મંત્ર છે
વારું.' રામાનંદણએ આ વાતનો સ્વીકાર કર્યો. પછી કબીર
સાહેબે કહ્યું 'હે સ્વામી સાંભળો.

'હે મીલાસો ગુરુ મિલા, શિષ્ય મિલા ન કોય.'

દુનિયામાં જેટલા મળ્યા તે અધાજ ગુરુ થઈ જાત
અતાવશે પણ શિષ્ય થઈ જાત અતાવનાર કોઈ વીરલા
અભનિષ્ઠ ગુરુ છે.

હે ગુરુ રામાનંદા સમજ પડે મોરી પાંહી.
જે બાલક ધુનધુનવા બેસે, એ બાલક હમ નાહિ
હમ તે લેવે સતઠા સૌદા, પત્યરા પુજત નાહિ

હે ગુરુ રામાનંદજી ! સમજ વિચાર કરી માની બાજુ
પકડો કે જેથી કાળ નિરંજનના માર્ગથી બચી સતસોકતા
પશ્ચિદ બને. જે બાળકો સાંસારીક મનુષ્યોના ત્યાં વિદા
થએલા પોતાની ચેષ્ટામાં આમતેમ કરે છે તેવો બાળક હ
નથી. હું તો સત્યનો સોદો કરનાર સત્ કબીર છું. અથ-
રાતી મૂર્તિઓનો ઉપાસક નથી. આવી રીતે કબીર સાહેબે
રામાનંદજીને ગુરુ માની પોતાનો સત્યબોધ આપ્યો. ગુરુ
કહી જ્ઞાન આપનારજી ગુરુ છે.

આ પ્રમાણે બંદીજોડ સદગુરુ કબીર સાહેબ અને
તે શ્રી રામાનંદજી વચ્ચે વાર્તાલાપ, જ્ઞાનગોષ્ઠી થઈ. જેમને
હે વધુ જાણવાની ઈચ્છા હોય તેમણે રામાનંદ ગોષ્ઠીનું
મને પુસ્તક વાંચવું.

કબીર સાહેબની આવી અનંત લીલાઓ જેમકે:-
સિકંદર જોદીને સમજાવવો તથા તેનો જલનનો રોગ
મટાડવો, સિદ્ધોની સાથે શાસ્ત્રાર્થ કરવો, બાદશાહના
શેખતકી પીરને પોતાનો ચમત્કાર બતાવવો, સૂર્યમવેદની
આજ્ઞાઓ પ્રગટ કરવી, ગોરખને પરાસ્ત કરવો, કાશીના રાજા
વિરસિંહદેવ વાઘેલાને શિષ્ય કરવો, બાદશાહ બિજલીખાન
પહાણને બોધ કરવો, જગન્નાથના મંદિરની સ્થાપના કરવી.
બાંધુગઢના પરમ ભક્તિવાન શ્રી ધર્મદાસજી સાહેબને મયુ-
રામાં દર્શન દઈ પોતાના પદશિષ્ય બનાવી બ્યાલીસવંશની
ગુરુઆઈ આપી કલિયુગના મનુષ્યોને મુક્તિમાર્ગનો ભેદ
ર

ખતાપણ વગેરે વગેરે સેંકડો લીલાઓ વિસ્તારથી લખવામાં આવે તો એક સ્વતંત્ર ગ્રંથ બની જાય માટે પાંકડો એ ગ્રંથોમાં અન્ય જગ્યાએ ઉપરોક્ત કથાઓ તપાસવી. હવે કબીર સાહેબના પરમ ધામમાં પધારવાની હકીકત વાંચકો સમક્ષ રજુ કરવામાં આવે છે.

કબીર સાહેબનું અન્તર્ધર્મ થવાનું વૃત્તાન્ત.

જ્યારે કાશીના મનુષ્યોએ કબીર સાહેબની અનેક લીલાઓ જોઈ લીધી અને જાણી લીધું કે, આ તો સ્વયં પરમાત્મા છે. ન કોઈના મારવાથી મરે છે, ન કાપવાથી કપાય છે ન હુઆડવાથી હુએ છે અને ન કોઈ હથીઆર આપના ઉપર સફળ થાય છે તેમજ ન કોઈ માણસ, પશુ કે દેવતા. પણ આપના ઉપર કોઈપણ પ્રકારની ક્ષતિ પહોંચાડી શકે છે. જ્યારે એ લોકો આપને પૂછવા લાગ્યા કે 'આપનું મૃત્યુ કેવી રીતે થશે?' તે વખતે આપે કહ્યું હતું કે, 'હું મગહ દેશમાં જઈ ગુપ્ત થઈ જઈશ.'

પોતાના કથનાનુસાર જ્યારે કબીર સાહેબ એકસો વીસ વર્ષ કાશીમાં રહી ચુક્યા અને આપના પધારવામાં એ દિવસ બાકી રહ્યા ત્યારે આપે. લોકોને કહ્યું કે, 'હવે હું અહિંથી પ્રસ્થાન કરીશ અને મગહ દેશમાં જઈશ. આ વાત સાંભળી કાશીના લોકોને અત્યંત દુઃખ થયું અને દુઃખનાં વાદળાં કાશીનગર ઉપર છવાઈ ગયાં. લોકો

આપણે દુઃખી થઈ કહેવા લાગ્યા કે 'આજે કાશી સુની
તથા ઉજડી માત્રમ પડે છે. આજે કાશીનો સૂર્ય ધ્રુવાન
રહ્યો છે અને આંખોની આગળ અંધકાર થવા લાગ્યું છે.
વળી બધા લોકો પોતાને કહેવા લાગ્યા કે 'હાય ! અમે
ધણી અભાગી છીએ કે અમે આવા મહાન સત્યવાદી
મહાપુરુષની આજ્ઞાને અંગીકાર કરી નહિ.' આખા નગ-
રમાં એ વાતની ધુમ મચી ગઈ કે 'હવે સદ્ગુરુ કબીર
સાહેબ કાશીથી ચાલ્યા જશે. આખું નગર દુઃખ તથા
કષ્ટથી વ્યાકુલ બની ગયું. કાશીના મહારાજા વીરસિંહદેવ
વાઘેલાએ જ્યારે સાંભળ્યું કે સદ્ગુરુ મગહ દેશમાં જશે અને
ત્યાં જઈ અન્તર્ધાન થઈ જશે. હવે જવાના કેવલ એ
દિવસ બાકી છે ત્યારે રાજા પોતાના દલખલ સાથે પહેલેથીજ
ત્યાં જઈ પહોંચ્યો અને ત્યાં કબીર સાહેબની પ્રતિક્ષા કરવા
લાગ્યો. આ બાજુ કાશીવાસીઓ કબીર સાહેબને ઘેરી રહ્યા
હતા. એ વખતે આપની પાસે દશ હજાર શિષ્યો હાજર
હતા. તે બધામાં શોર થઈ રહ્યો હતો અને બધા વિલાપ
કરી રહ્યા હતા.

મગહ દેશનો અધિપતિ નવાબ બિજલીખાન પઠાણ
પણ કબીર સાહેબનો શિષ્ય હતો. જ્યારે તેણે સાંભળ્યું કે
'કબીર સાહેબ પોતાનો અંતિમ દિવસ અહિં કરશે ત્યારે
તે ધણો ખુશ થયો ને કહેવા લાગ્યો કે ઘણી સારી વાત
થઈ કે 'સદ્ગુરુ પોતાનો અંતિમ દિવસ અહિં કરશે.' તે
પણ આપની પ્રતીક્ષા કરવા લાગ્યો.

કબીર સાહેબ કાશી નગરથી ચાલી મગહ દેશમાં
 પહોંચ્યા અને આમી નદીના કિનારે એક કુટિરમાં
 બિરાજ્યા. એ વખતે રાજા વીરસિંહ, બિજલીખાન પદ
 અને અનેક સેવક હાજર હતા. જે નદીના કિનારે
 સાહેબ આવીને બેઠા હતા તે નદી ધણી દિવસોથી સુકી
 હતી. પછી કબીર સાહેબે ગુપ્ત રીતે કમળપુષ્પ તથા
 ચાદરો મંગાવી અને આપ સુધ ગયા અને લોકોને કહ્યું
 ‘કુટિરને તાળું લગાવી દો’ તે વખતે રાજા વીરસિંહ
 કહ્યું. ‘હે સદ્ગુરુ ! હું આપના શબ્દને લઈ હિન્દુ ધર્મ
 નુસાર ક્રિયા-કર્મ વગેરે કરીશ.’ ત્યારે બિજલીખાન
 પઠાણ બોલ્યો કે ‘હું આપને કદી એમ કરવા દઈશ નહિ
 હું પણ મુસલમાન ધર્માનુસાર એમનું દફન કરીશ.’ કબીર
 સાહેબે તપાસ્યું કે આ બંનેને યુદ્ધના માટે તૈયાર છે. આ
 બંનેનો રક્તપાત થશે. બંનેને યુદ્ધના માટે તૈયાર થએલ
 જોયા ત્યારે આપે બંનેને સમજાવી કહ્યું કે ‘સાવધાન
 તમારે બંનેએ આપસમાં વાદવિવાદ કરવો નહિ. અને
 કદી પણ શસ્ત્ર ચલાવશો નહિ. જે મારી વાત માનશે
 મુખી થશે. બંને દેખે સદ્ગુરુની આજ્ઞાનો સ્વીકાર કરી
 લીધો. પછી બંનેએ સદ્ગુરુને હાંડવત બંદગી-નમસ્કાર
 કર્યા. બંધાનું ચિત્ત બેઠથી ભરાઈ ગયું. સદ્ગુરુ કબીર સાહેબ
 ચલાવાનો શબ્દ બોલ્યા અને ચાદર તાણી સુધ ગયા તથા
 લોકોને કહ્યું કે ‘હવે આ કોટડીને તાળું લગાવી દો.
 અને લોકોએ તેમજ કયું. જ્યારે તાળું બંધ કયું ત્યારે

એક એવો શબ્દ થયો કે જેને સાંભળી હાજર રહેલા
મનુષ્યોના હૃદય ઉપર પ્રભાવ પડ્યો અને જય જયકાર
થયો કે : સદ્ગુરુ સત્યલોક પધારી ગયા.

જ્યારે પેલી કોટડીનું તાણું ઉઘાડ્યું ત્યારે કેવળ એ
ચાદર અને કમલનાં પુષ્પો મળ્યાં. તેમાંથી એક ચાદર
અને અર્ધાં પુષ્પો રાજા વીરસિંહે લીધા તથા બીજી ચાદર
અને બાકીના ફૂલો નવાળા બિજલીખાન પઠાણે લીધાં.

કબીર સાહેબનું શબ ક્યાંય દેખાયું નહિ. રાજાએ
ચાદર તથા પુષ્પ લઈ સદ્ગુરુની સમાધિ બનાવી અને
બિજલીખાને પણ સમાધિ બનાવી. તે સમાધિ અને કબર
મગહદેશ-મગહરમાં વર્તમાન છે.

હિન્દુ મુસલમાન બન્ને ગુરુભાઈઓએ એક મંદિર
બંધાવ્યું. હજી સુધી હિન્દુ મુસલમાન બન્ને કબીરપંથી
ત્યાં વર્તમાન છે. આમી નદી જે ઘણા વખતથી સુકાયેલી
પડી હતી તેમાં પાણી ભરાઈ આવ્યું, જે હજી સુધી વહા
શે કરે છે.

વિ. સંવત ૧૫૭૫ ના આગસ્ટ સુદિ ૧૧ ના શુભ
દિવસે બંદીછોડ સદ્ગુરુ કબીર સાહેબ અન્તર્ધાન-સત્ય-
લોક પધાર્યા.

સમ્વત પંદ્રહસો પછત્તર,
ક્રિયા મગહરકે ગવન;

અગહન સુદિ એકાદશી,
રહો પવનમેં પવન.

કવિયુગના અંતિમ પ્રાગલ્ભ્યમાં એકસો આઠાસ વર્ષ, પાંચ માસ અને સત્તાવીસ દિવસ સુધી આગે પુરે ઉપર પ્રગટરૂપે મનુષ્યને સદ્મવેદનો બોધ આપ્યો હતો.

બંદીછોડ પ્રભુ કબીર સાહેબનું આદિ અને અંતમ શરીર નહોતું. કેવલ એક તેજોમય પ્રાગલ્ભ્ય હતું.

જ્યારે એ બંદીછોડ સદ્ગુરુ મગહરમાં ગુપ્ત થયા ત્યાર પછી પુનઃ મથુરામાં પ્રગટ થયા અને રત્નામાળીન દિપદેશ આપ્યો. વળી પરમહંસ શ્રી ધર્મદાસજી સાહેબને બાંધોગદમાં દર્શન આપી તેમને સત્યપંથનો માર્ગ બતાવી બયાલીશ વંશનું તિલક અર્પણ કરી કાળપુરપત્ની ઉપર જાવથી પૂર્ણ સાવધાન કરી અન્તર્ધાન થયા.

કબીર સાહેબની શિક્ષાનું વૃત્તાન્ત.

ત્રણે કાલના જેટલા ધર્મના આગેવાનો છે, થયા છે અને હશે તે બધાઓથી બંદીછોડ કબીર સાહેબની શિક્ષા પૃથક્-જુદી છે. આ શિક્ષાનો મુખ્ય અભિપ્રાય એજ છે કે ગર્ભમાં આવવા જવાનું બંધ થઈ જાય. આ આવ-જવનનું બંધ મોટું દુઃખ છે. જે શિક્ષા તથા ધર્મથી વારંવાર જન્મ અને મરણનું દુઃખ દૂર થાય તેજ મનુષ્યનો ધર્મ છે અને તેજ ગુરુ તથા શાસ્ત્રને ધારણ કરવું, જે

જો માનવ દેહ પામી મુક્તિમાર્ગ દૂંઢતો નથી તે અભાગી
જો કારણ એ કે તે ફરી આવો અવસર પામશે નહિ
અને સદાને માટે ભવસાગરમાં ડુબકાં ખાવા કરશે.

યોગયુક્તિ તથા સમસ્ત તંત્રમંત્ર બંધનનાં મુખ્ય
કારણ છે. જો યોગસમાધિથી યોગી અમર થતો હોત
તો કદાપી કોઈ યોગી મરતો નહિ.

સુક્ષ્મવેદ લખ્યા સિવાય કોઈની મુક્તિ થતી નથી.
જો કોઈ ધ્યાનપૂર્વક ભણે અને તેના વિષયો ઉપર વિચાર
કરે, વળી સુક્ષ્મવેદની આજ્ઞાઓ ઉપર સારી રીતે દૃઢ થાય
અને સમસ્ત મિથ્યા કલ્પનાઓથી અલગ થાય તે મનુષ્ય
જો અને તેજ કાળ પુરૂષના પંજનમાંથી છુટકારો પામશે.
જે કંજૂસ, કામી, વ્યભિચારી પુરૂષને સુક્ષ્મવેદ ભણવાથી
પડે નથી કોઈપણ પ્રકારનો લાભ નથી.

પોતાના ગુરૂને સ્વયં સત્યપુરૂષ જાણવા, જેને ગુરૂની
વાત પર વિશ્વાસ નથી અને ધમંડ કરે છે તે કાળના
જનમાં સપડાશે ગુરૂજ ધર્મની જડ છે ને જડના સિંચ-
નથીજ કાળ પાન સર્વ કંઈ હ્યુ'ભ્યુ' થાય છે. અને
જેજ નિશ્ચયના વૃક્ષમાં બધાં સુંદર ફળ ફૂલ લાગે છે.

સત્યપુરૂષની ભક્તિ સિવાય બીજી બધી ભક્તિઓ
બળ તથા બંધનમાં નાખનારી છે. કાળપુરૂષનું ઝેર બ્રહ્મા,
વિષ્ણુ અને શિવ સનકાદિકથી લઈ સમસ્ત જીવોમાં

સમાયેલું છે. સત્યપુરુષની દયા વગર કોઈ સત્ય પામી શકતો નથી.

જ્યાં શરીરો તથા નક્ષત્રોમાં કાળપુરુષનું ઝેર છુપાયેલું છે. ધર્મરાયના મંત્રે, જાદુએ સમસ્ત મનુષ્યોની આંધળી કરી રાખી છે અને કોઈને પણ આ આંધળાઈમાંથી મુક્તિ આપી શકતો નથી કે, અમો સત્યપદ મુકી ક્યાં જઈ શકીએ છીએ.

ચાર વેદ તથા ચાર પુસ્તક (ઇંદ્રજિત; કુરુઆનાદિ) આ આઠે કાળપુરુષની જાળ છે. આ જાળમાં ફસાવી તે સમસ્ત મનુષ્યોને મારી લીધાં.....જે ચાર વેદ તથા ચાર પુસ્તકોથી અજ્ઞાન થશે તેને સૂક્ષ્મવેદની પ્રાપ્તિ થઈ જશે નહીં. પ્રેમ પુરુષવેદ સાથે છે, તેઓ સૂક્ષ્મવેદ સાથે જોડી શકે છે. પ્રેમ કરી શકે.

ત્રણ લોકો જનસાગરનો ઠેકેદાર નિરંજન છે. આ સમસ્ત અસંખ્ય ચોકડી યુગોનો તેનો ઠેકો છે. પહેલો સૂક્ષ્મવેદ અત્મસૃષ્ટિમાં હતો. જ્યારે કાળપુરુષે માયા સૃષ્ટિ રચના કરી ત્યારે તેમાંની નિદ્રિત વાતો કાઢી લઈ પુરુષવેદ બનાવ્યો. અને આ પુરુષવેદમાં પોતાની મતિઅનુસાર સમસ્ત સૃષ્ટિને ઉપદેશ આપ્યો. આજ્ઞાની લોકો આ પુરુષવેદ અર્થાત્ પરાકૃત વેદને પોતાના ધર્મનો માર્ગ તરીકે મોક્ષની નિસરણી સમજવા લાગ્યા.

ત્યારે નિરંજને પોતાની સંતતિને પૃથ્વીપર મોકલવા આજ્ઞા કરી અને હજારો ઋષિ-મુનિઓ તથા પાર-પૈંગ

બરો પૃથ્વી પર આવ્યા. તેઓ કાલપુરૂષની નિર્ગુણ તથા સિરગુણ ભક્તિ શીખવાડતા આવ્યા આવ્યા.

જે કોઈપણ જીવોનો રક્તપાત કરશે તેનો પ્રતિશોધ બદલો આપવો પડશે. જે કોઈને દુઃખ આપશે અથવા માંસાહારી હશે તે પણ નિશ્ચય દુઃખો ભોગવશે અને પોતાનું માંસ તેને ખવડાવશે. કોઈનો બદલો કદીપણ છોડશે નહિ. માંસાહારી તથા મદ્ય પીનારા કદીપણ મુક્તિ પામશે નહિ. જે પુરૂષો મુક્તિના ઈચ્છુક છે તેમણે સારી રીતે સ્વચ્છ અને પવિત્ર થવું જોઈએ.

ગુરૂની આજ્ઞા ઉલ્લંઘન સમાન મનુષ્યને માટે બીજું કોઈ પાપ નથી. જે ધર્મવિમુખ થયો તે નિર્દયી તથા ધાતક શૈતાનની જાળમાં ફસાયો. ધમંડી તથા દ્રુષ્ટીને સત્યપુરૂષની ભક્તિ કદાપિ પ્રાપ્ત થશે નહિ.

સદ્ગુરૂ સાહેબ કબીરનું નામ બંદીછોડ છે અને તે સર્વાધિકારી છે. જેને ઈચ્છે તેને મુક્તિ પ્રદાન કરે. જેને આ વાતનો પૂર્ણ વિશ્વાસ છે તેનો બેડો પાર છે.

પરમાત્મા સત્યપુરૂષ અને કબીર સાહેબને જેણે એક જાણ્યા તેનું બંધન દૂટી ગયું ને તે કાલના પંજમાંથી છુટી ગયો.

સત્યપુરૂષના જે અંકુરી જીવો છે તેઓ સત્યગુરૂની શિક્ષા સાંભળી. એવી રીતે દોડીને આવી મળે છે કે જેવી રીતે લોહાથી ચુંબક ચોંટી જાય છે અને જેઓ કાલપુરૂષના

જીવો છે તેઓના ઉપર સત્યપથની શિક્ષાનો કંઈ પ્રભાવ પડતો નથી. ગુરૂ વગરના મનુષ્યના હાથનું જલપાન પણ લિખિત નથી.

સૂક્ષ્મવેદના પાઠ સિવાય કોઈને પણ પોતાના સ્વરૂપનું જ્ઞાન થશે નહિ એટલા માટે માનવ વેદ અને પુસ્તકોને છોડી પરમ પવિત્ર સૂક્ષ્મવેદ લાણો.

કબીર મહિમા.

(૧)

સુરતિ-સિન્ધુના કિનારે અમને એક સદ્ગુરૂ મળ્યા. જે સમગ્ર સંતોના શિરતાજ, શિરોમણિ છે અને સદ્ગુરૂ કબીર જેમનું નામ છે.

દયા કરી સદ્ગુરૂ ભવસાગરમાં આવ્યા; કેમકે એવા એ દીનદયાળુ છે. અંદાછોડ એ એમનું ગિરહ છે અને જઠરાગ્નિમાંથી બચાવી લે છે.

જે ગર્ભવાસનું દુઃખ દૂર કરી આવાગવનનું ચક્ર મટાડી દે અને યમરાજથી છોડાવી લે એવા સદ્ગુરૂની ઉપાસના કરવી.

જેણે જઠરાગ્નિમાં તારી રક્ષા કરી અને અમૃત સમાન મીઠું દુધ પીવાડયું તથા જે યુગેયુગના સાચા સાથી છે, હે અણુસમજ જીવ ! તેનો વિચાર કર ! ચિંતવન કર ! જેનાથી યમદૂતો ડરે છે, ધર્મરાજને ધીરજ ધરવી પડે છે

જે કોઈ હોય તે તે અદલી અદલ (અદલ ઇન્સાફી) સાહેબ કબીર સાહેબ જ છે.

જેનાથી વમદૂતો ડરે છે અને કર્મના લેખો નાશ પામે છે એવા કુલ માનવજાતિના એક માત્ર સદ્ગુરુ અદલી અદલ કબીર સાહેબ જ છે.

સાહેબ (મલિક) થી સદ્ગુરુ થયા અને સદ્ગુરુથી સદ્ગુરુ બન્યા. આ ત્રણ એક અંગ છે અને એમની ગતિ-મતિ અગમ અગાધ છે.

આ અત્ર (અત્ર) પક્ષીના જેવો અનુરાગ છે કે જે શૂન્ય મંડલમાં સ્થિર રહી શકે છે. મહાન્ ગોસ્વામી શ્રી ગરીબદાસજી સાહેબ કહે છે કે અમે ભવપાર થયાં; કેમકે અમને સદ્ગુરુ કબીરનો મિત્રાપ-દર્શન મળ્યાં છે.

(૨)

સકલ વિશ્વના શિરોમણિ અને સારૂપ બંદિછોડ કબીર છે, જેઓ અગદ અને અગમ અગાધ છે તેમનાં દર્શન અમને થયાં.

સદ્ગુરુની દોહાઈ આપી સાચે સાચું કહું છું અને એમાં જરાપણ ભૂલ નથી કે અમે જે જોયું તે સત્ય છે અને બીજું બધું પ્રપંચ છે,

કબીર નામ કસ્તુરી રૂપ છે અને તે વગર છંછેડયે મેંડકે છે. આદિ અને અંતની વાત કહું છું કે કબીર નામની પટંતરી, બરાબરી કરનાર કોઈ સંત નથી.

જેઓ બંને આપ્તતા મધ્ય ભાગે ત્રિકુટી સ્થાના
સુરતિ લગાવી અવિગતિ નામ કબીરને નિરખતા રહે
સુરતિ સરોવરમાં સ્થિર થયેલા તેમનો બેડો પાર થાય છે.

સહગુરુ કબીર સાહેબને કોઈ માતાએ ઉત્પન્ન ન
તથી. તેમને કોઈ માતા અગર પિતા નથી તેમજ મા
નથી. તેઓ પિંડ-શરીર અને બ્રહ્માંડ બંનેથી પર છે.

અજર, અમર, સત્પુરુષ સોહંગને સુકૃતના શિરોમણિ
છે. વગર શ્વાસ અને દેહના દ્યાલ છે અને જેમનું નામ
કબીર છે.

મનસા, વાયા, અને કર્મણા શબ્દમાં સ્નેહ કરો. સહ
ગુરુ તો એક કબીર સાહેબ છે અને બીજું બધું બ્રાહ્મિ
અને સંદેહ છે.

દેવતાઓ, મનુષ્યો, મુનિજનો અને સતો લાખો લાખો
ચાળન ઉપર ઉડે છે. પરંતુ કબીર સાહેબનું ધામ તો ઉંચું
છે તેથી કોઈ તેનો અંત-પત્તો મળતો નથી.

સાહેબ પુરુષ કબીરે કોઈ દેહ ધારણ કર્યો નથી. તેઓનું
રૂપ શબ્દ સ્વરૂપી છે અને તે ઘટોઘટમાં બોલી રહ્યું છે.

જેવી રીતે આકાશમાં વાદળો પવનના તેજથી, વેગથી
ઘડીકમાં દેખાઈ અલોપ થઈ જાય છે તેવી રીતે સહગુરુ
કબીર સાહેબે પણ વરતો તેજોમય પિંડ ધારણ કર્યો છે.
કેમકે તેમનું આસન અધર તાપ્ત પર છે.

હે હંસો ! સાહેબ કબીરનો વરદ હસ્ત મસ્તક પર
શોભે. યમ અને યમદૂતો તમને અડકશે નહિ અને તમારા
વંશોના વંશોનો ઉદ્ધાર થશે.

સદ્ગુરુ પુરૂષ કબીર દર્દવંદ-દુઃખોને જાણનાર,
પરાધ પીડાને જાણનારા પ્રભુ છે. તેમનું નામ લેવાથી
અંધનો છુટી જાય છે અને કાળની જાંજીરો દૂટી જાય છે.

(૪)

તે માયાનાં ફુલ છે જે શરીર ધારણ કરે છે. આ
માયા વેલડીને ડીંટે કેવળ અદલી અદલ સાહેબ કબીર જ
લાગ્યા નથી.

ત્રણ લોકમાં તરવ અને સારરૂપ સદ્ગુરુ પુરૂષ કબીર
છે. જેમનાથી યોગણુપયાસ કોટિ પૃથ્વી અને ચૌદ ભુવ-
નોનો ઉદ્ધાર થાય છે.

સદ્ગુરુ પુરૂષ કબીરનો પંથ વિપમ અને વેરાટ છે.
શિવ સનકાદિક દોડી રહ્યા છે અને મુનિજનો વાટ જોધ
રહ્યા છે.

દુનિયા પગથી ચાલે છે. પક્ષીઓ પાંખોથી ઉડે છે;
પરંતુ કબીર સાહેબનો મહેલ તો ઉંચો છે કે જ્યાં નથી
પૃથ્વી કે નથી આકાશ !

હું ખાત્રીથી કહું છું કે મને લોક-અલોકની પણ
ચાહના નથી તેમજ કોઈ વાતની ઈચ્છા પણ નથી. કેવલ

અદલી આદિ સદ્ગુરુ પુરૂષ કબીર સાહેબના ચરણ કમળની મને ભૂખ છે.

મહાદેવ પાર્વતીનો સંવાદ.

એક સમયનાં પ્રસંગમાં પાર્વતીજીએ મહાદેવજીને પ્રશ્ન કર્યો કે, કબીર સાહેબ તે કોણ છે તે ક્યાં રહે છે ? તેનો ઉત્તર મહાદેવજીએ એકસોને એક શ્લોકમાં સ્પષ્ટ રીતે બતાવ્યો. તે ગ્રંથનું નામ 'કબીર એકોત્તર શતક' છે. અત્રે તે પ્રસંગનું વિવરણ આપવામાં આવે છે.

પાર્વતી-ઉવાચ:—

અક્ષરત્રિતયં સ્વામિન્ કબીર इति को भवेत् ।

किं देव उपदेवो वा तन्मे ब्रूहि जगत्पते ॥

પાર્વતીજી કહે છે કે હે સ્વામીનાથ ! જે ત્રણ અક્ષરનું નામ કબીર છે તે કોણ છે અને કયા દેવતાઓમાં તેમનું સ્થાન છે ?

મહાદેવ-ઉવાચ:—

को ब्रह्मा प्रोच्यते वी च विद्यमानो विशिष्यते ।

रमन्ते सर्वभूतानि यत्कबीर स चोच्यते ॥

મહાદેવજી કહે છે કે, હે પાર્વતી ! જે (ક) બ્રહ્મ, (વ) પ્રગટ, (ર) સમસ્ત જીવોમાં સમાનરૂપથી રમી રહ્યા છે તેનેજ કબીર કહે છે.

कः सुखसागरो दाता बीजं ज्ञानं तथैव च ।

रहित आदिनान्तेन यत्कबीर स चोच्यते ॥

જે સુખરૂપ સમુદ્રના આપનારા છે, જે જ્ઞાનના દેનારા છે, તેના આરંભ અને અંત કંઈપણ નથી તેમને કહી શકાય છે.

કમલદલસંભૂતો વીજતે મૃદુમંત્રુલઃ ।
સમર્થઃ સર્વલોકાનાં યઃ કવીરઃ સ ચોચ્યતે ॥
જે કમળોના દલોપર પ્રગટ થયા અને જે સમદૃષ્ટિયા બનેલા છે. વળી જે સર્વ લોકમાં સમર્થ છે તેને કવીર કહે છે.

મુક્તિમાર્ગવિનોદશ્ચ ભક્તિમાર્ગલલામકઃ ।
રસનામૃતમૂલેષુ યઃ કવીરઃ સ ચોચ્યતે ॥
મુક્તિ અને સત્યને ખતાવનાર છે, ભક્તિ માગને પ્રકાશ કરનાર છે તથા જે અમૃતની જડ છે તેને કવીર કહે છે.

કુરુતે નિત્યજ્ઞાનં ચ વિમલા નિર્મલા મતિઃ ।

રમણીયઃ સદાચારો યઃ કવીરઃ સ ચોચ્યતે ॥

(ક) જેમનું જ્ઞાન સદૈવ સ્થિર અને નિત્ય છે, (ચ) વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન થાય છે, (ર) ઋદ્ધિ અને સિદ્ધિ પવિત્રતાના દેનારા છે, એક સ્વરૂપથી ગતિમાન છે તેને કવીર કહે છે.

કઃ કલૌ કેવલઃ સાર્યો વિદ્વેષપરિકોર્તિતઃ ।

ઋદ્ધિઃ શુભસમાસેન યઃ કવીરઃ સ ચોચ્યતે ॥

(ક) કલિયુગમાં જીવોની સાથેજ છે, (વ) જો
રૂપ થઈ પાપનો નાશ કરનાર છે. (ર) સર્વના હૃદયમાં
રમી રહ્યા છે તેને કબીર કહે છે.

કવિઃ પુરાણવપુષો વિદેહો દેહવાન્સુધીઃ ।

ગુરુયોગી સુરાણાં ચ યઃ કવીરઃ સ ચોચ્યતે ॥

(ક) જેઓ સ્વયં ચૈતન્ય સ્વરૂપ છે જેમનો આરંભ
અને અંત કંઈપણ નથી વિદેહ રૂપથી પણ શ્રેષ્ઠ છે અને
સાથી છે. (ર) જ્ઞાન સ્વરૂપ છે, સમસ્ત દેવતાઓના ગુરુ
છે તેને કબીર કહે છે.

કવોનાં પ્રવરો જ્ઞાતા ધાતા માતા પિતામહઃ ॥

જનકઃ સર્વલોકાનાં યઃ કવીરઃ સ ચોચ્યતે ॥

અત્યંત ઉત્તમ શ્રેષ્ઠ તથા સર્વને જાણનાર કબીર નામ
છે સર્વનો પિતા અને પિતાઓનો પણ પિતા છે તથા
સમસ્ત સંસારના રચયિતા છે તેને કબીર કહે છે.

—૦૦—

હનુમાનજીની કથા.

ત્રેતાયુગમાં બંદીછોડ સહગુરુ કબીર સાહેબે હનુમાનજીને
સત્યપુરૂષની ભક્તિનો તત્વ ઉપદેશ આપી ભુક્તિનો માર્ગ
ઓળખાવ્યો અને પરવાનો આપી જીવન્મુક્ત કર્યા. તે
સમયનું યથાતથ્ય વર્ણન જાણવા ખાતર ધર્મદાસજી
સાહેબે પ્રશ્ન કર્યો:—

ધર્મદાસ વચન.

એક અનુરાગ મોરે મન આયા,
સો પ્રભુ કહુ કરી મોપે દાયા.

હનુમત કો કળ મિલ્યો ગુંસાઈ,
સો પ્રભુ મોહિ કહિયે સમજાઈ.

ધર્મદાસ સાહેબ કહે છે કે, હે બંદીછોડ પ્રભુ ! મારા મનમાં એક અનુરાગ પેદા થયો છે કે આપ ત્રેતાયુગમાં મુનીંદ્ર સ્વરૂપે હનુમાનજીને કેવી રીતે મળ્યા અને ઉપદેશ આપ્યો તે જ્ઞાનંત મને કંઈ સમજાવો.

સદગુરુ કળીર વચન.

કહે કળીર સુતુ ધર્મનિ આઈ,
ત્રેતાયુગમે હનુમંત ચિતાઈ.
સેતુબંધ રામેશ્વર હમ ગયઈ,
તહવાં પહુચી હમ મુનીંદ્ર કહયઈ.

હે ધર્મદાસ ! ત્રેતાયુગમાં મુનીંદ્રસ્વરૂપે પ્રગટ થઈ મેં સેતુબંધ રામેશ્વર જગદ્દેવ હનુમાનજીને જે ઉપદેશ આપી જાન-વચા કરી હતી તે શ્રવણ કરો.

મુનીંદ્ર વચન.

કહત મુનીંદ્ર મુનો હનુમાના,
તુમકો અગમ સુનાઈ જાના.

તુમહરે મનમેં જો અભિમાના,
તજિ અભિમાન સુનહુ તુમ જ્ઞાના,
સત્ય પુરૂષકી કથા સુનાજિ,
અગમ અપાર લેહ જાતલાજિ.

સદ્ગુરુ મુનીંદ્ર જી કહે છે કે, હે હનુમાનજી ! તમારો ધમંડ છોડી દો તો તમને અગમ-અલોકિય એક કહી સંભળાવું અને પરમાત્મા સત્યપુરૂષની કથાનો અર્થ અને અપરિચિત સંદેશ દુઃકમાં પ્રાપ્ત કરાજી.

હનુમાન વચન.

સુનો મુનીંદ્ર દહ કરી કે જાની,
તુમ જગ મહં હૌં જડ જ્ઞાની.
મેરી કલા ન જગહિ છિપાની,
તુમ મેરી ગતિ નાંહી જાની.

હનુમાન કહે છે કે હે મુનીંદ્રજી ! તમે સંસારના મહાન તારક જાની પુરૂષ છો પરંતુ મારી ગતિમતિ દુનિયાથી અગમ્ય નથી. છતાં પણ તમે મારી ગતિ જાણતા નથી.

મુનીંદ્ર વચન.

સુણ હનુમાન વીર તું જાંકા,
આપે થાપ જાજાવે ડંકા.
આપા થાપે ભલા ન હોઇ,
આપા થાપી સજ ગયે ઝિગોઇ.

સમરથ કી ગતિ તુમ ના પાચે,
આપા થાપિ રહે ભુલાયે.
રામ કાજ તુમ ભલે સુધારા,
તાકે હુકુમ લંકા તુમ જારા.
જો તુમ માનો કહા હમારા,
તો તુમ પાઓ સમ્રથ દરબારા.

મે
ન
ર

મુનીંદ્ર સાહેબ કહે છે કે, હે હનુમાનજી ! તું પોતાના
બધે આપુ-ધમંડ દાખવે છે તે સારું ન કહેવાય. અભિમાન
કરનારનું ભણું ન થતાં તે ભવસાગરમાં વહી જાય છે.
આદિશત્રુ પરમાત્માની ગતિને તું નથી જાણતો અને
પોતાના અહંકારમાં સત્ય જ્ઞાન ભૂલી રહ્યો છું. મહારાજ
સમયંત્રતા કહેવા પ્રમાણે તેમનું કાર્ય સુધાર્યું પરંતુ
અભિમાન કરવો સારો નથી. જો તું મારા વચન પર
વિશ્વાસ કરે તો પરમાત્માના લોકનો સંદેશ કહી સંભળાવું.

હનુમાન વચન.

સુનો મુનીંદ્ર વચન હમારા,
રઘુપતિ હૈ સજકે સરદારા.
ઇનહી સમાન કોઇ દૂસર નાંહી,
ત્રીન લોક કે સાહિબ આહી.
સાગર ઉપર પથર તિરાયા,
ઐસા નામ અહૈ રઘુરાયા.

મેં પુરુષ બલ આપન જનૂં,
 કહા કિસીકા નાહીં માનૂં.
 મહા દેવ દેવ ન સરદારા,
 જિનકો પૂજે સકલ સંસારા.
 તાહિ બીજકી કાયા મોરી,
 બજર અંગ આયો સખ જોરી.
 ગૌતમ ઋષિકી પત્ની નારી,
 નામ અહલ્યા રામ ઉબારી.
 નામ અંજની પુત્રી તાકી,
 જન્મ લિયો કૂળ મેં જાકી.
 શિંગી નાદ રહે શિવ પાસા,
 કુંકયો કાન રહી તખ આશા.
 કાન રાહ લીન્હા અવતારા,
 પવન પુત્ર જાને સંસારા.
 સમરથ ઔર નહિ હે કોઈ,
 રામચંદ્ર બડ સમરથ હોઈ.
 સમ્રથ સમ્રથ કહા બખાનો,
 મેં તો સમ્રથ રામકો જાનો.

હનુમાનજી કહે છે કે હે મુનીંદ્ર સાહેબ ! રામચંદ્ર
 ભગવાન સર્વના સરદાર છે. તેમના સિવાય બીજને કતા
 માલિક નથી. કારણ કે જેમણે સાગર ઉપર પથ્થર તરાવે

લોકા જાણી અસુરોનો નાશ કર્યો હતો. માટે તેમના
સિવાય બીજો પરમાત્મા છે જ નહિ. હું પણ જેનું આખો
સંસાર નામ જપે છે તેવા મહાદેવજીનો પુત્ર હું માટે
નમસ્કાર સિવાય બીજો સમ્રથ-પરમાત્મા છેજ નહિ.

મુનીંદ્ર વચન.

સુનો હનુમંત કથા નિયારી,
તબ નહિ હોતે સો આદિ કુમારી.
નહિ નિરંજનકી ઉત્પત્તિ કીન્હા,
સમ્રથ કા ઘર કોઈ નહિ ચીન્હા.
તબ નહિ બ્રહ્મા વિષ્ણુ મહેશા,
અગમ ઠોર સમ્રથ કો દેશા.
તબ નહિ ચંદ્ર સૂર્ય ઓ તારા,
તબ નહિ અંધ રૂપ ઉજિયારા.
તબ નહિ ધરતિ પવન અકાશા,
તબ નહિ સાત સમુદ્ર પ્રકાશા.
મૂલ કાલ વૃક્ષ નહિ છાયા,
ઉત્પત્તિ પ્રલય હતી નહિ માયા.
તબ સમ્રથ થે આપ અકેલા,
ધર્મ માયા નહિ મનકો મેલા.

સદ્ગુરુ-મુનીંદ્રજી કહે છે કે હે હનુમાન! આદિ ભેદની
કથા બહુ અપરિમિત છે. ત્રણે લોકના કર્તા નિરંજન

તેમજ બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, મહાદેવ, સૂર્ય, ચંદ્ર, પૃથ્વી,
વગેરે સંસારનો પત્તો નહિ હતો. તેની આત્મા
પરમાત્મા હતા. હે હનુમાન ! એ વાતને તું જાણતો.

તે રામ સર્વમાં રમી રહ્યો છે તેની વિગત
અપાર છે. તું રામના નામે મહારાગ્ન રામચંદ્ર
રામ ન સમજીશ. નહિ તો તું ભૂલમાં કાલને
થઈશ.

હનુમાન વચન.

અહો સ્વામી મેં સળ બિધિ જાની,
તુમહી સમ્રથ તુમહી રાની.
કહા સ્તુતિ તુમહરી કીજે,
અમૃત વચન સુની હમ લીજે.

દર્શન દેઈ મુનીંદ્ર તુમ,
મોકે કિયે સનાથ;

સીમાગર સેં લે ચલે,
કેશ પંકડી ગહિ હાથ.

હનુમાનજી કહે છે કે હે સ્વામી ! આપનું આ
સર્વશ્રેષ્ઠ અલૌકિક જ્ઞાન સાંભળી હું આશ્ચર્યચકિત
હું. તમારું દિવ્ય સ્વરૂપ અને જ્ઞાન મને કોઈ દેહીપ્યાર
જ્ઞાન કરાવે છે માટે આપ કોઈ પરમાત્મા-સમ્રથ ન
લાગો છો.

ધન્ય છે હે મુનીન્દ્ર ! મને દર્શન દઇ મહાન ઉપકાર
કર્યો છે. મારે આ ભવસાગરમાંથી બહાર કાઢી સમ્રથનો
લોક બતાવો.

હનુમત કહે સાહિબ સુનો,
તુમ હો દીન દયાલ;
તુમ સમાન રઘુપતિ નહિ,
કાટયો યમકો જલ.

પછી મુનીન્દ્રજી હનુમાનને પોતાનો દિવ્ય પ્રતાપ
બતાવી અન્તર્ધાન થઇ ગયા, ત્યારે હનુમાનજી ગદ્ગદ કંઠે
પ્રાર્થના કરી કહેવા લાગ્યા કે “ હે મુનીન્દ્ર ! મને ફરીથી
આપનાં દર્શન થાઓ. ” જ્યારે આવી રીતે વણી સ્તુતિ
કરી ત્યારે બંદીછોડ સત્યપુરૂષ મુનીન્દ્રજી પ્રગટ થયા.

હનુમાનજી તે સ્વરૂપને જોઇ ઢળી પડ્યા તેમજ તેનો
વિશ્વાસ જામી ગયો તેથી સહયુક્ત મુનીન્દ્રજીએ પાન આપી
શિષ્ય બતાવી સત્યલોકનો માર્ગ બતાવ્યો.

પ્રિય પાઠક બંધુઓ ! આ કથા વણી વિસ્તાર પૂર્વક
'હનુમાન બોધ' નામના કબીરપંથી ગ્રંથમાં છે પરંતુ
વાગકોને તેનું દિવ્ય સ્મરણ કરાવવા અત્રે ટુંક કથા લીધી
છે. વધુ જાણવા ઈચ્છતા ભાઈઓએ હનુમાન બોધમાં જોવું.

શબ્દ-ત્રીસાજંત્ર.

ચોપાઈ.

સોંધ રહ્યો નિત મોહ નિશા મહં,
 જન પરો નહિ રામ પિયારો;
 જન્મ અનેક ગયે સ્વપ્નાંતર,
 એકહુ વાર ન જાત ધારો.
 આદિગુરૂ તખ દેખી દયા કર,
 ત્રીસા જંતર શબ્દ ઉચ્ચારો;
 ચારો વેદ પુરાણ અઠારહ,
 શોધી કહો યહ તત્ત્વ વિચારો.

સાખી.

જીવ કૃતારથ કારને, ભાષા કીન વિચાર;
 ત્રીસા જંતર ખૂઝકે, નર ઉતરો ભવજલ પાર.
 કલિમેં જીવન અદ્ય હૈ, કરીયે જોગ સમ્હાર;
 તપ સાધન નહિ હો સકે, કેવલ નામ આધાર.

જગાધયે કયા ? પ્રેમ.

પ્રેમ જગાવેં વિરહકો, બિરહ જગાવેં પીવ;
 પીવ જગાવેં જીવકો, વહી જીવ વહી પીવ. ૧
 કીજિયે કયા ? પૂજા.

પૂજા ગુરૂકી કીજિયે, સખ પૂજા જેહિ માંહિ;
 જખ જલ સીંચે મૂલતર, શાખા પત્ર અધાહિ. ૨

પરખિયે કયા ? શબ્દ.

પરખો દ્વારા શબ્દ કો, જો ગુરૂ કહે વિચાર;
બિના શબ્દ કહ્યું ના મિલે, દેખો નેન ઉધાર. ૩

લીજિયે કયા ? નામ.

નામ મિલાવે રૂપકો, જો જન ખોજી હોય;
જળ વહ રૂપ હૃદય બસે, કુધા રહે નહિ કોય. ૪

કરિયે કયા ? સત્સંગ.

કરીયે નિત સત્સંગ કો, બાધા સકલ મિટાય;
ઐસા અવસર ના મિલે, ફુલેલ નર તન પાય. ૫

હોધયે કયા ? દાસ.

હોધ રહે જળ દાસ યહ, તળ સુખ પાવે અંત;
દેખ રીતિ પ્રહલાદકી, નિરખો સળમેં કન્ત. ૬

બોલીયે કયા ? મીઠા.

મીઠા સળસોં બોલીયે સુખ ઉપજે ચહું ઔર;
વશીકરન યહ મંત્ર હે, તજીએ બચન કઠોર. ૭

માનીયે કયા ? સાચ.

માનો સળ કુછ સાંચ હે, જો બાકો વ્યવહાર;
જન્મ મરન દોઉ બના, થિર બહે દેખુ વિચાર. ૮

બરાધયે કયા ? ઝગડા.

ઝગડા નિતહિ બરાધયે, ઝગરા ખુરી બલાર
દુઃખ ઉપજે ચિન્તા દહે, ઝગરામેં ઘર ભય.

ખાધયે કયા ? ગમ.

ગમ સમાન લોજન નહિ, જો કોઈ ગમકો ખાધ
અંબરીષ ગમ ખાધયા, દુર્વાસા બિલલાય.

પીજયે કયા ? તામસ.

તામસ પી રીતલ ભયા, ફિર કછુ રહી ન પ્યાસ;
મૃગુમુનિ મારે લાતસોં, પ્રભુપદ ગહિ જિમિ દાસ.

રાખિયે કયા ? ધર્મ.

અપને અપને ધર્મમેં, સખ દહ વહે સખ કાલ;
નિજ ધર્મ જો આપન ગહો, સહજે ભયો નિહાલ.

ત્યાગિયે કયા ? સખ કુછ.

ત્યાગ જુ ઐસા કીજિયે, સખ કછુ એકે ખાર;
સખ પ્રભુકા મેરા નહિ, નિશ્ચય કિયા વિચાર.

છોડીયે કયા ? અભિમાન.

છોડે જળ અભિમાનકો, સુખી ભયા તળ જીવ;
ભાવે કોઈ કદૂ કહે, મેરે હિય નિજ પીવ.

પાછયે કયા ? સુખ.

સુખ પાવે ગુરૂ જ્ઞાન તે, થીર ભયા મન મોર;
નિરખો આપા સખનમેં, કેવલ બંદીછોર. ૧૫

દેખિયે કયા ? આત્મારામ

દેખો સખમેં રામ હૈ, એકહિ રસ ભરપૂર;
જેસે ઉખતે સખ બના, ચીની સફર ગુડ. ૧૬

મિટાઇયે કયા ? ભમ.

ભ્રમ મિટા તખ જાનિયે, અચરજ લગે ન કોય;
યહ લીલા હે રામકી, નિરખો આપા ખોય. ૧૭

લખીયે કયા ? અપનારૂપ.

લખિયે અપને રૂપકો, થીર ભયા સખ અંગ;
કહન સુનન કહૂ ના રહી, જ્યેાં કા ત્યેાં હૈ સંગ. ૧૮

સુનીયે કયા ? ગુણ.

સુનીયે ગુન કી વારતા, અવગુન લીજે નાંહિ;
હંસ છીર કો ગહત હૈ, નીર ત્યાગી સો જાહિ. ૧૯

સાધીયે કયા ? ઇન્દ્રિયાં.

સાધે ઇન્દ્રિય પ્રબલકો, જિહિતે ઉઠે ઉપાધ;
મન રાજા બહકાવતે, પાંચો બડે અસાધ. ૨૦

મારીયે ક્યા ? આશા.

મારો આશા સાપિનિ, જન ડસિયા સંસાર
તાકી ઔષધિ તોષ હે, થહ ગુરૂ મંત્ર વિચાર.

દીજીયે ક્યા ? દાન.

ભૂખેકો કછુ દીજીયે, યથા શક્તિ જો હોય
તા ઉપર શીતલ વચન, લખો આત્મા સોય.

બડા પુણ્ય ક્યા ? ઉપકાર.

પુણ્ય બડા ઉપકાર હે, સબકે ઉપર ભાખ;
જીવ દયા ચિત્ત રાખીયે, વેદ પુરાન હે શાખ.

બડા પાપ ક્યા ? હિંસા.

હિંસા હિ બડા પાપ હે, તિહિ સમાન નહિ કોય;
લેખા માંગે ધર્મરાય જળ, તળ સળ નૌબત હોય.

ખુશબોઈ ક્યા ? યશ.

ખુશબોઈ યશકી લલી, ફેલ રહી ચહું આર;
મલયાગીરી સુગંધ હે, પ્રગટ સર્વે જગ શોર.

દુર્ગંધ ક્યા ? અપયશ.

અપયશ બડી દુર્ગંધ હે, નીકો લગે ન કોય;
જેસે મલકે નિકટ મેં, જોડી શક ના કોય.

ધરિયે કયા ? ધીરજ.

ધીર બુદ્ધિ તળ જાનિયે, સમજે સળકી રીત;
તેને અવગુન આપમેં, કળહું ન લાવે મીત. ૨૭
હહરાયે કયા ? મન.

મન હહરા તળ જાનીયે, અનસૂઝ સજી સુઝાય;
જ્યેં અધિયારે લવન મેં, દીપક બારી દિખાય. ૨૮
હાની કયા ? હાનહાર.

હાવે હાની હાયસો, હાનહાર સો હોય;
રામચંદ્ર બનકો ગયે, સુખ આછત દુઃખ જોય. ૨૯
વિચારીયે કયા ? તત્ત્વ.

જે થહ તત્ત્વ વિચારિકે, રાખી હિયમેં સાય;
સો પ્રાની સુખકો લહે, દુઃખ ન દરશે કોય. ૩૦
સવૈયા.

ભાગ્ય જગ્યે જળ પૂરણકો તળ,
શ્રોગુરુદેવ દયા કરી હેરી;

જ્ઞાન કપાટ ઉઘારિ દિયો તળ,
મોહ નિશા દગ તે ગઈ ફેરી.

યોરે હિ મેં સમુઝાય દીયો તળ,
થીર કિયો ચંચલ ચિત્ત મેરો.

સુઝી પર્યો સળહિ ઘટ સાહિબ,
 છૂટિ ગયો સળ તકં ધનેરો,
 સત્તનામ સતપુરૂષકો સુમરો,
 ધામ મિલે સુખસાગર કેરો;
 કહેં કળીર સુનો હો સાધુ,
 વેદ પુરાન કો મારગ ટેરો.

મતિ તીસાજંત્ર.

સત્સંગ.

સ્મરણમાં રાખવા લાયક વચનો.

૧. સત્સંગ એ સદ્વિચારોની આંતરિક ઉર્મિઓનાં પોષક પદાર્થ છે.
૨. સત્સંગ એ હજારો જીવોની જ્ઞાનતૃપ્તિની પાવના; નિર્મળ પાણીનો વહેતો ઝરો છે.
૩. સત્સંગ એ ગુરુજ્ઞાનની દિશા સુચવતું આત્મેતિ પ્રત્યેની ખજર આપતું દૈનિક પેપર છે.
૪. સત્સંગ એ મનરંજન કરવાનો સુવાસિત સાથુ છે.
૫. સત્સંગ એ હૃદય-અરિસો દેહીપ્રમાન કરનાર વીજળીક પાવર છે.
૬. સત્સંગ એ માનસિક શક્તિઓની ખામી સુધારનાર શિક્ષક છે.

૭. સત્સંગ એ કર્તા-માલીકનું ભાન કરાવનાર જાણુ છે.
૮. સત્સંગ એ વિપત્તિ જીવોને ઓપરેશન કરવાનું મોક્ષ તરફથી ખુલ્લું મુકાયેલું લીમીટેડ દવાખાનું છે.
૯. સત્સંગ એ સદ્ગુરની ગિરામૃત વહેંચતું દાનેશ્વરી બજાર છે.
૧૦. સત્સંગએ સદ્ગુણી ભક્તજનોનું વેપારીકેન્દ્રસ્થાન છે.
૧૧. સત્સંગ એ સૃષ્ટિ માંહે રહેલા સફળ જીવોના ત્રિવિધ તાપ શમાવનારું અમૃતજળ છે.
૧૨. સત્સંગ એ ભવસાગરની જાદૂઈ ભૂલભૂલામણીમાંથી બહાર કાઢનાર ભોમીઓ છે.
૧૩. સત્સંગ એ દેહ ક્ષેત્રમાં પથરાયેલી વિપય-લોભપ-તાની જડોને ઉખેડવાનું તીવ્ર અણીવાળું હથેલી છે.
૧૪. સત્સંગ એ નીતિમાન બનવાની પાઠશાલા છે.
૧૫. સત્સંગ એ માનસિક બળ મેળવવા માટેનો અખાડો છે.

ખંદગી સાહેબનો અર્થ.

શિવવાદન અને પ્રત્યક્ષિવાદન અર્થાત્ પ્રણામ અને શિષ્ટાચારની પરિપાટી તમામ ધર્મોમાં વિદ્યમાન છે. પ્રણામને શિષ્ટાચાર પણ કહે છે. શિષ્ટાચારથી હૃદયની શુદ્ધતા, નમ્રતા અને નિરભિમાનતા પ્રગટ થાય છે.

શિર મુકાવવું એ પણ હૃદયની નમ્રતા પરિચાયક છે. એક એવો વ્યવહાર છે કે ગમે તેવા જગતને ખ્યાલ નાવે છે. અંદગી કરવાનો સહગુરૂના વચનાનુસાર નિયમ છે કે, પલાંડી વાળો પોતાનો રૂમાલ ખૂમીપર બાંધી દરી મસ્તકને પુરી તરફ નમાવી ત્રણ વાર "અંદગી સાહેબ" કહેવામાં આવે છે. ત્રણ વાર અંદગી સાહેબ અભિવાદન કરવાનું કારણ એ છે આધિ, વ્યાધિ, ઉપાધિના ત્રણ તાપને શમાવવા હરેક વડમાં વિદ્યમાન આત્મ સાહેબને અંદગી વંદના.

પરસ્પર મિત્રોએ તેમજ પરસ્પર સ્ત્રી-પુરુષો તેવીજરીતે સ્વામી-સેવકે, ગુરુ-શિષ્યે, નાના-મોટાએ તે સર્વ મળી પરમાત્મા સત્પુરુષ સાહેબને અંદગી સાહેબ અભિવાદન ત્રણ વખત કરવાની આવશ્યકતા છે.

પરસ્પર વિરોધી હિન્દુ અને મુસલમાનો એક વારસ્તાપર લાવવાને માટે અંદાજેડ સહગુરુ કબીર સાહેબ એક મધ્યમ માર્ગની યોજના કીધી છે. જે અને અનુકૂળ છે.

ગુરુ કબીરને કાઢિયા, દોહ રાહ બિચારા કો ડર બહુત હે, શૂરા કરે સરાહ
આશ્રયેન્મધ્યમાં વૃત્તિમતિ સર્વત્ર વર્જયેત ।
યલ્લોકદ્વયકલ્યાણં તત્સત્યમિતિ નિશ્ચિતમ ॥

સાથે કુખીર સાહેબની વાણીમાં સંસ્કૃત અને કારગી
 નિમિત્ત છે. જાંઘી સાહેબ પાણી શુદ્ધ
 શબ્દ છે. તેમકે: 'વદિ અભિવાદનસ્તુત્યોઃ'
 અને સ્તુતિ અર્થવાળા વદિ વાતુથી ભાવાર્થ
 કરવાથી વન્દ શબ્દ સિદ્ધ થાય છે. તેને
 વન્દન વન્દ: અનુસાર વંદના કરવા થાય છે.
 વન્દસ્ય વન્દનાયા ગીર્વાણી વન્દગોઃ જ એ
 સ્ત્રી જાંઘી શબ્દનો અર્થ વંદનાવચન થાય છે.
 જાણ તોડો પાણી જાંઘી શબ્દનો પ્રયોગ કરે છે. પરંતુ
 સંસ્કૃત વન્દગી શબ્દનું તદ્ભવ રૂપ છે. કારણ કે
 માત્રિમાં બદલ છે. બદલાતી જાંઘી શબ્દ શુદ્ધ
 વન્દગી શબ્દનો અપભ્રંશ છે. અમારા કેટલાક અજ્ઞાન
 લોકો આ રહસ્યને ન સમજી જાંઘી શબ્દને મુસલ-
 માની શબ્દ સમજી દુરુપયોગ કરે છે. તેમણે આ નિબંધ
 માં પોતાની ભૂલનું પ્રાયશ્ચિત્ત કરી જાંઘી સાહેબનો
 વ્યવહાર કરવો આવશ્યક છે.

જાંઘી શબ્દની સાથે સાહેબ શબ્દ પણ કારગી
 અને ખાસ સંસ્કૃત છે. કારગી અસહાયનના સિદ્ધ,
 શબ્દ પુરૂષ અથવા સાહેબ છે.

સાહેબ શબ્દ (દિવિ પ્રીણનાર્થ) સ આદ્યૂર્વક
 નિવાતુથી સિદ્ધ થાય છે. "તદ આસમંતાત્ દિનવતીતિ
 સાદિવઃ"

વાસ્તવિકતા સાહેબ શબ્દ શુદ્ધ સંસ્કૃત
માલિકનો અપભ્રંશ શબ્દ સાહેબ છે.

‘વાર’ હું સવૃત્તિના વાંચકોએ હિપરોક્ષા બંદગી
બનો. સર્વશ્રેષ્ઠ અર્થ ધ્યાનમાં લઈ પોતાના બ્યવહાર
પોતાના માતૃપિતા, ગુરુ, સંત અને વડિયોનાં
બંદગી સાહેબથી અભિવાદન કરવા નમ્ર વિનંતિ
બંદગી સાહેબ.

ભોમીદાહ-અંતિમ સંસ્કાર.

ચોપાઈ.

પ્રથમ અગ્નિ દાહ હૈ ભાઈ,
લેહિ વાસ સળ ફૂત અઘાઈ.
સકલ ફૂત મિલ કરે અહારા,
તર્કવાસ કહં કરે વિચારા.
જો દાગ સુનો મત ધીર.
જલ પ્રવાહન કરે શરીર.
કાયા જલમેં હેત બહાઈ,
મગર મચ્છ સળે રૂચિ ખાઈ.
તીજે પવન દાગ મત અસી,
કાપટ પિંજરા રચ પુનિ જૈસી.
તા મધ્યે કાયા ધર લીન્હાં,

પર્વત વૃક્ષ ઉચા ધરી દીન્હા.
 ગ્રાથા દાગ ગત કર કૈસી,
 સો પ્રદેશ દેહગત તૈસી.
 પશુ પક્ષી લે ઉદર ભરાઈ,
 જંગલ માંહિ જનાવર ખાઈ.
 પાંચા દાગ કહોં વિચારા,
 જિમીદાગ કોઈ કરો વિચારા.
 જો કોઈ સાધ જોહરી હોઈ,
 જિમી દાગ તાકો હૈ સોઈ.
 પૃથ્વી દાગ નિરમુરદા હોઈ,
 વાસ કુવાસ ન પાવે કોઈ.

અર્થાત્:— હે ભાઈ! પહેલો દાગ અગ્નિ સંસ્કાર છે. તે કુવાથી યમરાજા અને દુતો તેની સુગંધથી તૃપ્ત થાય છે. તેમ સર્વ યમહત બળી તેનું ભોજન કરે છે. તે ગંધી તરકમાં નાખવાનો વિચાર કરે છે.

હે મતિના ધીર! બીજો દાગ સાંકળો. શરીરને જળ-પાણીમાં મુકી દેવામાં આવે છે. તેથી મરણ અને મગર તેને બહુ પ્રેમથી ખાય છે.

ત્રીજો પવન દાગ છે. તેને માટે લાકડાનું મોટું પાંજરું બનાવી તેની વચમાં મૃત શરીરને મુકી પહોડ ઉપર અથવા વૃક્ષ પર મુકી દેવું જોઈએ.

એથો દાગ એ છે કે મૃત શરીરને જંગલમાં
મુકી દેવામાં આવે કે જેને જંગલનાં પશુ-પક્ષી
ખાઈ જાય.

પાંચમો દાગ એ ભૂમિદાગ છે. એનું વિનયન
પશુન કરે છું. જે કોઈ પારખુ સંત હોય અને સત્ય
ભક્ત-હંસ હોય તેને સારું ભોમીદાગ દેવો જોઈએ.

બહાલા કૃષ્ણીરપંથી બંધુઓ ! ઉપર પ્રમાણે સદા
વચનાનુસાર મૃત શરીરવાળા મનુષ્યને ભોમીદાગ આપ
જોઈએ.

અગ્નિસંસ્કાર કરવો તે પ્રેતયોનિ પ્રાપ્ત કરાવ
છે મારે કૃષ્ણીર પંથમાં મૃત શરીરને ભોમીદાગ આપવાને
રિવાજ છે.

ત્રીજે દિવસે જ્વરત કરી સાત કે બાર દિવસે ચલા
આરતી કરી નાળાયેર ચલાવી હંસને સતલોક પ્રાપ્ત
કરાવવી. બહાલા બંધુઓએ આ સંબંધમાં પોતાના ગુણ
મહત્તને પુઠી વ્યવહાર કરવો જોઈએ. શુભમ.

દ્વિતીય અંક.

સ્તુતિ.

ત્રી લોકેન્દુસમો યમાશ્રિતવતી કીર્તિઃ સુધાસ્યન્દિની,
વેત્તાકારિ કૃતિઃ સુબીજકનિભા યસ્મે જનો રોચતે ।
યસ્માજ્ઞાનનદી વિનિર્ગતવતી યસ્યોપકારો મહાન,
યસ્મિન્ ધ્યાનગતે વિનશ્યતિ તમઃ પાયાત્કવીર સ નઃ ॥

જેઓ માનવ સમાજને ત્રાંસમાન શાંતિ આપનારા
છે, અમૃત વર્ષાવનારી કીર્તિએ જેમનો આશ્રય કર્યો છે,
જેમણે બીજક જેવી અપૂર્વ કૃતિ (ગ્રંથ) નું નિર્માણ
કર્યું છે, જેમને ભક્તજનો ઘણા પ્રિય છે, જેમનાથી
જ્ઞાનનદી પ્રવાહિત થઈ છે, માનવસમાજ ઉપર
જેમનો મોટો ઉપકાર છે અને જેમનામાં ધ્યાનસ્થિત
થતાં અજ્ઞાતાન્વેષકાર નષ્ટ થાય છે એવા અંદીછાઉ
સદ્ગુરુ કવીર સાહેબ અમારું રક્ષણ કરે.

પૂર્ણિમા વ્રત ઉપદેશ.

(૧)

પૂર્ણિમા વ્રત શુદ્ધ સંસ્કૃત શબ્દ છે. પૂરણમાસી,
પૂર્ણા અને પૂનમ એ એનાં સાચાં નામો બોલવામાં આવેલાં

વપરાતાં નામે છે. આ વિષયમાં પૂર્ણિમા ને
સારગમિત વિચાર કરવામાં આવશે. 'પૌર્ણિમા' ને
પૂર્ણિમા અમરકાવચ પૂર્ણિમાનાં આ બે નામે
છે. પૂર્ણિમા ને શબ્દમાં બે શબ્દો છે. એક પૂર્ણિમા
બીજા ને. એના શબ્દાર્થ પૂર્ણિમાનુ ને થાય છે.

પૂર્ણો માસોઽસ્યામિતિ પૌર્ણમાસી ।

પૂર્ણ-પુરો થાય છે માસ-મહિનો જેમાં તે પૌર્ણ
અથવા માશ્વન્દ્રઃ પૂર્ણો માઃ પર્ણમાઃ, તસ્યેયમ્ પૌર્ણમાસી. માસ
એવં ચંદ્રમાનું નામ છે અને પૂર્ણ જે ચંદ્ર તે પૂર્ણમાસી
પૂર્ણમાસ સંબંધી જે તિથિ તે પૌર્ણમાસી. પૂરી અધ્યાયને
માનુષી માત્રે ન પ્રત્યય કરવાથી પૂર્ણ શબ્દ બને છે.

પૂર્ણચંદ્રસ્ય પૂર્ણમ્ તે નિર્વૃત્તા પૂર્ણિમા । ચંદ્રનું જે
પૂર્ણ થવું તેનાથી બનેલી જે તિથિ તે પૂર્ણિમા. આ પ્રમાણે
શબ્દ-અનુપ્રતિધી અર્થપ્રાપ્તિ થાય છે. અર્થાત્ જે દિવસે
ચંદ્રની સોળ કળાઓ તથા મહિનાના ત્રીસ દિવસો (ચાન્દ્ર
ન સ) પૂર્ણ થાય છે તે તિથિને પૌર્ણમાસી કહે છે. પૌર્ણ-
માસીને બોલચાલની ભાષામાં પૂર્ણમાસી કહે છે અને તે
દિવસે ચંદ્રની સોળ કળા પૂર્ણ થાય છે. તેથી તેને પૂર્ણિમા
કહે છે. પૂર્ણિમાને બોલચાલની ભાષામાં પૂર્ણ કે પૂનમ
કહે છે. મહિનાના ત્રીસ દિવસો અગર ચંદ્રની સોળ કળાઓ
જે દિવસે પૂરી થાય છે તે દિવસની તિથિ પૌર્ણમાસી કે
પૂર્ણિમા કહેવાય છે.

વ્રિયતે હતિ વ્રતં, યદ્વા વ્રજન્ત્યનેન સ્વર્ગમિતિ વ્રતમ્ ।
 વ્રિયતે જે સ્વીકારાય તે વ્રત અર્થાત્ જેનો સ્વીકાર કરવાથી
 આપણું જીવન નિયમિત બને તે વ્રત અથવા વ્રજન્તિ
 સ્વર્ગ અનેન એટલે જેનો સ્વીકાર કરવાથી સ્વર્ગપ્રાપ્તિ
 થાય, ઉધ્વલોકમાં ગમન થાય તે વ્રત. વ્રતનું બીજું નામ
 નિયમ પણ છે. તેનો અર્થ નિયમન-નિયમમાં આવવું
 એવો થાય છે અર્થાત્ તે અનુષ્ઠાન અથવા આચરણનું
 નામ વ્રત છે કે જેનું પાલન કરવાથી આપણું જીવન
 નિયમિત બની ઉધ્વ ગતિને પ્રાપ્ત કરનાર બને.

પૂર્ણિમા વ્રત એટલે જેવીરીતે ત્રીસ દિવસો પુરા થઈ
 એક માસ પુરો થાય છે અગર ચંદ્ર ક્રમેક્રમે પોતાની એક
 એક કળાની વૃદ્ધિ પામી પૂનમે પૂર્ણ કળા-સોળેકળા પૂર્ણ
 બને છે તેવીરીતે મનુષ્ય દેહધારી જીવાત્મા પણ જે
 વ્રતને આચરી પોતાની સોળે કળાઓથી પરિપૂર્ણ બની
 પૂર્ણ પુરુષ બને એવું જે વ્રત તે પૂર્ણિમા વ્રત.

કોઈ શંકા કરે કે, પૂર્ણિમા શબ્દને બદલે વ્રતની સાથે
 પૂર્ણ શબ્દ મુકવો હતો અથવા બીજે કોઈ તેવા ભાવને
 શબ્દ મુકવો નોતરતો હતો, જોયો પૂર્ણ વ્રત અગર એવું
 બીજું નામ થાત; પરંતુ પૂર્ણિમા શબ્દ કે જે ચંદ્રની
 સોળે કળાઓથી પરિપૂર્ણતાનો દ્યોતક છે અને પૂર્ણમાસી,
 મહિનાના ત્રીસ દિવસોની પૂર્ણતાનો પરિચાયક છે !

અંદાજાડ સહયુર કબીર સાહેબે એકાદશી
બીજા પ્રયત્ન કરીને બન્ને પૂણિમા મનાવું
કરવા જે ઉપદેશ આપેલો છે તે ઘણાજ સહયુર
તે તરફ જિજ્ઞાસુ ભાઈઓએ જ્ઞાન આપવું
આપણે જોઈ ગયા કે જે દિવસે ચંદ્ર પૂર્ણ કરાવે
તેજ દિવસે પૂણિમા મનાવ છે. પરંતુ અમર
ઉદ્યાત અને રાત્રિયે એમ બે પ્રકારે મનાવ છે.

કેટલેક અંશે બીજા લોકો ઉદ્યાત પૂણિમા
સ્વીકાર કરે છે એમતો જે કોઈ મહાન પુરુષનું તે
સવારના સમયમાં પ્રાગલ્ય થયેલું છે, એમ માની ઉદ્યાત
પૂણિમા લેવામાં આવતી હોય તો આપણે પણ ઉદ્યાત
પૂણિમા લેવી જોઈએ; કારણકે અંદાજાડ સહયુર
સાહેબ પણ જ્યેષ્ઠ સુદિ ૧૫ સોમવારના પ્રાતઃ સમય
બાળસ્વરૂપે પ્રગટ થયા હતા. પરંતુ કબીર સાહેબ
પૂણિમા સંબંધી વચનોના અર્થોમાં વિચાર કરતાં
મોતજ નિશાળ અને મહત્વશાળી તેમજ કલ્યા
નના અર્થ સૂચિત થાય છે. કબીર સાહેબનું વચન છે કે
ખંડિત ચંદા દેખિકે, સળ કોઈ કરે સભામ
પૂરી પૂનમ ના નમે. એવી દુનિયા હુરમે

ખંડિત ચંદા એટલે બીજાના ચંદ્રને જોઈ વિ
તેમજ મુસલમાનો બન્ને સલામો ભરે છે અને તે
દર્શનને માટે પશ્ચિમ દિશામાં કીણી નજરોથી જુએ

તે પાતાને મોટું પુણ્ય થયું માને છે. સાહેબ કપીર કહે
છે કે સરલ અને સુંદર દેખાતા પૂર્ણ ચંદ્રને કોઈ
તમન નથી

જે દિવસે રાત્રિના ભાગમાં પૂર્ણિમા હોય તેવી પૂર્ણિમા
વ્રતમાં યેવાતું કથન ' પૂનમ મહાત્મ્ય ' નામના ગ્રંથમાં
છે અને તેનો હેતુ વણા વિશાળ અને કલ્યાણકર્તા છે.

પંચાગતી રીતે ૬૦ વડીનો રાત્રિદિવસ મનાય છે
અને અગ્રેણ રીતે એક રાત્રિદિવસના ૨૪ કલાક એટલે
રાત્રીનો એક કલાક થાય છે. તિથિઓનો ક્ષય અને
એવાં બીજાં કારણોને લઈ તિથિની વડીઓ ઓછી વધતી
થવા કરે છે તેથી પૂર્ણિમા વ્રત રહેવા સાર કેટલી વડી
સુધી પૂર્ણિમા માનવી જોઈએ તેના માટે પૂનમ મહાત્મ્ય
નામે ગ્રંથમાં કહ્યું છે કે:-

ચોપાઘ.

ચૌદશ લગન પૂનોં સુખદાઈ,
પરિવા લગન પૂનોં દુઃખદાઈ.
પરિવા લગન કે પીછે જની,
ઘરી બત્તીસ આલીસ અનુમાની.
અર્ધ રાત્ર લોં પૂનોં હોઈ,
તા દિન વ્રત કરો પુનિ સોઈ.વા
દિન આધે સેં ચૌદશ હોઈ,
ઉપર પૂનોં મિલે સમોઈ.

કમ્પીર જ્ઞાનચંદ્રિકા.

તા દિન વ્રત કરો હો ભાઈ,
મન સ્થિર હોઈ ધ્યાન લગાડો.

ચૌદશ લગનમાં પૂનમ આવે તે સુખદાયી અને
વાતા ભાગમાં આવતી પૂનમ દુઃખદાયી ગણાય.

શરદ્ઋતુમાં જ્યારે દિવસ ૨૬ ઘડીનો થાય છે ત્યારે
૩૨ ઘડીની પૂનમ લેવી જોઈએ અને શ્રીષ્ઠઋતુમાં જ્યારે
દિવસ ૩૪ ઘડીનો થાય છે ત્યારે ૪૦ ઘડી પૂનમ લેવા
ઉચિત છે.

અધીરાત સુધી જે દિવસે પૂનમ હોય તે દિવસે વ્રત
રહેવું અથવા અર્ધા દિવસ સુધી ચૌદશ હોય અને પછી
પૂનમ આવી મળતી હોય તે દિવસે ઉપવાસ કરવો અને
મન સ્થિર રાખી પરમાત્મા સત્પુરુષ સાહેબનું ધ્યાન-
સ્મરણ કરવું.

પૂર્ણિમાં વ્રતમાં આ વ્રણ બાબતો વિચારવા જોવી
છે. એક તો પડવા લગનનો ત્યાગ, બીજું અર્ધા દિવસ
સુદિ ચૌદશ હોય તે દિવસ વ્રત કરવું અને ત્રીજું અધી-
રાત સુધી પૂનમ હોય તો તે દિવસે વ્રત રહેવું.

હવે વિચારવા યોગ્ય બાબત તો એ છે કે, પૂર્ણિમા-
નાતમાં ક્ષાન્તો સર્વાંગે ત્યાગ કરવો, પરંતુ સાગ્યેજ
આખા વર્ષમાં એક બે એવી પૂનમે આવતી હશે કે
જેમાં સર્વાંગે પડવાનો ત્યાગ થતો હોય અર્થાત્ સાહે

પૂનમ થઈ પૂનમ હોય. આ વસ્તુસ્થિતિને સ્પષ્ટ કરીનેજ
પૂનમ મહાત્મ્યમાં પણ તેને માટે જે દિવસે અર્ધા
ચૌદશ હોય અગર અર્ધા રાત સુધી પૂનમ હોય તે
દિવસે જાત કરવું એવો ઉલ્લેખ કર્યો છે. પંચાંગો
જોતાં આ નિયમ પણ ઘણો ઓછો લાગુ પડે છે.
કેમકે વર્ષમાં અર્ધા ચૌદશ અગર અર્ધા રાત સુધીની
પૂનમ પણ કવચિત્ લાગ્યેજ મળે છે તેથી સાદેજ ક્યારે
સ્વમાન્ય એવો નિયમ કર્યો છે કે, આ જે જાણતો ન
માતી હોય તો પછી પુનમનું જાત તે દિવસે કરવું કે જે
દિવસે ઓછામાં ઓછી પૂનમ ૩૨ ગત્રીસ કે ૪૦ ચાલીસ
થઈ હોય અતે આનાથી ઓછી હોય તો પછી અર્ધા
દિવસ કરતાં વધારે ચૌદશ હોય તો પણ ચૌદશના
દિવસેજ રહેવી એવો વિધિનિયમ સદ્ગુરુએ પૂનમ મહા-
ત્મ્યમાં જણાવેલો છે. પરંતુ આનો જરાજર વિચાર ન
કરતાં ઘણા લોકો અર્ધા રાત સુધી પૂનમ ન હોય
તેથી પૂનમના દિવસે ઉપવાસ ન કરતાં ભલેને આખો
દિવસ ચૌદશ કેમ ન હોય પણ ચૌદશેજ પુનમનું જાત કરે
છે તે મોટી ભૂલ છે.

પૂનમના ચંદ્રોદય પછી જાતના પારણા એટલે ક્ષીર,
ખાંડ, ઘૂતનો અમૃતાહાર કરી જાતસમાપ્તિ કરવાની
શાસ્ત્રમાં આજ્ઞા છે. આ પ્રમાણે જાતસમાપ્તિ થાય છે
એટલે ત્યાગપછી કદાચ પડવો લાગુ પડતો હોય તોપણ

વ્રત કરવામાં બાધ આવતો નથી. મોટી વાત તે
કે વ્રતસમાપ્તિ વખતે પડવાનો અંશ ન હોવો એ
પૂર્ણ ચંદ્રોદય એટલે ચંદ્રની સોળેકળાઓની પરિપૂર્ણતા
સોળે કળાનાં નામ:-

અમૃતા માનતા પૂષા, તુષ્ટિ: પુષ્ટો રતિ ધૃતિ:
શશિની ચન્દ્રિકા કાન્તિ જ્યોત્સ્ના શ્રી પ્રીતિરેવ ચ ॥
અંગદા ચ તથા પૂર્ણા મૃતા ષોડશ વૈ કલા: ॥૧॥

અમૃતા, માનતા, પુષા, તુષ્ટિ, પુષ્ટિ, રતિ, ધૃતિ,
શશિની, ચન્દ્રિકા, કાન્તિ, જ્યોત્સ્ના, શ્રી. પ્રીતિ, અંગદા
તે પૂર્ણા આ પંદર નામ શુક્લપક્ષના પડવાથી આરંભ
અનુક્રમે પુર્ણિમા સુધીની કળાઓના નામ છે અને મૃતા
એ ચંદ્રની સોળમી કલા છે.

ચંદ્રની સોલ કલાઓની પેઠે આત્માની પણ સોલ
કલાઓ વર્ણવેલી છે. એની એ સોલ કલા જ્યારે પરિપૂર્ણ
બાંધે છે ત્યારે ચંદ્રની પેઠે સંસારને તારનાર બને છે.
જ્ઞાન, વિવેક, સત્ય, સંતોષ; પ્રેમભાવ, ધીરજ નિર્વોધ,
દયા, ક્ષમા, શીત, નિષ્કર્મ, વૈરાગ્ય, શાન્તિ, નિજધર્મ
કરણાને મૈત્રી, આ સોલ આત્માની કલાઓ છે. આ
સોલ કલાઓ એ પુરુષની શક્તિ સમાન છે. જ્યાં સુધી
પુરુષમાં આ શક્તિ નથી આવી ત્યાં સુધી જીવને લોક
પ્રાપ્તિ અસંભવિત છે.

પુરુષ શક્તિ સુત ખેડશ આહી,
શક્તિ સંગ જીવ લોક હિ જાઈ.

આ કલાશક્તિને લઈ જીવ લોકમાં જઈ શકે છે.
આ કલાશક્તિની પ્રાપ્તિનું સ્થાન પુર્ણિમા વ્રત છે.
પુર્ણિમા વ્રત એટલે પુરુષની આ ચોલ કલા પ્રાપ્ત કરવા
પ્રાપ્તિનો નિયમ. પ્યારા હંસો ! આ પવિત્ર પુર્ણિમા વ્રતને
વધારાથી પ્રમાણે આચરો અને ચંદ્ર જેમ પોતાની
કલાઓ મેળવી પુર્ણિમાએ પુર્ણચંદ્ર બને છે તેમ તમે પણ
તમારી ચોલ કલાઓ મેળવી જીવનની પુર્ણિમાએ પુર્ણ
પુરુષ બનો. શારીરિક ઉપવાસ શરીરની જાડતા અને વિધારનો
નાશ કરે છે. અપવિત્ર વિચારનું સ્મરણ ન કરવું તે
એક માનસિક ઉપવાસ છે. બંધગી સાહેબ.

અથ પૂનમ વ્રત મહાત્મ્ય.

પૂનમ વ્રત આરતી કરાઈ,
તાકર ફલ કહુ જરનિ ન જાઈ;
ગોકુલ આગમ બહુ ગુણ ગાઈ,
કોટિ શિવરાત્રિ જાગણ લાઈ.
કોટિ એકાદશી કે ફલ પાઈ.
ઓ ફલ પૂનમ વ્રત લાઈ;
આગમ ચૌદશ અમાવસ આઈ,
જૈન ધર્મ તપ બહુત કરાઈ.

શત યોગન સુમન શિર પર લે આધ,
 પુષ્કર પરિક્રમા ચલી ફિરી લાધ;
 રવિ સોમ મંગલ ગુરે રાધ,
 સો ફલ પૂનેાં મત કરાધ.
 હુકક સોં સાહેબ સદા હનૂર,
 કાફસ સેં તો સાહેબ ફૂર;
 કલમા નવાજ બાંગ ધુન લાધ,
 તીસોં રોજ મહા કષ્ટ તે પાધ.
 અન્ન પાની ખાય પીયે નહિ ભાધ,
 સો ફલ એક પૂનમ મત કરાધ;
 અહસઠ તીરથ ફિર ફિર આવે,
 અશ્વમેધ યજ્ઞકો પાવે.
 કોટિ કન્યા ગૌ દાન દેવાધ,
 સો ફલ પૂનમકા મત કરાધ;
 પૂનમ મત કરો એક ધ્યાન,
 વાકું દેઉં સર્વ ફલ દાન.
 હેઉં કબીર મેં દેઉં રાજ,
 દેઉં નવોં નિધિ સારું કાજ;
 દેઉં પુત્ર કલત્ર ભંડારા,
 દેઉં હસ્તી તુરે તો સારા.
 દેઉં રતન પહારથ ચારા,

દૂઠં મન ઇચ્છા તે મંગલ સારા;
સુરતિ કરી એ સુમિરન કરે,
જન્મ એનેકકો પાતક હરે.
અજ્ઞાન જીવકી કીજે ઘાતા,
સોઇ પાપ હોત નિસપાતા;
વેદ શાસ્ત્ર સળહી યહ કહે,
પૂનમ સમાન વ્રત ના લહે.

કોટિ વાર ગયે કાશી, કોટિ વૈકુંઠ લે વાસ
કોટિ સંતકાદર્શન કરે, એક પૂનમકે ઉપવાસ
ઘટત ચંદા સળ કોઇ નમે, પૂરા નમે ન કોય;
પૂરા ચંદા સોઇ નમે, પૂરા ગુરુ કા હોય.

અથ બૃહત્ પૂનમ મહાત્મ્ય.

ધર્મહાસ વચન.

ધર્મહાસ ગિતતિ એક ઠાની;
સતગુરુ મોહી કહો ગિલછાની.
રહિ અચેત સુરતિ જળ મોરા;
માસિક જરત રહેઈ ગુરુ પૂરા.
અળ ગુરુ પૂર મિલે પ્રભુ મોહી;
સત્ય જરત અળ કહો બિદેહી.

કૌન જરત મેં સુરત લગાઈ;
સતગુર મોહિ કહો સમુઝાઈ.
સતગુર વચન.

ધર્મદાસ તુમ બૂઝહુ મોહિ;
વ્રતદી કથા કહોં મેં તોહિ.
નિશ્ચય વ્રત પુરૂષ કેા આહિ;
સો ધર્મનિ પરખો હિય માંહિ.
સાખી.

વ્રત પ્રભાવ ધર્મનિ સુનો, તોહિ કહુ સમુઝાય;
નિજ એહી વ્રત અમર પદ, જો નર નિશ્ચય ધાય.
આદિ પૂનમ પુરૂષ નિવાસા;
સુરતિ નામ અમિ અંક પ્રકાશા.
તુમ સોં કહુ સુનો ધર્મદાસા;
આદિ પૂનમ કરં પ્રકાશા.
પુરૂષ મોહિ નિશ્ચય વ્રત લીન્હા;
તીન અંક જોર હમ લીન્હા.
પૂનમ વ્રત પુરૂષકા હોઈ,
સુરતિ હંસ નિઃઅક્ષર સમોઈ.
સત્ય વ્રત મેં કહુ સમઝાઈ;
જસો પાપ સકલ કાય જાઈ.

નિર્ગુણ બ્રહ્મ સિરગુણ અવતારા;
જસેં જીવ હોય નિસ્તારા.
પૂનમ વ્રત કરે જો કોઈ;
તાકો આવા ગવન ના હોઈ.
કામ ક્રોધ મદ લોભ ભુલાવા;
નિંદા ઇર્ષ્યા દૂર બહાવા.
કર્મ ભર્મ અરૂ આશ વિસારે;
સતગુરૂ ચરણ કમલ ચિત્ત ધારે.
સત્ય શબ્દ મેં રહે સમાઈ;
બહુરિ ન હંસા યોનિન આઈ.

ધર્મદાસ વચન.

ધર્મદાસ દોનોં કર જોરી;
સતગુરૂ સુનિયે જિનતી મોરી.
પૂનમ મહિમા કહો ખુઝાઈ;
જસેં કાલ દગા મિટ જાઈ.
જો કહ્યું ભેદ આહિ પ્રભુ આગર;
સો કહીયે હંસન પતિ નાગર.

સતગુરૂ વચન.

કહેં કબીર ધર્મનિ સુન લેહુ,
પૂનમ વ્રત નિશ્ચય તોહિ દેહુ;

કોટિન અશ્વમેધ કરે જો કોઈ;
 કોટિ તીર્થ કરી આવે સોઈ.
 સકલ પૃથ્વી ફિર આવે જોઈ;
 સો એક પૂનમ વ્રત ફલ હોઈ.
 સાંચે દિલસોં બરતે સોઈ;
 ધર્મ અર્થ સખ સુકૃત હોઈ.
 થહ જો વ્રત કરે મન લાઈ;
 દુઃખ દરિદ્ર સકલ મિટ જાઈ.
 રાત્રિ જાગ્રણ કરે બનાઈ;
 નૃત્ય ગીત વાજાંત્ર બજાઈ.
 બહુત સ્તુતિસોં જાગ્રણ કરઈ;
 અમર લોક મેં જા પગ ધરઈ.
 જો નર પ્રીતિ કરે મન લાઈ;
 સુરતિ નિરતિ હંસા ધર જાઈ.
 પૂનમ દિન નહિ સેજ બિછાની;
 ભોજન એક જોર પરવાની.
 પૂનમ પ્રાતઃ સ્નાન કરાઈ;
 શ્વેત વસ્ત્ર લે હૃદય લગાઈ.
 નેમ આચારસોં રહે પુનિતા;
 અષ્ટ પ્રહર પુનિ રહે અવધૂતા.
 ફર કપટ ભાષે નહિ લાઈ;

સત્તનામ કેા સુમરન લાઇ.
 એક વાર હૃદય મેં કહેં કળીર;
 સુમરત નામ મિટે જમ પીર.
 રૂપ કળીર નિરખે દિન રાતી;
 હૃદય વ્રત કરે બહુ ભાંતી.
 સંયમ જે નર કરે બનાઇ;
 પાન પ્રસાદ લે તહાં ધરાઇ.
 જૈન માસ મેં પૂનમ આઇ;
 રકમ રકમ કે સુંગધ મંગાઇ.
 સો સુંગધ લે પાસ ધરાઇ;
 લે મૃત્તિકા પુનિ ચૌક દિવાઇ.
 તાપર કનક કેા ચૌક પુરાઇ;
 પાલો સહિત કલશ ધરવાઇ.
 તાપર દિપક બારે ભાઇ;
 ગૌકા ઘૃત ભરે પુનિ આઇ.
 પાન આમ કે અલર તાની;
 મેવા અષ્ટ કેરા પરવાની.
 સખ સંયોગ પુનિ કરે બનાઇ;
 સાધુ સંત કેા લે બૈઠાઇ.
 નરિયર પાંચ સવાસો પાના.
 સવા શેર નૈવેદ્ય ધરાના.

સળ વિધિ સાજ ધરે પુનિ આધ;
 સંત સાધુ કેા આદર લાધ,
 પુનમ પાઠ પઠન પુનિ લાગૂ,
 શ્રોતા વેક્તા સુન અનુરાગૂ,
 અર્થ વિચારે સભા સુનાવે;
 સળ સંતન કેા દેશ ખુઝાવે.
 પૂનમ પાઠ પૂરણ જળ હોધ;
 નરિયર પાંચ મોરે પુનિ સોધ.
 તળ સાહિળ કેા ભોગ લગાઈ;
 પાન પ્રસાદ પુનિ દેય બટાઈ.
 સવા શેર તાંદુલ ધરવાના;
 ગઉકા ક્ષીર ઔર પરમાના.
 દિનકે ભોજન નાહિ કરાઈ;
 રાત્રિ ભોજન કીજે લાઈ.
 ખીર ખાંડ ઘૂત ભોજન કરઈ;
 સાહિળ નામ હૃદયમેં ધરઈ.
 સળ પકવાન પુનિ કરે બનાઈ;
 તળ સાહિળ કેા ભોગ લગાઈ.
 શંખ ઝાંઝ અરૂ બાજે તૂરા;
 ભોગ લગાવે સત્ય કબીરા.
 અપને હાથ સોં દીપક બારે;

તબ સમરથ કી આરતિ ઉતારે.
 ચંદ્ર લગન મેં ધ્યાન ધરીજે;
 સૂર્ય લગન મેં ભોજન કીજે.
 ચૌદશ લગન પૂનમ સુખદાર્ધ;
 પરિવા લગન પૂનમ દુઃખદાર્ધ.
 પરિવા લગન કે પીછે જાની;
 ઘડી બત્તોસ ચાલીસ અનુમાની.
 અર્ધ રાત લેં પૂનમ હોઈ;
 તા દિન વ્રત કરો પુનિ સોઈ.
 દિન આધે સે ચૌદશ હોઈ;
 ઉપર પૂનમ મિલે સમોઈ.
 તા દિન વ્રત કરો હો ભાઈ;
 મન સ્થિર હો ધ્યાન લગાઈ.
 ચાર પ્રહર કો જાગ્રણ કીજે;
 ઘરમેં જૈઠ સત્ત નામ જપીજે.
 ચાર પ્રહર જો નહિ જની આવે;
 અર્ધ રાત લેં જાગ્રણ કરાવે.
 પ્રહર માંહિ ઘડી કહરાવે;
 વિના મંત્ર જાગ્રણ ના કરાવે.
 હોમે કાળ અગ્નિકી નાંઈ;
 સકલ પાપ સહજે મિટ જાઈ.

પૂનમ વ્રત જાગ્રણ નહિં કરમ્;
 તાકો ફલ નિષ્ફલતા ધરમ્
 જાગ્રણ કરે મેરો ગુણ ગાવે;
 અમર હોય બહુરિ નહિ આવે.
 પૂનમ પ્રભાત ભોજન કરવાઈ;
 સાધુ સંતકો આદર લાઈ.
 સંત પવાય આપ તબ પાવે;
 સો જીવ સતલોક સિધાવે.
 ધૃત પકવાન કી કરે રસોઈ;
 સો સંતન કો ભોજન હોઈ.
 સંતન કો ચરણામૃત લીજે.
 હૃદય પ્રેમ સદા પુનિ કીજે.
 તાકો સતગુરુ સદા સહાઈ;
 બાંહ પકડ જીવ લોક સિધાઈ;
 પૂનમ કથા જો સુને સુનાવે;
 આપ તરે ઔરન તરવાવે.
 ઉચ્છિષ્ટ ભોજન નહિ કરાવે;
 પરધર ભોજન કરન ન જાવે.
 ગુરૂકી સેવ સદા સત બોલે;
 પૂનમ વ્રત કબી ના ડાલે.
 પૂનમ વ્રત સદા પ્રતિ કીજે;

માસ માસ દેહી સુખ લીજે.
 આપ કરે ઔરત કરવાવે;
 તાકા ફલ કોઈ પાર ન પાવે.
 પૂનમ દિન ઇન્દ્ર દ્રઢ રાખે;
 હૃદયે નામ પુરૂષકા ભાખે.
 પૂનમ છાંડી ઔર વ્રત કરઈ;
 સો પ્રાણી ભવસાગર પરઈ.
 સતનામ ગહે એકે ધારા;
 સો હંસા હૈ પુરૂષ પિયારા.
 યહ તો વ્રત પુરૂષકો આહિ;
 દુઃખ દારિદ્ર સકલ પુનિ જાહિ.
 પૂનમ વ્રત કરો રે ભાઈ;
 રિધિ સિધિ જહુતે સો પાઈ.
 સુકૃત હોય તો ભક્તિહિ પાવે;
 ગર્ભવાસ મેં જહુરિ ન આવે.

ધર્મદાસ વચન.

ધર્મદાસ વિનતી અનુસારી;
 સાહેબ સુનિયે અરજ હમારી.
 પૂનમ વ્રત નેમ મન દીન્હા;
 દુઃખ સુખમેં ફેસે કે ચીન્હા.

દેહ અશુદ્ધ પૂનમ વ્રત આવે;
 કેસે અશુદ્ધ મેં વ્રત રહાવે.
 તાકી મહિમા કહો સમુજાઇ;
 સો મેં રાખો હૃદય માંહી.
 સો સાહિબ કૌને વિધિ કીજે;
 સત્ય કહું કેસે વ્રત રહીજે.
 સો વર્ણન ભાખો ગુરૂ મોહી;
 વ્રત પ્રભાવ હૃદયે મમ સોહી.

સતગુરૂ વચન.

કહૈં કળીર સુનો ધર્મદાસા;
 સકલ ભેદ મેં કરો પ્રકાશા.
 દાસ એક વણિકકો ભેષા;
 જિનને લિયો ગુરૂ ઉપદેશા.
 પૂનમ વ્રત કરે ચિત ધારા;
 પતિવ્રતા ઘટ માંહિ સુધારા.
 નારી પુરૂષ એક મત કીના;
 ભાવ ભક્તિ પરવાના લીના.
 સ્ત્રી પુરૂષ દોઉ મેરે દાસ;
 મન સ્થિર કરિ સુનો ધર્મદાસ.
 મન વચ્ય કેમ સતગુરૂ પદ પૂજા;
 દેવ ભાવ મન ઔર ન ફગા.

પૂનમ વ્રત કરે દોય પ્રાણી;
 તાણુ કથા મેં કહ્યાં બાબાની.
 એક દિન પુરુષ વણિજકો જાણ;
 ધરમે સંચિત નાહિં રહાઈ.
 તેહિ પીછેકો ભેદ બતાવિ;
 મન સ્થિર કર સુનો પરભાવિ.
 તેહિ દાસકી દાસી ગણાવિ;
 નૌમે માસ પુનિ પૂરણ આવિ.
 ભયો પુત્ર પુનિ મંગલ ગાવિ;
 ઢિંગ પદોસકી નારી આવિ.
 પૂનમ વ્રત એહિ દિન આવા;
 સખ નારી મિલ અશુદ્ધ લગાવા.

સખ સ્ત્રી વચન.

સુનો સખી તુમ બચન હમારા;
 વહ તો વ્રત છૂત પરિહારા.
 સૂતક માંહિ વ્રત ના કીજે;
 કહા હમારો માન કરીજે.
 હસર વ્રત આવે પુનિ જોઈ;
 તો દિન વ્રત કરો તુમ સોઈ.
 અખ તુમ બેગ રસોઈ કરાવો;
 બેગી અન્ન જલહિ તુમ પાવો.

પુત્રકી માતા વચન.

તબ મુખ બોલી પુત્રકી માતા;
 સખ સખિયન સોં બોલી બાતા.
 દેહ અશુદ્ધ હૃદય શુદ્ધ નીકા;
 કેસે છોડોં સતગુરૂ ટીકા.
 અશુદ્ધ દેહ મેં પ્રાણુ તબધ;
 કહુ સખિ જીવ કહાં કેા જાધ.
 ભલિ તુમ મતા સુનાયઉ આધ;
 જીતે મોહિ ચૌરાશી નાંધ.
 જખહિ દુઃખ હોય તનભારી;
 તખહિ ન ચેતે યહ સંસારી.
 જખહિ દુઃખ હૃદયમેં આવે;
 નિશ્ચય નામ ગુરૂકા ગાવે.
 તખહિ ગુરૂ પુનિ હોય સહાધ;
 નિશ્ચય દુઃખ સકલ મિટ જાધ.
 જન્મે પુત્ર ભયે દુઃખ આની;
 સતગુરૂ નામ જપેઉ મેં જાની.
 આજ વત પૂનમ જો આધ;
 દિલ સોં વત રહોં મેં જાધ.
 પૂનમ વત કરોં નિત નેમા;

ઈસે છાંડોં સતગુર પ્રેમા.
 પૂનમ દિન ભોજન નહિ કીજે;
 સંત સુમરણ હૃદય ધર લીજે.
 ચાર પ્રહર ખીતે સખી બાઈ;
 પંચવા પ્રહર ચંદ્રકો આઈ.
 તબહિ કરોં અન્ન ઐ પાની;
 વ્રત મોર સંપૂર્ણ જાની.
 ઐસે ખેઠે વ્રત ના તજિહોં;
 સાહેબ નામ હૃદય મેં ધરિહોં.
 ઐસે કહત સાંઝ હો ગયેગી;
 નારી વ્રત સંપૂર્ણ ભયેગી.
 રૈન મિલે પુનિ કરી રસોઈ;
 શૂત પકવાન બને પુનિ સોઈ.
 સતગુર દયા પ્રગટ જબ કીન્હા;
 દુઃખ દરિઝ સકલ હર લીન્હા.
 તાહી સમય સંત દો આયે;
 નારી દેખ બહુત હરખામે.
 બાલક છાંડ સંત પહ આઈ;
 બડે ભાવસોં આદર લાઈ.
 ચારી લે ચરણોદક લીન્હા;
 મધ્ય બિખર આસન તિન લીન્હા.

આજ વ્રત સંપૂર્ણ ભયેડી;
 જળે સંત પુનિ દાયા કિયેડી.
 લે પકવાન બિંજન સળ સોઈ;
 બડી પ્રીત સોં પારસ હોઈ.
 સંત દોઈ જળ જૈઠે જાઈ;
 તાલ મૃદંગ ઓ શંખ બજાઈ.
 પાત્ર લાય ધારે પુનિ આગે;
 ભોગ લગાવન સમરથ લાગે.
 ભોગ લગાય સંત તળ પાયે;
 મહા પ્રસાદ નારી તળ ખાયે.
 કરી ભોજન જળ જૈઠે દોઈ;
 પુરૂષ ધ્યાન કી આશા હોઈ.
 પુરૂષ દયા સંત જો આયે;
 દરશ પુરૂષ કર તુરતહિ પાયે.
 તાતે વાસ લોકમેં દીન્હા;
 અમૃત ભોજન તુરતહિ કીન્હા.
 સોના રૂપા જ સન પાઈ;
 અન્ન ધન કી કુછ કમી ન રહાઈ.
 નારી સુભાવ ભક્તિ રચિ સોઈ;
 અસે જીવ કોઈ વિરલે હોઈ.

તાતે સકલ કર્મ મિટ જાઈ;
સતગુર ચરણ મેં આન સમાઈ.

સાખી.

ભક્તિ ભાવ ભાદોં નદી, સખે ચલી ઉતરાય;
સરિતા સોહિ સરાહિયે, જ્યેઠક માસ ઠહરાય.
હમા ખેત ભલ જોતિષા, સુમરણ ખીજ ખુવાય;
ખંડ ખૂભાંડ સૂકા પડે, ભક્તિ ખીજ નહિં જાય.

ચોપાઈ.

યહ વિધિ મત કરે હોય પ્રાણી;
જીવ ઉખારત વાર ન આની.
ઐસે જીવ મિલે જો મોહી;
આવાગવન રહિત ઘર હોઈ.
ધર્મદાસ જસ પૂછે મોહી;
મત પ્રભાવ કહોં મેં તોહી.

ધર્મદાસ વચન.

ધર્મદાસ પૂછે કર જોરી;
સમ્રથ સુનિયે બિનતી મોરી.
તુમહો દયાવન્ત પ્રભુ સ્વામી,
તુમ ઘટ કે અન્તર્યામી.

એક બાર પૂછનકી આશા;
તાકો સ્વામી કહો પ્રકાશા.
ઔર વ્રત સખહી નર કરધ;
પૂનમ વ્રત ચિત્ત એક ન ધરધ.
સો કારણુ કવન હૈ સ્વામી;
તુમહિ કહો પ્રભુ અન્તર્યામી.
ઔર વ્રત એકાદશી કરધ;
પૂનમ વ્રત ચિત્ત એક ન ધરધ.
સો પ્રભાવ કહો ગુરૂ પૂરે;
સદા રહોં મેં ચરણુ હજૂરે.

સતગુરૂ વચન.

કહોં કબીર સુનો ધર્મદાસા;
સકલ ભેદ મેં કરોં પ્રકાશા.
ઔર વ્રત સુગમ હૈ ભાઈ;
સત્ય વ્રત કો નાંહી તુલાઈ.
પૂનમ વ્રત સદા સુખદાઈ,
રાખે વ્રત પરમ પદ પાઈ.
ઔર વ્રત સખે કરે કરાવે;
પૂનમ વ્રત કા ભેદ ન પાવે.
એકાદશી વ્રત ચિત્તસોં કરધ;

ફલ ચોવીસ સાલમેં પરધ.
 ચોવીસોં કા મત હૈ ન્યારા;
 રાખે વ્રત જન્મે સંસારા.
 જો જાસોં જૈસા ફલ ચાહી;
 સોઈ વ્રત કરત મન માંહી.
 સુનો ધર્મદાસ ચહ અગમ સંદેશા;
 પૂનમ વત સતગુરુ પદ લેષા.
 ઔર સુનો સંસાર મુલાઉ;
 દોનોં દિન કે ભાવ બતાઉ.
 મુસલમાન જો રોજ કરહી;
 જો જૈસા ફલ બકો ધરહી.
 ચહ તો કર્મકાંડ વ્યવહારા;
 પૂનમ બેઠ હૈ ઇન તે ન્યારા.
 સત્વ વ્રત પૂનમ અનુસારા;
 ધર્મનિ તુમ સોં કહોં વિચારા.
 પૂનમ વ્રત મૂલ લે રાખા;
 ઔર વ્રત સકલ હૈ શાખા.
 તો દિન ઉત્પત્તિ પુરૂષ અનુસારા;
 તો દિન પૂનમ કો વિસ્તારા.
 બારહ અંશ પ્રગટ જળ કીન્હા;
 વ્રત ઉપાસન પૂનમ દીન્હા.

સાખી.

પૂનમ મહાત્મ્ય પ્રતીત કર, જો નિજ જાને કોય;
 ભક્તિ કરે ભરમે નહિ, તાહિ સુકિત ફલ હોય.
 સુકિત લેદ તુમસોં કહોં, દ્રઢ કરિ રાખ શરીર;
 નિર્ભય હો નિઃશંક ભણુ, કેવલ નામ કપીર.

ચોપાઈ.

પૂનમ વ્રત કરે ચિત્ત લાઈ;
 તાકર સકલ કર્મ મિટ જાઈ.
 બહુનિ ન હંસા ભવજલ આઈ;
 સુખ સાગર મેં જાઈ સમાઈ.
 ઐઠ જૂઠ સોં રહે નિનારા.
 કહે કપીર સો હંસ હમારા.
 સાચા વચન બોલે મૂઢુ જાની;
 સો જીવ પહુંચે લોક સમાની.
 મેરા પંથ ખાંડે કી ધારા;
 જો ગહે સો ઉતરે પારા.
 સુમરણ ચૌકા જોત નિવાસા;
 તળહી દીપક આન પ્રકાશા.
 સત્ય લોક મેં કીન્હા વાસા;
 અગમગ જોતિ રામ ઉજિયાસા.

અજર વસ્તુકા જાને ભેદા;
 કહે કળીર તો હંસ અછેદા.
 ઉત્તમ સદન પુહુપ કી માલા;
 વંદનવાર રચો ધર્મશાલા.
 વ્રતી હોય સ્ત્રી ના પરસે;
 તાકે કાલ કળી ના દરશે.
 પૂનમ કે દિન નેમ આચારા;
 બહુત ભાંતિ સોં રહે નિનારા.
 પૂનમ વ્રત કરે લૌ લાઈ;
 તાકે સતગુર હોય સહાઈ.
 પૂરણ માસી સદા નિવાસી;
 અમર લોક સોં આઈ દાસી.
 એહી વ્રત કે સાધો ભાઈ;
 એહી વ્રત મોહિ પુરૂષ લખાઈ.
 ચહ વ્રત હે સકલો સુખદાઈ;
 એહી વ્રત સોં લોક સિધાઈ.
 ચહી ઉપાસન સંતન સેવા;
 ચહી ઉપાસ આપન વશ દેવા.
 પૂનમ વ્રત પુરૂષ કર હોઈ;
 અમર પુરીસોં આયો સોઈ.
 પુરૂષ જો મનસોં કીન્હુ વિચારા;

પૂનમ વ્રત સુકિત વિસ્તારા.
 પૂનમ મહિમા સુને સુનાવે;
 ચૌરાસી મેં બહુરિન આવે.
 પૂનમ પાઠ નિત નેમ જો કરધ;
 સો પ્રાણી ભવસાગર તરધ.
 નિત્ય નેમ જો નહિ બન આવે;
 પૂનમ નિશ્ચય પાઠ કરાવે.
 નિત્ય નેમ જો સુને ચિત્ત લાઈ;
 તાકો કાલ દગા મિટ જાઈ.
 પુરૂષ સુ ઉનકી રક્ષા કરહીં;
 જમકે કંદ કભી ના પરહીં.
 સખે દેવતા કરે બડાઈ;
 ધન્ય વે હંસા પરમ પદ પાઈ.
 ધન્ય પ્રતાપ પૂનમ કા સાંચા;
 જાકે બલ જીવ જમસોં બાંચા.
 બ્રહ્મા વિષ્ણુ મહેશ્વર ગાઈ;
 ધન્ય વે હંસા લોક સમાઈ.
 પૂનમ મહાત્મ્ય કહાં લગ કહીયે;
 શ્રવણ સુનત પરમપદ લહીયે.
 કહેં કળીર સુનો ધર્મદાસા;
 પરમહિ પદકી રાખો આશા.

જસ તુમ જૂઝો અગમ સંદેશા.
 સો હમ તોહિ કહા ઉપદેશા.
 ધર્મદાસ ચહ વસ્તુ અપારા;
 પૂનમ વ્રત હૈ ગુપ્ત વિચારા.
 મન વચ કર્મ હૃદય જો ધરધ;
 મકલ મનોરથ સતગુરુ પુરધ.
 સ્ત્રી નારી હોય ખંઝારા;
 પૂનમ વ્રત કરે અનુસારા.
 તાકે ઉદર ખાલક જો આધ;
 ધન્ય મહિમા હૈ સતગુરુ સાંધ.
 ગત સંશય અજગેળી હોધ;
 ચહ વ્રત કરે પુનિ સોધ.
 રાખે વ્રત કર્મ મિટ જાધ;
 હૃદય શુદ્ધ સોં વ્રત કરાધ.

ધર્મદાસ વચન.

ધર્મદાસ ચરનન ઉઠ પરિયા;
 શીશ નવાય ચરણ ચિત્ત ધરિયા.
 ધન્ય સતગુરુ ધન્ય વ્રત તુમહારા;
 તુમહરી દયાસોં જીવ ઉખારા.
 હૈ સ્વામી એક જૂઝો તોહી;
 વ્રત પ્રભાવ કહો ગુરુ મોહી.

પૂનમ વ્રત જળે ચલિ આવે;
 દો જુગ બંદ સો વ્રત કરાવે.
 કે પ્રભુ એક વ્રત પુરાણ લીજે;
 એક વ્રત દોનો ફલ લીજે.
 સો નિર્ણય મોહિ કહો બુઝાઈ.
 નારિ પુરૂષો મતા સુનાઈ.

સદગુરુ વચન.

ધર્મદાસ બૂઝો યહ ભાગિ;
 નારી પુરૂષ ઇતિહાસ સુનાગિ.
 જગ કારણ નારી પુનિ હોઈ;
 સો વામાંગી બોલે સોઈ.
 તાકર લેદ અખ કહોં બૂઝાઈ;
 ધર્મદાસ સુનિયો ચિત્ત લાઈ.
 નારી પુરૂષ એક અંગ જના;
 શ્રુતિ પુરાણ લે કરે બખાના.
 પુરૂષ અંગ આધા જો હોઈ;
 નારી અંગમેં બેધા સોઈ.
 નારી અંગ આધા જો કહીએ;
 સોઈ અંગ પુરૂષ મેં ધરિયે.
 સો અધાંગી પુરૂષ કી હોઈ;
 ઇતનો મતા એક પુનિ સોઈ.

પુરૂષ વ્રત જો રાખે ભાઈ;
 સોઈ ફલ નારી જો પાઈ.
 નારી વ્રત કરે અનુસારા;
 સોઈ પુણ્ય પુરૂષ મેં ધારા.
 દોનોં વ્રત કરે દોય પ્રાણી;
 સત્ય વચન જોલે મૃદુ બાની.
 સો અર્ધાંગી નામ સોહારા;
 પુરૂષ વચન હિરદે મેં ધારા.
 સો પતિવ્રતા જોલે સોઈ;
 પિયા વચન ટારે નહીં કોઈ.
 ધર્મદાસ યહ ભેદ બતાવા;
 નારી પુરૂષકા મતા સુનાવા.
 નિશદિન રહે નામ લો લીન્હા;
 ભૂખા ખ્યાસા આતમ ચીન્હા.
 જો દારે પર આવે કોઈ;
 બડે દીન સોં આદર હોઈ.
 સત્ય ભક્તિ એહિ પરવાના;
 દયા દીન ઘટમાંહિ સમાના.
 જે સે પીર અપન અંગ જાના;
 તેસે સકલ જીવ મેં માના.
 ધર્મદાસ યહ ગેહી ભાજિ;

સંત સાધુકા આદર લાજી
 ધર્મદાસ યહ બૂઝો બાની;
 સત્યલોક કી કહોં નિશાની.
 મન વચ કર્મ વ્રત જો કરઈ;
 તાકર મહિમા કહંલગ કહઈ.
 સો પ્રાણી બડ ભાગી હોઈ;
 સાતોં પુરખા તારે સોઈ.
 જા ગૃહ ભક્ત લેય અવતારા;
 અગલે પિછલે સખે ઉબારા.
 ધન્ય ભાગ જીવનકા હોઈ;
 જા ઘર ભક્ત પ્રગટ પુનિ હોઈ.

સાખી.

પ્રથમ મંદિર ઝારકે, ચૌકા દિયા પુતાય;
 મહા પ્રસાદ બનાય કે, સાહિબ કે ભાગ લગાય.
 વ્રત રહે ચિત લાય કે, સંતન લેય પ્રસાદ;
 કહોં કબીર ધર્મદાસસોં, તરે સકલ ઔલાદ.

પૂરણમાસી મંગલ.

પૂરનમાસી આજ તો મંગલ ગાઈયે,
 સતગુરુ ચરણ મનાય પરમ પદ પાઈયે.

પ્રથમ મંદિર ઝાર તો ચંદન લિપાઈયે,
 નૂતન બસ્તર આન ચંદેવા તનાઈયે. ૨
 ગજ મોતીયનકા ચૌક તહાં પુરાઈયે,
 મેવ અરૂ મિષ્ટાન બહુત વિધિ લાઈયે. ૩
 પાન સુપારી નરિયર તહાં ચઢાઈયે,
 ગઉ ઘૂત પકવાન સો ધોતી ઉઢાઈયે. ૪
 પાલો સહિત જો કલશ તહાં ધરાઈયે,
 પાંચ બાતી કે દિપક તહાં બરાઈયે. ૫
 ગુરૂ કે હેત સો આસન તહાં બિછાઈયે,
 ગુરૂ કે ચરન પખાર તહાં બેઠાઈયે. ૬
 સાધુ સંત સંગ લાય તો આરતી ઉતારીયે,
 આરતી કર પુનિ નારિયર તહાં મોરાઈયે. ૭
 પુરૂષ કો ભોગ લગાય સખા મિલ પાઈયે,
 પાન પ્રસાદ અઘાય ચરણ ચિત લાઈયે. ૮
 જુગન જુગન કી ક્રુધા સો તુરત બુઝાઈયે,
 અતિ અધીન હો પ્રેમસો ગુરૂકો રિઝાઈયે;
 કહે કળીર સત લાવસો લોક સિધાઈયે. ૯
 અથ પૂનમ સાધન સુમિરન.
 અવિનાશી કો યહી અવાજ,
 બચન પ્રકાશ સુધરે સખ કાજ.

પુરૂષ સ્વરૂપી જોલે જાની,
 સેવે સુરનર મુનિ જાની ધ્યાની,
 સેવે બ્રહ્મા શંકર જોગી,
 સેવે વિષ્ણુ નિરંજન જોગી.
 નવનાથ ચૌરાશી સિદ્ધાવે,
 જોત સ્વરૂપી પૂનમ ધ્યાવે.
 પૂનમ વત ચૌકા ગૃહ કરે,
 તાકા કારજ સળહી સરે.
 સહજે ચૌકા આરતી કરહી,
 શ્રદ્ધા સ્વરૂપી પૂજા ધરહી.
 શ્વેત વસ્ત્ર તિલક શિરપર ધરહી,
 અમૃત ભોજન પારસ કરહી.
 શ્રીફલ પાન ફુલ ફલ ચઢાવે,
 રૂપા મહોર નરીયર ધરાવે.
 શ્વેત વસ્ત્ર ચાર પર ધારી,
 એકોતેર પુરખા પૂનમ તારી.
 અવિચલ પૂનમ મોં ચે જોગ તરે,
 નારી ના કરીયે ભોગ સંકટ પરે.
 પૂનમ વત કરી રહની કરની કરે,
 સતગુરુ સાહિબ સેં ધ્યાન ધરે.

१. न दौरी न नरे दास,
 तुम आउंगे श्री दिनानाथ,
 लोक सुरत से पुनम करे,
 नाग भूषा कण्डुना भरे,
 आधु संत शण्ड धून करे,
 ता पुरुषकी सहाय गोसाईं करे,
 दुःख दारिद्र्य धरसे डोले,
 अन्न धन लक्ष्मी आय मिले,
 जो पुनम का जने भेव,
 ता आपही कर्ता आपहि हव,
 पुनम भाहात्म्य करे प्रकाशा,
 नारी पुरुष सेवा के दासा,
 कुँ कभीर सुनो धर्मदास,
 सत्य पुरुषकी राखो आश।

मननाम सुमिरणु करे, राखो हठ विश्वास।
 भवसागर ते जय तरो, अमर पुरुषके पास।

अथ पार मासकी पार
 पूनमकी पुनविधि।

पार पूनमानी सायस्तर किया :-
 ठातिं मास की पूनम कीजिये,
 गुठ धृत, शंख पुष्प से होमीये।

ધૂપ જાત્રિસા દેવે તહાં,
સ્ત્રી પુરુષ વશ હોવે સહી.

માગશર માસકી પૂનમ કીજિયે,
ભોંય રિંગણી કુલ સો પૂજિયે.
હોમિયે પાન કુલ સોપારી,
નરિયર આગે ધરે તહીં.
રાજા પ્રજા વશ હોવે સહી,
પરમ પદ પાવે સહી. ૨

પોષ માસકી પૂનમ કીજિયે,
બીલી કુલ સો પૂજિયે.
ઔ ગુડ ધૂત હોમે તહીં,
રાજ્ય પદ પાવે સહી. ૩

માઘ માસકી પૂનમ કીજિયે,
શિંગોડા ગુડ ધૂત હલદ ક કુ ચુના.
પાન અષ્ટ ધાતુ તહાં ધરે આન,
સુમિરણ એકોતરી પઠે સહી.
અચળ રાજ્ય પદ પાવે સહી. ૪

ફાલગુન માસકી પૂનમ કીજિયે,
ચંબેલી કુલ સો હોમીયે.

પાંચ કુલ તહાં આગે ધરે,
 સૃષ્ટિ સભા વશ હોવે સહી. ૫
 એત્ર માસકી પૂનમ તત કીજે,
 ગુડ ધૃત બિંબરો મેં પૂજિયે.
 દાડમપાંચ લીંગુપત્ર હલદકંકુરેં પૂજિયે
 તો વંધ્યા સ્ત્રી પુત્ર ફલ લીજિયે. ૬

વેશાળ માસકી પૂનમ કીજિયે,
 ગુડ ધૃત સોં પૂજિયે.
 બેલ પત્ર કુલ હોમીયે,
 તો સર્વ કાર્ય સિદ્ધ કીજિયે. ૭

જ્યેષ્ઠ માસકી પૂનમ કીજિયે,
 સેમલ કુલ સો હોમીયે.

બત્રિસા ધુપ દીજિયે નાગરવેલી,
 પાન પાંચ સોપારી પાંચ,

મલાયચી પાંચ નરિયર એક શ્વેત
 સવાગજ કપડા સર્વ લે

હોમ જ્યોતિ મેં ધરે,
 ચતુર્દશ વિદ્યા પાવે સહી. ૮

અષાઢ માસકી પૂનમ કીજિયે,
 ગુડ ધત કમલ કુલે પૂજિયે.

આગે ધરે ફુલ પાન ખારેક પાંચ,
 સોપારી હલદ પૈસા પાંચ.
 જીવ મનોરથ પૂરા હોઈ,
 સરવે કામના સિદ્ધિ હોઈ.
 શ્રાવણ માસકી પૂનમ કીજિયે,
 ગુડ વૃત દધી સોં પૂજિયે,
 હોમીયે તુલસી પત્ર શીખર આગે ધરે,
 સર્વ દેવ પ્રસન્ન કીજિયે.
 ભાદ્રપદ માસકી પૂનમ કીજિયે,
 તુરિયા કે ફુલ હોમીયે.
 ઘડુંકા આટા તાંદુલ સફર મિલાય,
 ચિઉંટી દારે ધરે.
 ફુલ માલા સંતકો પહરાવે,
 ગુરૂકો પાંચ દંડવત પાંચ પ્રદક્ષિણા.
 ત્રય જીવન પદકી પ્રાપ્તિ કીજે.
 આસો માસકી પૂનમ કીજિયે,
 ગુડ વૃત કમલકી કલી હોનીયે.
 ધૂપ કપૂર દેવે તહીં,
 સર્વ કામ સિદ્ધિ હોવે સહી.

સ્મરણ લેખા ગાયત્રિ.

જળ હંસા કાયા ત્યાગે,
 ધર્મ રાય તળ લેખા માંગે.
 ધર્મ રાય આગે કર લીન્હા,
 હંસકી સેવા પૂછકર લીન્હા.
 કૌન અંગ તુમ સેવા કીન્હા,
 કૌન જાન સતગુરુ કો ચીન્હા.
 કેસી વિધિ સતગુરુ સેવા લાઈ,
 તાતે તુમ દરશ હમારા પાઈ.
 કૌન જાન તુમ સેવા લાઈ,
 કૌન જાન હમારે મુખ થાકે ભાઈ.
 ગુન અવગુનકી કેસે પારખ પાવા,
 કૌન શબ્દ હિરદે લૌ લાવા.
 કેસે ફાંસી હમારી કાટી,
 કેસે ચાલ ચલે તુમ ઉલટી.
 કેસે હાંસી હમારી લાઈ,
 કેસે હમકો જૂવત ભાઈ.
 હમ સો પુરૂષ ખાચા હારા,
 સોંપ દિન્હો સકલ સંસારા.
 તીન લોક પર મેરો કેટવાલા,
 તીનેં પુર પર મેરી જાલા.

રોકે હમદી લોક
 સકલ જીવકા લેખા લઉં સારા,
 લેખા બીના જીવ જાને ન ભાઈ,
 તીન લોક પર અદલ ચલાઈ.
 તીન લોક પર હમારા લેખા,
 ગુરૂ શિષ્યકા મૈં કરૂં વિવેકા.
 ગુરૂ સો નરિયર કા લેખા લેઉં,
 પીછે આગે જાને પુનિ દેઉં.
 શિષ્ય સેં ભક્તિ કા લેખા માગું,
 નહિતો જીવ પકડી ચહી ઠૌર રાખું.

હંસ ખચન.

કહાં જાણા તુમ જોલો ખારા,
 સતગુરૂ શબ્દ પાયા હમ સારા.
 સત્ય ચાલ સતગુરૂને જતલાઈ,
 તાતે સુકૃત દૌર ચિન્હાઈ.
 સોહંગ શબ્દ સુમિરન હમ કીન્હા,
 તાતે હમ લોક પયાના દીન્હા.
 ગુન અવગુન કી પારખ હમ પાયા,
 ત્રિગુન છાંડ સતગુરૂ સેવા લાયા.
 તુમહારી હાંસી તુમહારી ફાંસી
 તુમકો જતલાઈ,

તાતે મૈં ચલ તુમસેં આગે જાઈ.
 એ લેખા હમારા પુરા પાવા,
 સત્યનામ હિરદે લવ લાવા.
 ધર્મરાય વચન.

આવહો હંસા ભલે કહાં જાના,
 આગે તુમ કરહો પયાના.
 ધન ધન હંસા લેખા પાયા મૂલ,
 મેરે શીર પર પાવ ધરો;
 પહોંચાવું લોક અસ્થુલ.
 મૂલ નામ સુમરે ચિત લઈ,
 તાતે અંગ હમારે છુવો મત ભાઈ.
 નહિ તો અંગ છૂવત પાને નહિ પાવો,
 નહિ તો છૂવત અંગજરત છાર હો જાવો.
 આવો હંસા લેખા દિયા ખુબ દે,
 જો દિલ સાચા હોય:
 સમરથ કે દરબાર કે જતાં,
 પદલા ન પકડે કોઈ.

અથ નિત્યકર્મ મંત્ર નામાવલિ.

સુમિરણુ આદિ ગાયત્રી.

આદિ ગાયત્રી સુમિરણુ સાર,
 સુમિરત હંસ ઉતરે પાર.

કોટિ અકૃત્તી ધાર હે,
 યમ જેઠે તહાં રોક.
 આદિ ગાયત્રી સુમિરકે,
 હંસા હોય નિ:શોક.
 ધારી ના કહી આગે તખ બાધ,
 સકલ દુન રહે પછતાઈ
 આગે મકરતાર હે ડોરી,
 જહાં યમ રહે મુખ મોરી.
 જોહં સોહં નામકે આગેકરે પયાન:
 અજર લોક બાસા કરે,
 જગમગ દ્વીપ સ્થાન.
 સુખસાગર સનાન કરી,
 હોય હંસકા રૂપ
 બાય પુરૂષ દર્શન કરે,
 જિસ દિન પરમ આનંદ.
 આદિ ગાયત્રી સુમિરકે,
 આવા ગવન નશાય;
 સત્ય લોક વાસા કરે,
 કહે કબીર સમજાય.

સુમિરણ પ્રભાત ગાયત્રી.
 આદિ ગાયત્રો અમર સ્થાન,
 માહં તત્વ લઈ હંસા લોક સમાન.
 સત ગાયત્રી અજપા જાપ,
 કહે કળીર અમર ઘર વાસ.
 સત્ય હૈ અમર સત્ય હૈ શૂન્ય,
 સત્યહિમેં કહૂ પાપ ન પૂણ્ય.
 કહે કળીર સુનેા ધર્મદાસ,
 યહ ગાયત્રી કરો પ્રકાશ.

સુમિરણ મધ્યાહ્ન ગાયત્રી.
 અચિન્ત્ય પુરૂષ હિરંજર છાયા,
 નાદ બિંદ દોઈ કર્તા આયા.
 યમસો જીતા લોક પઠાયા,
 સુરતિ સ્નેહિ હંસ કહાયા.
 અચિન્ત્ય પુરૂષકી ગાયત્રી,
 દીનહ કળીર જતાય.
 નિશિદિન સુમિરન જો કરે,
 કરમ ભરમ મિટ જાય.

સુમિરણ સન્ધ્યા ગાયત્રી.
 બારહ જોજન કોટ,
 જંત્ર જહાં પલમેં છૂટે.

યહી	વિધિ	સન્ધ્યા	જાપે,
ભમંકો	આગમ		હરે,
ગાયત્રી	પ્રહ્લા		જાપે,
જાપે	દેવ		મહિશ,
ગાયત્રી	ગોવિંદ		પદ,
સતગુરુ	કે		ઉપદેશ,
તાકો	કાલ	ન	ખાવ,
જે	યહ	સંસા	ચીન્હે,
વટમેં	રહી		અલોપ,
કાલી	હમ	ખડાર	કીન્હે.
ધન	પર	લે	સિધ્ધો ભની,
દોહ	પુત્ર	ગો	શરીર;
પ્રહ્લા	વાચા	પુત્ર	દાસા,
અપલાન	ઉગ્ર	હંસની	શરીર.
શબ્દ	પાય	હિરદય	ધરે,
અસ	કથિ	કહેં	કળીર.

મુખિરણ સોવનેકા.

સમય નામ સદા ચિત લાઈ,
 જાસોં કાલ દગા મિટ જાઈ.
 કાલ દગા ધરી આવે ભેખા,
 જીવ ચુકે ધરતી કી રેખા.

સાવત સમય જો મારે તારી,

મત સુકૃત કરે રખવારી.

જે કબીર ખંડેજ ખુઝાઈ,

સાવત જીવ નષ્ટ નહિ જાઈ.

અમર પીછેરી ઝોઠીકે,

સુખમંડલ મેં સોય.

કબીર અસે શુર પાય કે,

કહાં સુકૃત કે રોય.

હતર કરો સિરાના, પશ્ચિમ કીજે પીઠ;

જે કબીર ધર્મદાસસોં, યમ લગે ન દીઠ.

સુમિરણ પ્રભાત મેં ઉઠનેકા.

જો સ્વર ચલે પ્રાતઃ સંચારી,

સોઈ પગ ધરી ઉઠો સંભારી.

દિવસ સમસ્ત હર્ષ સો જીતે,

જહાં જાય સો કારજ જીતે.

હુમી મેં પગ દીજીયે, સુનો સંત મત ધીર;

જોરી વિનતી કરે, દર્શન દેહુ કબીર.

સુમિરણ દિશા જાનેકા.

જો સકલ તન પોખ, શબ્દ સુરતિ સે પેખ.

સિમ લગન ઉતારો કાયા, નિર્મલ હોય હમાર;

કબીર અદી તતસાર, ચોરાશી સો જીવ ઉગાર.

સુમિરણ મૂલદાર ધોનેકા.

સુરતિ સંતોષ સુસમ જળ ભયા
બાંચેકર પરસે જલ ઠાર, સતગુરુ શબ્દ ગણે મનિય
કહે કબીર હોય પાક શરૂ

સુમિરણ તૂંબા પ્રજાલનેકા.

તત્ત તત્તકા તૂંબા, શબ્દે લિયો સમૈયા
કહે કબીર ધર્મદાસસો, તૂંબા નિરમલ હોય

સુમિરણ હાથ મટિઆવનેકા.

માટી ખાક માટી પાક.

માટી મેં માટી ગરકાવ.

કહે કબીર હમ શબ્દ રનેહી,

સત શબ્દ મો પાક હોય દેહી.

મૃત્તિકા લેવ હાથ લગાઈ,

અજર નામ સુમિરો ચિત્ત લાઈ.

મૃત્તિકા લીન્હો હાથ મેં,

નિર્મલ ભયા શરીર.

કર્મ ભર્મ સળ મેટિ કે,

સુમિરો સત્ય કબીર.

સુમિરણ હાતૌન તોરનેકા.

ધન વૃક્ષ જિન હાતૌન લીન્હો,

સાધુ સંત પર દયા કીન્હો.

દાયા કીન્હ ભયા પ્રકાશ,
રક્ષા કરે કબીર ધર્મદાસ.

મુમિરણુ દાતૌન કરનેકા.

સતકી દાતૌન સંતોષકી ઝારી,
સતનામ લે ઘસો વિચારી.
હિયા દાતાન ભયા પ્રકાશ,
અજરનામ ગહો વિશ્વાસ.
અમીનામ લે પહુચે આય,
કહે કબીર સતલોક સિધાય.

મુમિરણુ દાતૌન કાડનેકા.

કાકી દાતૌન ભયા પ્રકાશ,
અજર અમર કબીર ધર્મદાસ.

મુમિરણુ મુખ ધોનેકા.

મુખ પરસે મુક્તાયનિ વાસા,
જનકે પર સત લોક નિવાસા.
લે જલ મુખ માંહિ ચઠાવે,
અમખુનામ હિરદે લી લાવે.
કહે કબીર મુનો ધર્મદાસ,
સા હંસા સતલોક નિવાસ.

સુમિરણુ અમરી ઉતારનેકા.

અમરી અમર લોક સાં આધુ,
તીન લોકમેં નિર્ભય ભાધુ,
તત શોધી મન રાખો ધીર,
અમરી ઉતારો ખારી નીર.
કહે કૃષ્ણીર અમર ભઈ કાયા,
નિજ શબ્દ અમરીકા આયા.

સુમિરણુ જલમેં પેઠનેકા.

જો સાહેબ દયા કર પાઉં,
કર બંદગી જલ માંજ સમાઉં.
પાન નિહપાન સતગુરુ શબ્દ પરમાન.

સુમિરણુ સ્નાન કરનેકા.

અમી સરોવર જ્ઞાન જલ, હંસા બેઠા નહી
કાયા કંચન મન મગન, કર્મ ભર્મ મિટ જા
પિંડે સો પ્રભંડે જન, મન સરોવર કર સ્ના
સોહ હંસા તોડો જાપ, કહે કૃષ્ણીર પૂન્ય નહિ પા
એસી વિધિ કર સ્નાન, સો હંસા સતલોક સમાવડો

સુમિરણુ સ્નાન કરકે બંદગીકો.

કરી સ્નાન કે મસ્તક નમાવા,
સત સુકૃતકા બચન સુનાવા.

અંતઃકરણ લયા સ્થિર,
લવા લક્ષ નિત ચૂક પડે;
બક્ષો ગુરુ સત્ત કળીર.

સુમિરણ કોપીન પહિરનેડા.

પારા રાખે ગુરુ હમારા,
બારહ બરસ કી કન્યા આઈ;
ઉલટા પારા રહા સમાઈ.
ઉપર બંદીછોડ ગિરાજે,
પારા ખસે તો સતગુરુ લાજે.
સત્તકી કોપીન વજ્રકા વાગા,
ગુરુ પ્રતાપ સો બંધન લાગા.
કહે કળીર તજે અભિમાન,
પારા ખસે તો સતગુરુકી આન.

સુમિરણ જલ ભરનેડા.

પાણી જતું સબ દૂર પરાઉ, ભરીહોં નિરમલ નીર;
સમાવૃત્ત પાપ લાગે નહિ, રક્ષા કરે સત કળીર.

સુમિરણ જલ જાતનેડા.

અમૃત જલ નિર્મલ કર જાના,
સતગુરુ સાહેબ કે મન માના.

કહે કબીર ભર્મ સખ ભાગા,
ટુટ્યો જળે પુરાનો ધાગા.

સુમિરણ તિલક કરનેકા.

તત્ત્વ તિલક તિહું લોઠમેં, સતનામ નિજ સા
જન કબીર મસ્તક દિયે, શોભા અગમ અપ
પાર કોઈ બિરલે પાયો પાર પાવે સો હંસ કહાવે
યો નિ સં ક ટ બ હુ રિ ન આ વે
કહે કબીર સત લોક સિધાવે.

સુમિરણ દર્પણ દેખનેકા

દર્પણ મેં સુખ દેખિયે, કબહું ન હોય ચિત્ત ભ
ચરકે બચન સંતકી સેવા, ચઢે યોગુના ર
સુમિરણ ચરણામૃત-મહાપ્રસાદ પાનેકા.

મહા પ્રસાદ ચરણામૃત લીન્હા,
સત શબ્દકા સુમિરન કીન્હા.
અર્ધ ઉર્ધ્વકે મધ્ય ધર ધ્યાન,
કહે કબીર સો સંત સુખન.

સુમિરણ ચરણામૃત દેનેકા

હો સાહેબ મેં વિનતી લાઉં,
કૌન નામ તે પગ પંખરાઉં.

દહિને પગ પ્રથમહિ જલ નાવે,
જલ હમાર સો પગ પખરાવે.
શબ્દ સાર નિર્મોલિક સારા,
પગ પખરાઓ હંસ હમારા.
યહ વિધિ પગ પખરાઓ ભાઈ,
દગા ધોખ સખ દૂર પરાઈ.

સાખી.

અજરનામકો સુમિરન, ચિન્હ હંસ હમાર;
કહે કબીર ધર્મદાસસો, શીશ ન આવે ભાર.

સુમિરાણ મહાપ્રસાદ દેનેકા.

પછે અન્ન કો ગ્રાસન કીજે.
પાંચ તત્વ કો ભોજન દીજે,
જખે જીવ માંગે પરસાદ;
અજરનામ કો કીજે યાદ.
એક રવા હાથમેં લેવે;
મહા પ્રસાદ દાસકો દેવે.
મહા પ્રસાદ એક ધનીકો,
જાકા સખ વિસ્તાર.
મૂરખ લેખ ન પાવે,
કહે કબીર વિચાર.

સુમિરણ મહા પ્રસાદ પાનેકા.
 એક રવા હાથમેં લીન્હા,
 ઉચનામ કા સુમિરન લીન્હા.
 મહા પ્રસાદ એસી વિધિ પાવે,
 યમકી દસી નિકટ નહિ આવે,
 ઉચનામ હૃદય લૌ લાઈ,
 એસી વિધિ પ્રસાદ ને પાઈ.

સાખી.

કહે કબીર ધર્મદાસસોં, મહા પ્રસાદ ને લેય
 કાલ દશી સખ દૂટે, યમહિ યુનોતિ હેય

સુમિરણ જલ પીનેકા.
 ઉત્તમ શીતલ નિર્મલ નીર,
 અમૃત પિયા તૃષા ગઈ દૂર.
 સતગુર મિલ ગયે સત્ય કબીર,
 ભાગે કાલ વિષય કે તીર.

સુમિરણ ઘર બુહારનેકા.
 સુરતિ બુહારી કર ગહિ લીન્હા,
 કચરા કુમતિ દૂર કર લીન્હા.
 બાવન લાખ દગા મિટ જાઈ,
 સાહેબ કબીરકી ફીરી દૂહાઈ.

સુમિરણુ ઘર પોતનેકા.

હરિયર ગોખર નિર્મલ પાની,
ઘોઠા પોતે સુકૃત જાની.
સવા લાખ ચુક બકસાયે;
ઘોઠા પોત જોવનાર ચઢાયે.
કહે કબીર સુનો ધર્મદાસ,
હંસા પહુંચે પુરૂષકે પાસ.

સુમિરણુ રસોઇ બનાવનેકા.

સત સુકૃત કીન્હ જોવનારા,
તાતે કરત ન લાગે બારા.
સતઘરી દોપહરીયા સાંજા,
લક્ષ્મી બેઠી રસોઇ માંજા.
સત પકવાન લક્ષ્મી કરે;
તીન લોકકા ઉદર ભરે.
કહે કબીર લક્ષ્મી સમુજાય,
સંત સુહેલા બેઠે આય.

સુમિરણુ પ્રસાદ અરપનેકા.

સંત સમાજ ધરતિ સ્થૂલા,
પ્રસાદ ચઢાવે ધર્મનિ મૂલા.

ઝોઢે સાલ ક્ષમાકે દીન્હા,
 સોઈ શબ્દ જો પાવે ચીન્હા.
 નીર નિરંતર અંતર નેહ.
 શબ્દ અગાધ જો લાગે દેહ.
 કહેં કબીર ચિત જીત જનિ કરો,
 નામ સુમરિ જલ અર્પણુ કરો.
 સુમિરણુ અચવન કરનેકા.

કરી પ્રસાદ જલ અચવન કીન્હા,
 અચવન કરી લે ખર્ચા લીન્હા.
 દૂત ભૂત સખ ગયે પરાઈ,
 જખ ટેકે સતગુર કે પાય.
 સુમિરણુ પાન પાનેકા.

ગુર કબીરને ખીરા દીન્હા,
 હંસ ખચાય કાલસો લીન્હા.
 સત્ય લોકમેં જૈઠે જાઈ,
 સત સુકૃત જહાં આપ રહાઈ.
 કહેં કબીર જે હંસ ઉખારે,
 જરા મરણુ ભવ કષ્ટ નિવારે.
 સુમિરણુ ટોપી લગાનેકા.

તરે ધરતિ ઉપર આકાશ,
 ચાંદ સૂર્ય દો હ પાટ.

કૌતિસ કોટિકે આગે પાય,
 સાધ જાનો સતગુરુકી હાથ,
 તો નાથ ચૌરામી સિદ્ધ,
 જીતકે ઔઘટ બાંધ.
 ધર્મદાસ કે મસ્તક દીનકા,
 ક જી ર ખિ રા જે સા થ.
 બા દ શા હ એ ક ખૂંટ કા,
 અ ખાંડ દો પ કે ભૂ પ.
 દરવે ભૂપ બ્રહ્માંડ કે,
 સો ઈ સા ધુ ગુરુ રૂ પ.

સુમિરણ દીપક બારનેકા.
 આદિ અંત એક જ્યોતિ હૈ,
 સ્થિ ર થી ર હૈ ની ર.
 આવે સત્ય કબીર કે શબ્દકી છૂરી,
 યમ જાલિમકી કાટે ગુરી.
 ધર્મદાસ કબીર લાગે પાય,
 બાવન લાખ દગા મિટ જાય.

સુમિરણ રહેતે અજનેકા.
 શીર પર સાહેબ રાખીકે,
 વ લિ ગે આ જા માં હિ.

આગે આહિજ કળીર હાંક દેત હિ,
 તી ન લો ક હર નાંદિ,
 કાગ કાગરે બિકાર કુકના મંઝાર,
 નાજ નાહર ફેલ જૂત બટપાર,
 સબકો બાંધી કળીર આન ઘાટલે હાર,
 ઘાટ બાટ બન ઔઘટ માંદિ,
 મોહિ ખસમ કી આશ,
 મ તે ચ લે કળીર કે.
 કળ હું ન હોય બિના સ.

સુમિરણ નરિયર બાંધનેકા.
 સતનામ સોહંગ જ્યોત પ્રકાશ.
 નરિયર દીનહા હંસકે હાથ.
 કહે કળીર સુનો ધર્મદાસ,
 ચોકા આરતી કરો પ્રકાશ.
 ગૈહે હંસ પુરૂષકે છાય,
 અનુર શબ્દ સે લોક પહોંચાય.
 સુમિરણ મટિ દેનેકા.

ચલાવા હંસકા પુરૂષ કે હંસ,
 લોકકું ગયે, બહોત આનંદ હંસા ભયે.
 ચોલા છોડા જગત મોઝાર,
 સા સોંપા ધરતિ કે લાર.

નિરખત નામકો સુમિર કે,
મત્રી દીન્હો અઠાય,
કહે કળીર ધર્મદાસ સે,
હંસા લોક સમાય.

સુમિરણ કપુર જલ્લાનેકા.

કપુર આઈ મધદ્વીપ સે લે આયે,
જલ્લરંગ દીયા સત સુકૃતકો.
ભયો તીન લોક ઉજ્યાર,
કાલ નિરંજન મન ઝંખાઈ.
અખ ના વલે કલ્પા તુમહાર,
સખ દૂત સો કહું પોકારી.
સુકૃત અંશકી ફિરે દૂહાઈ,
સખ હંસનકા ક્રિયા ઉખાર.
કહે કળીર ધર્મદાસસુ;
સુમિરન રમરો હે સંસાર.

તૃતીય ખંડ.

સન્ધ્યા ગૌડી.

(૧) શબ્દ.

લગન કઠિન મેરે બાઈ,
ગુરુસે લગન કઠિન મેરે બાઈ.
લગન લગે બિન કાજ ન સરિહે,
જીવ જ મરા લે જાઈ. દે.
મિરગા નાદ શબ્દકા ભેદી,
શબ્દ સુનનકે જાઈ;
સોઈ શબ્દ સુનિ પ્રાણુદાન દે,
નહિં કષ્ટ મનમેં ડરાઈ. ૧
તજિ ઘરખાર સતી હોય નિકસી,
સત કરનકે જાઈ;
પાવક દેખિ ડરે નહિં મનમેં,
ફદિ પડે સર માંહી. ૨
પપિહા સ્વાંતિ બુંદકા ખ્યાસા,
પીયા પીયા રટ લાઈ.
ખ્યાસે પ્રાણુ જાય કયૌં ન અખાડી,

ઝીર નીર નહિં ભાઈ. ૩
 દો દલ આન ઝૂરે જળ સન્મુખ,
 શૂરા લેત લડાઈ;
 દૂક દૂક હોય ગિરત ધરનિ પૈ,
 ખેત છોડ નહિં બાઈ. ૪
 છાંડો આશા અપને તનકી,
 નિર્ભય હોય ગુન ગાઈ;
 કાઠે કળીર ઐસી લો લાવે,
 સહજ મિલે ગુરુ આઈ. ૫

(૨) શબ્દ

આનંદકો ઘર પાયો,
 અળ હમ આનંદકો ઘર પાયો;
 જળસેં દયા ભઈ સતગુરુકી,
 અલે નિશાન બળયો. ૧૬
 કામ ક્રોધકી ગાગર ફેરી,
 મમતાકો નીર બહાયો;
 તજ પરપંચ વેદ વિધિ કિરિયા,
 ચરન કમલ ચિત્ત લાયો. ૧૭
 પાંચ તાવકી યા તન ગુદરી,
 સુમતિકો દોષ લગાયો;
 હૃદ ઘર છોડિ બેહદ ઘર આસન.

ગગન મંડલ મઠ
ચંદ્ર ન સૂર દિવસ નહિ
જહાં જાય લાડ
કહ કપીર કોઈ પિયાડી પિયાડી
પીયા પીયા રટ લાયા

(૩) રાખદ.

નામ સાહિબકો લેરે બંદે,
ના મ સા હે બ કો લે રે;
નામ બિના તેરો કાજ ન સરિ હે,
ફિર પાછે પછિતે હે.
એક લખ પુત્ર સવા લખ નાતી,
સંપત્તિ થીર ન રહો રે;
લંકા એસો કોટ બિનશ ગયાં છિનમે,
એ સો બ્યાર બ હો રે.
ના કોઈ તેરા તૂં ના કાહુંકા,
પે ડે બ લ ક બ હો રે;
નદિયા નાંબ સંજોગ જુરો હે,
એસા મિલના હો રે.
માત પિતા સુત બંધવ તિરિયા,
કોઈ ન સંગ ચલો રે;
એ સબ હેં સ્વારથ કે લોભી,

ગુરૂ જિન સુખ ન લહો રે. ૩
જિનકે માંહિ તન જિનશિ જાયેગા.
તબ કહ્યું કરી ન સકો રે;
તાતે જગ સમહાર અપન પૌ,
સાહેબ કળીર કહો રે. ૪

(૪) શબ્દ.

કર્મ ન મેટો જાઈ,
અપનો કર્મ ન મેટો જાઈ;
વિધિકા લેખ મિટે નહીં કળાહું,
જો જુગ જાય સિરાઈ ટેક.
જા દિન ખુંદ પડી થડિયા મેં,
લિખો લિલાટ મેં હોઈ;
વામેં થટે બહે નહીં કળાહું,
કોટિ જલન કરે કોઈ. ૧
જગ રઘુનાથ બિહાઈ સીતલ,
સૂરજ નંત્ર લિખ દીન્હાઈ
ગુરૂ વશિષ્ઠ મુનિ લગન ધરાયે.
થડી એક સુખ નહીં કીન્હાઈ ૨
રામ લલમન હોય અંધુ ક હિયે,
જગ મેં બહુત બડાઈ;
રાજ કરત દિન બનખંડ સેવા.

ઘરકી તિરિયા
 તીન લોકકે કાકોર જમાઈ
 બાલિ બધો કહિયે,
 એક સમૈ એસી બની અરિઆઈ,
 ઉનહુન અવસર આઈ,
 નારદ મુનિકે વદન પાઈ,
 કપિકા રૂપ જો છિપાયે,
 શિશુપાલકી ભુજ દીના;
 હરિ ભાયે હાથ ઉપારી,
 પારવતીકું બાંઝ ન બિહૂના,
 ઈશ્વર કહિયે બિખારી;
 કહેં કબીર કર્તાકી બાજુ,
 કર્મકી ખાત હે ન્યારી.

(૫) શબ્દ.

ભાગ્ય બડે જા ઘર સંત પધારે,
 કરિ સુમિરન ભવસાગર તારે. ટેક.
 આયે સંત કે આદર દીજે,
 ચરણ પખારી ચરણામૃત લીજે.
 એહી સંત હે પર ઉપકારી,
 શરણ આયે વાકું લેત ઉખારી.
 ઉનકે મુખકી સુનિયે બાની,

કુનત મિટે ચીરાસી કી ખાની. ૩
 ભવસાગર સેં કુનત કાઢે,
 સાહેબ સેં અતિ પ્રીતિ ખાઢે. ૪
 સાહેબ કો ઘર સંતન માહી,
 સાહેબ સંત કછુ અંતર નાહી. ૫
 કહેં કળીર સંત ભલે હી પધારે
 જનમ જનમ કે કારજ સારે
 સંધ્યા સાખી.

તિ વિંકાર નિર્ભય તું હી
 ઔર સકલ ભય માંહિ
 સખ પર તેરી સાહેબી
 તુજ પર સાહેબ નાહિ
 સંઝા સુમરણ આરતી,
 ભજન ભરોં સે દાસ;
 મનસા વાગ્યા કમળા,
 જગલગ ઘટ મેં શ્વાસ.
 શ્વાસ શ્વાસ મેં નામ લે,
 મિથ્યા શ્વાસ મત ખોય;
 ના જાનોં યહ શ્વાસ કો,
 આવન હોય ના હોય. ૩
 શ્વાસા કી કર સુમરણી,

કર અ જ યા કે
 પર મ ત ત્વ કે કયા ન ધર,
 સો હં ગ આ પો આ પો,
 સો હં ગ પો યા પ વ ન મે,
 જાં ધો સુ ર ત સુ મે ર;
 બ્રહ્મ ગાં ઠ હિ ર દે ધ રા,
 યા વિ ધિ મા લા રે ર,
 મા લા શ્વા સો ઉ રવા ર કી,
 રે રં ગે કે ઈ કહા બુ;
 ચૌ રા સી ભ ર મે ન હિં,
 ક ટે કા લ કી રાં સ;
 સાં ઝ પ રે દિ ન આ ય મે,
 ચ ક વી દી નહા રો ય;
 ચ લ ચ ક વા વ હાં જામ્યો,
 જ હાં રે ન દિ વ સ ન હોય. ૭
 રે ન કી બિ છુ રી ચાકવી,
 આ નિ મિ લી પર ભા ત.
 જો જન બિ છુ રે નામ સોં;
 દિ વ સ મિ લે ન હીં રા ત.
 સતગુર મોહિ નિવાજિયા,
 દી નહા અં મ ર મૂલ;

તૃતીય ખંડ

શી ત લ શ ખદ ક ખી ર કા,
 હં સા ક રે કિ તૂ લ.
 હં સા તુમ જનિ કરપિહો,
 ક ર મે રી પ ર તી ત;
 અમર લોક પહોંચાય હોં,
 ચ લો સો લ વ જ લ જી ત.
 લવજલ મેં બહુ કાગ હે,
 કો ય કો ય હં સ હ મા ર;
 ક હે ક ખી ર ધ મ્ દા સ સોં,
 ખે વ ઉ તા રો પા ર.
 બિનવત હું કર જોરી કે,
 સુન ગુર કૃપા નિધાન,
 સંતન કો સુખ દીજિયે,
 દ યા ગ રી ખી જ્ઞા ન.
 દ યા ગ રી ખી ખં દ ખી,
 સમતા શીલ સુભાવ;
 ઈતને લક્ષણ સાધુ કે,
 ક હે ક ખી ર વિ ચા ર.
 દદ ઉપર ધર્મદાસ હે,
 રસ રા ના મ કી ટેક
 રહતા પુરુષ કખીર હે.

ચલતા	હ	સળ	સેળ
મેષ	ખરાખર	હો	મેદ,
મેદ	ખરાખર	નાંહિ;	
તોલ	ખરાખર	ધૂંધચી,	
મોલ	ખરાખર	નાંહિ.	
કેવલ	નામ	કેવલ	ગુર,
ખાલા	પીર	કબીર;	
કાઠે	હંસ	બિનતી	કરે,
દર્શન	દેહો	કબીર;	૧૬
આનંદ	મંગલ	આરતી,	
મહાગુર	સાથ	કબીર;	
જન	કે	કંઠા	કાંટિકે,
હંસ	લગાવો	તીર.	૧૭

આરતી ૧.

કૃપા મેં આરતી કરહું તુમહારી;
 મહા મલીન સાહેબ દેહ હમારી. ટેક.
 મેલા મેં ઉપજ સંસાર,
 મેં મેલા ગુણ ગાઝિ તુમહારા. ૧
 ઝરના ઝરહી દશેશ વિશ દારા;
 દેસે મેં આઝિ નિકટ તુમહારા. ૨
 જો પ્રભુ દેહો અચકી દેહી; ૩

તળ હમ પાયે નામ મનેદી
મલયાગિરિ પર બસત કુશંગુ
વિષ અમૃત રહે એકે અંગા.
તિનુકા તોડિ દિયો પરવાના:
તળ હમ પાયે પદ નિર્બાના.
ધની ધર્મદાસ કબીર બલ ગાજે;
ગુરૂ મનાપે આરતી સાજે.

આરતી ૨

અખંડ આરતી ખંડ ન હોઈ;
કલકલ મારી રસાતલ ખોઈ.
ખંડિત પિંડ ઇકંઈસ પ્રહંડા
ખંડિત નદિ અડારહ ગંડા.
ખંડિત રઘુપતિ ખંડિત રાવન:
ખંડિત કૃષ્ણ વીર બલિ બાવન.
ખંડિત ધરતી પવન આકાસા.
ખંડિત ચાંદ સુરજ કેલાસા.
ખંડિત જહં લગિ સકલ પસારા.
અખંડ કબીર પોકારા.

આરતી ૩

આરતી સત્ય કબીર તુમહારી:
યા કરો સાહેબ જાગે બલિહારી. ટેક.

પહેલી આરતી પોહમી આયે;
 કાશીમેં પ્રગટે દાસ કહાયે;
 દ્વિસરી આરતી દેવલ થપાયે;
 આશા રોપી સમુદ્ર હટાયે;
 ત્રીસરી આરતી તુરતહિ ધાયે;
 ચૌદ જંજીર તીર ચલિ આયે;
 પાંચી આરતી ચરણુ જુઝ જ હારે;
 હરિકા પંડા જરત જીમારે;
 પાંચમી આરતી પીર કહાયે;
 મગહરમેં અમિ નદિયા બહાયે;
 છઠી આરતી કાનમ મંડલ સિધાયે;
 સાતમી આરતી બલખ સિધાયે;
 અષ્ટ દર્શન કે બંધ છોડાયે;
 આઠમી આરતી અવિગત ધારે;
 મુરદા સેં જિંદા કરિ ડારે;
 નૌમી આરતી નામ સુધિ લાયે;
 પતિત જીવન કું પાર લગાયે;
 દશમી આરતી ભક્ત રક્ષ પાયે;
 કાલ કૃત જમ મારી હટાયે;
 કહાં લગ કહુ શોભા જરનિ ન જાઈ.
 ધર્મદાસ આરતી જશ ગાઈ.

વદ્દર્શનં ઔર લેષ અલેખા;
સાહેબ કબીર સકલ ઘટ પેખા.

આરતી ૪.

આરતી પરમ પુરૂષ નિજદેવા;
અનંત કોટિ જહાં લાવહિં સેવા.

ઓંકાર ઘંટા ધુનિ ખાજે;
સતગુણ વિષ્ણુ આરતી સાજે.

શેષ મહીકર લીન્હો ભારા;
સૂર અસંખ્યન જ્યોતી અપારા.

શિવ સતકાદિક મુનિ ઋષિ સારા;
સ્તુતિ બ્રહ્મા વેદ ઉચારે.

ધ્રુવ પ્રહલાદ અવર લિયે ઠારે;

ધ્રુપ દીપ ગણપાદ વિસ્તારે.

વરુણ હન્ત્ર પુહુપુકે માલા;

નાના રૂપ અનંત વિશાલા.

બ્યાસ વશિષ્ઠ કૃષ્ણ મત ધારી;

વિવિધિ વિધાન સખ સાજ સંવારી.

શુકદેવ નારદ મેન બળવં;

સાહેબ કબીર આરતી ગાયે.

આરતી ૫.

સંઝા આરતી સુમિરે સોઈ;
 સુમરણ કરત મહાદેવ હોઈ.
 પહેલી આરતી પ્રેમ પ્રકાશા;
 કર્મ ભર્મ સખ કીજે નાશા.
 દ્વિતી આરતી દિલહી મેં દેવા;
 યોગ યુક્તિસેં કર લે સેવા.
 ત્રીસરી આરતી ત્રિભુવન સૂઝે;
 ગુરૂ ગમ જ્ઞાન અગોચર બૂઝે.
 ચોથી આરતી ચોથે ધર જાઈ;
 સત્ગુરૂ જોજ પરમપદ પાઈ.
 પાંચમી આરતી પદ નિર્બાના;
 કહૈં કબીર સત લોક સમાના.

આરતી ૬.

આરતી જાંદી છોડ સમ્રથકી;
 થરન શરન સતનામ પુરૂષકી. ટેક.
 આરતી કર પુહુમી પગ ધારે;
 સતગુરૂ મેં સત શબ્દ પુકારે.
 આરતી કર ગુરૂ પ્રગટે આઈ;
 ત્રેતા નામ સુનીં દ્ર કહાઈ.

આરતી કર મુખ મંગલ ગાયે;
 દ્વાપર મેં કરેણુ મય કહાયે. ૩
 આરતી કર જુગ પંથ ચલાયે;
 કલિજુગ કેવલ નામ કહાયે. ૪
 ચાર જુગ ધર પ્રગટે શરીરા;
 આરતી ગાયે ધર્મદાસ કબીરા. ૫

આરતી ૬.

જ્ઞાન આરતી અમૃત ખાતી, પૂરણ ગ્રહ લેહુ પહિયાતી. ટેક.
 મેકે હુકમ પવન ઓ પાતી, વાદી ગતિ કોઈ મિરલે જાતી. ૧
 ગત જૂમિ મેકો અસ્થાના નિરમે પુરુષદી ધન ફરના. ૨
 વેદવા મિલિ જ્યોતિ ખખાતી, નિરાકારદી અકથ કહાતી. ૩
 દુઃખાયા સખ હિલમિલિ હાતી, ભરમિભરમિભટકે નર પ્રાતી. ૪
 દિ ગિના દુનિયા ખોરતી, સાહેબ છાંદ વમ હથ મિકાતી. ૫
 સ્વ સૃષ્ટિ હમહી ઉતપાતી, શીલ સંતોષ દયાદી ખાતી. ૬
 ખસાગરમે કરે અસ્તાના, નિરમે પાવો પદ નિરખાના. ૭
 કબીર સોઈ સંત મુજના, જિન જિન શબ્દ હમારા માના. ૮

આરતી ૬.

જ્ઞાન આરતી અમૃત બાની, પૂરણ બ્રહ્મ લેહુ પહિયાની. ટેક.
 લેહુ હુકમ પવન ઔ બાની, વાકી ગતિ કોઈ બિરલે બની. ૧
 જ્ઞાન ભૂમિ જાકો અસ્થાના નિરમે પુરૂષકી ધન કહરાના. ૨
 મેહેવા મિત્રિ જ્યોતિ બળ્યાની, નિરાકારકી અકથ કહાની. ૩
 કી આશા અખ કિલમિલિ ઠાની, ભરમિ ભરમિ ભટકે નર પ્રાની. ૪
 જે બિના દુનિયા બૌરાની, સાહેબ દાડ યમ હુથ બિકાની. ૫
 લ સૃષ્ટિ હમહી ઉતપાની, શીલ સંતોષ દયાકી બાની. ૬
 આગરમે કરે અસ્તાના નિરમે પાંચ પદ નિર્યાના. ૭
 કબીર સોઈ સંત મુજાના, જિન જિન શબ્દ હમાગ સાના. ૮

ક.

૧.

૨.

૩.

૪.

૫.

૬.

૭.

ज्ञानस्तोत्र.

कृष्ण सत्तं सत्तके नाम से;

सत्त सागर लरा सत्तके नाम तिहूँ लोक धाम,
 सत्त केन आरती करे प्रेम तारी धरे ठोल मृदंग धाम,
 भक्ति साथी दिया नाम निश्चय लिया;
 शुन्य के शिष्य र अहं उ गा न.
 सत्य कृष्ण सर्वज्ञ साहिब मिले;
 भले सत्तनाम क्या रंक राग.

कृष्ण :—

हम हीन हुनी हरवेशा; हम किया सहल परवेशा,
 हम हुवा सलामत लेजा, हम गण्ड स्वर्णी पेजा,
 हम रंड रंड में शिरा; हम काका इकर इकीरा,
 हम रमे डौन की नाला; हम अले डौन की याला,
 हम सर्वज्ञी सहेजे रमे; हमरी पार न,
 पार भी हमही पार भी हमही; नाना हरिया

સકલ નિરંતર હમ રમે; હમ ગહરે ગંભીર.
 ખાલી ખલક ખલક કે માંહી; વૌં ગુર કહે કબીર.
 સતનામ કી આરતી; નિર્મલ ભયા શરીર.
 ધર્મદાસ લોકે ગયે; ગુર બહિયાં મિલે કબીર.
 ધર્મદાસ લોકે ગયે; છોડિ સકલ સંસાર.
 હંસન પાર ઉતારહીં; ગુર ધર્મદાસ પરિવાર.
 સત્ય સુકૃત લૌલીન હૈ; જ્ઞાન ધ્યાન લૌ સ્થીર.
 અજવન વહ પુરૂષ હૈ; સો ગહિ લાગો તીર.
 સત સત્તકા ભયા પ્રકાશ; જરા મનભુકી છૂટી આશા.
 શબ્દ ન બિનશે બિનશે દેહી; કહે કબીર હમ શબ્દ સ્નેહી.
 પાંચ તત્ત્વ ત્રીન ગુણુ પેલે; રમિતારહે શબ્દ સોં ખેલે.
 કહે કબીર સો હંસ હમારા; બહુરિ ન દેખે જ મકા દારા.
 રહુરે કાલ અપરાધિયા; દુર્બલ તોર શરીર.
 સત સુકૃત કી નાવ હૈ, ખેવે સત્ય કબીર.
 સામવ લાંજન દુઃખ પરિહરન; અમર કરન શરીર.
 મામાદિ યુગાદિ આપ હો; ગુર ચારો યુગ કબીર.

વિજ્ઞાન સ્તોત્ર.

અતિ લૌલીન ચીન્હંત જ્ઞાની.

શબ્દ સ્વરૂપી સુત આકાશ બાની;
 બિના દેહ સાહેબ નિરાલંબ બાની.

જાને જનાવે કહાવે ન દેવા;
 એસા તત્વ પૂજે પૂજાવે લગાવે ન સેવા;
 સદા ધ્યાન ધારી અખંડો નિરાશ;
 સુધા સિન્ધુ પીવે ન જાવે પિયાસા;
 પરમ ધામ ધીરા ઉઠાસી અડેલા;
 લીલીન જોગી ગુરુ જ્ઞાન મેલા.
 મિલંતા ચલંતા રહંતા અપારી;
 એસા દષ્ટિ દેખો અનંતો વિચારી.
 સદા ચેત ચેતંત ચિતવંત શૂરા;
 એસા ખ્યાલ ખેલંત ખૂઝંત પૂરા.
 જ્ઞાનો ન ધ્યાનો ન માનો ન થાનો;
 નહીં ચંદ્ર તારા ન ઉગે ન બાનો.
 આગે ન પીછે ન મધ્યે ન કોઈ;
 જ્યોત્સના જલા પ્રભા ત્યોં તત્ત્વ સોઈ.
 કાલો ન મૂલો ન વૃક્ષો ન છાયા;
 જીવો ન શિવો ન કાલો ન કાયા.
 દષ્ટિ ન સુષ્ટિ ન દેવી ન દેવા;
 જાપો ન થાપો ન પૂજા ન સેવા.
 નહિં પવન પાની ન ચન્દ્રે ન સૂર;
 અખંડિત પ્રભા સોઈ સિદ્ધ પૂરા.
 હમ નાહી તુમ નાહીં અન્ધો ન ભાઈ;

નિશ્ચાર આધાર રાંકે ન રાઈ;
 ગાવે ન ધાવે ન હેલી ન હેલા;
 નારી ન પુરૂષો ન ચેલી ન ચેલા.
 નહીં પેટ પૃષ્ઠિ ન પાવો ન માયા;
 જીવો ન શિવો ન નાથો અનાથા.
 શેષો મહેશો ગણેશો ન દાન;
 ગોપી ન ગ્વાલે ન કંસો ન કાન;
 આસે ન પાસે ન દાસે ન દેવા;
 આવે ન જાવે લગાવે ન સેવા;
 નહિં વાર પારે ન મધ્યે ન તીરા;
 ત્યોંકા ત્યોં તરવ ગહીરે ગંભીરા.
 જંત્રે ન મંત્રે ન દર્દે ન દોષા;
 નરકે ન સ્વર્ગે ન સંશય ન શોંકા.
 સેતે ન પીતે ન સપ્તે ન લાલં;
 ગૌરે ન સાંવરે ન વૃદ્ધે ન બાલં.
 વેદા ન ભેદા ન ખેદા ન કોઈ;
 સદા સુરતિ સોહગ એકે ન દોઈ.
 જાને જનાવે સુનાવે સો શૂરા;
 ઊરે ન પૂરે ન નીરે ન દૂરા.
 નાદે ન બિંદે ન જિંદે ન જીવા;
 નિરંતર બ્રહ્મ જહાં શક્તિ ન શીવા.

નહિં ભોગ ભોગી ન ભોગી ન ભુજા;
 સચ્ચિદાનંદ સાહેબ જાંદે સો મુકતા.
 ખેલે ખિલાવે ખેલાવે ઓ ખેલે;
 ચેતે ચિતાવે ચેતાવે ઓ ચેતે.
 દેખે દિખાવે દેખાવે ઓ દેખે;
 એકે અનેકે અનેકે સો એકે.
 ચિત્ત ધન ચિત્ત વિલાસ;
 દાસ સો અંતર નાંહી.
 આદિ અંત ઔર મધ્ય;
 સદા સો પ્રભુ ગોસાંઈ.
 અગ હ ગ હ ન મેં નાંહી;
 કહની કહિયે સો હૈસા.
 સો હં ગ શ જ્ઞ સ મા ન;
 આદિ પ્રત્ન નૈસે કા તૈસા.
 કહે કુબીર હમ ખેલે સહજ મુલાવ.
 અકલ અકાલ અખાલ નિરંતર,
 પ્રભુ સુરતિ સોહંગમ નૈઈ.
 ખેલે ખેલ ખિલાવત હમહી,
 જહાં કે તહાં રસાતલ સખહી.
 તા સખહી મેં હે એક સમતા;
 તામેં આનિ જસા એક રમતા.

વા રમતા કે લખે જુ કોઈ,
 તાકે આવા ગવન ન હોઈ.
 જોઈંગ સોઈંગ સોઈંગ સોઈ;
 જોઈંગ કીલક સોઈંગ બાલા,
 સોઈંગ સોઈંગ જોલે રિસાલા.

સાખી

કમલ કમોદ કંકરત, ચે ચારેં જુગ પીર;
 ધર્મદાસ કે શબ્દ સુનાયો, સદ્ગુરુ સત્ય કળીર.
 કળીર સિલે ધર્મદાસ કે, લિખ પરવાના દીન્હ;
 જાદિ અંતકી વારતા, યહી લોક કે ચીન્હ.
 ગુરુમુખ જાની જિયરે, શિષ્ય સાંચ કરી માન;
 કહિ વિધિ કંઠા છટિ હૈં, ગૌર ચુકિત નહિ આન.
 સાધુ સાધુ મુખસે કહે, પાપ બન્ધ હો જાય;
 જાપ કળીર ગુરુ કહત હૈં, સાધુ સદા સહાય.
 સાધુ સ્વરૂપી ગુરુ હૈં, ગુરુ સ્વરૂપી આપ;
 જનસા વાચા કમળા, કહે કળીર અસ્થાપ.
 જાગ નાહ જાયા પરતીત, સદ્ગુરુ આયે જાવજલ જીત;
 જા જાળે સાહેબકા રાજ, મારા ફૂટા દગા જાજ.
 જીર કે હજાર, ગાદિલકો ફર;
 હિંદુકા ગુરુ મુસલમાનકા પીર,
 જોત દીપ નો ખંડમે સોઈંગ સત્ય કળીર.

ગુરુ દયાસાગર જ્ઞાન આગર, શબ્દ રૂપી ચંદ્ર
 તામ્ર ચરણસરોજ ખંદોં. સુખદાયક સુખપ્રાપ્ત
 યોગજીવ અજીવ અંનર, ભાષતે સત સુર
 દયાપાલ દયાલ સ્વામી; જ્ઞાનદાતા સુશિષ્ય
 દયા શીલ સંતોષસમિતા, આનંદરૂપી હિરણ્ય
 સહજ ભાવ વિવેક સુસ્થિર, નિર્માયા નિઃસંશય
 નિર્મોહી નિર્વૈર નિર્ભય, અકથ કથિતા અવિગત
 ઉપકાર ઔર ઉપદેશ દાતા, સુકૃત મારગ સતગુરુ
 દાસ ભાવકી પ્રીતિ જિનતી, ભક્તિ કરન કરાવન
 ચૌરાસી બંધન કર્મખંડન, બંદીછોડ કહાવન
 ત્રિગુણ રહિતા સત્યવક્તા, સત્યલોક નિવાસિત
 સતપુરુષ જહાં સત્સાહિબ તહાં આપ બિરાજિત
 યુગનયુગન સતપુરુષ આજ્ઞા, જીવનકારણ પગુધર
 દીન દીન અચીન હોય કે, જગતમેં ડોલત ફિર
 કરુણામય કળીર કેવલ, સુખદાયક સર્વ લાયક
 જન ભયર માન મદન, દુખિત જીવ સહાયક
 વર્મહાસ કર જોરિ જિનરે, દયા કરો મન વશક મ
 કરો સેવા ગુરુ ભક્તિ અવિચલ
 નિશ દિન આરાધોં સુમિરણ

અષ્ટક.

સતગુરૂંકી જો અધિક મહિમા,
જા ન કુંડ ન હા ઇયે;

ભમિત મન જગ હોત સુસ્થિર,
બહુરિ ન ભવજલ આધયે. ૧

સાધુ સંતકી અધિક મહિમા,
રહની કુંડ નહાઇયે;

કામ ક્રોધ વિકાર પરિહરી,
બહુરિ ન ભવજલ આધયે. ૨

દાસાતનકી અધિક મહિમા,
સેવા કુંડ નહાઇયે;

પ્રેમ ભક્તિ પતિનત દહ કરી,
બહુરિ ન ભવજલ આધયે. ૩

યોગી પુરૂષકી અધિક મહિમા,
યુક્તિ કુંડ નહાઇયે;

ચંદ્ર સૂર્ય મન ગગન થિર કરી,
બહુરિ ન ભવજલ આધયે. ૪

શ્રોતા વક્તાકી અધિક મહિમા,
વિચાર કુંડ નહાઇયે;

સાર શબ્દ નિઝેર લીજે,
બહુરિ ન ભવજલ આધયે. ૫

ગુરુ સાધુ સંત સમાજ મધ્યે,
 ભક્તિ મુક્તિ દ્રઢાધ્યે;
 સુરતિ કરી સતલોક પહુચે,
 બહુરિ ન ભવજલ આધ્યે.
 ધર્મદાસ પ્રકાશ સતગુરુ,
 અકલ કુંડ નહાધ્યે;
 સકલ કિલવિષ વોય નિર્મલ,
 બહુરિ ન ભવજલ આધ્યે.
 આદિજ કબીર પ્રકાશ કીન્હો,
 ભલી સુમતિ દ્રઢાધ્યે;
 સારમેં તરવ સાર દરશે,
 સોઈ અકલ કહાધ્યે.
 ધર્મદાસ તરવ ખોજ દેખો,
 તરવમેં નિઃતરવ હે;
 કહેં કબીર નિઃતરવ દરશે,
 આવા ગવન નિવારિયે.

ચેતાવણી.

કબીર જન્મન વ્યય પ્રકારિયા, ધર્મરાય દરખાર.
 હંસ મવાસી હોય રહા, લગે ન ફાંસ હુમાર. ૧
 હમરી શંકા ના કરે, તુમહરી ધરે ન ધીર;
 સતગુરુ કે બલ ગાજહિં. કહેં કબીર કબીર. ૨

કબીર કહે' વાકો જન દે, મેરી દશી ન જાય;
 એવટિયા કે નાવ પર, ચઢે ઘનેરે આય. ૩
 જાન જાને રહિત કા, પરા નગર મેં શોર;
 સતગુરે અસમ કબીર હૈ,
 (મોહિ) નજર ન આવે ઔર. ૪
 સતના શબ્દ સુન ભાઈ, ફકીરી અફલ બાદશાહી;
 સાધુ બંદગી દીદાર, સહજે ઉતરે સાયર પાર. ૫
 સોહંગ શબ્દ સોં કર પ્રીત,
 અનુભૌ અ અંક ધરકો જીત;
 તનમેં ખજર કર આઈ, જામેં નામ રશનાઈ. ૬
 સુરતિ નગર ખરતી ખૂબ;
 બેહદ ઉલટ ચઢ મહુબૂબ;
 સુરતિ નગરમેં કરસેલ જામેં આત્માકો મહેલ. ૭
 અમરી મૂલ સંધિ મિલાવ,
 તાલ પર રખો બાંયા પાવ;
 દહિનામધ્યમેં ધરના, આસન અમરયોં કરના. ૮
 દ્વાદશ પવન ભરપીને, શશિધર ઉલટિ ચઢ લીજે.
 જાન મન પાવે પીને, ઉલટ નિજ નામ રસ પીજે. ૯
 જાન મન સહિત રાખો શ્વાસ,
 હંસ વિધિ કરો બેહદ વાસ;
 દેનોં નેન હે કર જાન, ભૌરા ઉલટ કર કમાન ૧૦

પર્વત છડે હરિયા જાન, કરલે ત્રિકુટી અસ્નાન;
 સહજે પરસ પદ નિરખાન, તેરા મિટે આવા જાન. ૧૧
 જામેં ગેખડા બજાર, સરવર દોઈ દીસે પાર;
 તા બિચ ખડે કુદરત આડ,
 શો ભા કો ટિ અ ગ મ અ પા ર. ૧૨
 લાગે નવલખ તારા ફૂલ,
 ફિર ને કો ટિ જ ડિ યા મૂલ;
 તા કો દે ખ ના મ ત બૂલ,
 ર મિ તા રા મ આ પ ર સૂ લ. ૧૩
 માયા ભર્મકી કાચી, દેખો અંદરકી સાચી;
 બરષે નીર બિન મોતી, ચંદા સૂરજકી જોતી. ૧૪
 જ લ કે જિ લ મિ લા ના રી,
 તા બિ ચ અ દ પ હૈ કયા રી;
 માનો પ્રેમકી ગરી, ખુલ ગઈ અગમ કિવારી. ૧૫
 બેડા ભર્મકા ખોયા, દીપક નામકા જોયા;
 ચોળી યુક્તિ મેં જીવે, ખ્યાલા પ્રેમકા પીવે. ૧૬
 મોલા પીવકો દીજે, તન મન કુરખાન કર લીજે;
 પરી હૈ પ્રેમકી શાંસી, મનુવા ગગનકા ખાસી. ૧૭
 બાળે બીના તાંતી તૂર, સહજે ગંગે પશ્ચિમ સૂર;
 ભવંરા સુગંધકા ખ્યાસા, ક્રિયા હૈ કમલમેં ખાસા.

હું હું રાજ, સહજે પલક આવા જા;
 યામ ધન આયા, ખાદલ ગગનમે છાયા. ૧૯
 મુંદમડિલાયા, દેખ દોય નૈન લલચાયા;
 નીદારકો પાયા, દરિયા સહજમે નહાયા. ૨૦
 ઘટ ઊમગે નીર, તા ખીચ ચલે ચૌસઠ છીર;
 જાન ખેઠે તીર, સહજે ચગે મુક્તા હીર. ૨૧

હે પ્રેમ્યા રા,
 હે નૈન તા ન્યા રા;
 મૃતક ન વ્યાપે કાલ,
 કેટી સેં પલક ના ટાલ. ૨૨
 ધોવસોં લાગા, ધોખા દિલકા લાગા.
 ખીચિત વિલાસ, જખલગ રહે પીંજર શ્વાસ.
 શુબ્દ અજ પા જા પ,
 કખીર સાહેબ આપહિ આપ. ૨૩

સાખી.

૧. ચિત્ત લાગી રહે, ચહ ગતિ લખે ન કોય;
 ૨. પંથ કે મહેલમે, અનહદ ખાની હોય. ૧
 ૩. નૈન રમિ રહા, જાને ખિરલા કોય;
 ૪. સત ગરૂ મિલીયા, તાકો માલૂન હોય. ૨
 ૫. રાજા કો, દોય પર્વત કે સંધ;
 ૬. શુબ્દ કો, દષ્ટિ કમલ કર ખંધ. ૩

पलका पीव से लागा, धोखा दिल का भागा.
चितावनी चित्त विलास, जल लग रहे पिंजर श्वास.
सोहं शब्द अजपा जप, जहां कभीर साहेब आपही आप.

साप्ती:-चितावनी चित्त लागी रहे, यह गति लगे न डाय;
अगम पंथ के महुल में, अनहद जानी होय. १
नाम नैन में रमि रहा, जाने गिरला डाय;
जको अतगुरु मिलिया, ताको मालूम होय. २
अंडा रोपा गैणका, होय पर्वत के संध;
साधु पिछाने शब्दको, दृष्टि कमल कर अंध. ३
अलके जेती जिलमिली, जिन जाती जिन तेल;
यहुं दिश सूरज छगिया, जैसा अहणुद जेल... ४.
जयत उषी रहत है, सत मत गहर गंभीर;
अजर नाम जिनसे नही, सोहंग सत कशीश. १

ज्ञान-गुहडी.

गरीर;

तपर्मदास जिनसे कर जेरी, साहेब सुनिये जितती मेरी. २
जोया गुहडी कहे अहेशा, जसें मिटे जवका अहेशां
जगलण पुरुष जल किया जियारा, लण औरासी धागा डारा.
धोय तत्वकी गुहडी जीना, तीन गुनन से ढाढी डीना.
इसमें जव अह औ माया, समरथ जैसा जेल जनाया.
जगलण पुरुष पथीसां लागे, काम केध मोह मह पागे.
जगलण का जितारा, देजो सतो अगम सिंगारा.
जगलण हो पण्ड लागे, गुरु प्रताप सां सोवत जगे.
सुरति का डारा, ज्ञानकी टोलन सिरजन जेरा.

જ્ઞાનગુદડી.

ધર્મદાસ વચન.

ધર્મદાસ બિનવેં કર જોરી, સાહેબ સુનિયે બિનતિ મોરી. ૧
કાયા ગુદડી કહો સંદેશા, જાસે જીવકા મિટે અંદેશા. ૨

સદગુરુ વચન.

અલખ પુરુષ જબ ક્રિયા વિચારા, લખ ચૌરાશી ધાગા ડારા. ૧
પાંચ તત્ત્વકી ગુદડી બીની, ત્રીન ગુનનસે ઠાઢી કીની. ૨
તામેં જીવ બ્રહ્મ ઓ માયા, સમ્રથ એસા ખેલ બનાયા. ૩
જીવન પાંચ પચીસોં લાગે, કામ ક્રોધ મોહ મદ પાગે. ૪
કાયા ગુદડી કા વિસ્તારા, દેખો સંતો અગમ સિંગારા. ૫
ચાંદ સૂરજ દો પેબંદ લાગે, ગુરુ પ્રતાપસે સોવત જાગે. ૬
શબ્દકી સુઈ સુરતિકા ડોરા, જ્ઞાનકી ટોભન સિરજન જોરા. ૭
અબ ગુદડીકી કરું હુશિયારી, દાગ ન લાગે દેખ વિચારી. ૮
સુરતિકા સાબુન સિરજન ધોઈ, કુમતિ મૈલકો ડારો ખોઈ. ૯
જિન ગુદડીકા ક્રિયા વિચારા, સો જન ભેટે સિરજનહારા. ૧૦
ધીરજ ધુની ધ્યાન કર આસન, સતકી કોપીન સહજ સિંધાસન ૧૧
યુક્તિ કમંડલ કર ગહિ લીન્હા, પ્રેમ પાંવરી મુર્શિદ ચીન્હા. ૧૨
સેલી શીલ વિવેકકી માલા, દયાકી ટોપી તન ધર્મશાલા. ૧૩
મહરં મતંગા મત વૈશાખી, મૃગછાયા મનહી કી રાખી. ૧૪

નિશ્ચય ધોતી પવન જનેગી, અજપા જપે સો જને ભેગી. ૧૫
 રહે નિરંતર સદ્ગુરુ દાયા, સાધુ સંગતિ કરિ સબ કષ્ટ પાયા. ૧૬
 લોકી લકુટી દદયા ઝોરી, ક્ષમા ખરાંગેં પહિર બહોરી. ૧૭
 મુક્તિ મેખલા સુકૃત સુમરણી, પ્રેમ પિયાલા પીવે મૌની. ૧૮
 ઉદાસ કુબરી કલહ નિવારી, મમતા કુત્તીકો લલકારી. ૧૯
 મુક્તિજંજીરબાંધ જબ લીન્હા, અગમઅગોચર ખિરકી ચીન્હા. ૨૦

વૈરાગ ત્યાગ વિજ્ઞાન નિધાના, તત્ત્વ તિલક દીન્હા નિરબાના. ૨૧
 ગુરુગમ ચક્રમક મનસા તૂલા, બ્રહ્મ અગ્નિ પ્રગટ કર મૂલા. ૨૨
 સંશય શોક સકલ ભ્રમ જરા, પાંચ પચીસોં પ્રગટ મારા. ૨૩
 દિલકા દર્પણ દુબિધા ખોઈ, સો વૈરાગી પકકા હોઈ. ૨૪
 શૂન્ય મહલમેં ફેરી દેઈ, અમૃત રસકી ભિક્ષા લેઈ. ૨૫
 દુઃખ સુખ મેલા જગકા ભાગી, ત્રિવેણીકે ઘાટ નહાગી. ૨૬
 તનમન શોષ ભયા જબ જ્ઞાના, તબ લખિ પાવે પદ નિરબાના. ૨૭

અષ્ટ કમલ દલ ચક્ર સૂઝે, યોગી આપ આપમેં બૂઝે. ૨૮
 ઈંગલા પિંગલાકે ઘર જાઈ, સુખમનિ નારી રહે ઠહરાઈ. ૨૯
 ઓડહં સોડહં તત્ત્વ વિચારા, બંકનાલમેં કિયા સંભારા. ૩૦
 મનકો માર ગગન ચઢિ જાઈ, માન સરોવર પૈઠિ નહાઈ. ૩૧

અનહદ નાદ નામકી પૂજા, બ્રહ્મ વૈરાગ દેવ નહિ દૂજા. ૩૨
 છૂટિ ગયે કશ્મલ કર્મજ લેખા, યહ નૈનન સાહેબકો દેખા. ૩૩
 અહંકાર અભિમાન બિડારા, ઘટકા ચૌકા કર ઉજિયારા. ૩૪
 ચિત્ત કર ચંદન મનસા ફૂલા, હિતકર સંપુટ કરિ લે મૂલા. ૩૫
 શ્રદ્ધા ચંવર પ્રીતિ કર ધૂપા, નૌતમ નામ સાહેબકો રૂપા. ૩૬
 ગુદડી પહિરી આપ અલેખા, જિન યહ પ્રગટ ચલાયો ભેખા. ૩૭
 સાહેબ કબીર બકસ જબદીનહા, સુરનરમુનિ સબ ગુદડી
 લીનહા. ૩૮
 જ્ઞાન ગુદડી પદે પ્રભાતા, જન્મ જન્મકે પાતક જાતા. ૩૯
 જ્ઞાન ગુદડી પદે મધ્યાના, સો લખિ પાવે પદ નિરબાના, ૪૦
 સંજા સુમિરણ જો નર કરહો, જરામરણ ભવસાગર તરહો. ૪૧
 કહું કબીર સુનો ધર્મદાસા, જ્ઞાન ગુદડી કરો પ્રકાશા. ૪૨
 માલા ટોપી સુમિરણી, સતગુરુ દિયા બક્ષીસ;
 પલ પલ ગુરુકો બંદગી, ચરણ નમાવું શીશ. ૧
 ભવભંજન દુઃખ પરિહરણ, અમ્મર કરન શરીર;
 આદિ યુગાદિ આપ હો. ચારોં યુગ કબીર. ૨
 બંદીછોડ કહાઈયા, બલખ શહર મંજાર;
 છૂટે બંધન સબ ભેખકા, ધન ધન કહું સંસાર. ૩
 મેં કબીર બિચલું નહીં, શબ્દ મોર સમરંધ;
 તાકો લોક પઠાઈ હું, (જો) ચઢે શબ્દકે રથ. ૪

અવગુણ મેરે બાપજી, બકસો ગરીબ નિવાજ;
 મੈં તો પુત્ર કુપુત્ર હું, તુમહિ પિતાકો લાજ. ૫
 અવગુણ ક્રિયા તો બહુત ક્રિયા, કરત ન માની હાર;
 ભાવે બકસો બાપજી, ભાવે ગરદન માર. ૬
 મੈં અપરાધી જન્મકા, નખ શિખ ભરા વિકાર;
 તુમ દાતા દુઃખભંજના, મેરી કરો ઉબાર. ૭
 સમ્રથ દોરી ખેંચકે, રથકો દો પહુચાય;
 મારગમેં ના છાંડિયે, બાના બિરદ લજાય. ૮
 સતગુરુ હમારે એક હૈં, આતમ કે આધાર;
 જો તુમ છાંડો હાથસોં, કૌન નિબાવનહાર. ૯
 સતગુરુ હમારે એક હૈં, તુમ લગ મેરી દૌર;
 જૈસે કાગ જહાજ પર, સૂજે ઔર ન ઠૌર. ૧૦
 કોટિક ચંદા ઊગાડીં, સૂરજ કોટિ હજાર;
 તિમિર તો નાશે નહીં, ગુરુ બિન ધોર અંધાર. ૧૧
 રામ કૃષ્ણ સે કો બડા, ઉનાહૂ તો ગુરુ કીન;
 તીન લોકકે વે ધની, ગુરુ આગે આધીન. ૧૨
 મેરે ગુરુકો દો ભુજા, ગોવિંદકો ભુજ ચાર;
 ગોવિંદસે કછુ ના સરે, ગુરુ ઉતારે પાર. ૧૩
 સાહેબકો સેવક ધને, હમકો સાહેબ એક;

જ્યો હરિયલકી લાકડી, સાહેબ નિબાહે ટેક. ૧૪
 હમ પક્ષી તુમ કમલ દલ, સદા રહો ભરપૂર;
 હમ પર કૃપા ન છાંડિયે, કયા નિયરે કયા દૂર. ૧૫
 વારોં તન મન ધન સબૈ, પદ પરખાવનહાર;
 યુગ અનન્ત જો પચિ મરે, બિન ગુરુ નહિ ગિસ્તાર. ૧૬
 નમોં નમોં ગુરુદેવકો, નમોં કબીર કૃપાલ;
 નમોં સંત શરણાગતિ, સકલ પાપ હોય છાર. ૧૭
 સરવર તરુવર સંતજન, ચૌથા બરસે મેહ;
 પરમારથકે કારણે, ચારોં ધારી દેહ. ૧૮
 જીવન જોબન રાજમદ, અવિચલ રહે ન કોય;
 જો દિન જાય સત્સંગમેં, જીવનકા ફલ સોય. ૧૯
 સંધ્યા સુમિરણ કીજિયે, સુરતિ નિરતિ એક તાર;
 કરો અર્પણ ગુરુચરણમેં, નાશત વિઘ્ન અપાર. ૨૦
 ભક્તિ ભક્ત ભગવંત ગુરુ, ચતુર નામ વપુ એક;
 ઈનકે પદ વંદન કિયે, નાશત વિઘ્ન અનેક. ૨૧

राम कृष्ण सों के। अहा, तुम्हें तो गुरे की
 तीन लोकों के धनी, गुरे आगे आधीन
 मेरे गुरे के हो। भुज; गोविंद के भुज आगे
 गोविंद सों कुछ ना सरे, गुरे उतारे पा
 साहेब के सेवक घने, हम के साहेब ओ
 ज्यों हरियर की लाकड़ी, साहेब निभावे दे
 हम पक्षी तुम कमल हल, सदा रहो भरपूर
 हम पर कृपा न छाड़िये, क्या नियरे क्या ह
 लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी गुरु, यतुर नाम अपु ओ
 धन के पह पहन डिये, नाशे विघ्न अने

अष्टक १.

तुं सेवक अज्ञान मो पै हया दृष्टि निहारियो
 गाल गनि कृपाल मोके सुरति सों नहिं दारियो
 निपट बुद्धि मलीन जगत अधीन मैं ताते मयो
 होय तुम पहलीन सोय विप्रोति मन डाहे न रह्यो
 यह जगत गल काल मोह विशाल मोहि अन्धो ह
 कनक कामिनी नाल दोषि वैराग सग यित्त सों
 नही काम है धन धाम सग जे काम सपन
 पर यित्त छोड़त नाहि आशा शायो नहु

વારુ... કરત દાસ પુઠાર બારંબાર ગુરુ સુનિ લીજિયો;
 રાગ છુકાય દહ બૈરાગ મોકો દીજિયો; ૫
 પતિત આધાર, મોતે ના પારિ કોઈ દીનહો;
 બનો દે યુગ ચાર તુમ આધાર તાતે કીનહો. ૬
 નેકી લાજ તુમહાર પરખ વિહાર સુખ સાહેબ ધની;
 પતિત હું લાચાર દાસ તુમહાર ગુરુ સાહેબ ગની. ૭
 પૂરણ કીન્હ વિનતી સુનહુ દીન ઉધારના;
 પડ્યો જગ જગલ માંહી મોહિ સાહેબ તારના. ૮
 અમરક ર

સુખ સાહેબ સુખકમ સુખધન, હસહ દુઃખનિવારનં
 પ્રકાશ કરના, દીન જીવન તારનં ૧
 જજા કો શોક સકલો, યોગ્ય બનં વિહારનં;
 મોહ કરત નાશક, સકલ અવસય તારનં. ૨
 શાસ્ત્ર પુરાણ ભર, બનેક અલસિ અંદનં
 શાંતિ સંધિ બો કલ નાશક, દયા ધીરજ મનં. ૩
 એક જીવકો અનુભવ, સખ ને દાન જગ તમે દરેક
 માસકો સુખકમ નિજપદ પાવે પરાય દહ કરેક ૪
 દીંદપના અનુભવ, ને અવજ અવકો દનિ સકે
 અવજ અવજ કોરિ વિદ નાહક ને અવે ૫
 મોહ દોહ અવ દહન
 અવ સદ અવ સદ અવ સદ

અંધારામાં જઈને દાસ પુકાર બારંબાર ગુરૂ સુનિ લીજિયો;
 દીનદાસ શ્રી રાગ છુડાય દહ બૈરાગ મોકો દીજિયો; ૫
 (ધીર) પાપામ પતિત આધાર, મેલે ના પારિ કોઈ દીનહો;
 આજીવનનો દે યુગ ચાર તુમ આધાર તાતે કીનહો. ૬
 પાર પાપામ લાજ તુમહાર પરખ વિહાર સુખ સાહેબ ધની;
 એક પતિત હું લાગ્યાર દાસ તુમહાર ગુરૂ સાહેબ ગની. ૭
 દેહ પૂરણ કીન્દ વિનતી સુનહુ દીન દિવારના;
 પુરુષો જગ જંગલ માંહી મોહિ સાહેબ તારના. ૮
 અષ્ટક ૨

૧. સુખ સાહેબ સુખ રૂપ સુખ ધન; દુસહ દુઃખ નિવારન.
 ૨. પાપખંડે પ્રકાશ કરતા, દીન જીવન તારન.
 ૩. જગ જગત કો શોક સુકલો, ધોખ ભર્મ ખિડારન;
 મહા મોહ કરાલ નાશક, સકલ ભવભય દારન. ૨
 ૪. વેદ શાસ્ત્ર પુરાણ એક, અનેક જાલહિ ખંડન;
 ગાંધી સંધિ ઓ કાલ નાશક, દયા ધીરજ મડન. ૩
 ૫. મેક જીવકો અનુમાન, સખ તોફાન જગ તાર્મે કર્યો;
 ૬. મો ગાંસકોસ છુડાય, નિજ પદ પાયે પારખ દહ કર્યો. ૪
 ૭. હો કલપના અનુમાન, સો પ્રમાણ અખકો કરિ શકે;
 ૮. ત્યજ પારખ છોડિ વેદ નાહક મરિ ખકે. ૫
 સોઈ હોહુ આપ કૃપાલ,
 તખ સખ જાલ જીવન છૂટિ હે;

નિજ દાસ હોય
 તબાહી ભાસ સકલો દેરી હુલાસ
 મેં ચરણ સેવક
 તુર પરવીન દાયા દીન
 મેં હીન છીન મલીન
 પ્રભુ બાંહ અહી કે લીન હો
 બાંહ ગ્રહે કી લાજ પૂરણ
 શરણ તુમકો આજ
 નહીં અવર સોં કછુ કાજ
 ગુરુપદ સકલ સુખ કો સાજ હે
 અગરકે ૩.

ગુ ૩ ધ્યાન સાર ભજ વાર
 સખ તજ વિકાર સત્ત નામ સાર સોં કર ચાર
 જ્ય જ્ય ગુરુ પીરં સત્યકબીરં અમરશરીરં અધિકાર
 નિર્ગુણ નિજ મૂલં ધરી અસચૂલં કાટન શૂલં ભવભાર
 મુરતિ નિજ મોહં કલિમલ ખોહં,
 જન મન મોહં છળિભારી.
 અમરપુરવાસી સખ સુખરાશી,
 સદા વિલાસી બલિહારી.
 પીરન કે પીરા મતિ કે ધીરા અલખ કુકીસ પ્રભુચો
 હંસન હિતકારી જગ પગ ધારી ગર્વ પ્રહારી હપકો

શી મેં આયે દાસ કહાયે હંસા બચાયે પ્રણધારી.
 સ્વામી અન્તર્યામી, હૈ બડનામી સંસારી.
 જનકો ગુરૂ કીન્હા મત બુદ્ધિ લીન્હા,
 ઉતહું ન ચીન્હા કરતારી.
 બ્રાહ્મણ સંન્યાસી કીન્હી ફાંગી,
 તબ અવિનાશી પગુ ધારી.
 મગહર અસ્થાના ક્રિયા પયાના,
 દે પરવાના જ ન તારી.
 તહાં બલ વીરા તજે શરીરા,
 કાટ ન પીરા ભવ ભારી.
 વીરસિંહ દેવ રાજા મુનિ બલ ગાજા,
 સખ દલ સાજા સમહારી.
 ઉત પીર પઠાના અતિ બલવાના,
 લાય કમાના કરડારી.
 સન્નિયમ નિયરાના છૂટે જાના,
 ભૈ ધમસાના રણભારી.
 તબહી ગુરૂ જ્ઞાની મન કી જાની,
 અદ્ધર જાની ઉચ્ચારી.
 તુમ ખોલો પડદા હૈ નહિ મુરદા,
 જૂઝ અવસ્થા કર ડારી.
 મુનિ કે યહ જાની અચરજ માની,

દેખિ નિશાની ચિરમાન
રાયે પસવીના હમ મનિ દીના,
તુમહિ ના ચીન્હા કરતારી,
મગહર તજિ વાસા કિયા અકાશા,
જહાં ધર્મદાસા મતધારી,
તિનકો શિષ્ય કીન્હા સરખસ દીન્હા,
દુઃખ હરિ દીન્હા જમ મારી,
સત પંથ ચલાયે ભર્મ મિટાયે,
ઈન્દ્ર દૃઢાયે સંસારી,
રતના જન તેરો કરત નિહરો,
હમ તન હિરો સાહેબ બલિહારી.

અષ્ટક ૪. (ત્રિમંગી છંદ)

સાહેબ ગુરૂજાની સમરથ ધ્યાની અકલસ્યાની અસ
અવિગતિબાની મુક્તિ નિશાની જગમે આની કા
શીશ બિરાજિત તિલક અખંડિત,
સુખ સત સુકૃત ગંભીરં;
જ્ઞાન પ્રથંહિ પાખંડ ખંડિત માતા મંડિત કબીર
વેપરિસાલા સુમરણી માલા પ્રેમ ઉજિયાલા કૃપા ગર્હ
દીન દયાલ જન પ્રતિપાલ સદા કૃપાલ કબીર
સંકટ ટારન કષ્ટનિવારન શીશ બિહારન યમ ધીર
હંસ ઉબારન જીવ નિસ્તાર ભર્મ બિહાર કબીર

યુગ ત્રેતા દ્વાપર ખોતા રમતાતીતા પરખીર;
 કૃતા સખસોંજીતા, પરમ પુનીતા કખીર. ૫
 છોડ ઉડિસા આયે આશા ગાડે સિન્ધુ તીર;
 પંડો ગર્વ જિહડો પાખંડ ખંડો કખીર. ૬
 વિદેહી અવિચલ દેહી નામ સનેહી અસ્થીર;
 જન જાને ભેટે તાહી દર્શન દેહુ ગુર કખીર. ૭
 અષ્ટક દારન કષ્ટક ભવજલ નષ્ટક કર સ્થીર;
 મનીદાસ નિત અભયાસ પ્રાપત તાસ કખીર. ૮

અષ્ટક ૫

મંગલરૂપ અનૂપમ પૂરણ,
 નામ કખીર મો આપ ઉદાર;
 મો પર દષ્ટિ દયા કરી હેરહુ,
 હોં અતિ બાલક દાસ તુમહારા.
 કામ અપાર મહાબલ ભારત,
 દેખત કે મમ ચિત્ત ડેરાવે;
 કીજે કૃપા ઉર અન્તર્યામી, સું,
 અંકડે સોં બહુ જીવ દુઃખાવે.
 લોભ મહા મદ ક્રોધ ઉપાવત,
 હોત અધીર બહુ ચિત્ત મેરો;
 આહ માયા મમતા રજની વો તો,

કબીર જ્ઞાનગ્રંથિકા.

વારંવાર રહો નિત વેરો,
 એક ઉપાય અહૈ બચવે અબ,
 હાહુ દયાલ દયા કરી હેરો;
 કાહુ કહું કહું આપ છિયો કહાં,
 હા પ્રભુ નાથ અનાથન હેરો.
 મો કંહ તાત તુંહી પિતુ માતુ સુ,
 ઓર ઉપાય નહીં કંહુ મોહી,
 ને સુત માતુ પિતા ઢિંગ આવત,
 તો વહ માતુ સો દષ્ટિ ન નેઈ.
 તો પુનિ હોટત પોટત અંગન,
 હેત ઉઠાય દયા કરી વોહી,
 ત્યોં ગુરુદેવ કબીર કૃપાલ સુ.
 હાં એક આશ શરણાગતિ તોહી.
 દાસ કેા સંકટ હેખિ દયાનિધિ,
 હોય કરુણા કર આતુર ધાયો.
 ઇન્દ્રમતી જખ ટેર કિયો પ્રભુ,
 જાય તહાં વહ પીર મિટાયો.
 ખાંધત સેતુ સહાય કિયો પ્રભુ,
 રામહુ કેર ઉપાય બતાયો;
 કૌન સો સંકટ મોહિ ગરીબ કેા,
 ને તુમ સો નહિં જાત છુડાયો.

જાણ પુરી પુરૂષોત્તમ કે પ્રભુ,
 દેહર દોડ સમુદ્ર હતાયો;
 વિપ્રન કેા અભિમાન મહા પ્રભુ,
 તોરન કેા બહુ રૂપ દિખાયો.
 વે ભયે દીન પડે ચરણોં તખ,
 ચારિહુ જાતિ સો એક મિલાયો;
 દાસ જહાં જહાં જો કહ્યુ ટેરત,
 તા કહં હોહુ તુમ બેગિ સહાયો.
 મો કહં કાહે બિસારત સામ્રથ
 દીન દયાલુ કબીર ઉદારા;
 આનંદ રૂપ અચિંત ગોઆંધી,
 સો મોહ માયા સખસોં પ્રભુ પારા.
 સાક્ષી સ્વરૂપ અનુપમ શોભિત,
 પારખ રૂપ આકાર તુમહારા;
 હોં અતિદીન અધીન દુઃખી બહુ,
 મેટહુ મોર અઘોર અધારા.
 યહ વર માંગહુ દેહુ દયા કરિ,
 અન્તર્યામી સુ જ્ઞાન પ્રકાશા;
 જાણ સ્વરૂપ સદા નિર્બુધ ગુર,
 સો મમ મેં તુમ હોહુ ઉજસા.
 વેદ પુરાણ કુરાન જો ગાવહી,

પાર ન પાવડી હોહિ હિસાસ;
 જા પર મીજ કરો તુમ સાહિબ,
 સો પુનિ હંસ નિલે તુમ પાસા,
 થે શુરે અષ્ટક પાઠ કરે નર,
 આપ સુને ઔર ધ્યાન ધરેંગે;
 હોય શ્રદ્ધા અતિ પ્રેમહુ પાવત,
 મારગ ચલા સુ ચાલ ચલેંગે,
 તે નર પાવડિં સુક્તિ પદારથ,
 પાખંડ રૂપ વિકાર તજેંગે;
 હોય સુખી લહિ આનંદ કેા પદ,
 સો ભવસાગર પાર લગેંગે.

અષ્ટક ૬.

સ્તોત્ર.

નમો શણ્દરૂપી સો હે જગત કરતા,
 દયાપાલ સ્વામી સર્વે કૃપ હરતા;
 બિસાલ કૃપાલ ધની અન્તર્યામી
 બિદેહ સ્વરૂપ કબીર નમામી. ૧
 અખંડ અકર્મ અનિરુદ્ધા અદેહી,
 જપે શેષ જાકે લહે નાહિ તેહી,
 લગી શંભુ તારી ગહો અધ નામી,
 બિદેહ સ્વરૂપ કબીર નમામી. ૨

તાકો જીવ શરણુ સો ભવસિંધુ તરના,
 અધૈખાંન ટરના ગહો બેગ ચરના;
 અલૈ રૂપ જાકો મહા પરમ ધામી,
 બિદેહં સ્વરૂપં કળીરં નમામી. ૩

જહાં જીવ પુકારે તહાંકો સિધારે,
 ભયે દીન બેતે સો તે તે ઉખારે;
 લખે કોઇ ન જાકો અનામી સનામી.
 બિદેહં સ્વરૂપં કળીરં નમામી. ૪

પરે સિંધ ભારે સો સાહેબ પુકારે,
 કરી આય રક્ષા સુ તાકો ઉખારે;
 અલૈ મુક્તા હાતા મિલે આય સ્વામી,
 બિદેહં સ્વરૂપં કળીરં નમામી. ૫

તૂંહી સૃષ્ટિ કર્તા તૂંહી આપ હરતા,
 તૂંહીં શોષ સિંધુ તૂંહીં ફેર ભરતા;
 તૂંહી સર્વ કામી તૂંહી હૈ અકામી,
 બિદેહં સ્વરૂપં કળીરં નમામી. ૬

તૂંહી બીન બીના ન બીના બજાવ,
 તૂંહી આપ રીઝે તૂંહી આપ ગાવે
 ભયે દીન કાલે મોહુ ઐસ કામી,
 બિદેહં સ્વરૂપં કળીરં નમામી. ૭

તૂડી રામ રાવન તૂડી કંચ કુંજી,
 તૂડી બ્રહ્મ રૂદ્ર તૂડી દેવ વિદ્યા;
 તૂડી શેષ બ્રહ્મા તૂડી સુમધામી,
 બિદેહ સ્વરૂપ કળીર નમામી.
 તૂડી સર્વ જીવન કે રક્ષ હારી,
 તૂડી ચાર જાની સા જાની સુધારી;
 તૂડી આપ જીવન દેવો સત્તામી,
 બિદેહ સ્વરૂપ કળીર નમામી.
 તૂડી આપ ખેલે ખેલાવે અડેલા,
 તૂડી આપ સ્વામી તૂડી આપ ચેલા;
 તૂડી ખેત ભાગે લહે ધાર સ્વામી,
 બિદેહ સ્વરૂપ કળીર નમામી.
 ઉભે લેખ ધારી ધરે લેખ ભારી,
 તૂડી ભોગ ભોગી તૂડી બ્રહ્મચારી;
 રહે કેા કહાલોં અપાર અનામી,
 બિદેહ સ્વરૂપ કળીર નમામી.
 રથ કાલ પીસા જળે જીવ સત્તાયે,
 લિયે નામ લાહા જીલ્લાહા હોય આયે;
 લખોરે લખોરે કૃપા સિંધુ સ્વામી,
 બિદેહ સ્વરૂપ કળીર નમામી.

અર્થે જાત જે તે ક્રિયો હાત તે તે,
 ગહો સત્ પંથે હિંદે સંત હે તે;
 બસો દેશ જાકો જહાં હે અરામી,
 બિદેહં સ્વરૂપં કબીરં નમામી. ૧૩

જપો નામ નીકો સદાયે કબીરં,
 મિલે લોક બાસા હરે કાલ પીરં;
 અલીરં અપારં સો હે તાસુ નામી,
 બિદેહં સ્વરૂપં કબીરં નમામી. ૧૪

હરે મત્ત મંદા કરે સો અનંદા,
 ઉબારો ઉબારો મહાકાલ ફંદા;
 અલૈ વાસ જાકો સો હે અન્તર્યામી,
 બિદેહં સ્વરૂપં કબીરં નમામી. ૧૫

કબીર અબ્દક જે પઢે આ પઢાવે,
 મહા પ્રેમબાની સુને ઓ સુનાવે;
 કહે દીન બંદા સો ફંદા ન આની,
 બિદેહં સ્વરૂપં કબીરં નમામી. ૧૬

સ્તોત્ર.

નમો આદ જ્ઞાનં અરૂપં અનામં,
 ભય આપ ઇચ્છા રચે સર્વ સર્વ ધામં;
 ન જાનામિ કોઇ કરે કોન બ્યાલં,
 નમોહં નમોહં કબીરં કૃપાલં. ૧

નહિં વેદ બ્રહ્મા નહીં વિષ્ણુ ઇશં,
 નહિં પંચ તત્ત્વં નહિં તે આદીશં;
 નહિં જોત રૂપા ન માયા કરાલં,
 નમોહં નમોહં કબીરં કૃપાલં. ૨
 નહિં દેવ દેવી ન સૂર્ય પ્રકાશં,
 નહિં ચંદ્ર તારા નહિં કોઈ આસં;
 ન તો સ્વર્ગ ભૂલોક નાહીં પાતાલં,
 નમોહં નમોહં કબીરં કૃપાલં. ૩

તહાં આપ ઇચ્છા મહા શબ્દ ગાજં,
 બિદેહં સ્વરૂપં અનુપં બિરાજં;
 ભઈ શબ્દ તે સર્વં લોકે વિશાલં,
 નમોહં નમોહં કબીરં કૃપાલં. ૪
 તહાં સચ્ચિદાનંદ લોકે પ્રકાશં
 સદા સર્વદા હંસ કરતે બિલાસં
 તહાં આપતે આપ પ્રગટે સુ કાલં,
 નમોહં નમોહં કબીરં કૃપાલં. ૫
 ભયો તેજ રૂપં સજે વિશ્વ કાંપો,
 કબીરં કબીરં, સજે સૃષ્ટિ જાપો,
 સુની દીન જાની ભયે હૈ દયાલં,
 નમોહં નમોહં કબીરં કૃપાલં. ૬

તવે નાથ નર રૂપ અવની સિધારે,
 ધરે કાલકે ફેલ તે તે ઉખારે;
 મહા દીન દાસે સુ કરતે નિહાલં,
 નમોહં નમોહં કૃપીરં કૃપાલં. ૭

કરે કોન તેરી પ્રસંશા સુખાની,
 થકે વિષ્ણુ બ્રહ્મા મહેશો ભવાની;
 થકે શેષ ગણનાથ બાણી વિશાલં,
 નમોહં નમોહં કૃપીરં કૃપાલં. ૮

ન કાહૂ કહો નાથ તુવ પાર પાવો.
 અનાદે અગમ્મે નિગમ્મે બતાવો;
 તૂહી નિર્ગુણં સિરગુણં રૂપ જલં,
 નમોહં નમોહં કૃપીરં કૃપાલં. ૯

તૂહી કોટ કોટાન બ્રહ્માંડ કીન્હો,
 તૂહી સર્વકો સર્વદા સુખ દીન્હો;
 બસે સર્વમે સર્વ રૂપ દયાલં,
 નમોહં નમોહં કૃપીરં કૃપાલં. ૧૦

જુદે સર્વ તે હો મિલે સર્વ જીવં,
 બ્રમે અનાથ સર્વે લહે નાહિ શીવં;
 બામ જોર માયા બ્રમે ચિત્ત હાલં,
 નમોહં નમોહં કૃપીરં કૃપાલં. ૧૧

સખે મંત કારન તોહી ખતારે,
 જોહી વેદ બ્રહ્માદિ પદશાસ્ત્ર ગાયે;
 કપે નામ તેરો બજે જો ત્રિકાલ,
 નમોહં નમોહં કબીરં કૃપાલ,
 લહે જ્ઞાન વિજ્ઞાન કેવલ્ય પુરં,
 મહા મોહ માયા રહેત હિ દરં;
 લખે તાહિ કરપે મહા ચિત્રકાલ,
 નમોહં નમોહં કબીરં કૃપાલ,
 તજે વિષય વિરમાદ કે દુઃખ ભાષ,
 બજેરે કબીરં સદા સુખદાઈ;
 વિનય હોં કરે કબીર ધન્ય પાપ ભાલ,
 નમોહં નમોહં કબીરં કૃપાલ,
 ચહો મોહ જો નિત ચિતો બિચારં,
 કબીરં કબીરં કબીરં પુકારં;
 ગહો ચણું રહો સત તજે ભર્મ જાલં,
 નમોહં નમોહં કબીરં કૃપાલ,
 સદા દાસ પૈ તવ તો કૃપા જો બિચારં,
 ગઉ બચ્છ ચેતો હૃદય પ્રીતિ ધારં;
 તજે સ્વામિ એસો જુ હૈ નિષ્ઠ ભાલં,
 નમોહં નમોહં કબીરં કૃપાલ.

કળીર અઘટક જે સુને યૌ સુનાવે,
પઠે પ્રેમ જુજા સો મુજા કહાવે;
ધરે સંત પ્રીતે કરે કંઠમાલ,
નમોહં નમોહં કળીરં કૃપાલં. ૧૭

ખિનય ન મરયાદકી ચિત્ત દીજે,
પ્રભુ હાસકો હાસ તો મોહિ દીજે;
સદા દીનકે તુમ હરો દુઃખ જાલ,
નમોહં નમોહં કળીરં કૃપાલં. ૧૮

દશાષ્ટક સ્તોત્ર.

નમામી સર્વ સંત જિનકો મનાડિ,
અરણુ રેણુ જિનકી મૈં શિરપર ચઢાઉં;
અરણુ રેણુ પ્રતાપ ભ્રમ નાશ જાલ,
સુ સંતન કૃપાતે મિલેગુરુ દયાલં. ૧

ગુરુ અરણુ શોભા શકે કો વર્ણુ,
તરે અનન્ત જીવો ગુરુ અર્ણુ શર્ણુ;
ગુરુ અર્ણુ રેણુ ધરો મોર જાલ,
નમો ગુરુ દયાલં કળીરં કૃપાલં. ૨

રવિ ચંદ્ર અનંત ગુરુ અંગ રૂપં,
ગુરુ દેવ દેવં શિરે ભૂપ ભૂપં;
કૃતં પાર ભવ સિન્ધુ યમ ધાર તાલં,
નમો ગુરુ દયાલં કળીરં કૃપાલં. ૩

તીર્થ સર્વ ગંગાદિ ગુરુ ચારુ માંડી;
 ગુરુ કામધેનુ કલ્પ વૃક્ષ છાંડી;
 ભક્તિ જ્ઞાન વૈરાગ્ય ફલ ફૂલ કાલ;
 નમો ગુરુ દયાલ કબીર કૃપાલ.
 ગુરુ ચારુ તોય કટે પાપ ચોર;
 લિયે ગુરુ પ્રસાદ હટે યમ જોર;
 મિટે તાપ ભવસિન્ધુ અમૃત રસાલ.
 નમો ગુરુ દયાલ કબીર કૃપાલ.
 ગુરુ શંભુ પ્રભા ગુરુ વિષ્ણુ રૂપ;
 ગુરુ આદિ પ્રત્ન અનાદિ અનૂપ;
 ગુરુ કૃપા હોય વ્યાપે ન કાલ;
 નમો ગુરુ દયાલ કબીર કૃપાલ.
 સત્ય લોક વાસી ગુરુ સુખ વિલાસી;
 સો પરગટે કાશી નિર્ગુણ ઉપાસી;
 નહિં ગર્ભ જન્મ ભયે ચંદ્રતાલ;
 નમો ગુરુ દયાલ કબીર કૃપાલ.
 ગુરુ કાશી સિધાયે પંડિત હરાયે;
 ભક્તિ ભાવ બોધ પંથ જગમે ચલાયે;
 નરપતિ પાપ લાગે ખુલે અનેક ભાલ;
 નમો ગુરુ દયાલ કબીર કૃપાલ.

બાદશાહ પીર પરચા લેન કાળે,
જડે ગુરૂ જંજીરા સો તીરા વિરાળે;
મૃતક સુત જિલાયે કમાલી કમાલ,
નમો ગુરૂ દયાલં કબીરં કૃપાલં. ૯

પુરૂષોત્તમ પુરીમેં જલત પંડા બુઝાયે,
સુને સિદ્ધ બંધા સો ફંદા છુડાયે;
બલબ જ્ઞાન કરકે ચિતાયે નૃપાલં,
નમો ગુરૂ દયાલં કબીરં કૃપાલં, ૧૦
ધીર કિયે આશા સિંધુ નીરં હટાયે,
ગુરૂ દરસ દે જ્ઞાન સંશય મિટાયે;
વૃક્ષ બટ પ્રગટ કર દિખાય વિશાલં,
નમો ગુરૂ દયાલં કબીરં કૃપાલં. ૧૧

સુર નર સુનિ નાગ સબહી ગુરૂ મનાવે,
નારદ સુનિ શુકદેવ ગુરૂલીકો બ્યાવે;
ગુરૂ સોઈ મિત્ર પિતા રક્ષ પાલં,
નમો ગુરૂ દયાલં કબીરં કૃપાલં. ૧૨
ગુરૂ યોગ યજ્ઞં તપસ્યા સુ વરતં,
સો ભવરોગ ભગ્યં ગુરૂ ધ્યાન ધરતં;
ગુરૂકી કૃપા હોય બ્યાપે ન કાલં
નમો ગુરૂ દયાલં કબીરં કૃપાલં. ૧૩

ગુરુ લોક પ્રકાશં શશિ કેટિ ભાનં,
 પુરુષ રૂપ કાન્તિ કહો કેા બખાનં;
 ગુરુ લોક પહુંચે ચલે હંસ ચાલં,
 નમો ગુરુ દયાલં કબીરં કૃપાલં. ૧૨

ગુરુ મોરિ કર્મ બહુ હંસ કીન્હે,
 મુની તોહિ જાને તખલી શણુ લીનં;
 દીને મોહિ દીદાર લેહુ મંલાલં,
 નમો ગુરુ દયાલં કબીરં કૃપાલં. ૧૩

ગુરુ અનંત તારે રાકે કેા બખાની,
 સમાવે ચિટી પેટ સાગરકેા પાની;
 નિગમ નતિ ભાવે તો મૈં કૌન બાલં,
 નમો ગુરુ દયાલં કબીરં કૃપાલં. ૧૪

આહો ગુરુ મૈં હું સદા દાસ તેરે,
 હૃદય વાસ કીને ગુરુ આન મેરે;
 ભક્તિ જ્ઞાન દીને સુનો પ્રણીત પાલં,
 નમો ગુરુ દયાલં કબીરં કૃપાલં. ૧૫

ગુરુ કી જો મહિમા પઠે નિત્ય નેમા;
 ગુરુ હૈ કબીર સો તોહિ સો પ્રેમા;
 હરે પાપ સખ સખ કહૈ શાસ્ત્ર માલં;
 નમો ગુરુ દયાલં કબીરં કૃપાલં. ૧૬

સ્તોત્ર દશક.

તમરકાર બાર બાર સુન હમાર સતગુર,
તિમિર હરણુ તમ સૂદલન શરણુ પાલ સુરવર;
પ્રકાશવાન તેજ ભાનુ ભકત ભૂપ અખ્યત;
યુગન યુગન હો કબીર ચરણુ શરણુ રખ્યત. ૧

અમર લોક અર અશોક, સર્વ દુઃખ નાશત,
તુવ નિવાસ સુખ વિલાસ બહુ પ્રકાશ શાશ્વત;
આદિ પુરુષ આપ હેં જહાં અલેખ અક્ષત,
યુગન યુગન હો કબીર ચરણુ શરણુ રખ્યત. ૨

સર્વ ગુન નિધાન કૃપાસિંધુ નાગર,
સો પ્રગટે આવનિ આયે જ્ઞાનગમ્ય ઉભગર;
અનંત રૂપ ઉપમા શકે સો કૌન અખ્યત,
યુગન યુગન હો કબીર ચરણુ શરણુ રખ્યત. ૩

સર્વાજીત વિદ્યા રીતિ સર્વ દેશ જીતિય,
તોહિ નિહાર ગયો હાર ગત હંકાર વીતિય;
કશી વાસી પડિત ભયે નિરાશ અખ્યત,
યુગન યુગન હો કબીર ચરણુ શરણુ રખ્યત. ૪

પાદશાહ દગા ચાહ ગવન્દ લાય ગર્જન,
તુમ દયાલ હો નિશાલ સિંહનાહ તર્જન;

તોરિ જંજીર ભયે તીર રહે સર્વં ચક્રયત
 યુગન યુગન હો કબીર ચરણ શરણ રખયત
 રંક રાવ બલખ આદિ સકલ જીવ તારિત
 તણ અમીરી હો કકીર જ્ઞાનગમ્ય ધારિત
 ભક્તિ પક્ષ શુદ્ધ લક્ષ થકે જો સ્વાદ ચક્રયત
 યુગન યુગન હો કબીર ચરણ શરણ રખયત
 પતિત બહુ પરે પાપ શરણ ભક્ત વસિલ
 જાનિ દાસ મેટિ ત્રાસ દીન બાસ અવિચલ
 સદા સુખનાહિ દુખ હંસ શબ્દ પરસિ છકયત
 યુગન યુગન હો કબીર ચરણ શરણ રખયત
 વિરહ રાવરો સંભાર હો દયાલ દુખ હર
 લે ઉમાર વિદ્ય દાર અઘ નિવાર સુખ કર
 મેટો ત્રાસ કાલ કરત સખ જીવ ભક્તયત
 યુગન યુગન હો કબીર ચરણ શરણ રખયત
 ગંગ વારિ કરે પુકાર સુનુ હમાર સમથ
 ત્રાહિ ત્રાહિ શરન પાહિ સંખ માયા અમત
 અગાધ મહિમા સાધુ જાને સુનિ દેવ ચક્ષત
 યુગન યુગન હો કબીર ચરણ શરણ રખયત
 સાંગ સપાર નેમ ધાર ગુણ તુમહાર ઉચ્ચર
 તુમ કબીર હરણ પીર કરણ તીર ભવપર

મેં અજ્ઞાન શરણુ આયો રાખ શર્મ સખ્યતં,
યુગન યુગન હો કબીર ચરણુ શરણુ રખ્યતં. ૧૦
સિકંદર બાદશાહ કી ચિતાવની.

બેકમ સલામ હૈ ભાઈ, દિલકી દુખિયા દૂર કર ભાઈ.
દેહી સાંઈકા બાના, મરના હુકક હૈ બના.
જપા ઝહેર કા ખ્યાલા, ખ્યાલા પિયો મતવાલા.
જુરણ હોય સો પીના, નહિં તો દૂર સે રહેના.
તિસરા પહેરકો સંભાર, નહિં તો આવોગે જમ માર.
બનીયે તરે હાટ મેં સે કયા કયા ગઈ.
ગઈ રંગીલી બુવાની આઈ મોતકી નિશાની.
હા કુટુંબ મેં લપટાઈ, માયા સબ દુનિયા ખાઈ.
પ્રીતમ બખર કરને આઈ, તબ તુમ ગફલત મેં રહાઈ.
બસને જવાબ નહિં દીના, જન્મ બેકામ કર લીના.
તહિ રહે સૈલકી સુખી, નહિ રહે મિયાં ગૈર બીબી.
તહિ રહે યોગકા તારા, નહિ રહે બલક સબ સારા.
તહિ રહે રંકો રાણા, નહિ રહે ચંદો ભાણા.
તહિ રહે તરૂવર જલ મેં મચ્છી, બુવાની બયગી અચ્છી.
તેરે બેસ બે ચંગી, સબ બાબ મેં રંગી.
તેરે નૈનકી ખૂબી, સબ ધૂર મેં ફૂબી.
સિકંદર બાદશાહકી ચિતાવની, મીટે નામ સે પીક.
એસા મિટાવન કોન મિલે, બકુ મિલે સત્યગુરુ કબીર.

ધર્મદાસજી સાહેબ કા અજ્ઞાનામા.

કરત હું પુકાર મેરે તુમહી હો આધાર,
 સુનિયે બેગહી ગોહાર સાહેબ બાર કાહે લાય હો,
 બડે બડે સંકટ મેં સંતન સહાય કીન્હો,
 રાખિ પ્રત જનકો નિજ પૈજ હૂ બઢાયે હો,
 જનકો દુઃખ દુખિત દેખ આપ સંતકો કલાપ મેટ,
 દુખદહન દાપ સુખસાગર દેન આયે હો,
 સેતુબંધ બાંધિવેકો રામચંદ્ર વિકલ ભયે,
 લિખિ સત રેખા જલ પાહન ઉતારાયે હો,
 દ્વાપર પશુ ધારે નિસ્તારે નૃપ વધૂ બ્યાલ,
 વિષમ બિહારે યમ કંઠ તે છુડાયે હો,
 પંડુ કે કુમાર બિકલ યજ્ઞ કે પ્રકાર બહે,
 સંશયકી ધાર હાર શીશ ભૂમ લાયે હો,
 વાકે યજ્ઞ સાર્યો બિહાર્યો દુઃખ દારણુ તે,
 સકલ ભેષ ભૂપત મિલિ જય જય ઉચરાયે હો,
 કલઉ તન ધારે સખ ભેષન કે કાજ સારે,
 પ્રથમે પુરુષોત્તમ પુરી દેવલ થપાયે હો,
 સાગર હટાયે બ્રમ લોજન મિટાયે,
 પ્રગટે અનંત રૂપ ચક્તિ દિજ ભયે હો,
 બલબ સિધાયે છુડાયે બહુ ભેષન,
 દહાઈ સલતાન લક્ષિ મારગ લખાયે હો.

શિષુ બોહિત બચાવે દાહ પંડા કે બુઝાવે,
 આવે ત્રય કાશી પુર વાસી ગુણુ ગાયે હો.
 વર્થા ભઈ ભારી કાજ પંડિત પચિહારી,
 રિમકું ફેર શાહ સિકંદર સમુઝાવે હો.
 શેખતકી બાર બાર કસની લેકે રહ્યો હાર,
 કુદરત કમાલ મુત મૃતક જિવાવે હો.
 મારખપુર મગહર બોધે દોઉ દીન પરમોધે,
 માધિ ગઠ બધેલા રાના બાના સચુ પાવે હો.
 કોતુક દિખાવે તદી અની બહાવે તહાં,
 ધાવે નરનારી મન વાંછિત ફલ પાવે હો.
 ઇવનકે ધની હો ગુની પ્રભુતાકે લાયક,
 હંસી જાકી આશા તાકે તેસેહી પુરાવે હો.
 બટક બીજ બોવાવે બોજ હટાવે,
 મંશય મિટાવે જન જ્ઞાની સમુઝાવે હો.
 હેરત કો અપની ઓર કૃપા કરો ચક્ષુકોર,
 તિરખત હોં તુમહારી ઓર કાહૂ નહિ ધાવે હો.
 નેં સપૂત ઓ કપૂત દોહી લાજ પિતા જનની કો,
 અપનો પ્રણ પક્ષ જાનિ નહિં બલગાવે હો.
 ચોકો જન બિહલ કલ કુસો તા સાહેબ કો,
 રામકી હંસાઈ ઠકુરાઈ હંસી જાય હો.
 મંદીહોર નામ તેરો બેગી બંદ ઓર મેરો.

હાં તો અધીન તેરો ચેરો કહા અનેરો ઠહરાયે હો.
 તુમહરો બલ જ્ઞાન ઠાન જીવનકો દીન્હો પાન,
 સુનિ લીજે બિનતી માન ધર્મની ગોહરાયે હો.
 તબ પ્રગટે સતગુરુ કબીર ધર્મનિ ચિત ધારો ધીર.
 તન પુલકિત અશુ નીર ધાય પાય લગે હો.
 નિરખિ વદન બિકલ ખોલે પગ પ્રકાશ,
 મન મુકુટ ડોલે હિયે ઉમંગ મન મુદિત ખોલે હો.
 પગ પેકટ ગયો છૂટ ગુફા દ્વાર નિપટ ગયો દૂદ,
 લયો યમરાજ ઘર લૂટ લખિ દુજન સબ જાગે હો.
 દ્વારપાલ કીન્હો શોર સબે ધાયે અહું ઓર.
 કરત કલાપ હાય રોર પુત્ર ઇન મારા મોર,
 હમહૂ કસ કરબ ઘોર પુત્ર બિના અનુરાગે હો.
 તબ ખોલે સત્તનામ જૈન શાહુ હૃદય રાખુ ચૈન,
 તેરો સુત મિલે ચૈન તબ કુબુદ્ધિ કાગે હો.
 સાજિ આરતી અનુમાન શાહુ સુતકો દીન્હો પાન,
 તબ બાલક ગોહરાન લોક શોભા અનુરાગે હો.
 ધર્મનિ ચિત્ત લયે આનંદ મિટે સકલ કાલ દંડ,
 છોડેઈ સત્તનામ બન્દિ ચૂક બકસાયે માંગે હો.
 ધર્મનિ દાસાનુદાસ સત્તનામ ગહ્યો વિશ્વાસ,
 સત્ત કબીર આયે પ્રેમ ઉમંગ પાગે હો.

ગુરુ હુઃખિત તુમ જિત રત્ન કારે,

પ્રગટ

દરશન

દીજિયે

ગુરુ સ્વામીયા સુન જિતવી મોરી,

જલિ જાઉં

જિલમ ન

દીજિયે

ગુરુ નૈન ભરિ ભરિ રહત હેરો,

નિમિષ

નેહ ન

છાંડિયે

ગુરુ જાંહ દીજે જાંહીછોર સાહેબ,

અબકી

બંધ

છુડાઇયે.

વિવિધિ વિધિ તન ભયેજી બ્યાકુલ,

જિન દેખે

અબ ના

રહો;

તપત તનમે' હિંત બવાલા,

કઠિન

દુખ કેસે

સહો.

ગુણ અવગુણ અપરાધ ક્ષમા કરો,

અબ ન

પતિત

વિસારિયે,

જહ વિનતિ ધર્મહાસ જનકી,

સતપુરુષ

અબ માનિયે.

દોહા.

નમો નમો ગુરુદેવકો, નમો કબીર કૃપાલ;

હોમો સંત શરણાગતિ, સકલ પાપ હોય છાર.

જાંહીછોર કૃપાલ પ્રભુ, વિઘ્ન વિનાશક નામ;

હોમો શરણ શરણ બંદો ચરણ, સખવિધિ મંગલ ધામ.

ચતુર્થ ખંડ.

આનંદ આરતી-ચોકા રમૈની.

મંગલ શબ્દ ૧.

ચત્રો સતગુરુજીકે હાટ, જ્ઞાન બુધ લાઈએ;
લીજે સાહેબકો નામ, પરમ પદ પાઈએ. ૧
સાહેબ સખ કછુ દીન, દેવન કછુ ના રહ્યો;
તુમહીં અભાગન નાર, અમૃત તજ વિષ પિયો. ૨
ગઈતી પિયાજીકે મહેલ, પિયા સંગ ના રચી;
તેરે હિરદે કપટ રહ્યો છાય, કુમતિ લજ્જા બસી. ૩
જે ગુરુ રહે હોય તો, તુરત મનાઈએ;
હો રહિયે દીન આધીન, ચૂક બક સાધ્યે. ૪
સતગુરુ દીન દયાલ, દયા દિલ હેરહી;
તેરો કોટિ કર્મ કટ જાય, પલક ચિત્ત ફેરહી. ૫
લત્રો બન્યો હે સબોગ, પ્રેમ કા ચોલના;
તન મન અરપો શીશ, સાહેબ હુસી જોલનાં. ૬
કહે કબીર સમુઝાય, સમજ હિરદે ધરો;
બુગન બુગન કરો રાજ, કે હુમતિ પરહરો. ૭

મંગલ શબ્દ ૨.

અખંડ સાહેબકો નામ, જોર સખ ખંડ હે;
ખંડિત મેર સુમેર, ખંડ બ્રહ્મંડ હે. ૧

રહે ધન ધામ તો, જીવન દ્વંદ્વ હૈ;
 ચૌરાસી કે જીવ, પડે જમ દ્વંદ્વ હૈ. ૨
 સાહેબ સાં હેત, સોઈ નિરખંદ હૈ;
 સંતનકે સંગ, સદા આનંદ હૈ ૩
 મન થિર રાખ, તબે ભયો રંગ હૈ,
 નિકટ ભર પીવ તો, અમૃત ગંગ હૈ. ૪
 ભાવ હેત રાખ, ભક્તિનો અંગ હૈ;
 કબીર ચિત્ત ચેત, જકત પતંગ હૈ. ૫
 મંગલ શબ્દ ૩.

૩ સતગુરુ શરને આય તો, તામસ ત્યાગિયે;
 કોઈ ભલી ખુરી કહી જાય તો, ઉઠિ નહિં લગિયે. ૧
 ૪ ઉઠિ લાગે સોઈ રાર, રાર સોઈ મીચ હૈ,
 ઘટ બસત હૈ કોવ, સોઈ ઘટ નીચ હૈ; ૨
 અમૃત ફલ તેરે હાથ, રૂચે નહિ મૂઠકો
 ધાનકો ચેહી સુભાવ, ગહે મુખ હાડકો ૩
 કહા ભયો દો ખાત, કહી તો પીવકી;
 વિપરલી સખ ખાદ, ફરેં ગી જીવ કી. ૪
 માલા વાકી હાથ, કતરની કાખમેં;
 ખૂંટી મતિ જાનો આગ, દબી હૈ રાખ મેં. ૫
 જાકો જોઈ ન સુભાવ, જાય નહિં જાવસોં;
 નીમ ન મીઠો હાથ, સીચો શુદ્ધ ધીવ સોં. ૬

કહે કમીર સમુઝાય, સમઝ હિરદે ધરે;
 યહ સખ જમકી જલ, તાહિ તુમ પરિહરે.
 મંગલ શબ્દ ૪.

હું તો લડિ લડિ લાગું ગુરને પાય,
 પધારો સાહેબ આંગનિયે. દેક.
 ગૌરી ગાયકા ગોખર મંગાવું,
 આંગનિયા લી પ વા વું;
 પાંચ સખી મિલિ મંગલ ગાવે,
 મોતીયન ચોક પુરાવું. ૧
 નખસાલી કા ચોખા મંગાવું,
 દૂધ ડિયે સિઝ વા વું;
 ખીર ખાંડ ઘૂત ભોજન ખનાવું,
 ગુરજીકો હાથ જિમાવું. ૨
 હસ્તિનાપુર સેં હાથી મંગાવું,
 અંખાડી સજવાવું;
 દક્ષિણ દિશા સેં ચવંર મંગાવું,
 ગુરજીકો ભેટ ચઢાવું. ૩
 ભવસાગરકે નામ ખેવટિયા,
 પાર ઉતારે સોઈ;
 ધર્મદાસકી અરજ ગોંસાઈ,
 ચરનોં સેં રાખો મોહી. ૪

મંગલ શબ્દ પ.

પિયાકું મનાય લે પિયા મન ભાય લે,
 તહિં આયેલ નહિં જાયેલ હો.
 અંગના લીપાય લે ઘરવા પોતાય લે,
 ગજ મોતિયન ચૌક પુરાય લે હો.

અક્ષય વૃક્ષ તલ સેજ જિછાય લે,
 સુરતિકો ખીજના ઢાલાય લે હો.
 યા સુખ કાસે કહું મોરી સજની,
 શબ્દ સં દે શા પકાય લે હો.

જિન કર ખાજા ખજે મધુરી ધુનિ,
 આનંદ મંગલ ગાય લે હો.
 જિન રસના જહાં પીયો હે પ્રેમરસ,
 અનહદ શબ્દ સુનાય લે હો.
 આનંદ ભયો હે સકલ ઉર અંતર,
 સાહેબ કબીર ગુર પાય લે હો.

હુમર તિનુકા તોડનેકા.

સુનો સખી સુનો સખી પ્રેમ વિલાસ,
 હુમર જેલું મૈ સતગુર સાથ. ૧
 ઐસો મતો હે રે હમાર,
 સુનો સખી ગાવો મંગલ ચાર. ૨

નૈયર રહે સુમર મન મોર,
 પથ નિહારે જૈસે ચંદ્ર ચકોર.
 નૈયર રહી કુલવંતી નાર,
 અવસર ચલી હૈ દોઉ કુલ તાર.
 નૈયર દેવર નનંદ નિવાસ,
 નામ અમોલિક પ્રેમ વિલાસ.
 માતા પિતા સુનો બિનંતી મોર,
 જમ બંધન મેં તિનકા તોર.
 ચરણા મૃત પાચો ભર પૂર,
 આવા ગમન લયો મોરે દૂર.
 પાચો હૈ પરવાના પાન,
 અબ જમપુર મેં તહિં મોરે કામ.
 પાચો પ્રસાદ મન ઉપજ્યો જ્ઞાન;
 અબ ધરહું સતગુરુ કો ધ્યાન.
 સાહેબ કળીર રટલ મન મોર,
 યહ કલિબુગ મેં જીવન થોર. ૧૦

મંગલ તિનકા તોડનેકા.

જમુનિયા કે ડાર સાહેબ તોર દીજો હો. ટેક.
 એક જમુનિયા કી ચૌદહ ડારી,
 સાર શબ્દ બિચ તોર દીજો હો. ૧

સુરતિ હમારી અગળ પિયાસી,
 પ્રેમ અમા રસ ઘોર દીજે હો. ૨
 હમારે જ્ઞાન જોહરી,
 પદારથ મોલ દીજે હો. ૩
 સંસાર વિષય રસ માટે,
 કિંવરિયાં જોલ દીજે હો. ૪
 ધર્મદાસ કી અરજ જોસાંઈ
 જીવન બંધ છોડ દીજે હો. ૫

આનંદ સુહૃદા-મંગલ.

આજ મેરે સતગુરુ આયે મિજમાન,
 તન મન ધન જીવ કરં કુરખાન. ટેક.
 પ્રેમ કો પલંગ બિછાઉં મેં આય,
 ચરણ પખારિ ચરણામૃત પાય. ૧
 ભાવ સહિત ભોજન કરં સાર,
 તુરત કરં કધું લાગે ન વાર. ૨
 પ્રેમ કી પટરી સુરતિ કી દોર,
 આજ મેરે સતગુરુ જૂલત હિંડોલ. ૩
 સાહેબ આયે મેં કુલી ન સમાવ,
 દેખ દીદાર મગન હો જાંવ. ૪
 કહા કહું કદૂ જરનિ ન જાય,
 તીન લોક પાસંગ મેં જાય. ૫

ધર્મ હા સ આમિન સ સુ આય,
 ભક્તિ કરો તુમ સુરતિ લગાય,
 કહે કમ્બીર સુનો ધર્મ હા સ,
 કેવલ નામ ગહો વિશ્વાસ.
 (ગાદીએ પધારવાનો) મંગલ.
 ભલે આયે સતગુર મેં બલિ બલિ,
 આતમ અંધ જગાયેઉ આય.
 ભૂલી રે આતમ બકો ભર્મ મિટાય,
 લક્ષ ચોરાસી કે બંધ છોડાય.
 ભૂલી આતમ જળ ઉતરે પાર,
 કાટિ કર્મ રૂંદ કાટે આય.
 પૂરણ સતગુર પ્રગટે આય,
 નવ લખ તાર ગયે હેં છિપાય.
 પૂરણ ગુરૂ કી પૂરણ કલા,
 ઔર કલા દીસે ના ભલા.
 ઔર કલા હે ત્રિગુનકી જોટ,
 સતગુર કલા હે પ્રેમ સંતોષ.
 એહી કલા મન રાખો થીર,
 જનમ જનમકી મેટો પીર.
 દશ માસ જનનીકું મારી બાજ,
 ભક્તિ વિના ભયે બનકે રોજ.

સાહેબ કળીર જુગ જીતલ આર,
મતગુરુ સુમિરો દીનકયાલ. ૯

ચરણામૃતનો શબ્દ.

જિનકે ચરણામૃત લીજે,
તાહે ગારી કાહેકું લીજે હો. ૧
યહ સંસાર જલ હૈ ભારી,
મેરે સાધુનકી ગત ન્યારી હો. ૨
વોતો કામ ક્રોધ મદ માતે,
તાતે બાવે જમપુર જાતે હો. ૩
વોતો લોભ મોહ ભરમાવે,
તાતે હીરા હાથ ન આવે હો. ૪
જાતે મુક્તિ પદારથ પઠયે,
તાતે હિરદે માંહિં સમઠયે હો. ૫
એતો કંઈ કળીર વિચારી,
માહિ આધુ સંગત લાગે પ્યારી હો. ૬

આનંદ આરતી-ચૌક રમૈની.

પરથમ મંદિર ચૌક પુરાવા,
ઉત્તમ આસન શ્વેત બિછાવા. ૧
હંસા પગ આસન પર દીન્ડા,
સત્ત કળીર કહિ કહિ લીન્ડા. ૨

નામ પ્રતાપ હંસ પર ધારે,
 હંસા ભાર રતી નહીં લાગે.
 ભાર ઉતાર આપ શિર લીન્હા,
 હંસ છોડાય કાલસોં લીન્હા.
 ધન્ય સંત જિન આરતી સાજ,
 દુખ દારિદ્ર વાકે ઘરસોં ભાજ.
 સાધુ સંત મિલ ખેઠે આઠ,
 ખડુ વિધિ ભક્તિ કરે ત્યેત લાઠ.
 કહેં કબીર સુનો ભાઈ સાધો,
 સોહંગ સોહંગ શબ્દ આરાધો.

સાખી.

સોહંગ શબ્દ સોં કાજ હૈ, સુનો સંત મતિ ધીર;
 સોહંગ દોર લે હંસા પહોંચહી, સતગુરુ કહેં કબીર.
 ધર્મદાસ સ્થિર રહો, સત શબ્દ વિશ્વાસ;
 સોહંગ સાર સુમિરનકો, સુનિવર મરે પિયાસ.
 નો સોહંગ કે ઉપરે, દશમા સોહંગ સાર;
 કહેં કબીર ધર્મદાસસોં, તાકા કરો વિચાર.

રમૈની ર.

અગ્ર ચંદન ઘસિ ચૌકા દીના,
 સતનામકા સુમિરન દીના.

અગ્રકી બાસ ભઈ અધાની,
અગ્ર નામ તખ્તી પહિયાની. ૨

જખ તે ધની મન ચિતવન કીના,
ચૌકા હંસ શ્વેત કર કીના. ૩

ધર્મદાસ ચૌકા હૈ સારા,
ચૌકે જૈહે પુરૂષ પિયારા. ૪

સેત સિંહાસન અગમ અપારા,
સોહંગ હંસા બહુત પિયારા. ૫

સાધુ સંત મિલ જૈહે આઈ,
સુરતિ નિરતિ શબ્દ લૌ લાઈ. ૬

કૈં કબીર શબ્દ જો દ્યાવે,
શબ્દ માંહિ પુનિ દર્શન પાવે. ૭

સાખી.

૧. શબ્દ બરાબર ધન નહીં, જો કોઈ જોલે જોલ;

૨. કીરાતો જોલે મીલે, શબ્દ નહીં મુલ તોલ. ૧

૩. કોઈ શબ્દ ગુરૂદેવકા, તાકા અનંત વિચાર;

૪. કોઈ મુનિજન પંડિતા, કોઈ બીરલે પાયો પાર. ૨

૫. સુરતિ નિરતિ લે પાઈયે, સત્ત શબ્દ સ્થાન;

૬. જ્ઞાની દ્યાની થજી ભયે, ભયે કબીર ગુલતાન. ૩

રમૈની ૩.

(નરિયર અર્પણ)

કઠલી પત્ર માળે પનવારા,
અતી સુંદર આનો વિસ્તાર. ૧

સુધર મિઠાઈ ઉત્તમ પાના,
નરિયર અંશ લેહો પહિયાના. ૨

સાત પાંચ નરિયરમેં રેખા,
સંપુટ ગુપ્ત પ્રગટ હોય લેખા. ૩

સાત પાંચ નરિયર મેં નાહીં,
સો હંસનદી ગ્રહો મત બાંહી. ૪

અવા ગ્રેર આનો મિષ્ટાના,
તત્ત અવાસો ઉત્તમ પાના. ૫

લક્ષ જીવ નિત કરડિ અહારા,
તાતે થાપ્યો યહ વ્યવહારા. ૬

સાત હાથ બસ્તર પરવાના,
સો સાહેબ કે આગે આના. ૭

ધંતના હોય ઔર નહિ લાઈ,
બસે કાલ દગા મિટ બાઈ. ૮

ઔર લાવ રાખો પુનિ ગોઈ,
મત સુનકે જીવ બિચલે ન કોઈ. ૯

સતગુર શરણુ જીવ જો આવે,
તાકું કાલ સદા શિર નાવે. ૧૦

કહે કબીર સુનો ધર્મનિ નાગર,
બીરા નામ જુગ જુગમેં ઉત્તગર. ૧૧

સાખી.

લવીંગ એલાયચી પાન સોપારી,
ધોતી નરિયર ધરો લે આય;
કહે કબીર એહ જુકિત સે,
કાલ દગા મીટ જાય. ૧

કહે કબીર ધર્મદાસ સોં,
સત્ય શબ્દ પરવાન;
જુકિત મૂલ નિર્બાન હે,
તાતે લોક સમાન. ૨

શ્રૈની ૪.

(કુલ અર્પણ.)

સત વાડીસેં કુલ મંગાવા,
સતસુકૃતકું આંન ચઢાવા. ૧

પોહોપકી બાસ લઈ અઘ્રાની,
આદ નામ તળહી પહિયાની. ૨

તેહિ કે મધ્ય અધિક સુખ ધારા,
 તેહિ સુમરણસે હંસ ઉભારા.
 મન વચ્ચ કમ સુમરે જે કોઈ,
 તાકું આવા ગવન ન હોઈ.
 શ્વેત કમલકા પરિમલ હોઈ,
 નિરખી દેખો જગત ગુર સોઈ.
 કહે કબીર ભેદ સુન મોરા,
 અગ્ર બાસ મહકે ચહું ઓરા.

સાખી.

અનહદ બાળ બાળિયા, જોત ભઈ પ્રકાશ;
 સાહેબ કબીર અંદર ખડે, સ્વામી સનમુખ દાસ.
 બાળ બાળે રહિતકા, ભયા નગર મેં શોર;
 તુમહી સત્ય કબીર હો, મેરી નજર ન આવે ઓર.
 બલકે જોતી બિલમિલી, બિન બાતી બિન તેલ;
 ચહુંદિશ સૂરજ ઊગીયા, એસા અદબુદ ખેલ.

રમૈની ૫.

જોત પ્રકાશ.

આહ નામ ચિત ચેતો ભાઈ,
 આરતી સાજે જોત બરફી ભાઈ.

પાટ પીતાંબર અંબર છાયા,
તહવાં હંસ કરે ગવનાયા. ૨

સ્વેત સિંધાસન અગમ અપારા,
સત સુકૃત તહવાં પગ ધારા. ૩

ભાગા તિમિર ભયા ઉજિયાસા,
આરતી નેત કીન્હ પરકાસા. ૪

બાંહિ પકડ જીવ સોંપા ભાઈ,
સત સુકૃતકી ફિરી દુહાઈ. ૫

સુરત નિરત હે સતગુરૂ પાસા,
જરા મરણકી છૂટી આશા. ૬

તેહિ સુરતિકા કરહો વિચારા,
સોહંગ સોહંગ શબ્દ ઉચારા. ૭

યહ નિજ સુરતિ રહે ને કોઈ,
સુખ સાગર પહુંચે જન સોઈ. ૮

હંસ રૂપ કા ભેદ બતાવું,
કહો તો અપના લોક દિખાવું. ૯

સુરત હંસ ને ચેત હો ભઈ,
અવળાસ મેં રહે સમાઈ. ૧૦

કહું કબીર સુનો ભાઈ સાધો,
પદ પરચે અરૂ આરતી અરાધો. ૧૧

સાખી.

જંબુ દ્વીપ ભરતખંડ હૈ, ગઢ બાંધુ સ્થાન
 કબીરકી બહિયાં ધર્મદાસ હૈ, ઔર મૂઠ સખ સોન
 પોહોપ દ્વીપ પર બૈઠે, સુખસાગર સ્થાન
 આપ દ્વીપ રહિવાસ હૈ, સો મૂલ કરી પરમાન.

રમૈની ૬.

ધર્મદાસ તુમ પંથ ઉત્તગર,
 અરપો દલ પરસો સુખસાગર. ૧
 ચંદન ચૌકા રચહુ બનાઈ,
 સત સુકેત તહાં બૈઠે આઈ. ૨
 લવંગ એલાયચી કિસમિસ મેવા,
 પાન સુપારી નરિયર કેરા. ૩
 સાત હાથ બક્તર પરવાના,
 સો સાહેબકે આગે આના. ૪
 સત વાડીસેં ફૂલ મંગાવા,
 સો સાહેબકું આન ચઢાવા. ૫
 જો રહુ કહા માન લેહો સોઈ,
 તુમહી દોડ ઔર નહિ કોઈ. ૬
 ધર્મદાસ ઉઠ બિનતી ટીન્હા,
 બહે ભાગ્ય ગુરુ તુમહો ચીન્હા. ૭

ધન્ય સંત જિત આરતી ઠાની,
કહો કબીર ધર્મદાસ લેહો માની. ૮

સાખી.

કબીર ધર્મદાસસો લેટ લઈ, પૂછન કીન્હુ બનાય;
જોન દેશ વહુ લોક હૈ, સતગુરુ દેહો બતાય. ૧
જાદી બેસો પુરુષ હૈ, તુમ મત બનો કહીહાર,
ધમસોં જીવ છોડાય કે, સત્ય લોક પહોંચાય. ૨

રમૈની ૭.

ધર્મદાસ માનો ઉપદેશા,
સત્ય પુરુષકા સુનહું સંદેશા. ૧
ધર્મદાસ માનો ચિત લાઈ,
રહો ટેક પર નિષ્ઠા ન બાઈ. ૨
આરતી અજર લોકમેં કીન્હા,
સો આરતી હમ તુમકું કીન્હા. ૩
લેહો નરિયર પાન મિઠાઈ,
સખહી સાજ પનવારે આઈ. ૪
જા ઘર આરતી કરહું બનાઈ,
નિર્ભય હંસ લોકકું બાઈ. ૫
જિના આરતી બચે નહીં કોઈ,
કોટિક જ્ઞાન કયે નર લોઈ. ૬

બિના આરતી બચે નહિ કોઈ,
જમકે ફંદ પડે જગ સોઈ.
જા ઘર આરતી નાહી સાજી,
તા ઘર ધર્મરાયકી બાજી.
કહે કબીર સુનેા ધર્મદાસા,
પુરૂષ શબ્દ આરતી પરગાસા.

સાખી.

સુરત નિરત લે પાઈએ, સત્ત શબ્દ નિરખાન;
જ્ઞાની ધ્યાની થકિત ભયે, ભયે કબીર શુભતાન.
કહે કબીર ધર્મદાસસોં, શબ્દ ન ખાલી હોય;
તુમહી છોડ ઔરન ગહે, સો જીવ જ્ઞય બિગોય.

સાખી

સત્યગુરૂ બીના કેસે રહુ, એ દુઃખ મોસે અપાર;
કબ પુરણ પ્રગટ હી, બરખે ઘેરી ધાર.
હુમ ખાસી ઉન દેશકે, જાત બરન કુલ નાહિ;
શબ્દ મીલાવા હોય રહે, દેહ મિલાવા નાહિ.

મંગલ તેલકા.

પહેલી સુરતસેં ભઈ હૈ સગાઈ,
સતગુરૂ લગન ધરાયે હો. ટેક

- કંઠી માલા તિલક વળ દીન્હા,
સસુરેકો લોક ચીન્હાયા હો. ૧
- ધરતિ ખંભા મંડપ અકાશા,
તત્ત્વ ભયા પરકાશા હો. ૨
- સુખ મનજીવું તેલ ચઢાવો,
હસિ હસિ મંગલ ગાવો હો. ૩
- સુખ સંપત જોવનાર બનાઈ,
બ્રહ્માજીવું ન્યોત જિભાવો હો. ૪
- તન કર ચુનરી મન પરતીતા,
સુખ કર ગાંઠ દેવાવો હો. ૫
- એક અક્ષરમેં સકલ જહાંના,
ઘટ ઘટ રહ્યો હૈ સમાઈ હો. ૬
- કાઈ કળીર સુનો ભાઈ સાધો,
મુજિત લેઢ કહી દીન્હા હો. ૭

નરિયેરના શબ્દ (મોરવાનો)

- બનગ્ગરન બિનતી કરે, સુન સાજન હો;
નરિયેર લેહો હાથ, સંત સુન સાજન હો. ૧
- બિના બીજકો વૃક્ષ હૈ, સુન સાજન હો;
બિના ધરતી અંકુર, સંત સુન સાજન હો. ૨

જાકો પેડ પાતલ હૈ, સુન સાજન હો;
 નરિયેર શીશ આકાશ, સંત સુન સાજન હો;
 બિના શબ્દ જનિ મોરિ હૈ, સુન સાજન હો;
 જીવ ઇકોતેર હાન, સંત સુન સાજન હો;
 ગુરુ કે શબ્દ લે મોરિ હો, સુન સાજન હો;
 જીવ ઇકોતેર પાર, સંત સુન સાજન હો;
 હંડિયા પાંચ પચીસ હૈ, સુન સાજન હો;
 ત્રીન જને સિરદાર, સંત સુન સાજન હો;
 સખિયાં પાંચ સહેલરી, સુન સાજન હો;
 નવ નાડી વિસ્તાર, સંત સુન સાજન હો;
 કહે કબીર જધેલ સોં, સુન સાજન હો;
 રાની ઇંદ્રમતી સિરતાજ, સંત સુન સાજન હો.

ભોગ લગાને કા શબ્દ.

સત્ય પુરૂષકો ભોગ લાગે,
 શબ્દ અનાહુદ ઘંટા બાજે હો. ટેક.
 કદલી પત્ર સાજો પનવારા,
 શીતલ શબ્દ ભેત ઉજિવારા. ૧
 નરિયર મોર બરૂરી કીના,
 આદિનામ અંતરગત ચીના. ૨

મધુર મિઠાઈ મધુર મિઠાઈ,
 પ્રીતિ ભાવસે અંત મંગાઈ. ૩
 લવંગ એલાયચી કિચમિચ કેરા,
 મધુર મધુર રસ દ્રાવ્ય ઘનૈરા. ૪
 સુખસાગર કેા નિરમલ નીરા,
 હંચ સ્વરૂપ ભયો હે શરીરા. ૫
 સત્તપુરૂષકો અરપન કીના,
 શંખ શબ્દ ધુન બાજે બીના. ૬
 સો પ્રસાદ દાસકું દીના,
 બસોં દાલ ભયો હે આવીના. ૭
 પાન પરવાના જીવ જો પાવે,
 અંકુરી હોય સતલોક સિધાવે. ૮
 કૃષ્ણ કબીર સુનો ધર્મદાસા,
 બીરા નામ કરો પ્રકાશા. ૯

આરતીકા શબ્દ.

જા ઘર આરતી દાસ કરે હો,
 સાહેબ જનમ જન્મ કે પાપ હરે હો. ૧
 અનહદ નાદ પખાવજ બાજે,
 પ્રવેત ત્રિહાસન છત્ર બિરાજે. ૨
 કંચન ચાર કપૂરકી બાતી,
 ચંદ્ર સૂરજ દોઉ જરત ચિરાગી. ૩

કદલી દલ પુષ્પોડી માલા,
 સત સુકૃત તહવાં પશુ ધારા.
 પરિમલ અથ સુગંધ સુવાસા,
 તા ધર હંસ કરે રહિવાસા. ૩
 નામ ઇકોતેર સુમરે જખડી,
 સતગુરુ જૈઠે સિંધાસન તખડી. ૪
 મોરત નરિયર બાસ હોઈ,
 છિન એક સાહેબ બિલમે આઈ. ૫
 નરિયર મોર ખરૂરી કીના,
 આદિનામ અંતરગત ચીના. ૬
 તત્વ મતો નરિયર પરવાના,
 સતગુરુ દયા હોય પરવાના. ૭
 સતગુરુ દયા પ્રગટ જખ હોઈ,
 પાયે પ્રસાદ મહાફલ હોઈ. ૮
 મહા પ્રસાદ તત્વવિધિ પાવે,
 કૈૈ કબીર સતસોક સિધાવે. ૯૦

આદિ વાણી. ૧

મૈં બલિ બલિ બલિં અપને પુરૂષકી,
 જિન ચહ બુદ્ધિ બનાઈ હો:

વિતકી ઉપમા કેહિ વિધિ કહિયે,
 માસે ખરનિ ન જાઈ હો.
 બિના ભેતકા જહાં ઉજિયારા,
 સો દરશે વોહી દીપા હો;
 નિરંતર હંસા કરત કિતોહલ,
 ઓહી પુરૂષકે સમીપા હો,
 જલકત પદમ નાના વિધિ બાની,
 માથે છત્ર ખિરાજે હો:
 કોટિક ચંદ્ર બાનુ તારાગણ,
 એક એક પાંખુરી છાજે હો.
 કરગહી હંસ પુરૂષ મુખ જોવે,
 તબ હંસા સચ પાવે હો;
 અંશ બંશ જિન ખૂઝ વિચારે,
 સો નિજ દાસ કહાવે હો.
 સોલહ અંક વેદ મંડલ જહાં,
 તહાં લગ કાલ દુહાઈ હો;
 લોક વેદ જિનિ કંદા કાટે,
 સો સત લોક સિધાઈ હો.
 સાત શિકારી ચૌદા પારસ,
 લિન લિન નિરતાઈ હો,

ચાર અંશ જિન ખૂઝ વિચારે,
 સો જીવન મુકતાર્થ હો.
 ચૌદહ લોક બસે જમ ચૌદહ,
 તહાં લગ કાલ પસારા હો;
 તિનકે ઉપર જોત નિરંજન,
 બેઠે શૂન્ય મંઝારા હો.
 સોરહ ખંડ અક્ષર ભગવાના,
 જિન થહ સૃષ્ટિ ઉપાર્થ હો;
 અક્ષર કલાસોં સૃષ્ટિ સળ ઉપજી,
 ફિર ઉન માંહી સમાઈ હો.
 સગ્રહ ખંડ પર અધર દ્વીપ હૈ,
 જહાં શબ્દાતીત ગિરાજે હો;
 નિરખહી સળિયાં બહુ વિધિ શોભા,
 અનહુઠ બાજે બાજે હો.
 તિનકે આગે ચાર ધામ હૈ,
 મમં કોઈ નહિં પાવે હો;
 જો મૈં કહું તો કોઈ નહિં માને,
 નહિં કોઈ દ્વસર આવે હો.
 વેદકી શાખ જીવ સળ ઉરઝે,
 પરમ ધામ ઠહુરાયા હો;

ફિર ફિર ભટકે આપ ચતુરાઈ,
 વા ઘર કોઈ ન પાયા હો.
 ને કોઈ હોય સત્તકા કિનકા,
 સા હ મ હી પતિઆઈ હો;
 ઔરન મિલે કોટિ કર થાપે,
 બહુર કાલ ઘર નાઈ હો.
 સોલહ અંશકે આગે સમ્રથ,
 જિન જગ મોહિ પઠાયા હો;
 હૈં કબીર આદિકી બાની,
 વેદ લેહ નહીં પાયા હો.

આગમ બાની (વાણી).

અમર લોકસોં હમ ચલિ આયે,
 આયે જગત મંઝારા હો;
 જીવ દુખી દેખા સંસારા,
 તા કારન પશુ ધારા હો.
 સહી છાપ પરવાના લાયે,
 સમ્રથ કે કડિહારા હો;
 દશમા મુકામકી ભક્તિ દઢાઈ,
 ચૌકા પાન બિસ્તારા હો.
 બંશ બિયાલિસ થાના રોપા,
 જંબૂદ્રીપ મંઝારા હો;
 બારહ પંથ ચત્રેંગે આગે,
 ઘર ઘર બોધ પસારા હો;
 ગુરૂ ચેલા બળ એકે ન ઉબરે,
 ફિર ફિર ગર્ભ મંઝારા હો;
 બચન બંશકા બીરા પાવે,
 તબ પુનિ હોય નિરવારા હો;

તેરા પીઠી ચલે રજ ધાની,
 ચૂરામનિ અવતારા હો;
 ઉતકી દેહ છાયા નહી હોઈ,
 દેહ વિદેહ અપારા હો.
 ઉતકે આગે જોગ ગત ચલિ દે,
 રાજ નીતિ મિટ જાઈ હો;
 પાંચ સ્વાદકી ઇચ્છા નાહી,
 સો ગત સખમે આઈ હો.
 પારસ પાન તખે પુનિ ઊગે,
 જગ નિંદા મિટ જાઈ હો;
 પાંચ હજાર પાંચસોં ખીતે,
 સખ સત્ય ચાલ ઠહરાઈ હો.
 ખારહ પંથ મિલેંગે આઈ,
 છોડ કપટ ચતુરાઈ હો.
 નહિ ગુર શરણ મનકી કરણી,
 કૈસે હંસ કહાઈ હો.
 હે કોઈ સંત વિવેકી શૂરા,
 સુનત મિલેંગે આઈ હો;
 જબ લગ કોલ પહોંચે નહી આઈ,
 તબ લગ ભેદ છુપાઈ હો.
 કરશિર ઉતાર મિલે જો આઈ,

તાકું દેહુ લખાઈ હો;
કહે કપીર ગુનો ધર્મદાસા,
આગમ કહું સમુઝાઈ હો.

દશ મુકામી રેખતા.

ચલા જળ લોકકો શોક સળ ત્યાગિયા;
હંસકા રૂપ સતગુરુ બનાઈ.
જળરૂતકો છોડ મલકૂતકો પહુંચિયા;
વિઘ્નુકી કાકુરી દેખ ભાઈ.
ધંદ્ર કુગેર ઔ રંભકા નિર્તાઈ,
દેવ તેતીસ કોટ તહાં રહાઈ;
છોડ વૈકુંઠકો હંસ આગે ચલે,
સુંનમેં જોત જગનગ જરાઈ.
નિરાકાર આપે તહાં વેદ સ્તુતિ કરે,
ત્રીનહુ દેવકો હૈ પિતાઈ.
ભગવાન ત્રીનકે પરે સેત મૂરત ધરે,
આગેકી આન તાકો રહાઈ;
મહા સુંન સ્થાન બૈઠક તહાં આપ હૈ,
અનહદ બાળ બજે તાસ ઠાંઈ.
ચાર મુકામ ઔ ખંડસો એક હો,
અંડ હૈ તેજ ચેતા બખાની.

અંડકે શિખર પર ધામ અચિંતકા,
જહાંકી નિરખિયે પ્રેમળાની.
સહસ દ્વાદસ રૂહ સંગ સાથ લે,
કરત હૈ કેલ બહુ નેહ સેતી.
કહો કા બરન કરે તાસકે રૂપકો,
ભરી હૈ દેહ સળ નેહ સેતી.
મહલ કંચનકે મની જામે જડે,
બઠક આ દલસ અખંડ છાજ.

અચિંતકે પરે સ્થાન સોહંગકા,
હંસ હજાર છત્તિસ ગિરાજ.
નૂરકે મહલ યૌ નૂરકે સુમકા,
જહાં આનંદકો કંદ છાજ.

કરત હૈ બહાર તહાં બહુત ભાંતસો,
સંગ હૈ હંસ સોહંગ રાજ.
સોહંગકે પરે રૂપ એક સાર હૈ,
સંગ હૈ હંસ બાવન હજાર.

રૂપકે રાસ બહુ રૂપ ઉતતે લયા,
ઉપમા નહીં દૂજ બિચારા.
સુર્તસો ભેંટ કર શખ્દકી ડોર ધર,
દેખ સુકામ અંદર કેરા.

જાય સ્થાનમેં હંસ જળ પહુંચિયા,
 એકહી પત્રક તહાં કિયા ડેરા.
 ઉહાંસે ડાર મકંતારકી લાગિયા,
 તાહિ ડારી ચઢે હંસ હેઠ.
 ભયે આનંદ ભર્મ જાલ સખ છૂટિયા,
 પહુંચિયા જાય સતલોક મોઠ.
 ગાય બજાયકે કલન બહુ સાજકે,
 હંસકો લેન બહુ ભાંત આયે.
 જુગન જુગનકે બિછુરે મિલે તુમ,
 ધાધકે પ્રેમ અંકમ લગાયે.
 પુરુષ જો હંસકો દર્શ તખ દીન્હીયા,
 તૃપા જિવ કોટ જુગકી ખુઝાઈ.
 રૂપ પલટો હંસ ભયો જળ એકસો,
 મનો શશિ ભાન પોડસ ઉગાઈ.
 પોહપકી સેજ જહાં પિયુષ ભોજન કરે,
 શબ્દકી દેહ તહાં હંસ પાઈ.
 અસંખ રવિ જહાં દામની દમકતી,
 વિવિધ વિધ ભાંતકે ધુમર લાઈ.
 આવાજ જહાં શબ્દકી ઉઠત સોહાવની
 સુનત સખ હંસ સુરત બઢાઈ.

પુરૂષકે જનકી કૌન મહિમા કહેાં,
જગતમેં દૂસરા નાહિં દેખા.
જિતને બનસપતી નદી સળ રેનુકા,
ધતને નક્ષત્ર સળ કહેાં દેખા.
ચંદ્ર ઔર સૂર્ય પુનિ ધતનેહી ઉગહી,
નખનિકે શોભાય નાહિં પાવેં.
પુરૂષકે જનકી કૌન મહિમા કહેાં,
મુખકે છગી કછુ નાહિં આવેં.
પાન પ્રવાના જો બંસકે પાવહીં,
પહુંગિયા જાય સતલોક સે.ધ.
કહે કળીર ચહ ભાંતસો આઈ હે.
ખોલકે રાહ હમ કહા સોઈ.

હોરી.

હોરી ૧.

સે નામ ઉત્તમ, હોરી ખેતન આયે. ટેક.
કાશીમેં સનગુરૂ પ્રગટ ભયે હે, નીરૂકે ગૃહ આયે;
રામાનંદકે શિષ્ય કહાયે, નિર્ગુણ પંથ ચલાયે. ૧
કથનિર્ગુણ નિજનામ અમયપદ સુન પંડિત રિસી આયે;
પદ દર્શન મિત્ર વાદકૂં આયે, જીતન કાહુ પાયે. ૨

એક દિના સખ પ્રપંચ કીન્હો, ખારદ આન લદાયે;
 સખહી લૂટાય કછુ નહિં રાખ્યો,
 દીન્હો સાધુ જોલાયે.
 કપડા ખૂને જોયલે આવે, તામે સખકો દેધ;
 લાખ ટકા કોઈ આન ચઢાવે, ના કાહુંકો લેધ.
 શાહ સિકંદર પરચા લીન્હો, કરામાત કર દિખલાયે;
 કાશી તજ સાહેબ મગહર આયે,
 દો નોં દી ન ચિ તા ચે.
 જલમે ખારે અગ્નિમે જારે,
 બિ ન શ ત ના હીં શ રી રા;
 મરતા હાથી આન ઝુકાયે,
 નિ ભં ચ સ ત્ય ક બી રા.

હોરી ૨.

મેરે સાહેબ આવનહાર, હોરી ખેલોંગી. ટેક
 કરનીકે કલસ સંજોય, સકલ વિધ પ્રીત પાંવડે ડાર;
 ચરન પખાર ચરણામૃત લેહોં મનકી મની ઉતાર.
 તન મન ધન સખ અરપન કરિ હોં,
 બહુ વિધ આરતી સાજ;
 પ્રેમ મગન હોય મંગલ ગાવોં,
 બિ સ રી કુ લ કી લા જ.

ઘોખા ધૂર ઉડાવ શરીર સો,
 જ્ઞાન ગુલાલ પ્રકાશ;
 પારસ પાન લેવે સતગુરુ સો,
 મેટ હસરી આશ. ૩
 દયા ધર્મ તન કેસર ઘોરો,
 ભાવ ભક્તિ પિચકાર;
 સત સુકૃત અખીર અરગજ,
 દેઉં ગી પિયા પરડાર. ૪
 સાહેબ કબીર મિલે મોહિ સતગુરુ,
 રંગુવા દી નહો નામ;
 આવાગમનકી મેટ કલ્પના,
 પાચો આનન્દ ધામ. ૫

હોરી ૩.

મેરે સતગુરુ દીન દયાલ,
 પ્રીતમ આયે હો. ટેક.
 હંસ ઉમારન જીવ નિસ્તારન,
 અધમ ઉધારન નામ;
 બંદી છોડ મુક્તિ કે દાતા,
 પરમ સનેહી નામ. ૧
 સાધુ સંત ઓ અતિ અભિલાષા,
 સખ વિધિ પૂર જી કામ;

એસે ચાત્રિક સ્વાતિ ખૂંદકો,
 રટત હૈ આઠોં જામ. ૨
 જિનકી સરત લગી સતગુર સોં,
 ખિસરે સુખ ગૃહ ધામ;
 સતગુર દયા કરો જીવન પર,
 દેવો અવિચલ વિશ્રામ. ૩
 આનંદ મંગલ દિયાર પરમ સુખ,
 અમર કરત હૈ જીવ;
 સુમિરન દે સતસોક પડાયે,
 એસે સમય પીવ. ૪
 ચરણ કમલ સતગુરકે સેઉં,
 મન ચિત્ત દે અનુરાગ;
 કહે કબીર એસી હોરી ખેલે,
 જા કે પૂરન ભાગ. ૫

હોરી ૪.

એસે ખેલત રાગ અમંત,
 નિરંજન સહજ સુખમેં હોરી. ટેક.
 બાજત તાલ મૃદંગ ઝાંઝ કહે,
 અગમ નિગમકી હોરી;
 મન એક લંવર કોકિલા ગૂંજે,
 સો હ મ સો હ મ સોરી. ૧

અષ્ટ કમલ હલ ભીતર મનુવાં,
 ત્રિ કુ ટી મ હ લ દ્યોરી;
 કોટિ ભાનુ જગમગ ઉજિયારો,
 જહાં મનુવા બિલભોરી. ૨
 માન સરોવર હંસા ડાલે,
 અતિ ધન પુહુપ કુલોરી;
 જરા મરણુકી સંસે મેટો,
 ભતિ ખરન બિસરોરી. ૩
 સુરતિ સોહાગિન સંગ લિયે મનુવા,
 હાથ સુ મ તિ કી ડો રી;
 કહું કબીર મગન ભધ બિરહિન,
 પ્રહ જલમેં ઝક ઝોરી. ૪

હોરી ૫.

કાયા નગરકી પૌર રી,
 મન ખેલત હોરી. ટેક,
 સુરત જ્ઞાન ડક ખાજન લાગે,
 અ ન હ હ કે ધ ન ઘો ર રી;
 પાંચ પચીસ અનિતા બનિ આઈ,
 તેઉ રંગમેં બોરરી. ૧
 અબીર ગુલાલ હેત કર સજની,
 પ્રેમકી ચાચર ભેરરી;

તન નારી ઔ મન હે નરાયન,
 પ્રીતમ અંગ મરોરરી.
 ખોલ વૂંઘટ સન્મુખ હોય ખેત્રો,
 હોની હોય સો હોયરી;
 કહિં કબીર ઔસર નહિં પેહો,
 ફરુવા લે વન ખોરરી.

હોરી ૬.

જગ ચે દોઉ ખેલત હોરી,
 ખની હંસનકી જોરી. રેક.
 સતગુરુ સતલોક સે આયે,
 ખાંધૂગઠમેં કાગ મયોરી;
 ધર્મદાસ ઉઠ ચરનન લાગે,
 ચહુ દોઉ મિલ રહોરી;
 સો તો નહીં જાત કહોરી,
 જગ ચે દોઉ ખેલત હોરી.
 ગુરુ શિષ્ય નિલ હોરી ખેત્રે,
 સંત ખેત્રે ચહું ઝોરી;
 પ્રીતિ પરસ્પર સાચી કહિયે,
 જ્ઞાન ગ્રંથિસેં જોરી;
 સો તો સુરખાવત કોરી,
 જગ ચે દોઉ ખેલત હોરી, ૨

ધર્મદાસ આમિન સમુઝાવે,
જીવન ભાગ જગોરી;
ભાગ્ય બડે ઘર સાહેબ આયે,
ઉઠ કર ફેંટ ગહોરી;
સો તો નહીં જાત કહોરી,
જગ ચે દોઉ ખેલત હોરી.

૩

કહેં કપીર સુનો ભાઈ સાધો,
જીવન ભાગ જગોરી;
નામ પાન પરવાના લાચે,
ફગુવા મિત્રો ભર ઝોરી;
જમસોં તિનુકા તોરી,
જગ ચે દોઉ ખેલત હોરી.

૪

હોરી ૭.

ઋતુ ફાગુન નિયરાની,
કોઈ પિયાકું મિલાવે. ટેક.
સોઈ સુંદર બડે પિયાકો બરત હે,
સો પિયાકે મન માની;
ખેલત ફાગ અંગ નહીં મોરે,
સતગુરસેં મત ઠાની.

૧.

એક જો ખેલ ચલી ઘર અપને,
એક જો લાજ લગની;

એક જો નામ બિના કહકાની;
 હો રહી એંચાતાની.
 પિયાકો રૂપ કહાં લગ ખરનું,
 પિયાકે રૂપ લુભાની;
 સુરનર મુનિ જાકો મર્મ ન જાને,
 સો સંતન મિલ જાની.
 તુમ જિન જાનોં ચેહી કાગ હૈ,
 ચે કછુ અકથ કહાની;
 કહૈં કબીર સુનો ભાઈ સાધો,
 મિટ ગઈ આવાજાની.

હોરી ૮.

સત સુકૃત ખેલોં હોરી, અભય નગર સ્થાન.
 ઈતસોં આયે જ્ઞાન લાડલે, ઉતસોં આઈ મન ખોરી;
 ત્રિવેણી તટ ખેલ રચા હૈ, ખેલત હો હો હોરી.
 ઈતસેં પાંચ સખી ઉઠિ ધાઈ, કોઈ રચા મલ કોઈ ગોરી;
 ત્રિગુન પિચકારી હાથ લિયે સખ, ખેલત હો હો હોરી.
 ઈતસોં ક્ષમા સખી ઉઠિ ધાઈ, શીલ સુમતિ દોઉ જોરી;
 પ્રેમ પિચકારી રંગ રોસન હિત,
 અગરત ખેલત હોરી,
 તાલ મહંગ અંઝ ડફ ખાજે,
 અનહદ શબ્દ કરોરી;

સુખમન નારી રાગ અલાપત,
ગાવત મંગલ હોરી. ૪

સુરતિ નિરતિ દે મતા બનાયે,
ચલો અગમ સંગ હોરી;
મેરૂદંડ કે છાજે ચઢકે,
ખેલત હો હો હોરી. ૫

મૂલ કમલ તે રંગ બઢો હૈ,
બંકનાલ નિજ ઠોરી;
સુરતિ નાલ ચઢ બાહિર આયે,
ખેલત હો હો હોરી. ૬

ખેલત ખેલત જહાં ગય હૈ,
સતયુગ શબ્દ કિયે શોરી;
સાહેબ કબીર દયા નિધિ સાગર,
ખેલત હો હો હોરી. ૭

હોરી ૮

હોરી ખેલે સંત સુખન
આ ત મ રામ સોં
ધરિ ધરિ પલ પલ છિન છિન ખેલે,
નિશદિન આઠોં જામ. ટેક.
યોગી ખેલે યોગ ધ્યાનમેં,
દુનિયાં ભૂત પાપાણુ;

પાંડિત જેલેં ચાર વેદ સે,
 મુલના કિતાબ કુરાન.
 પતિવતા જેલેં અપને પતિસંગ,
 વેશ્યા સકલ જહાંન;
 કામી જેલેં હામિની કે સંગ,
 લોભી જેલેં દામ.
 મહા પ્રચંડ તેજ માયાકો.
 સખ જગ મારા જ્ઞાન;
 સાહેબ કબીર જેલેં સંતન સે,
 ઔર ન કાહુંસે કામ.

હોરી ૧૦.

કાગણમેં ઋતુ માની,
 હોરી જે લો સયાની. ટેક.
 એસો જન્મ બહુર નહીં પાવો,
 સાખી વેદ પુરાની;
 ફિર પાછે પછતાવોગે સજની,
 પરિહો ચૌરાશી ખાની;
 ફિરો જુગન જુગ બટકાની,
 કાગણમેં ઋતુ માની.
 દયા ધરમકી કેસર ચોરી,
 અરચિ પિયા ઋતુ માની;

આતમ નાર કરે નિષાવર,
ત ન મ ન ધ ન લૂટાની;
તજે પિયાડે મન માની,
હો રી જે લો સયાની: ૨

ખાજત તાલ મૃદંગ ઝાંઝ ડફ,
અનહદ ધુરત નિશાની:
પાંચ પચીસ સખી સંગ લિયે,
ગગનમેં ધૂમ મચાની:
ઉઠે સુર વાર વાણી,
હો રી જે લો સયાની: ૩

ગગન ગત્રીમેં છડે અવિનાશી,
મગન ભઈ મુસકાની:
ભક્તિ ઠાન ફગવા મોહિ દીના,
ગગનમેં ગરજ ઠહરાની:
મિટી ચડ આવા જાની,
હો રી જેલો સયાની; ૪

ઐસી હો રી જેલો સખીરી,
લોક લાજ બિસરાની.
સાહુબ કબીર મિલે મોહિ સતગુર,
ધર્મ દાસ લલ જાની;

ભઈ નિર્ભય પટરાની,
હો રી જેલો સયાની. ૫

હોરી ૧૨.

પિયા બાલમ પરદેશવા; હોરી કા સંગ ખેલો. ટેક.
 કાશુન આયો સળ રંગ લાયો, મોરે બનકે કેસવા;
 રંગે કપડે પહેરન લાગે, મેરો જીવ હોત અંદેસવા. ૧
 ભર ગયે તાલ તલેયા સાગર, બોલન લાગે કાગા;
 ઉમંગી નદિયાં નાવ ન ચાલે, કિસવિધ ભેગું સંદેસવા.

ભે ભે ગયે સો બહુરિ નહિં આયે,
 કેસે હે વહિ દેશવા;
 કહન સુનન મોહિ અચરજ લાગે,
 મેરો જીવ હોત અંદેસવા. ૨
 બાલાપન તો એસે ખીતો,
 અબ નિબહૈ કહું કેશવા;
 કહે કબીર સુનો ભાઈ સાધુ,
 ગહો સતગુરુ ઉપદેશવા. ૪૦

હોરી ૧૨.

માયા મહમાતી, ખેલે રંગ હોરી. ટેક.
 જબ સતગુરુને બાંહ અહિ,
 માયા પ્રહ્લ લિખોરી;
 નામ નામ અમૃત હોય લાગે,
 દુખિયા દૂર ધરોરી. ૧

સુરતિ સોહાગન રંગસે ભરિ હૈ,
 જ્ઞાન ગુલાલ લિયોરી;
 પ્રીત પિછોડી રંગસે ભરિ હૈ,
 પિયા સંગ કાગ મચોરી. ૨
 નિતહિ કાગ મૈં ખેલું પિયા સંગ,
 મનમેં ઉમંગ ધરોરી;
 ફગવા લેઉંગી જાન ન દેઉંગી,
 અબકી ગાંઠ પરોરી. ૩
 તન પિચકારી રંગ પ્રેમદા,
 મનહિ સેં ભરી ભરી મારી;
 સાહેબ કબીર એસે ગુરુ સમરથ,
 તોરે ચરણે લાગ રહોરી. ૪

હોરી ૧૩.

૪ એ કાગુન દિનચારી, હોરી ખેલો મનારે. ટેક.
 દયા ધર્મકી કેસર ઘોરો,
 પ્રેમ પ્રીતિ પિચકારી;
 બાજત તાલ મદંગ અંઝ ડક,
 અનહદ ધૂનિ અણુકારી. ૧
 ઉડત ગુલાલ લાલ ભયે બાદલ,
 બરષત રંગ અપારી;

બિચ બિચ સુરલી ધૂનિ બાવે,
 રામ રામ લાગી તારી.
 દસ દરવાજે ઘેર મન પકડો,
 દુરમતિ ખેંચ ઉતારી;
 ઘૂંઘટકો પટ ખુલ ગયો હૈ,
 લોક લાજ સખ ઝારી.
 હોરી ખેલ ઉલટ ઘર આવે,
 સો તિરિયા પિયુ પ્યારી;
 કહે કબીર ટરે નહિં ટારી,
 પરમ પુરૂષકી નારી.

હોરી ૧૪.

ઐસી હોરી ખેલો જામેં, દુરમત લાજ રહોરી. ટેક.
 શીલ સિંગાર સજે મોરી સજની,
 ધીરજ માંગ લરોરી;
 જ્ઞાન ગુલાલ ઉડાવો સખીરી,
 સુમતા ફેંટ ગહોરી.
 હોત ધુમાર નય તેરેમેં,
 અનહુદ જૈન બજોરી;
 ગુરસેં ફગુવા માંગ સખીરી,
 હિર દા સત્ય કરોરી.

ઝેતી બનજ ગઉ ઝો બચ્છા,
ચે લા શિષ ક રો રી;
નાવ લગી હૈ પાર કરનકૂં,
કાલી દહમેં પરોરી.

૩

માન મનીકી મટકી શિર પર,
નાહક બોઝ મરોરી;
મટકી પટકિ મિત્રો સતગુરસેં,
સાહેબ કબીર કહોરી.

૪

હોરી ૧૫.

સતગુર પ્રિયતમ પાઉં;
હરપિ હિય હોરી ખેલાઉં. ટેક
પ્રવૃત્તિ પંથમેં જાત સખિનકો,
૬ ૬ સયન બુલાઉં;
હિલમિલ ધાય જાય કૃપાલકો,
લેં અપને ગૃહ આઉં;
ચરણ ગહિ કાગ મચાઉં. સતગુર. ૧
પ્રેમ પ્રીતિકી કરિ પિચકારી,
ભક્તિકો રંગ બનાઉં;
અનહદ નાદ ઝાંઝ ડક વીણા,
ઢાલ મૃદંગ બજાઉં;
લોભકો નાચ નચાઉં. સતગુર. ૨

ત્રિવિધિ કર્મકી રજ ઉડાઉં,
 રથ દિનેશ ઠંહરાઉં;
 જલ પ્રવાહ સ્થિર કરી સરિતાકો,
 વિધિ કો વેદ ભુલાઉં;
 ધ્યાન શંકરકો ડિગાઉં. સતગુરુ. ૩
 તન અરપોં મન વારોં ચરણ પર,
 સખ ધન ધાન લુંટાઉં;
 સાહેબ કબીરસેં ફગવા મોં લેઉં,
 તો ધર્મ દાસ કહાઉં;
 મુક્તિકો પંથ ચલાઉં. સતગુરુ. ૪
 શબ્દ પ્રભાતી.

પ્રભાતી ૧.

વૈરન નિંદ્રા કહાંસેરે આઈ,
 સોય સોય સારી રૈન ગમાઈ. ટેક.
 નિંદ્રા કહૈ મોં જમકી દાસી,
 એક મુગદર દૂજે હાથ ફાંસી.
 નિંદ્રા કહૈ મોં બાળી ભોરી,
 બડે બડે મુનિજન ડારે ઢોરી.
 નિંદ્રા કહૈ મોં અતિબલ બલિયા,
 પ્રહ્મા વિષ્ણુ મહેશ્વર છલીયા.

કહું કબીર કેઈ સંત જન જાગે,
વાકી નગરી મેં ચાર નહિ લાગે.

પ્રભાતી ૨

આનંદ મંગલ ગાયો મોરી સજની,
લયો પ્રભાત બીત ગઈ રજની. ટેક.
અધર આકાશ ફુલી ફુલવારી,
મનસા માલિની કરે રખવારી.
ગિરજા એક આમી ફલ લાગા,
પાવેગા કેઈ સંત સુહાગા.
નાચન રૂદન તન્ને બહુ જૈના,
સતગુરુ ચરન લગો મોરી નૈના.
કહું કબીર ગૂંગેફી સૈના,
સતગુરુ શબ્દ પરખ કર લૈના.

પ્રભાતી ૩.

મિલના હોય તો મિલજુલ લીજે,
ચેહી દમકા મેલા હૈ. ટેક.
દીપક હૈ તો ઘટ ઉજિયારા,
જ્ઞાન ગુરુ મન ચેલા હૈ;
જાકો ખૂઝ પડે સો માનુષ,
ના તો માટી ઢેલા હૈ.

બૌરા ગાંવ અનોખી બસ્તી,
 કોઈ રોતા કોઈ હસ્તા હૈ;
 ઇસ નગરીકી ચેહી રીત હૈ,
 સુખ મહંગા દુઃખ સસ્તા હૈ. ૨
 સાધુ સંતકો ખુંદકા નાંહિ,
 પાપકા મેહ ઝમકતા હૈ;
 ચહું ચોર દેખા ચીખલ પાની,
 જો આતા સો ફંસતા હૈ. ૩
 અમર લોકસેં આયા બંદે,
 ફિર અમરાપુર જતા હૈ;
 કહેં કબીર સુનો ભાઈ સાધુ,
 ઐસી લગન લગાતા હૈ. ૪

રાગ ખિલાવલ.

ખિલાવલ ૧.

ઐસી લકિત ન કીજિયે, જામે હાવે હાંસી,
 અંત કાલ જમ મારસી, ગલે દે દે ફાંસી. ૧
 મંઝારી પરમોધકે, ખોટા વ્રત કીન્હા;
 શિરસેં દીપક ડારીકે, મૂસા ગહિ લીન્હા;
 જેસે લાખ પીધલ ચલી, પાવકકે સંગ
 છિન એક બાહિર રાખિયે, હિરદે બજ

દ્રીતા બગ ઉજરા, મન મૈલારે ભાઈ,
 માંમ મીચિ સુનિ ભયા, મછલી ગટકાઈ. ૩
 રસે ગૈંદ દરિયાવમેં, જલ રહે ભરપૂરી;
 જલસેં નિકસ બાહિર ભયો, શિર ડારત ધૂરી. ૪
 સેલ પકડિયે સાંચકી, પાંચોસેં લડિયે;
 કહેં કબીર ગુરૂ જ્ઞાનસેં, જીવત હી મરિયે. ૫

ખિલાવલ ૨

જો રે બૂઝે સો બાવરા, કયા ઉંમર હુમારી;
 તીન દેવ જાને નહિં, યે આદિ હુમારી. ટેક
 કોટિ ભયે પરમાત્મા, પરલોક સિધારી;
 હમ તો સદા મોજૂદ હે, ખેલે જુગ ચારી. ૧
 અનંત કોટિ બ્રહ્મા ભયે, મહંમદ ચાર ચારી;
 દેવતનકી ગિનતી નહિં, કયા સૃષ્ટિ બિચારી. ૨
 કોટિ કોટિ વિષ્ણુ ભયે, દશ કોટિ કનૈયા;
 સપ્ત કોટિ શંભુ ભયે, મેરી એક ન પલૈયા. ૩
 બલિ વામન કિતે ભયે, કૌરવ દલ ભારી;
 લંકાપતિ કેતે ભયે, લક્ષ્મણ અવતારી. ૪
 ના હમ બૂઠા ન બાલકા, નહિ જગત ભિખારી.
 કહેં કબીર સુન ગોરખા; યે આદિ હુમારી. ૫

બિલાવલ ૩.

હે મન મૂરખ બાવરા, તેરી સદા ન દેહી;
 કાહેન સુમરે નિજનામકું, ગુરૂ પરમ સનેહી. ટેક.
 યે માયા કિનકી ભઈ, કિનકે સંગ લાગી;
 ગુજરી સી ઉઠ જાયગી, ચિત ચેત અભાગી. ૧
 કંચનકી લંકા બની, હોઈ ગઈ ધૂર ધાની:
 વે રાવણકી સાહેબી, છિન માંહિ બિલાની. ૨
 તબ તેરી ગાંઠે કયા હતા, જબ ગર્ભ બસેરા;
 અબ તોહું માયા મિલી, તબ સોચ ધનેરા ૩
 સોરા જોજનકે મધ્યમેં, ચલતે છત્રકી છાંહી;
 સો દુર્યોધન ચલ ગયે, ગાડે માટીકે માંહી. ૪
 કહું કબીર સુનો સંત હો, મૈં કહી સમુઝાયા;
 મહાબલી સબ બપિ ગયે, કાહુ ચેત ન પાયા. ૫

બિલાવલ ૪.

ભકિત દાન ગુરૂ દીજિયે, દેવનકે દેવા;
 સદા સર્વદા સંગ રહું, કરં સતગુરૂ સેવા. ટેક.
 સુખ સંપતિ ઓ સાહેબી, સુંદર વત નારી;
 યે સબ મૈં માંગું નહિ, ગુરૂ આશ તુમહારી. ૧
 અષ્ટસિદ્ધિ નવ નિધિ હૈ, વૈકુંઠમે વાસા;
 સ્વપ્નામેં મુચ્છું નહિ, જબ લગ તન શ્વાસા. ૨

તીર્થ વ્રત મૌં ના ફિરં, નહિ પાહન પૂજા,
 મનસા વાચા કર્મણા, ગુરુદેવ ન દૂજા. ૩
 સકલ સિદ્ધન પતિ સિદ્ધ હૈ, કરુણા કર દીજે;
 જમ અંધનસેં છોડાય કે, અપનો કરી લીજે. ૪
 ધર્મદાસકી વિનતી, સાહેબ સુન લીજે;
 દર્શન દેહો પટ ખોલકે, કછુ વિલમન કીજે. ૫

ધૂન શબ્દ ૧.

સત્ય પુરુષકો ભોગ લાગે,
 શબ્દ અનાહુદ ઘંટા બાજે હો. ટેક.
 પ્રેમ સુરતિસેં કરી હૈ રસોઈ,
 અમૃત ભોજન પારસ હોઈ;
 જેવહિં સાહેબ સંત સખ સંગા,
 ગાવહી દાસસોં પ્રેમઅનંદા. ૧

કંચન ઝારી સુકૃત થાર,
 જેવહિં જોઠે સિરજનહાર;
 પાયે પરસાદ જલ અવચન કીન્હા,
 મહાપરસાદ દાસકો દીન્હા. ૨
 જાસેં કાલ ભયો હૈ આધીના,
 તબસેં હંસ ભયો પરવીના;
 કહૈ કબીર પૂરણ ભયે ભાગ,
 જબ સતગુરુ મસ્તક દિયે હાથ. ૩

ચલાવા આરતી-શબ્દ વિભાગ.

પ્રિય આત્મજન્યો !

આપ સર્વે જાણો છો કે આનંદ આરતીની રમૈની અને મંગલ શબ્દો જેમ અલગ છે તેમ ચલાવા આરતીના ચલાવા શબ્દ અને મંગલ શબ્દ પણ અલગ છે. પરંતુ કેટલાક મહંત સાહેબો, સંતા, સેવકો વગેરે આનંદ આરતી અને ચલાવા આરતીના રમૈની શબ્દો એકજ બોલી આરતી-ચરની ક્રિયા પૂર્ણ કરે છે. પરંતુ તે આપણી અનભિજ્ઞતા છે. માટે ચલાવા આરતી-ચરની વિધિ અનુસાર ચલાવા શબ્દોનો અનુક્રમે નીચે પ્રમાણે વિસ્તાર જતાવ્યો છે. ચલાવા આરતીમાં સાત રમૈની જે આનંદ આરતીમાં બોલાય છે તે બોલી નીચે પ્રમાણે શબ્દો એક પછી એક બોલવા.

તેલનો શબ્દ.

સાખ લગન મેં હો ખૈઠકે,
મંગલ ગાઇયે હો;
અતિ અમોલ ગુરૂકે શબ્દ,
તો ખોલ સુનાઇયે હો. ૧

ગાવે સખી મંગલ ચાર,
તો જીવ બિહાઇયે હો;
સુન સતગુરૂકે હો મંગલ,
સખિયન સુનાઇયે હો. ૨

હાથ કનકકે હો કંકન,
મુગટ શિર દીન્હા હો;
ખાંધ કનકકે હો કંકન,
ફલહન કીન્હા હો. ૩

હાથ રતનકે હો બીંજના,
ખાય દુરાઇયે હો;
રચ્યો હૈ તિલક લિલાર,
તો શોભા પાઇયે હો. ૪

ઝંખત સખી આનંદ સો,
તો તેલ ચઢાઇયે હો;
બહુ વિધિ સકલ આનંદ,
તો જાનિકે માનિયે હો. ૫

દૂત ભૂત જમ પેલકે,
 હંસા લોક સિધાઈયે હો;
 સો જીવ પહુંચે લોક,
 તો દૂત દુઃખ પાવહી હો.
 દુલહા ભયે સાહેબ કબીર,
 તો જીવ બિહાઈયે હો;
 હમે ઘર અજર અમોલ,
 ભાગ બડ પાઈયે હો.
 ચસાવા ચૌકાનો સીઠી શબ્દ.
 મુકિત લેઈ જળ હંસા પાવે,
 હોય મુકત લોકકું આવે.
 ખૂટી આવરદા કાલ નિયરાના,
 તળ હંસા અપના મિરતુક જના.
 તન તજિ હંસા ચલે રિંગાઈ,
 મતુ અંધા જળ રોકે આઈ.
 અરે જીવ કહાં જાસી લખારા,
 સદા નામ તેં લીનહ હમારા.
 કહાં કે જીવ કહાં ચલિ આવા,
 જીવ ભક્ષતે આન મિલાવા.
 તળ સઠીહાર પહુંચે આઈ,
 અપના જીવ લે ચલે લેવાઈ.

હંસા તો અપના કર લીના,
 હંસાકો તન હમ તુમકો દીના,
 સુચિ સુરેખી લે તન જરા,
 લેહો ખાસ તુમ ફત લખારા.
 ખોલ કપાટ હંસ ઘર ચલે,
 આગે સત્તકબીર મિલે.
 સાખી.

૭

૮

૯

ફિટફિટ કાલ અપરાધિયા,
 ખેડ રહો અરખાય;
 હંસા લોક લે જૈહો,
 જમ શિર પાંવ છુવાય.
 હંસા તુમ જન ડરપિહો,
 કર મોરી પરતીત;
 અમર લોક લે જૈહો,
 ચલિ સો લવજલ જીત.
 અખંડ મંડલ પ્રહ્લંડ ખાસા,
 નીર પવન હંસન રહિ ખાસા;
 સત સુકૃત આયે સહીહારા,
 રતન પલીતા દીપક ખારા
 ચલો જીવ ધર્મરાયકે પાસ,
 લેખા ચોખા દેવો ચુકાય;

૧

૨

૩

આગે સત્ત કબીર હૈં,
જિન લેખા દિયા ચુકાય. ૪
જમકે માથે પાંવ દે,
સતગુરુ કે ઉપદેશ;
સાહેબ અંક પઠાવહી,
તુમ ચલો આપને દેશ. ૫
જગમેં જગા સો ઊબરા,
રહા અમર ઘર સોય;
સત કબીરકે મન માનિયા,
તાપર ઉદે ન કોય. ૬

અજ્ઞાના શબ્દ.

ચલો હંસા ઘર આપને, રામઈયા રામ;
ચહાં નહિ રહેન તુમહાર હો, રામઈયા રામ. ટેક.
બહુત અપરાધી ચહાં બસે, રામઈયા રામ;
બહુત બસે બટપાર હો, રામઈયા રામ. ૧
પલ પલમેં યમ ઘા કરે, રામઈયા રામ,
ચહાં નહિ જીવ ઉબાર હો, રામઈયા રામ. ૨
જુઠે સુખકે કારને, રામઈયા રામ;
હંસા રહો હે ભુલાઈ હો, રામઈયા રામ. ૩
સતગુરુ સાચી કહત હૈં, રામઈયા રામ;
માનત નહિ રે લગાર હો, રામઈયા રામ. ૪

તન ધરી જાત જો હમ કહી, રામઈયા રામ;
 જાહાત કહી સમજાય હો, રામઈયા રામ. ૫
 હુરિનર મુનિ માને નહિ, રામઈયા રામ;
 પડે કાળ મુખ જાઈ હો, રામઈયા રામ. ૬
 સતગુરે દીપક પ્રગટાઈયા, રામઈયા રામ;
 કોઈ ઘટ ભયો ઉજ્યાર હો, રામઈયા રામ ૭
 ઉતહિ પુરુષકે સંગમેં, રામઈયા રામ;
 હંસ ઉતર ગયે પાર હો, રામઈયા રામ. ૮
 તાહિ મેં અગર પયાન હો, રામઈયા રામ;
 અગર પિયા ઘર જાઈ હો, રામઈયા રામ. ૯
 કહિં કળીર ધર્મદાસ સોં, રામઈયા રામ;
 સાર શબ્દ હો ન્યારા હો, રામઈયા રામ. ૧૦

ચલાવા મંગલ.

પિયર રહી રે ભુલાય, ઘને દિન જાપકે;
 કર સતગુરુકો સંગ. ચલી ઘર આપકે. ૧
 મામા મિલા હે મોસાળ, ભુવા દશ બેનડી;
 તજ સખિયતકો સંગ, સનમુખ હોય જડી. ૨
 જાત પિતા સુત વીર, તજે પરિવારકું;
 હમા મેલ્યા લોક, ચલી ભવપારકું. ૩
 જાહોર ન મિલના હોય, પિયરકે લોક સોં;
 ચલી હેં અપને દેશ, પૂરજ લે જોગ સોં. ૪

લંઘા અવઘટ ઘાટ, કમલ દલ હેનિયા;
 લંવર ગુફાકે ઘાટ, નિરંજન મેનિયા;
 ચઢી હૈ કલશ પર જાય, અગમ ધર ગમ કિયા;
 નિરાધાર નિરલેપ, પયાના વહાં દિયા;
 અગમ મહલ મેં જાય, મિલી હૈ પીવકું;
 હો રહી પ્રભ સ્વરૂપ, કે પરહર જીવકું;
 અધમ દીપ અગમ યહ, પુરૂષ એક સાર હૈ;
 સદ્ગુરુ કહેં કળીર, સોઈ ભરથાર હૈ.

ચન્નાવા નરિયર મોરવાનો શબ્દ.
 જખહી હંસ પયાના કીન્હા,
 સત સુકૃત અગુવા કર લીન્હા.
 આગે હોયકે ખાટ જનાવે;
 સકલ હંસ મિલ દ્વારે આવે.
 રતન આરતી કંચન થાર,
 ગલે ગજ મોતિયનકે હાર.
 ખોલ કપાટ આરતી સાર,
 રૂપા મુક્તા ખહુ વિસ્તાર.
 કોટિ સુમેર નિછાવર કીન્હા,
 પાંચો અમૃત ભોજન લીન્હા.
 સાર સિંધાસન ઐકંક દીન્હા,
 કહેં કળીર અપના કર લીન્હા.

શબ્દ ધૂન.

અત્ર ચંદનકા ચૌક પુરાયા;
 સત સુકૃત મન ભાયા.
 ભર ઝારી ચરણામૃત લીના,
 હસન લે બરતાયા.
 બીરા નામ જીવ રખવારા,
 સત શબ્દ લખાયા.
 શ્વેત મિઠાઈ ઉત્તમ પાના,
 લે પનવારે ધરાયા.
 લવંગ એલાયચી નરિયર ઘોતી,
 આરતી ધરો લેસાયા.
 શ્વેત સિંહાસન અગમ અપારા,
 સોહંગ ચંપર દુરાયા.
 છોડેલો લોક અમૃતકી કાયા,
 જગમેં જુલાહા કહાયા.
 સાધ સંત મિલ આરતી સાંજે,
 સત સુકૃત મન ભાયા.
 ચૌરાશીકા બંદ છુટાયા,
 નિહ અક્ષર દર્શાયા.
 કહે કબીર સુનો ભાઈ સાધો,
 બહુર ન ભવ જલ આયા.

આરતીના શબ્દ.

સુકૃત આરતી કરો બનાય;
 નરિયર મોરકે આરતી ફેરો,
 હ સ હો ક હું જાય. ટેક.
 લવંગ એલાયચી સોપારી નરિયર,
 કુંવલકો પત્ર ધરાય;
 એ પાંચો પનવારે સાંજે,
 ચોકે આ ન ચ ઠા ય. ૧
 જેક અંશ નરિયર નિરમાવા,
 માથ પ્રહ્લાકો લીન;
 સો પ્રભા અહંકારે આયા,
 બહુર હંસ ધર જાય. ૨
 પાંચ રતન દીપક બરે બાતી,
 કલશ બલકે હજિયાર;
 કહે કબીર સુના ધર્મદાસા,
 યહ નિજ આરતી હમાર. ૩

અસાવા શબ્દ.

(૧)

જનકી રહની અપાર જગતમે,
 સો સતનામ પિયારા હો. ટેક.

જસો પુરચન રહે જલ ભીતર,
 જલમે કરત પસારા હો;
 વાકે પત્રકો નીર નહિં વ્યાપે,
 હરકિ જાત જસ પારા હો; ૧
 જૈસે સતી જરે પિયકે સંગ,
 પિયા બચન નહિં ટારા હો;
 આપ તરે ઔરનકો તારે,
 તારે કુલ પરિવારા હો. ૨
 જૈસે સૂર અઢે રન ઉપર,
 બાંધ સકલ હુથિઆરા હો;
 વાકી સુરતિ રહે લડને મેં,
 પ્રેમ મગન લલકારા હો. ૩
 ઔસી રહનિ સો સાધુ કહાવે,
 આતમ તત્વ વિચારા હો;
 કહેં કબીર સુનો લાઇ સાધુ,
 પહોંચે શુરકા ચારા હો. ૪

(૨)

જોગિયા બિન રહ્યો નહિ જાવ હો,
 કોન મિલાવે જોગિયા. ટેક
 મં હિરની પીયા પારધી હો,
 શુર મારે શબ્દકે જાન હો;

જાહિ લગે સોઈ જાનહી,
 ઔર દરદ નહી જાન હો,
 પિયાકી પિયાસી મૈં ફિર,
 સદા રહૂં પિયુ પિયુ હો;
 પિયા મિલે તો જિયંગી,
 નહીં તો તુરત તજૂંગી જીવ હો.
 પિયા કારન પિયરી ભઈ હો,
 લોગ કહેં પિંડ રોગ હો;
 છિપ છિપ લંઘન મૈં ક્રિયા,
 મોહિ પિયા મિલનકી યોગ હો.
 તખલી વૈદ જોલાખયા,
 પકડ જતાર્ઈ નાડ હો;
 વૈદ મરમ જાને નહીં,
 યે તો કસક કરેજે હોય હો.
 કહેં કબીર સુન જોગની,
 તનમેં મનહી સમાય હો;
 તેરે પ્રેમકે કારને,
 જોગી સહજ મિલેંગે આય હો.

(૩)

મેરી અરજ હૈ દીન દયાલ હો,
 અખકી જોર ઉભારિયે. ટેક.

આઈ થી વા દેશ સે
 ભઈ પરદેશિની નાર હો;
 વહે મારગ મોહિ બૂલિયા,
 સો તો ખિસર ગઈ નિજ નામ હો; ૧
 જુગન જુગન ભરમત ફિરી,
 જમકે હાથ બિકાન હો;
 કરભેરે ખિનતી કરે,
 જાસે મિલકર ખિછુર મત જાવ હો. ૨
 વિષમ નદી વિકરાલ હે,
 વાહી ટકરિયા ધાર હો;
 મોહ મગર વાકે ઘાટમેં,
 જિન પાયે સુર નર ઝાર હો. ૩
 શબ્દ જહાજ કબીરકા,
 સતગુરુ ખેવન હાર હો;
 કોઈ કોઈ હંસ ઉમારિ હો,
 સો તો પલમેં લેઈ છુડાય હો. ૪

ભજન.

(૧)

સંતો સહજ સમાધી લલી હે;
 જાસેં દયા ભઈ સતગુરૂકી,
 સુરત ન અંત ચલી હે. દેહ.

જહં જહં જાઉં સોઈ પરિકરમા,
 જો કષ્ટ કરેં સો પૂજા;
 ગૃહ ઉધાન એક સમ લેખાં,
 બા વ મિ ટા ઉ ફળ.
 શબ્દ નિરંતર મનુવા રાચે,
 મલિન બાસના ત્યાગી;
 જાગત સોવત ઉકત બંધત,
 ઐત્રી તારી લાગી. ૨
 આખ ન મૂંઢેં કાન ન રૂંધેં,
 કાયા કષ્ટ ન ધારે;
 ઉધરે નૈનમેં સાહેબ દેખાં,
 સુંદર બદન નિહારેં. ૩
 કહેં કળીર યા સુખમન રહની,
 જો પ્રગટ કહિ ગાઈ;
 હઃખ સુખકે વહ પરે પરમ પદ.
 સોઈ સદા સુખદાઈ. ૪

(૨)

સંતો રાહ ફનો હમ દીઠા;
 હિંદુ તુરક હટા નહિં માને,
 રયા હ સ બ જિહ કો મી ઠા. ટેક.

હિંદુ ઘરત એકાદસિ સાધે,
 હિંદુ સિંગારા સે તી;
 દેવ ત્યાગે મનકે ન હટકે,
 આતકે ક રે સ ગો તી. ૧

પાર ન રોજ નીમાજ ગુજરે,
 તુરકે બાંગ પૂકારે;
 બિસમિલ બાંગ પૂકારે;
 ધનકી ભિસ્ત કહાતે હોઈ હે,
 સાંઝે સુરગી મારે, ૨

હિંદુકી દયા મહેર તુરકનકી,
 દોનોં ઘટસોં ત્યાગી;
 વે હલાલ વે ઝટકે મારે,
 આગ હુનો ઘર લાગી. ૩

હિંદુ તુરકકી એક રાહ હે,
 સતગુરે દર્શ હે બતાર્થ;
 કહહિં કબીર સુનહુ હો સંતો,
 રામ ન કહેઉં ખુદાર્થ. ૪

(૩)

હમારે મન કબ બજિ હો ગુરે નામ. ટેક.
 બાલપના જન્મતાહી જોયો,
 જવાનીમેં વ્યાપા કામ;

વૃદ્ધ ભયે તન કાંપન લાગે,
 લટકે ન લાગે ચામ. ૧
 કાન બહિર આંખ નહીં સૂઝે,
 ભયે દાંત બેકામ;
 ઘરકી તિરિયા વિમુખ હોય બહી,
 પુત્ર કિયો કલકાન. ૨
 બટિયાસેં ભૂંધ્યા કર દીન્દેં,
 જમકા ગડા નિશાન;
 કદેં કળીર સુનેા ભાઈ સાધો,
 હુબિધા મેં નિકસત પ્રાન. ૩

(૪)

મન નેકી કર લે દો દિનકા મિજમાન. ટેક.

જોરે લડકા કુટુંબ કળીલા,
 દો દિનકા તન મલકા મેલા;
 અંત કાલ ઉઠ ચલા અકેલા,
 તજ માયા મંડાન રે. ૧
 કહાંસે આયા કહાં જાયગા,
 તન છૂટે મન કહાં રહેગા;
 આખિર તુઝકો કૌન કહેગા,
 ગુરૂ બિન આતમ જ્ઞાન રે. ૨

કૌન તુમહારા સચ્ચા સાંઈ,
મૂઠા હૈં સખ સકલ સંસારા;
કહાં મુકામ કહાં ઠિકાના,
કયા અસ્તિકા નામ રે. ૩

રહટ માલ પનઘટ જો ભરતા,
આવત જાવત ભરા ઓ રીતા;
જુગન જુગન તૂં જીતા મરતા,
કયોં કરતા અલિમાન રે. ૪

લક્ષ ચૌરાસી હૈં ખેતા સા,
ઉચ નીચ ઘર લેતા વાસા;
કહૈં કળીર સુનો લાઈ સાધો,
જપના ગુરૂકા નામ રે. ૫

(૫)

મન મૌલા જાને ગુજર ગઈ ગુજરાન રે. ટેક.

કોઈ દિન રૂખા સૂખા રાંધા,
કોઈ દિન દૂધ મલિકા છાંદા;
કોઈ દિન પત્ર પરાયલ કાંદા,
કોઈ દિન રહે હિરાન રે. ૧
કોઈ દિન શાલ હુશાલા અંગે,
કોઈ દિન કાટે દૂટે નંગે;

કોઈ દિન ખાસે રંગ ચંગે,
 કોઈ દિન તો રે તા ન રે. ૨
 કોઈ દિન દેવલ કોઈ દિન મહાજિદ,
 કોઈ દિન બાગ બગીચા વાડી;
 કોઈ દિન રહે વૃક્ષકે છાંછી,
 કોઈ દિન રહે મેદાન રે. ૩
 હિલ મિલ રહેના દે કે ખાના,
 નેકી બાત શિખાવત રહેના;
 કહે કચ્છીર સુનો ભાઈ સાથે,
 જપતા નિરગુણ નામ રે. ૪

(૬)

મેરે મન બસ ગયે સાહેબ કચ્છીર. ટેક.
 કાશી મેં સતયુર પ્રગટ ભયે હેં,
 ગુણ કે ગહિર ગંભીર;
 કાશી તજ મગહર મેં આયે,
 દોઝી દીન કે પીર. ૧
 એક દિન સાહેબ બેન બળયે,
 કાલિંદ્રી કે તીર;
 સુરનર મુનિ સખ છક્તિ ભયે હેં,
 છક ગયે જસુનાકે નીર. ૨

કોઈ ગાડે કોઈ અગન જલાવે,
કોઈ ન ધરતા ધીર;
ચાર દાગસેં ન્યારે સાહેબ,
વિનશત નાહીં શરીર. ૩

જગ ન્નાથ કે મંદિર થાપે,
હટ ગયે સાગર નીર;
દાસ મલૂક સલૂક કહત હૈ,
ખોળે ખસ મ કળીર. ૪

ગઝલ

ગઝલ-વનિ ઇમન ૧.

હે નાથ મુસ જગતમેં, સિવા કૌન તુમહારે ?
માતા પિતા સ્વામી સગા, બન્ધુ હૈ હમારે. ટેક.
એસા દયાલ ઔર, નહિ દૂસરા ધની;
કરી નાષ્ટ કષ્ટ જીવકે, દુઃખ દંદ્ર નિવારે ૧
જબ જબ તુમહારા નામ લે, ભક્તેનિ પુકારા;
તબ તબ સહાય કરનેકો, આપી તો સિધારે. ૨
ચારોં યુગોંમેં ધારી રૂપ, તુમ પ્રગટ ભયે;
પાપી અનેક તારકે, ભવપાર ઉતારે. ૩
મહિમા અતંત આપકી, કોઈ ન કડ શકે;
યહ બની ભેદ વેદ, નેતિ નેતિ ઉચારે. ૪

અળ ભગી મોહિ દીજૈ, દર્શન કૃપાનિધે;
હોય અતિ આધિન, દીન ધર્મદાસ પુકારે. ૫

(૨)

કૃપાસિંધુ મુઝે અપના, બના હોગે તો કયા હોગા;
જરા સતનાન કાનેંમેં, સુના હોગે તો કયા હોગા. ૧
દયા કરનેકો જીવેંપર, જો તુમ દુનિયામેં આયે હો;
મેરી ભી તર્ક ઇક દૃષ્ટિ, બુઝા હોગે તો કયા હોગા. ૨
સકલ જગમેં પતિત પાવન, તુમહારા નામ જાહિર દે;
અગર મુઝ એક પાપીકો ભી, ત'રોગે તો કયા હોગા. ૩
અખંડિત જ્ઞાનકી ધારા, બરષકે પરમ સુખદાહ;
પ્રબલ ત્રયતાપકી અગ્નિ, બુઝા હોગે તો કયા હોગા. ૪
પરમ સિદ્ધાંત વેદોંકા, લખાકે આત્મા મુઝકો;
મેરે દિલસે અવિદ્યાકો, હટા હોગે તો કયા હોગા. ૫
કઈ મુદતસેં ગોતે ખા, રહા હૂંગા બિચારા મેં;
સહારા દે કે ચરણોંકા, બચા હોગે તો કયા હોગા. ૬
પડી હૈ આય અળ મેરી, પ્રભુ ભવધરમેં નૈયા;
ખેગૈયા બન કિનારે પર, લગા હોગે તો કયા હોગા. ૭
અરજ ધર્મદાસકી પ્રભુજી, ફક્ત ચરણોંમેં થહ હૈ કી;
જનમ અરૂ મરણકે દુઃખસેં, છુટા હોગે તો કયા હોગા. ૮

(૩)

ધન્ય કબીર ! કુછ જલવા,
 દિખાના હો તો અસા હો;
 બિના માળાપકે દુનિયામેં,
 આના હો તો એસા હો. ટેક.

ઉતર આસમાનસેં એક નૂરકા,
 ગોલા કમલદલ પર;
 વો આકે બન ગયા બાલક,
 બહાના હો તો એસા હો. ૧

કહું કયા ઢંગ ગંગાકે,
 કિનારે શિષ્ય હોનેકા;
 જો રામાનંદ સ્વામીકો,
 ભૂલાના હો તો એસા હો. ૨

છુટાકર ઢંગ દુનિયાકા,
 સત્ય ઉપદેશ દેતે થે;
 અરે મૌદાન ગર ડંકા,
 બજના હો તો એસા હો. ૩

બહુસ કરનેકો પંડિત મૌલવી,
 સળ પાસમેં આયેં;
 ભયે શરમીન્દે આપી ખુદ,
 હરાના હો તો એસા હો. ૪

સુના કે જ્ઞાન નિરખાની,
 ક્રિયા દોઉ દીનકે ચેલા;
 અગર સંસારમે સતગુર,
 કહાના હો તો એસા હો. ૫
 હમરોં બેલ ભરકે ધાન
 કેશવ લેંટ કે લાયા;
 રખા નહીં એક દાનાગર,
 લૂટાના હો તો એસા હો. ૬
 ક્રિયા સદ્ધર્મ કા પરચાર,
 પહલે પહલ કાશી મેં;
 બિના ભક્તિકે મુક્તિકા,
 ઠીકાના હો તો એસા હો. ૭
 છોડકર ફૂલ ઓ ચાદર,
 ગયે સાદેહ નિજધરકો
 પરમ અવતાર ઇસ જગમેં,
 રવાના હો તો એસા હો. ૮
 બચાયા હિંસકોંકે હાથ સેં,
 હિન્દુ ધરમ સાખીત;
 કહેં ધર્મદાસ ગહરી જડ,
 જમાના હો તો એસા હો. ૯

ગઝલ ધ્વનિ જિલા ૪.

તજ સકલ તદખીર એક કખીરકો ધ્યાયા કરો;
 હાકે દીન આધીન સંતોકે નિકટ આયા કરો. ટેક.
 કુલ ફલ પરસાહ થોડા બહુત રૂ શ્રદ્ધાકે સહિત;
 ખન શકે જો કુલ ચો ઉનકી ભેટકો લાયા કરો. ૧
 ધરકે સન્મુખ ઉનકે, અપને હાથ દોનોં જોડકર;
 અદખસે અભિમાન તજ, ચરણોંમે શિરનાયા કરો. ૨
 સુનીકે ઉપદેશોંકો ઉનકે, મનન કર ફિર બાર બાર;
 નિદિધ્યાસન કરકે ઉસકો, કામમેં લાયા કરો. ૩
 હમ બદમ કર ચાહ વહ, ધર્મદાસ ઉઠતે બેઠતે;
 સત્ય સાહિબ સત્ય સાહિબ કહકે ગુલ ગાયા કરો. ૪

ગઝલ ધ્વનિ જંગલા ૫.

ચો જો ગલમેં દુઃખ થા જળર,
 તુઝે ચાહ હો કિ ન ચાહ હો;
 આયા થા તબ તૂં કૌલ કર;
 તુઝે ચાહ હો કિ ન ચાહ હો. ટેક.
 મલ મૂત્રમેં તો શરીર સખ,
 લિપટા હુવા દુરગંધમેં;
 જઠરાગ્નિમેં જલનેકા ડર,
 તુઝે ચાહ હો કિ ન ચાહ હો. ૧

ઉલટા પૈર અતિ કપટ એ,
નીચા ક્રિયા શિર પૈરમેં;
રોતા થા હરદમ આંખભર,
તુએ યાદ હો કિ ન યાદ હો.

ઇસ દુઃખસેં કાઢો મુએ,
હરગિજ ન ભૂલૂંગા તુએ;
કહતા થા હો હોકે જે ખખર,
તુએ યાદ હો કિ ન યાદ હો.

નવ માસ રક્ષા કી પ્રભુ,
ફિર ગર્ભસે બાહર ક્રિયા;
ખલહીન બાલક જે ખખર,
તુએ યાદ હો કિ ન યાદ હો.

ફિર ક્ષેત્ર પાલન ક્રિયા.
હો જવાન માયામેં કંસા;
ફિરને લગા તું ઇધર ઉધર,
તુએ યાદ હો કિ ન યાદ હો.

કપડે આભૂષણ પહન કર,
ચલનેમેં દેખે છાંહ કે;
મોહિત હુવા લખી નારી પર,
તુએ યાદ હો કિ ન યાદ હો.

રહ કર જીવાની કુછ દિનોં,
 આતે ખુઢાપા દેખ કર;
 કંપને લગા શિર સર ખસર,
 તુઝે યાદ હો કિ ન યાદ હો. ૭
 અખ ભી તો મૂરખ ચેત તૂં,
 તીનોં ચે પન ચૌંહિ ગયે;
 ગુર કબીર કહતે હૈં અગર,
 તુઝે યાદ હો કિ ન યાદ હો. ૮

ગઝન ધ્વનિ ખમાચ ૬.

ભરા સતસંગકા દરિયા,
 નહા લો જિસકા જી ચાહે;
 જિગર સે દાગ પાતિકકા,
 છુડા લો જિસકા જી ચાહે. ટેક.
 ન ઐસા ઔર હૈ તીરથ,
 જગતમેં દુસરા કોઈ;
 ગયા હુર દાર જા કા
 અજમા લો જિસકા જી ચાહે. ૧
 કષિ મુનિઓંને ભી ગાઈ,
 બહોત કુછ ઇસકી જો મહિમા;
 લિખિ વહ પોથિયોં મેં હૈ,
 પઢા લો જિસકા જી ચાહે. ૨

નહીં ઇસમેં જરા તઅબુખ,
 જો ફલ સંતોને ફરમાયા;
 કાગ સેં હં સ અ પ ને કો,
 બના લો જિસકા જી ચાહે. ૩
 હુબરોં રતન જે કીંમત,
 ભરે આલાસેં આલા હૈ;
 જરા ઇસમેં લગા ગોતા,
 ઉઠા લો જિસકા જી ચાહે. ૪
 મુક્ત હોના ચહો દુઃખસેં,
 તો તુમ ધર્મદાસ સતગુરુકે;
 શરન આ કાલસેં તિનુકા,
 તોડા લો જિસકા જી ચાહે. ૫

રાગ કવાલી ૭.

સદ્ગુરુ રક્ત જગતમેં, દુઃખકો છુડાનેવાલે;
 ભવસિન્ધુમેં કુટુંબકે, સખ હૈં દુખાનેવાલે. ટેક.
 માતા પિતા તુમહારે, તિરિયા ઔ સુત વિચારે;
 સ્વારથકો અપને સારે, નાતા લગાનેવાલે. ૧
 અબ તો સગે ઘનેરે, કહુતા હૈં જિનકો મેરે;
 આખિરકો કોઈ તેરે, નહિ કામ આનેવાલે. ૨
 યમકે પડેગા પાલે, મુસકે જકડકે તાને;
 કોઈ ન ઉસ ઠિકાને, હાંગે બચાનેવાલે. ૩

પાકે મનુષ્ય તનકો, કરલે પવિત્ર મનકો:
 ફૂલે ન દેખ ધનકો, દૌલત કમાનેવાલો. ૪
 મુનલે યે બાત નીકી, ખ્યારે ગુરુ કબીરકી:
 ભકિતસેં ઉસ ધનીકી, અય મુંહુ છિપાનેવાલો. ૫

(૮)

બનૈ જો કછુ ધરમ કરલે;
 થહી એક સાથ આવેગા:
 ગયા અવગર ન તેરે ફિર,
 યે હુરગિજ હાથ આવેગા. ટેક.
 દિવાના બનકે દુનિયામેં,
 સમય અનમોલ ખોતા હૈ;
 દિયે લાખોંકી દૌલત લી,
 ન પલ રહુને તું પાવેગા. ૧
 ધરી રહી જાયગી તેરી,
 અકડ સારી ઠિકાને પર;
 જળ આકે યમ જકડ ગરદન,
 પકડ કર ધર દબાવેગા. ૨
 કુટુંબ પરિવાર સુત જોઈ,
 સહાયક હોગા નહિં કોઈ;
 તેરે પાપોંકી ગઠડી ખુદ,
 તૂહી શિર પર ઉઠાવેગા. ૩

ગરભમેં થા કહા તૂને,
 ન ભૂલૂંગા પ્રભુ તુમકો;
 ભલા તૂં જનયકે અપના,
 ઉસે કયા મુંહ દિખાવેગા. ૪
 તુઝે તો ઘરસે જંગલમેં.
 તેરાહી ખુદ જખુદ ખેટા;
 સુલાકે લકડિયોંકે ઢેરસેં,
 તુ ઝકો જ લાવેગા. ૫
 કહૈં કળીર સમુઝાઈ,
 તૂં કહના માન લે ભાઈ;
 નહિં તો અપની ઠકુરાઈ,
 વૃથા સારી ગમાવેગા. ૬

(૯)

સતનામકા જંડા આલમમેં,
 ગડવા દિયા સતગુરુ કળીરને;
 ભ્રમ ભૂતકા ભંડા ચકદમહી,
 ફડવા દિયા સતગુરુ કળીરને. ટેક.
 જો જડકે પીછે પડે હુયે થે,
 ચેતનસેં ચિત્ત હટા કરકે;
 હો પરગટ ચેતનકી મહિમા,
 ખતલા દિયા સતગુરુ કળીરને. ૧

ધર્મદાસકો પત્થર પૂજનેમેં,

રે ખીત ગયે બરસોં બરસોં;

પર હાથ ન આયા કુછ ઉનકો,

દિખલા દિયા સતગુરુ કબીરને. ૨

કિયે કૈદ હજારોં સાધુકો,

ચક્કી પિસવાવે સુલતાને;

ફિરવા કર ચક્કી ચેતન બલ,

દિખલા દિયા સતગુરુ કબીરને. ૩

જગન્નાથકા પંડા અગ્નિસેં,

જલ કર જળ છટપટ કરતા થા;

જલ છાંટા દૂરસે દે ખીડા,

હુરવા દિયા સતગુરુ કબીરને. ૪

અભિમાની ખોથા ધારીકો,

કરતે થે પરાજય પલ ભરમેં;

માલી કહું જ્ઞાન પરમજ્યોતિ,

લાયા હું સતગુરુ કબીરને. ૫

(૧૦)

ઈતના તું કરના સાહેબ,

જળ પ્રાણ તનસેં નિકલે;

તેરી તરફ હો ચિતવન,

ઔર ભાવ ભરકે નિકલે. ટેક.

આવે	ન	ખ્યાલ	ધરકા,	
સુત	દાર	માત	જરકા;	
ચેલા	ચંવર		મંદરકા,	
જળ	પ્રાણ	તનસે	નિકલે.	૧
તુઝસે	હી	તાર	લગી હો,	
ખંદગી	મે	સર	ગુડી હો;	
અપની	ન	કુછ	રહી હો,	
જળ	પ્રાણ	તનસે	નિકલે.	૨
કરુણામય	રૂપ	ખડી	હો,	
માલીકી	દીઠ	ગડી	હો;	
સુરતા	મેરી	લડી	હો,	
જળ	પ્રાણ	તનસે	નિકલે.	૩

ભજન રાગ ખનખરા ૧૧.

ધન ! ધન ! સતગુરુ સત્ય કપીર;
 ભકત ભવપીર મિટાનેવાલે. ટેક.
 રહે નલ નીલ યતન કરી હાર,
 તખ રઘુવીરને કરી પુકાર;
 અય અત રેખા લિખી સુધાર,
 સિન્ધુમેં શિલા તિરાનેવાલે. ૧
 ડસ્યો વિષધરને હું જળ આય,
 પુકાર્યો ઇન્દ્રમતિ અકુલાય;

ધાયકે બેગી કીજે સહાય,

બિરહુલી મંત્ર સુનાનેવાલે. ૨

દામોદર શાહને હોત અકાજ,

અરજકી રૂબત દેખી જહાજ;

લાજ રખ લીજે ગરીબ નિવાજ,

આજ નિધિપાર લગાનેવાલે. ૩

કહૈં કરજેરી દીન ધર્મદાસ,

દરશ દે પૂરણ કીજે આશ;

મેટિયે જન્મ મરનકી ત્રાસ,

સત્યપદ પ્રાપ્ત કરાનેવાલે. ૪

રાગ લાવણી ૧૨.

ભવ રૂબત પાર ઉતારો,

ગહિ હાથ નાથ મોહિ તારો;

કરુણા નિધાન હિતકારી,

મૈં આયો શરણ તુમહારી ટેક.

યદ્યપિ મૈં અતિ અધકમીં;

નહિ મો સમ કોઈ અધમીં;

તદ્યપિ તુમહારી પ્રભુતાઈ,

કુછ ન્યૂન ન દેત દિખાઈ;

ગાવત હૈ ગુણ શ્રુતિ સારી,

મૈં આયો શરણ તુમહારી. ૧

સખ લોક કુટુંબ હૈ મેરે,
 નિજ સ્વાસ્થકો બહુતેરે;
 યમરાજ પેકડ લે જાવે,
 તબ કામ કોઈ નહિ આવે;
 યહ બાત હૃદયમેં બિચારી,
 મેં આયો શરણુ તુમહારી.
 કરી કૃપા કુબોધ વિનાશો.
 સત જ્ઞાન હૃદયમેં પ્રકાશો;
 ભ્રમ સંશય શોક ઘનેરો,
 સખ દૂર કરો પ્રભુ મેરો;
 નિજ દાસ જની અધિકારી,
 મેં આયો શરણુ તુમહારી.
 કહેં ધર્મદાસ કર જોરી,
 ઇતની વિનતી પ્રભુ મોરી;
 જન જનિ અનુગ્રહ કીજે,
 ગુરુ ભક્તિદાન મોહિ દીજે;
 તન મન ધન ચરનન વારી,
 મેં આયો શરણુ તુમહારી.

રેખતા ૧.

સતકા શબ્દ સેં ધરનિ આકાશ હૈ,
 સતકા શબ્દ સેં પવન પાની;

સતકા શબ્દ સં ચંદ્ર ઓ ચુર હે,
 સતકા શબ્દ સં વેદ બા ની;
 સતકા શબ્દ સં ગુરુ ઓર શિષ્ય હે,
 સતકા શબ્દ સં પુરૂષ ના ની;
 સતકા શબ્દ સંસાર મેં રમિ રહ્યા,
 સતકા શબ્દકી સનંદ ન્યારી.
 સતહિ વાર હે સતહી પાર હે.
 સતહિ શબ્દ મિલ સંત ગાવે;
 કહૈં કબીર કોઈ સતકા પારખી,
 કોટિ મધ્યે કોઈ એક આવે.

ઉપદેશ ૨.

ચાર વેદ છશાસ્ત્ર અઢારા પુરાન માંહિં:
 જો નર દયાવંત સોઈ નર નર હે,
 મુંડ મુંડાયેસેં કિતેક નર તર ગયે.
 લેડ ન તરે જાડે નિત સર સર હે.
 જટાકે જઠાયેસેં કિતેક નર તર ગયે;
 મોર ના તરે જાકી લાંબી લાંબી પર હે.
 ગંગાકે નહાયેસેં કિતેક નર તર ગયે;
 મીન નહીં તરે જાકે જલહીમેં ઘર હે.
 કહતે કબીર સાહજ સુનો સંત ધર્મદાસ:
 જાકે હિયે દયા જાસે સોઈ ભવ તર હે.

રેખતા ૩.

ઉલટિ યંત્ર ધરો શિખર આસન કરો,
 દેખ સો દેવ દરગાહ માંહી.
 જહાં તેલ ખાતી જિના અધર હીપક બલૈ,
 યુક્તિહી જોત સો ઘટૈ નાહી.
 જહાં તાલ તાંતી જિના રાગ રમતા સુના,
 પાવ જિન નિરત અંકાર ખાંહી.
 હાથ જિન પાંવ જિન શીશ મસ્તક જિના,
 હુકુમ હુથિઆર જિન કૌજ પાઈ.
 જહાં જંત્ર તેજ નહિ ગૈંદ છાજે નહિ,
 યુદ્ધ મંડાન તહાં ઘાવ નાહી.
 પાત જિન પેડ જિન વાઘડમ્બર રહે,
 પાલી જિન સર્વહી લોલ ખાહી.
 નિર જિન કમલ તહાં ફૂલી નિર્મલ રહે,
 પોખ જિન ભંવર ગુંજર ખાહી.
 નેવ જિન મહલ કે દરોં છાજત બના,
 રૂપ જિન દેવ જહાં મૌજ પાઈ.
 કહેં કબીર કોઈ નિરતિ લો નિરખિયો,
 પપિલ કે પંથમેં ગયંદ જાઈ.

રેખતા ૪.

છાંડિ ધોખા દિયા આપ નિશ્ચય ક્રિયા,
 આદિ અરૂ અંત સાહેબ એક બની.
 મુરતિકે થાકતે નિરતિ ભી થાકિયા,
 નિ.તિકે થાકતે શેષ કંપા.
 શેષકે કંપતે ધરનિ ભી ધસમસી,
 ધરનિકે ધસમસે મેરૂ ડોલા.
 મેરૂકે ડોલતા શબ્દ સાયર મિલા,
 ઉર્ધ્વ મેં શબ્દ ધનધોર ગાળ.
 બળત બળતી મિલી કર્મ ચારી બુરી,
 બાંધિ પાતાલ આકાશ ફેરા.
 સત્ત કબીર તહાં બ્રહ્મ ચૌરી કરા,
 સત સાહેબ તહાં લિયા ફેરા.

રેખતા ૫.

ઝિલમિલિ જ્યોતિ ઝનકાર બાળ બળે,
 દિલકે પ્રિય એક ચંદ્ર દેખા.
 કોટિ બ્રહ્મા જહાં વેદ પઢતે રહે,
 કોટિ શંભુ જહાં ધ્યાન ધરતા.
 નારદા શારદા હાથ જોડે ખડે,
 વહાં વેદ કિતેબ કહો કૌન સુનતા.

હું કબીર સત નામ કે જાણ પર,
બેઠકે સત કોઈ પાર હોતા.

જૂનના ૧

તીરથ સકલમેં પાની હૈ જી,
કછૂ ઓર નહિ તુમ નહાય દેખો,
પ્રતિમા સકલકી જડ હૈ જી.
બોલે નહિ તુમ બોલાય દેખો.
વંદ પુરાન સળ બાદ હૈ જી,
તુમ ઘટકા પડદા ખોલ દેખો.
અનુભવકી બાત ગુરૂ કબીર કહે,
સતનામ બિના સળ પાલ દેખો.

જૂનના ૨.

હાર હાર દીજે ઉઠ રાદ લીજે,
ધંસ રાદ કરી સાંઈ પાઈયેજી.
દુઃખ ગુણસા ન્યારા હોય રહે,
નિત સત અસત વિચારિયેજી.
મુયે મુકિતકી આશ ફેલી,
જીવત હી મુકિત કયેં ન પાઈયેજી.
અંત સમય જહાં જીવના હૈ,
કબીર જીવત કયેં ન જાઈયેજી.

श्रुतेना ३.

धन धन कभीरका ज्ञान यारी,
 पुस्तक पुरान का भीव है ल;
 कुल सेती अक्षर काढ लिया,
 जैसे दुधके भीयमे धीव है ल.
 सुख तारन के भीयमे चंद्र सोहे,
 जैसे देवतनमे गडे शिव है ल;
 वेद कितेन काण पंडित रचा,
 कभीर के ज्ञानमे लव है ल.

સપ્તમ ખંડ.

પ્રશ્નોત્તર વિલાસ સાખી સંગ્રહ.

ગુરુ તુમ્હારા કહાં જસે, ચેલા કહાં જસાય;
ક્યોં કરિકે મિલના લયા, બિછુડે આવે જય ?
ગુરુ હમારા ગગનમેં, ચેલા હૈ ચિત્ત માંહિ
સુરતિ શબ્દ મેલા લયા, બિછુડત કબહું નાંહિ.
કહાં ખુંદ સાયર મિલા, કિહિ બિધિ કૌન સ્નેહ;
યહ મનમેં સંદૌ લયા, સમુજિ અર્થ કહિ દેહ ?
ગગન ખુંદ સાયર મિલા, ઉત્તમ પરમ સ્નેહ;
મનકા સંસૈ દૂર કરે, સમુજિ અર્થ ગહિ ચેહ.
શબ્દ કહાંતે ઉઠત હૈ, કહુ કહાં જય સમાય;
હાથ પાંવ વાકે નહિ, કેસે પકડા જય ?
નાલિ કમલતે ઉઠત હૈ સુન્નમેં જય સમાય;
હાથ પાંવ વાકે નહિ, સુરતિસેં પકડા જય.
શબ્દ કહાં સે આઈયા, કહાં શબ્દકા ભાવ;
કહાં શબ્દકા સીસ હૈ, કહાં શબ્દકા પાંવ ?
શબ્દ પ્રહાંડ તે આઈયા, મધ્ય શબ્દકા ભાવ;
સાન શબ્દકા સીસ હૈ, અસાન શબ્દકા પાંવ.

કૌન શબ્દકી નાવરી, કૌન શબ્દ અસવાર;
 કૌન શબ્દકી ડોર હૈ, કૌન ઉતારૈ પાર ?
 સાંચ શબ્દકી નાવરી, અકહ શબ્દ અસવાર;
 સુરતિ શબ્દકી ડોર હૈ, તુઝે ઉતારૈ પાર.
 કૌન સરૌવર પાની બિન, કૌન મીચ બિન કાલ;
 કૌન સુપરિમલ બાસ બિન, કૌન બિચ્છ બિન ડાલ ?
 માન સરૌવર પાનિ બિન, નિદ મીચ બિન કાલ;
 શબ્દ સુપરિમલ બાસ બિન, સુરતિ બિચ્છ બિન ડાલ.
 કબીર મન મૈલા ભયા, યામેં બહુત બિકાર;
 યહ મન કૈસે ધોધયે, સાધુ કરો વિચાર ?
 ગુરૂ ધોબી સિવ કાપડા, સાબુન સિરજનહાર;
 સુરતિ સિલા પર ધોધયે, નિકસે રંગ અપાર.
 ઇસ તનમેં મન કહાં બસે, નિકસિ જાય કિ હિ ઠૌર;
 ગુરૂગમ હૈ તે પરખિ લે, નાતર કર ગુરૂ ઔર ?
 મનૌં માંહી મન બસે, નિકસિ જાય નૌ ઠૌર;
 ગુરૂગમ ભેદ બનાધયા, સબ સંતન સિર મૌર.
 હૃદય ફાટી ઘૂત કહાં ગયા, કાંસા ફૂટી નાહ;
 તન છૂટૈ મન કહાં રહૈ, જનૈ બિરલા સાધ.
 હૃદય ફાટી ઘૂત હૃદય મિલા, નાહ મિલી આકાશ;
 તન છૂટૈ મન તહાં ગયા, જહાં ધરી મન આસ.
 સકલ પસારા પવનકા, સાત દ્વીપ નવ ખંડ;

કૌન નામ ઉસ પવનકા, જો ગરજૈ પ્રહાંડ ?
 સકલ પસારા પવનકા, સાત દ્વીપ ની અંડ;
 સોહ નામ ઉસ પવનકા, જો ગરજૈ પ્રહાંડ.
 કૌન પવન ધરતી બસૈ, કૌન પવન આકાસ;
 કૌન પવન મધ્યે બસૈ, કૌન પવન પરકાસ ?
 ધીર પવન ધરતી બસૈ, અગહ પવન આકાસ;
 મધુર પવન મધ્યે બસૈ, અગર પવન પરકાસ.
 કૌન પવન લે આવર્ધ, કૌન પવન લે જાય;
 કૌન પવન ભરમત ફિરૈ, સો મોહિ દેહુ બતાય ?
 સહજ પવન લે આવર્ધ, સુરતિ પવન લે જાય;
 જીવ પવન ભરમત ફિરૈ, કહેં કબીર સમુજાય.
 કૌન દેસ તે આઈયા, કૌન તુમહારા ઠામ;
 કૌન તુમહારી જાતિ હૈ, કૌન પુરૂષકા નામ ?
 અમર લોક તે આઈયા, સુખસાગર હૈ ઠામ;
 જાતિ અજાતિ મેરી હૈ, સત્ત પુરૂષકા નામ.
 કૌન તુમહારી જાતિ હૈ, કૌન તુમહારા નાંવ;
 કૌન તુમહારા ઈષ્ટ હૈ, કૌન તુમહારા ગાંવ ?
 જાતિ હમારી આતમા, પ્રાણ હમારા નાંવ.
 અક્ષય હમારા ઈષ્ટ હૈ, ગગન હમારા ગાંવ.
 કહાંસે આયા જીવ યહ, કિસમેં જાય સમાય;
 કૌન કોન્સે અદિ ચલા કહેા મુજે સમુજાય.

સિરગુન આયા જીવ યહ, નિરગુન જય સમાય;
 સુરતિ ડોરિ લે ચઢિ ચલા, સતગુરુ દિયા ખલાય.
 કૌન સાધૂકા ખેલ હૈ, કૌન સુરતિકા દાવ;
 કૌન અમીકા રૂપ હૈ, કૌન વજ્રકા ઘાવ ?
 ક્ષમા સાધૂકા ખેલ હૈ; સુમતિ સુરતિકા દાવ;
 સતગુરુ અમૃત રૂપ હૈ, શબ્દ વજ્રકા ઘાવ.
 કે રતિ ભર સુરતિ હૈ, કે રતિ ભર કામ;
 કે રતિ ભર માયા હૈ, કે રતિ નિજ નામ ?
 સોરા રતિ ભર સુરતિ હૈ, છત્તીસ રતિ ભર કામ;
 માયા સહસ રતિ ભરૈ, એક રતિ નિજ નામ.
 કૌન જગાવૈ બ્રહ્મ કો, કૌન જગાવૈ જીવ;
 કૌન જગાવૈ સુરતિકો, કૌન મિલાવૈ પીવ ?
 બિરહ જગાવૈ બ્રહ્મકો, બ્રહ્મ જગાવૈ જીવ;
 જીવ જગાવૈ, સુરતિકો, સુરતિ મિલાવૈ પીવ.
 કે માસે ભર નામ હૈ, કે માસે ભર પાન;
 કે માસે ભર પુરૂષ હૈ, જાકો ધરિયે બ્યાન ?
 અઠ માસે ભર નામ હૈ, નૌ માસે ભર પાન;
 સોરા માસે પુરૂષ હૈ, જાકો ધરિયે બ્યાન.
 કુમતિ કિસકી મિટિ ગઈ, કિસકા મિટા હંકાર;
 કયોં ઠરિકે લેલા હુઆ, સો મોહિ કહો બિચાર ?
 કુમતિ ચિત્તકી મિટી ગઈ, મિટ ગયા મન હંકાર;

દોનોંકા ઝગડા મિટા, કહેં કબીર બિચાર,
 એક રામ હશરથ ઘર ડોલે, એક રામ ઘટઘટમેં બોલે;
 એક રામકા સકલ પસારા, એક રામ સખહીસોં ન્યારા.
 કૌન રામ હશરથ ઘર ડોલે, કૌન રામ ઘટઘટમેં બોલે,
 કૌન રામકા સકલ પસારા, કૌન રામ તિરગુનસે ન્યારા ?
 આકારરામ હશરથ ઘર ડોલે; નિરાકાર રામ ઘટઘટમેં બોલે;
 ખુંદ રામકા સકલ પસારા, નિરાખંલ સખહીસોં ન્યારા

॥ सत्यनाम ॥

दानवीरोना नाम

१५१ डा. पंयाल श्री आत्माराम सोमनाथ
अमदावाद घोषीघाट, दुधेस्वर रोड,

१५२ डा. महेता श्री सोहनलाल पिता व्याख्येन्द्र
भांसवाडा, राजस्थान, मु. भांडु-

५१ डा. श्रीमति लक्ष्मि रानीभेन अमृतलाल
जेरवा, अमदावाद.

५१ „ लक्ष्मिराज श्री भुजबल्लभ कलाभार्गना
सुपुत्र श्री पुंनल्लभ डालदा-अमदावाद

२५ „ महंतश्री रतनदास वालदास
अमदावाद, गाम घोणाडुवा

२५ „ महंतश्री लीप्पादास रामल्लभार्ग
मगवाडा ज. पालनपुर

२५ „ परमार श्री अंजालाल डी.
गाम नरका ता. जेराणु

- ૧૫ „ પરમાર શ્રી રણછોડલાલ ભનાભાઈ
મુ. પાલડી તા. વિંનપુર
- ૧૫ „ પરમાર શ્રી સદારામ બહેચરભાઈ
મુ. પાલડી તા. વિંનપુર
- ૨૫ „ સોલંકી શ્રીમતિ શાન્તાબેન ધુળાભાઈ
ફલુવાળા-અમદાવાદ
- ૧૧ „ પરમાર શ્રી મોતીલાલ બહેચરભાઈ
મુ. રામપુર તા. વિંનપુર
- ૧૧ „ શ્રી સદાભાઈ મોતીભાઈ
મુ. ઇટાદરા તા. વિંનપુર
- ૧૧ „ પરમાર શ્રી ત્રિકમલાલ માવજીભાઈ
મુ. પાલડી તા. વિંનપુર
- ૧૧ „ શ્રી ભીખાભાઈ જોડાભાઈ
મુ. ગુંજ તા. વિસનગર
- ૧૧ „ શ્રી ડાહ્યાભાઈ ગબડદાસ પરમાર
ગોળ લીમડા, અમદાવાદ
- ૧૦ „ શ્રી ખુશાલભાઈ
ગીતા મંદિર, અમદાવાદ
- ૧૧ „ શ્રી કુશાભાઈ કાળીદાસ પરમાર
ગામ કૂવાસણા તા. વિસનગર

- ૧૧ ,, શ્રીમતિ કંડુમેન સવાભાઈ પરમાર
મુ. પારસા તા. વિજ્ઞપુર
- ૧૧ ,, શ્રીમતિ અમથીજીનેન ખેમાભાઈ પરમાર
ગામ સુશી તા. વિસનગર
- ૧૧ ,, શ્રી મોતીભાઈ મુળજીભાઈ
મુ. ડાભલા તા. વિજ્ઞપુર અમદાવાદ
- ૧૧ ,, શ્રીમતિ દીવાજીનેન ધુળાભાઈ
મુ. લીમોદરા તા. વિજ્ઞપુર
- ૧૧ ,, શ્રી મોતીભાઈ ગમીરભાઈ
મુ. ડાંગરવા તા. મહેસાણા
- ૧૧ ,, શ્રી મફતલાલ વરભાઈ રાવંત
મુ. વિસનગર તા. વિસનગર
- ૧૧ ,, શ્રી નાથાભાઈ લાલાભાઈ
કાંઠા-કલોલ

ખાંસવાડા-રાજસ્થાન

- ૧૧ ,, શ્રી સવજીભાઈ અમરજી.
ગામ મોલ્લી, ખાંસવાડા
- ૨૫ ,, શ્રી ધનાજી રામાજી ખાંસવાડા
- ૨૫ ,, શ્રી દેવાજી કુરાજી

૨૦	,,	રૂપાળ દેવાળ	
૧૫	,,	લાલાળ દેવાળ	,,
૧૫	,,	ગૌતમળ કોદરળ પટેલ	,,
૧૦	,,	રામાળ કેવાળ	,,
૧૦	,,	પૂંજાળ કચરૂંજાળ પરમાર	,,
૧૧	,,	પટેલ ધનાળ બદાળ	,,
૧૧	,,	પટેલ ગૌતમળ બદાળ	,,

ગામ હીકરીયા

૨૫	,,	શ્રી કચરૂંજાળ વાલાળ	હીકરીયા
૧૫	,,	લાલાળ ઓકારળ	,,
૧૫	,,	શ્રી મોંધળ ગોવિંદળ	હીકરીયા
૧૧	,,	દેવાળ ગોવિંદળ	,,
૧૫	,,	રૂપાળ હુંગરળ	,,
૧૫	,,	ભૂરાળ ધનાળ	,,
૧૫	,,	ભેમળભાઈ હુંગરળ	,,
૧૦	,,	ગૌતમળ ધનાળ	,,
૧૫	,,	રામાળ કોદરળ	,,
૧૫	,,	ભક્તરાજ કોદરળ ઓકારળ	,,
૧૦	,,	નાથુળ ઓકારળ	,,
૧૫	,,	ગૌતમળ વાલાળ	,,

ગામ-નવાગામ

10	11	કચરુ ગૌતમજી	નવાગામ
10	11	વિકુલજી ગૌતમજી	"
10	11	રામાજી અમરજી	"
10	11	માવજી જીવાજી	"
10	11	રૂપાજી જીવાજી	"

ગામ-સોનણી

11	11	અલખાલાલ વેચાત	સોનણી
11	11	હિરાજી કચરુ	મોદલી
11	11	નવલાજી કુરાજી	"
11	11	લક્તરાજ માવજી કુરાજી	"
11	11	દેવાજી રત્નાજી કૂવાલા-ખાંસવાડા	
11	11	પુન્નજી વકતાજી	હીરવાલા
11	11	રૂપાજી વાલાજી	ચં દુજગઢી

મુંખર્ધ

11	11	૧૦૮ મહંતશ્રી નિર્મળદાસજી ગુરુસેવાદાસજી	
11	11	મું. કરેદજી જી. ભાવનગર હાલ મુંખર્ધ	
11	11	૧૦૮ મહંતશ્રી સેવાદાસજી કાળીદાસજી સાહેબ	
11	11	ખી. ડી. ડી. ચાલ, ડીલાખ રોડ, મુંખર્ધ	
11	11	૧૦૮ મહંતશ્રી લક્ષ્મણદાસજી ગુરુશ્રી	
11	11	દેવીદાસજી સાહેબ મુ. સોનગઢ સૌરાષ્ટ્ર	

૨૫૧	,,	શ્રી ખોડીદાસ દેવજી	પુંગેરા
૧૧૧	,,	શ્રીમતી અમરજીવેન ભાણજીભાઈ	કલીવડા
૧૧૧	,,	શ્રી શામજીભાઈ દેવજીભાઈ સોલંકી	
			તારવાડી
૧૧૧	,,	શ્રી પ્રેમજી આણંદ જોગદીયા	મુંબઈ
૧૧૧	,,	,, ગોવિંદ બીજલભાઈ ખોરીયા	,,
૧૧૧	,,	,, ડાહ્યાભાઈ લખાભાઈ મકવાણા માટુંગ	,,
૧૧૧	,,	,, કાશીનાથ દેશાઈ	મુંબઈ
૧૧૧	,,	,, દેવજી મેઘજી ડોડીયા	,,
૧૧૧	,,	શ્રીમતી ગંગાબાઈ શીવરામ મકવાણા	,,
૧૧૧	,,	શ્રી ભાણજીભાઈ મીઠાભાઈ સોલંકી	,,
૧૧૧	,,	,, લક્ષ્મણજીભાઈ ભાયા પરમાર	,,
૧૧૧	,,	,, પ્રેમજીભાઈ નથુભાઈ પરમાર	,,
૧૧૧	,,	,, મૂળજીભાઈ પુના ભોજ	,,
૧૧૧	,,	,, રામાભાઈ શ્યામજી રાઠોડ	તારવાડી
૧૧૧	,,	,, ધૂંગાભાઈ કરશનભાઈ	ખોરીયા
૧૧૧	,,	,, ગોવિંદજી દેવજી	તારવાડી
૧૧૧	,,	,, પીઠા અર્જુન જાદવ	મુંબઈ
૧૧૧	,,	,, શામજી ડોસાભાઈ પડાયા	,,

પ્રાંતિજ (સાબરકાંઠા)

૫૨	,,	ભક્તરાજ કોદરભાઈ રૂપાભાઈ રાઠોડ	
			પ્રાંતિજ - પીલુદરા